

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський державний бізнес-коледж

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПОГЛЯД МОЛОДІ

*Матеріали XIV Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

20 квітня 2022

www.csbc.edu.ua

**Міністерство освіти і науки України
Черкаський державний бізнес-коледж**

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:
ПОГЛЯД МОЛОДІ**

**Матеріали
XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції
20 квітня 2022 рік**

Черкаси – 2022

УДК 338.31+65

ББК 65.1

Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді. Матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції. (20 квітня 2022 р. м. Черкаси). — Черкаси: ЧДБК, 2022. — 194 с.

Організаційний комітет конференції

Азьмук Н.А. – заступник директора з навчально-методичної роботи ЧДБК, д-р екон. наук, доцент - голова оргкомітету;

Дернова І.А. – завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу ЧДБК, канд. екон. наук;

Здір В.А. – завідувач кафедри обліку та фінансів ЧДБК, канд. екон. наук;

Піскова С.П. – завідувач відділення підприємництва та маркетингу ЧДБК;

Боровик Т.М. – відповідальний секретар.

Випуск тез наукових робіт студентів та молодих вчених підготовлений за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді», яка відбулася 20 квітня 2022 року.

Представлені у матеріалах науково-практичної конференції тези учасників подані в авторській редакції та відображають власну наукову позицію авторів. Автори тез несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних та джерел посилання.

© Черкаський державний
бізнес-коледж, 2022

© Колектив авторів, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ

<i>БАБЕНКО Олексій</i>	Роль міжнародних фінансових організацій в розвитку державно-приватного партнерства в Україні	8
<i>БУРКОВСЬКА Анна</i>	Виробництво органічної продукції в контексті продовольчої безпеки України	9
<i>ГУНЧЕНКО Костянтин</i>	Аналіз стану автомобільного ринку України	11
<i>ЗАГОРУЙКО Катерина</i>	Порівняльний аналіз структури податкових надходжень до державного бюджету України та Польщі	13
<i>КОРОЛЬОНОК Крістіна ТІНІН Дмитро</i>	Глобальні виклики та національні можливості України: транснаціоналізація економіки	16
<i>ЛОГІНОВА Ірина</i>	Особливості структури споживання і конкуренції на ринку молокопродуктів України	18
<i>МАКАРОВ Владислав</i>	Промисловий сектор економіки України: проблеми та перспективи розвитку	20
<i>MOSII Inna</i>	Environmental Pollution as a Limitation of the Possibilities of the fast economic development of Ukraine	22
<i>ОМЕЛЬЧЕНКО Анастасія ТИМОФЄЄВ Володимир</i>	Модернізація економіки України: глобальні виклики та ризики	25
<i>РИЖАЙ Ольга</i>	Франчайзинг як форма ведення бізнесу в Україні	27
<i>САКУН Марія</i>	Особливості міграційних процесів в Україні	29
<i>ТРОХИМЕНКО Наталія</i>	Аналіз використання природно-ресурсного потенціалу України	31
<i>ТУПОТА Ірина</i>	Сучасний стан зовнішньої торгівлі України	35
<i>ФЕСЕНКО Вікторія</i>	Аналіз рівня та структури доходів населення України	37
<i>ШАПОВАЛ Валентина</i>	Сучасні тенденції та чинники міграційного руху населення в Україні	40

СЕКЦІЯ 2. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

<i>БОБОКАЛО Анастасія</i>	Зовнішні загрози та їх вплив на розвиток креативної економіки в Україні в умовах пандемії Covid 19	44
---------------------------	--	----

<i>ŻYWUCKA-KOZŁOWSKA Elżbieta</i>	Economics and the Covid 19 pandemic	46
<i>BRONIECKA Rossana</i>		
<i>КОРОЛЬОНОК Крістіна</i>	Вплив пандемії коронавірусної інфекції Covid-19 на економічний розвиток України	51
<i>ПОЛОНСЬКА Ольга</i>	Вітчизняний ринок праці в умовах пандемії Covid-19	52
<i>ПОСТОЄНКО Марія</i>	Внесок ІТ-сфери в економічний розвиток України під час пандемії Covid-19	55
<i>СОЛДАТЕНКО Аліна</i>	Вплив пандемії Covid – 19 на економічний розвиток України	57
<i>СРІБНИЙ Валентин</i>	Вплив пандемії Covid-19 на економічний розвиток: регіональний та національний аспекти	59
<i>TERTYSHNA Maryna</i>	Small business of Ukraine in the conditions of the Covid-19 pandemic	60
<i>TSALIKOVA Dariia</i>	Development trends in the market of freight forwarding services in Ukraine under the influence of Covid-19	64

СЕКЦІЯ 3. МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

<i>БІЛИК Дар'я</i>	Аналіз розвитку галузі маркетингових досліджень в Україні	67
<i>BUZKO Aliona</i>	Labor market in Ukraine and cherkasy region: comparative analysis	68
<i>ВАЛЬКОВЕЦЬ Вікторія</i>	Маркетингові аспекти діяльності підприємства	71
<i>ВАСАЛАТІЙ Катерина</i>	Теоретичні аспекти формування стратегії розвитку маркетингового потенціалу підприємства	73
<i>ДРОЗД Дар'я</i>	Використання інструментів Digital-маркетингу у підприємницькій діяльності	75
<i>ЗОЛЯ Вікторія</i>	Сутність маркетингу в підприємницькій діяльності	78
<i>КРИВДА Юлія</i>	Актуальні тренди соціальних медіа	79
<i>КРИВДА Юлія</i>	Pinterest – незайнята ніша для додаткового та ефективного просування бізнесу	81
<i>PAVLYCHENKO Viktoriia</i>	Trends of internet marketing development	83
<i>ТАРАСЕНКО Владислава</i>	Конкурентні переваги мережі магазинів Watsons	85

<i>ХАРАКОЗОВ Микола</i>	Значення лідера та його роль в управлінні організацією	87
<i>УХАНЬ Дмитро</i>	Аналіз асортименту та проблем його розширення на ТОВ «Фламінго»	88

СЕКЦІЯ 4. ФІНАНСОВЕ ТА БУХГАЛТЕРСЬКО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

<i>БУРЯК Богдана</i>	Проблеми впровадження та шляхи вдосконалення організації управлінського обліку на сільськогосподарському підприємстві	91
<i>ВАЩЕНКО Ярослав</i>	Теоретичні підходи до обліку витрат, доходів та фінансових результатів підприємства	93
<i>ДУЖИЧ Катерина</i>	Особливості обліку реалізації готової продукції	94
<i>КОВАЛЕНКО Таїсія</i>	Роль фінансового менеджера в обліку, аналізі та контролі господарської діяльності при антикризовому управлінні на вітчизняному підприємстві	96
<i>КОВАЛЕНКО Таїсія</i>	Формування прибутку в системі бухгалтерського обліку для забезпечення управління підприємством	99
<i>КУЛИК Ігор</i>	Сучасний стан та перспективи розвитку обліку електронних грошей в Україні	101
<i>KULIK Igor</i>	Theory of electronic money and their accounting	102
<i>МІКНАЙЛЮКОВ Mikhail</i>	Trends in the development of audit theory and practice	103
<i>МОГИЛКА Дар'я</i>	Шляхи зниження собівартості продукції рослинництва в сільському господарстві	105
<i>МОЛЯКА Марія</i>	Оподаткування малого бізнесу в умовах воєнного стану	107
<i>ПОЛІЩУК Антоніна</i>	Облік основних засобів: пропозиції щодо вдосконалення	109
<i>POSTERNAK Oleksii</i>	Analytical support of the corporate scientific and technical complex of urban energy reconstruction	111
<i>ПОТАПЕНКО Юлія</i>	Проблемні питання та їх вирішення щодо обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на ПрАТ «Мхп»	114
<i>ТАРАСОВА Катерина</i>	Сучасні проблеми управління фінансовими активами підприємства та методи їх вирішення	115
<i>ФІЛІПЕНКО Дар'я</i>	Актуальні питання управлінського аналізу використання поточних біологічних активів тваринництва на сільськогосподарських підприємствах	117

<i>SHATUNOVA Alina</i>	Peculiarities of taxation of financial results at agricultural enterprises	120
<i>ШЕВЧЕНКО Анна</i>	Перспективи професії бухгалтера в умовах сучасності	122
<i>ШУДУРЯ Діана</i>	Особливості організації управлінського обліку на підприємстві	123

СЕКЦІЯ 5. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

<i>БАЙДАЛКА Соломія</i>	Цифрова держава як процес публічного адміністрування	126
<i>БОЙЧУК Іванна</i>	Цифровізація як перспектива впровадження інноваційних змін у сучасній економіці	128
<i>ГУМЕНЮК Ілля</i> <i>ТАЛЬКО Іван</i>	Цифровізація HR-процесів: переваги та ризики	130
<i>ЖИГАЛО Анна</i>	Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку	132
<i>ЗВІЩИК Анна</i>	Стан та перспективи розвитку електронної торгівлі в Україні внаслідок впливу воєнних дій	134
<i>ЗУБРИЦЬКА Анастасія</i>	Розвиток ІТ індустрії України в умовах зовнішніх загроз	136
<i>КОРЖЕВСЬКА Дар'я</i>	Вплив цифровізації на розвиток бухгалтерського обліку	138
<i>КОХАНЕВИЧ Денис</i>	Стейблкоїн – компроміс між криптовалютами та фіатними грошовими одиницями	140
<i>МАISTRENKO Vita</i>	Digital economy: trends and risks	143
<i>МЕЛЬНИЧУК Богдан</i> <i>ТИМОФЄЄВ Володимир</i>	Цифровізація та економічна безпека України: сучасні виклики сьогодення	145
<i>СЕМЕРНЯ Вероніка</i>	Цифрова трансформація в Україні	146
<i>ТКАЧЕНКО Антон</i>	GPS моніторинг в Україні: особливості та переваги	149
<i>ЮСКОВЕЦЬ Ірина</i>	Інноваційні шляхи – запорука до ефективного публічного управління	151

СЕКЦІЯ 6. КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ЯК НОВА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

<i>ГРОГУЛЕНКО Анна</i>	Інвестиційний проєкт: сутність, мета та особливості	153
<i>КОСТИШИН Катерина</i>	Проблеми розвитку індустрій креативної економіки у період пандемії Covid-19	156
		158

<i>МИХАЙЛЯК Андріана</i>	Creative economy as a new economic epoch: perspectives for Ukraine	
<i>ШЕВЧУК Олександра</i>	Вплив креативних індустрій на економіку	160

СЕКЦІЯ 7. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

<i>ВАНІЧКІНА Аліна</i> <i>ШПАК Максим</i>	Стратегування як окрема область економічних знань та компетенцій	163
<i>ГЛИНКА Віталіна</i>	Управління персоналом як основна складова організаційної структури підприємства	165
<i>ІВАНЕНКО Валерія</i>	Інструментальні методи конкурентного аналізу підприємств аграрного профілю	167
<i>ІВАНЮК Сергій</i>	Управління хірургічною службою в умовах реформування системи охорони здоров'я	170
<i>ЖИФАРСЬКИЙ Данііл</i>	Фактори впливу на конкурентоспроможність українського машинобудування	172
<i>ОЛІШЕВИЧ Аніта</i>	Електронна система державних закупівель Prozoogo: характеристика та особливості ведення торгів	174
<i>ПАШКЕВИЧ Тетяна</i>	Сучасний стан розвитку та економічна сутність біржової торгівлі в Україні	178
<i>ТУМАНОВА Анна</i>	Роль політики ціноутворення в процесі управління прибутком на відчизняному підприємстві	181
<i>ЧИЖЕВСЬКА Олена</i>	Кадрова політика КЗ «Обласна клінічна лікарня» в умовах реформування вітчизняної системи охорони здоров'я (на прикладі гінекологічного відділення)	183
<i>ШЕВЧЕНКО Анна</i>	Дивідендна політика, як складова фінансової політики підприємства для забезпечення ефективної його діяльності в сучасних умовах господарювання	185
<i>ЯЛОВЕНКО Аліна</i>	Проблеми і перспективи діяльності товарної біржі в Україні	187

СЕКЦІЯ 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

<i>СОПИЛЮК Анна</i>	Деякі питання правових підстав застосування спеціальних засобів Національною поліцією України	189
<i>СОПИЛЮК Анна</i>	Технічні засоби примусової зупинки транспортних засобів	190

УДК 343.1

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Олексій Бабенко

babenkooleksii2003@gmail.com

Дніпропетровський державний Університет внутрішніх справ, м. Дніпро

Науковий керівник Євген Бардін, старший викладач кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Державно-приватне партнерство є синергією людських, фінансових та технічних ресурсів зацікавлених сторін, що представляють приватний та публічний сектор економіки. На відміну від країн з розвинутою економікою, практика державно-приватного партнерства в Україні лише починає розвиватися [1]. Важливу роль в становленні цього напрямку в Україні грають Міжнародні фінансові організації (МФО), що надають експертизу та фінансову підтримку уряду та приватним компаніям для оцінки та реалізації проектів державно-приватного партнерства в Україні. Головними міжнародними фінансовими організаціями, що сприяють реалізації проектів ДПП в Україні є Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР), Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку (МБРР, група Світового Банку), Міжнародна Фінансова Корпорація (МФК, група Світового Банку) та Європейський Інвестиційний Банк.

Приватний сектор у країнах, що розвиваються, стикається з багатьма обмеженнями, зокрема з відсутністю доступу до дешевого фінансування, слабким рівнем розвитку інфраструктури, недостатньою кваліфікацією працівників та несприятливим інвестиційним кліматом. МФО, що сприяють розвитку приватного сектору, можуть допомогти приватному сектору подолати ці обмеження, надаючи важливе фінансування та експертні знань, а також стимулюючи інших зацікавлених сторін.

МФО можуть сприяти розвитку економіки, орієнтуючись на сектори та проекти ДПП з високим ефектом для економіки, забезпечуючи ефективну бізнес-практику, розвиваючи партнерські відносини та зосереджуючи увагу на галузях чи об'єктах державної власності, які недостатньо обслуговуються та не розвиваються. В таких ситуаціях допомога МФО потрібна найбільше. Для України, як країни, що розвивається, та має невирішені проблеми в галузях інфраструктури, енергетики, зелених проектів, практика та ресурси МФО є беззаперечно актуальними.

Міжнародний досвід реалізації проектів ДПП показує найвищу ефективність МФО для проектів, що мають розумний баланс між рівнем ризику та складністю проекту з однієї сторони та рівнем ВВП на душу населення в країні, де планується реалізовувати проект (див. Рисунок 1). При цьому потенційні проекти, що мають низький рівень ризик та вищий рівень доходу населення не є сферою компетенції МФО, оскільки є комерційно привабливими і без їх участі. З іншого боку, проекти з високим рівнем ризику в країнах з меншим рівнем доходу не є життєздатними та повинні бути не рекомендовані до реалізації [2].

Виходячи з цього, головними мотиваційними факторами сприяння розвитку ДПП в Україні для Міжнародних фінансових організацій є: 1. Надання підтримки зацікавленим сторонам завдяки накопиченій експертизі реалізації проектів ДПП в світі. 2. Зменшення ризику неуспішної реалізації проекту завдяки підтримці протягом всього етапу розробки проекту. 3. Сприяння збільшенню залученості фінансових та технологічних ресурсів приватного сектору в інвестиційних проектах. 4. Підвищення ефективності використання коштів публічного сектору. Партнерство з приватними інвесторами завжди було центральною частиною підтримки залучення приватного сектора від МФО. Більшість МФО обмежують свою участь в інвестиціях

у проект до 50 відсотків, таким чином ініціюючи партнерство з іншими інвесторами. Міжнародні фінансові організації вже активно діють у напрямку розвитку проектів ДПП в Україні. Це можна побачити і за статистичними показниками [3], і за публічними документами, наприклад в лютому 2021 року представники Європейського банку реконструкції та Розвитку та Міжнародної фінансової корпорації погодилися профінансувати підготовку техніко-економічного обґрунтування та конкурсної документації щодо проекту концесії залізнично-поромного комплексу в порту Чорноморська. Міністерство Інфраструктури України зазначає, що це дозволить значно заощадити державні кошти та зберегти високий рівень якості проекту [4]. Зрештою, можна зробити висновок про важливість ролі Міжнародних фінансових організацій в розвитку ДПП проектів в Україні. Це може бути підтверджено як і з теоретичної точки зору, так і з міжнародного досвіду реалізації ДПП проектів в аналогічних країнах, а також враховуючи наявну підтримку Міжнародних фінансових організацій в організації проектів ДПП за ініціативою публічної сторони. МФО надають уряду України важливу підтримку в оцінці ефективності та реалізації пілотних проектів ДПП, що буде сприяти поліпшенню стану в галузях, де будуть успішно реалізовані проекти ДПП, зокрема інфраструктура та енергетика. Більш того, розвиток проектів ДПП залучить приватне фінансування та зменшить бюджетний тягар для публічної сторони в коротко та середньостроковому періоді.

Список використаних джерел

1. Підгаєць С. Європейський досвід застосування моделей державно-приватного партнерства. *Журнал Європейської економіки*. URL: shorturl.at/fotzX
2. International Financial Institutions and Development Through the Private Sector. URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/29108/ifi-development-private-sector.pdf>
3. Портал реєстру проектів МФО. URL: <https://proifi.gov.ua/en?p=analytics>
4. Урядовий портал: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні - ЄБРР та ІФС профінансують підготовку ТЕО та конкурсної документації щодо проекту концесії в порту Чорноморськ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yebrr-ta-ifc-profinansuyut-pidgotovku-teo-ta-konkursnoyi-dokumentaciyi-shchodo-proyektu-koncesiyi-v-portu-chornomorska>

УДК: 330.16

ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анна Бурковська

anna.burkovskaya12@gmail.com

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Науковий керівник: док.екон.наук, професор Олена Шебаніна

Продовольча безпека як складова соціальної стабільності країни базується на системі економічних, соціальних та екологічних індикаторів, що визначають її рівень. Якість та безпечність продуктів харчування займає центральне місце у парадигмі продовольчої безпеки та забезпечується за рахунок дотримання стандартів виробництва та вдосконалення харчових технологій. Виробництво органічної продукції розглядається не лише як засіб досягнення найвищого рівня якості та безпечності продовольства, але і як спосіб задоволення вимог сталого розвитку щодо безпечного природокористування. Таким чином, органічне землеробство зменшує або виключає надходження синтетичних добрив, гербіцидів, пестицидів та патогенів до ґрунту. Для боротьби з бур'янами за органічного виробництва дозволені лише ручні, механічні та термічні методи. Потенційних шкідників, які вважаються паразитами

сільськогосподарських культур, за органічного виробництва дозволено контролювати лише за допомогою біотехнологічних заходів або природних інсектицидів [1].

У Європі органічне виробництво та маркування регулюються особливим регламентом (Регламент ЄС 834/2007 та 354/2014). Дані документи містять ряд загальних положень щодо методів виробництва, маркування продуктів, системи контролю та фінансових заходів для підтримки органічного сільського господарства. Дані регламенти також інтегрують заходи, спрямовані на захист навколишнього середовища та біорізноманіття, зокрема, Регламент ЄС 834/2007 передбачає обов'язкове використання органічної етикетки, яка пов'язана з цифровим кодом, що поєднується з належним логотипом, що вказує країну, тип методу виробництва, код оператора та контрольний код.

Органічні стандарти охоплюють різні сфери, такі як рослинництво, тваринництво, утримання диких тварин, бджільництво, аквакультуру та сферу переробки. Стандарти органічного виробництва включають принципи виробництва, які є обов'язковими чи рекомендованими (таблиця 1).

Таблиця 1

Принципи органічного виробництва

	Рослинництво	Тваринництво
Заборонені заходи	Використання синтетичних добрив Використання хімічних пестицидів Використання генетично модифікованих організмів Використання стічних вод	Використання гормонів росту Профілактичний прийом антибіотиків Використання генетично модифікованих організмів
Необхідні заходи	Використання органічного насіння та локально адаптованих сортів Використання заходів для підвищення родючості ґрунту (наприклад, сівозміна, органічні добрива, боротьба з ерозією) Боротьба зі шкідниками/бур'янами лише за допомогою механічних/біологічних/термічних заходів	Приміщення для тварин, що забезпечує природну поведінку (наприклад, природне світло, достатній простір) Використання органічних кормів Доступ до пасовищ / відкритих територій

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Наріжними каменями систем органічного виробництва є збалансовані сівозміни з бобовими культурами, переробка поживних речовин (наприклад, шляхом змішаного землеробства) та використання органічних добрив. Забороняється використання синтетичних добрив і хімічних пестицидів. У тваринництві тварин необхідно годувати органічними кормами і забезпечувати достатній простір і доступ до відкритих майданчиків [2].

Під час оцінки потенціалу органічного сільського господарства для сприяння сталому розвитку, центральне питання стосується врожайності, отриманої в порівнянні із традиційним землеробством. Оцінити вплив органічних методів на врожайність непросто, оскільки необхідно контролювати фактори, що заважають точній оцінці. Наприклад, коли органічні фермери отримують нижчі врожаї, це може бути пов'язано як з органічними методами, так і з вірогідністю того, що органічні фермери мають менше необхідних навичок або працюють у менш сприятливих умовах, ніж їхні колеги, що займаються традиційним землеробством. У випадку роботи у несприятливих умовах органічні фермери все одно отримують нижчу врожайність, навіть при застосуванні аналогічної технології, тому досліджуваний розрив урожайності на основі методів органічного землеробства буде переоцінений. З іншого боку, також можливо, що органічні фермери мають більше необхідних навичок, ніж їхні колеги, що призведе до недооцінених розривів у врожайності, якщо зрівняти спостережувану органічну врожайність із традиційною.

Крім того, ґрунти, які піддаються інтенсивним формам землеробства, схильні до зниження родючості та виробничої потужності в коротко- та середньостроковій перспективі, що підриває майбутнє виробництво. Останні дослідження прогнозують, що до 2050 року буде втрачено майже 40% інтенсивно обробленої землі [3]. Земля, оброблена органічно, навпаки, має

тенденцію зберігати фізичні, хімічні та біологічні властивості протягом тривалого часу, зберігаючи при цьому стабільний рівень продуктивності.

Недоліки в продуктивності органічних культур можуть бути усунені шляхом подальших інвестицій у дослідження та вдосконалення органічних та різноманітних методів землеробства, які не мають достатнього фінансування в порівнянні зі звичайними методами. Важливо зазначити, що кілька проведених довгострокових досліджень продемонстрували, що методи диверсифікації покращують врожайність, одночасно покращуючи прибутковість та стабільність сільськогосподарського виробництва. Стратегічним напрямком майбутнього органічного сільського господарства має бути інтеграція традиційного та органічного сільського господарства, поєднання синергічних аспектів обох систем, що забезпечує хороші врожаї високоякісної продукції та охоплює концепцію сталої інтенсифікації сільського господарства, а також підходить до «розумного сільського господарства».

Отже, існує велика кількість наукових доказів позитивного впливу органічного землеробства на здоров'я людини, добробут тварин і на довкілля в порівнянні із традиційним землеробством. Фактично, органічне землеробство має позитивний вплив на зовнішні фактори, такі як збереження біорізноманіття, скорочення викидів парникових газів і поглинання вуглецю, енергоефективність, доступність чистої води, кругообіг поживних речовин, захист живлення, поповнення підземних вод і благоустрій ландшафту. Крім того, з'являється все більше доказів того, що більша частина землі, зайнята під органічним виробництвом, краще проявляє себе у таких сферах, як боротьба зі шкідниками та запилення на фермах.

Список використаних джерел

1. Еом Ю. Оцінка ризику залишків пестицидів та оцінка безпеки харчових продуктів: підхід довільної корисності. *Американський журнал аграрної економіки*. 1994. Вип. 76, № 4, С.760 -772.
2. Мітчелл В.В. Ризик, який сприймається споживачем: концептуалізація та моделі, *European Journal of Marketing*, Вип. 33, № 1, С. 163-195.
3. Latouche К. Проблеми безпечності харчових продуктів та страх перед BSE: деякі випадки з французької справи. *Продовольча політика*. 1998. Вип. 23, № 5, С. 347-356.

УДК 339.9:331.556.4

АНАЛІЗ СТАНУ АВТОМОБІЛЬНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Костянтин Гунченко

gunchenko04@ukr.net

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: старший викладач Тетяна Боровик

Суспільство, що економічно розвивається, на даному етапі переживає епоху глобальної механізації, яка триває століттями. Одним із наслідків цього є те, що більшість споживачів у більшості країн/регіонів світу сьогодні можуть дозволити собі автомобілі. Саме тому за останні кілька десятиліть автомобільна промисловість стала однією з основних галузей економіки багатьох країн. Автомобільна промисловість є надзвичайно важливою ланкою української економіки, оскільки виробництво автомобілів забезпечує високу додану вартість (понад 70%), формує суміжні галузі (метал, автомобільне скло, пластмаси, автосервіс тощо) та сприяє проведенню наукових досліджень. Створення робочого місця в автомобільній промисловості призведе до створення щонайменше шести робочих місць у суміжних галузях [3].

На сьогоднішній день рівень автомобілізації в Україні являється один із найменших у Європі, що становить 232 авто на 1000 осіб (табл. 1).

Рівень автомобілізації України на рівні країн Європи

Країна	Кількість автомобілів /1000 осіб
Фінляндія	604
Польща	571
Німеччина	555
Естонія	534
Словенія	531
Норвегія	506
Чехія	502
Іспанія	492
Франція	479
Швеція	477
Литва	456
Словаччина	390
Хорватія	374
Угорщина	338
Лівія	290
Румунія	261

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Щоб досягти середнього показника по Європі в 610 автомобілів на тисячу осіб, то близько 15 мільйонів автомобілів потрібно відвантажити в Україну. За поточної динаміки імпорту (в середньому 350000 вживаних автомобілів і 100000 нових автомобілів на рік) на це піде близько 40 років, що не враховувало виведені з експлуатації транспортні засоби [1]. На сьогоднішній день внесок вітчизняного автомобілебудування до національної економіки залишається несуттєвим. Зокрема, у 2014 році частка галузі в промисловому виробництві становила менш як один відсоток, у створенні національного валового внутрішнього продукту – менш як 0,4 відсотка. У наповненні вітчизняного ринку легкових автомобілів переважає імпорт, частка якого постійно зростає (протягом 2016-2020 років зросла з 44 до 80 відсотків) [2].

Однак це зв'язується з низькою споживчою активністю на ринку нових автомобілів, що сформувалася до пандемії COVID-19, через зниження купівельної спроможності населення, орієнтованого на сегмент недорогих автомобілів, та лібералізацію політики щодо вживаних автомобілів, що сильно змінило попит.

Щодо основних причин незадовільного розвитку автомобільної промисловості та слабкої конкурентоспроможності національних виробничих підприємств є:

- порівняно із законами та нормативними актами інших країн, це не вигідно;
- недостатня державна підтримка галузей;
- порівняно з іноземними компаніями вітчизняні компанії використовують більш дорогі фінансові ресурси;
- кількість і рівень локалізації українського виробництва автомобілів незначні;
- немає доступу до сучасних технологій.

Входження України в глобальний економічний простір зумовлює формування відповідного економічно-правового поля, що надає країні статус рівноправного партнера міжнародних відносин. Співпраця в межах світового та міжнародного ринку товарів і послуг зумовлює формування специфічного виду діяльності – сектору логістичних послуг, на який покладається одна з головних функцій у забезпеченні безперебійного постачання товарів у будь-яку країну світу та дотриманні партнерських угод [4, с. 186].

Також, вітчизняні автопідприємства перебувають у скрутному становищі основному через ситуацію на національному автомобільному ринку [5]. По суті, єдина конкурентна перевага автомобілів вітчизняного виробництва являється ціна, а українські машини є автомобілями економ-класу, що забезпечують платоспроможний попит населення, рівень матеріального забезпечення якого трохи нижче середнього по всій Україні. Але в останні роки

навіть ця вітчизняна конкурентна перевага автомобільної промисловості була прирівняна до мінімуму, через зростання ринку вживаних автомобілів і так званих «Євроблях».

Одна з головних перешкод на шляху відновлення українського автомобілебудування може бути довгострокова втрата репутації вітчизняних автовиробників: нині в суспільстві існує певний стереотип низької якості вітчизняних автомобілів та відсутність належного післяпродажного обслуговування.

З огляду на це, особливо важливо посилити наглядовий механізм автомобільного ринку. У контексті посилення захисту вітчизняних виробничих підприємств, оптимізації структури вітчизняного автомобільного ринку, стимулювання експорту автомобілів увага приділяється інструментам тарифного та нетарифного контролю імпорту та експорту автомобілів.

Отже, на сьогодні український авторинок являється одним з найгірших в Європі та характеризується нестабільністю і непередбачуваністю в умовах нестабільної політичної ситуації та пандемії, а саме супроводжується зміною попиту на недорогі автомобілі та набирає особливої популярності вторинний ринок. Зміну структури попиту можна пояснити зниженням платоспроможності споживачів за рахунок скорочення кредитування та зменшення реальних доходів потенційних покупців.

Список використаних джерел

1. Інститут досліджень авто ринку. Аналітичне дослідження вторинного авторинку України. URL: <https://eauto.org.ua/news/13-analitichne-doslidzhennya-vtorinnogo-avtorinku-ukrajini> (дата звернення 5 квітня 2022).
2. Інформаційно-аналітична група Auto Consulting. Статистика автопродаж. URL: <http://www.autoconsulting.com.ua/search.php> (дата звернення 5 квітня 2022).
3. Шевченко, І. Ю. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2018. № 21. С. 211-233 с.
4. Іванова І.В., Боровик Т.М., Руденко А.Ю., Залозна Т.Г. Ринок логістичних послуг України: сучасний стан, проблеми, перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 6. С. 181-192. веб-сайт. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/34213> (дата звернення 10.04.2022).
5. Шевченко, І. Ю. Тенденції та закономірності розвитку ринку продажу автомобілів в Україні. *Економічний простір*. 2014. № 90. С. 120-127.

УДК: 339.142(477)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Катерина Загоруйко

zagoruykokatya16@gmail.com

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

Науковий керівник: доцент, канд. екон. наук Тетяна Черкашина

Державний бюджет – це система фінансових відносин, яка існує між державою, з одного боку, та підприємствами, домашніми господарствами та іноземними інституціями, з іншого боку. Державний бюджет складається з двох основних складових: доходів і видатків. Рациональний розподіл видатків та схема отримання доходів є важливим завданням національної економічної політики будь-якої країни світу, оскільки здатна забезпечити високий рівень добробуту населення та підвищити конкурентоспроможність виробленої продукції на світових товарних ринках. Відтак, вивчення структури доходів та видатків Державного бюджету країни є актуальним науковим завданням.

Метою даного дослідження є компаративний (порівняльний) аналіз структури податкових надходжень до Державного бюджету України та Польщі й розробка на цій основі заходів щодо удосконалення національних податкових систем обох країн.

Як відомо, основною складовою доходів бюджету більшості країн світу є прямі та непрямі податки. Так, питома вага податкових надходжень у загальній структурі доходів місцевих бюджетів Австрії становить 72%, у структурі доходів місцевих бюджетів США – 66%, у структурі доходів місцевих бюджетів Японії – 55%. Податкова система України за складом і структурою є досить схожою до податкових систем провідних країн світу, оскільки розроблена у відповідності до міжнародних стандартів. Однак, на відміну від розвинутих країн світу, податкова система України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави (розрахунки окремих податків є заплутаними і незручними, існують значні розбіжності та сумнівні тлумачення окремих термінів, положень, визначених у законах і підзаконних актах) та водночас негативно впливає як на якість роботи працівників фіскальної служби, так і на динаміку сплати податків суб'єктами оподаткування [1, с. 174-175].

Аналіз наукової літератури [1; 5] показав, що основними проблемами функціонування та розвитку національної податкової системи України є нераціональна система податкових пільг, різниця в податковому навантаженні між галузями і територіальними одиницями, перевищення питомої ваги непрямих податків над прямими податками, низький рівень усвідомленості суспільством важливості оподаткування. Негативними наслідками цих проблем для розвитку економіки України є низька підприємницька активність бізнесу, ухилення від сплати податків, зростання “тіньового” сектору економіки, поширення контрабанди, оформлення неіснуючих податкових пільг, зниження інвестиційної привабливості національної економіки України в цілому. Проаналізуємо динаміку та структуру податкових надходжень до Державного бюджету України і визначимо відмінності між структурою доходів Державного бюджету України та Польщі.

Аналіз даних, наведених у таблиці 1, чітко вказує на те, що структура доходів Державного бюджету в обох країнах є дуже схожою, причому питома вага таких податків як податок на додану вартість (ПДВ) та податок з фізичних осіб у Державному бюджеті України є нижчою, ніж у Державному бюджеті Польщі, а питома вага неподаткових та інших видів доходів, навпаки, є вищою. При цьому беззаперечним фактом є те, що економіка Польщі є більш розвинутою та ефективною порівняно з економікою України (ВВП України у 2021 р. становив 200 млрд. дол. США, ВВП Польщі – 509,96 млрд. дол. США).

Таблиця 1. Структура доходів Державного бюджету України та Польщі (2021 р.)

Показники	Обсяг доходів Державного бюджету України		Обсяг доходів Державного бюджету Польщі	
	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%
Податкові надходження	39440,36	85,37	95944,27	87,34
у тому числі				
податок на додану вартість	19112,55	41,37	49337,22	44,92
податок на доходи фізичних осіб	4900,43	10,61	15914,75	14,49
податок на доходи підприємств	5263,69	11,33	11484,42	10,46
акцизи	5787,36	12,53	16657,55	15,16
Неподаткові доходи	6247,17	13,52	13490,67	12,28
Інші види	512,83	1,11	417,41	0,38

Джерело: розроблено автором за даними [2-3]

Однак основним недоліком національної податкової системи України залишається так звана “політика фіксованих виплат”, при якій ставка оподаткування доходів усіх громадян країни є однаковою незалежно від рівня отриманого доходу (в Україні даний показник становить 19%). Тим не менш податок на доходи фізичних осіб у структурі доходів Державного бюджету України відіграє менш значну роль, ніж у структурі Державного бюджету Польщі.

Натомість у Польщі діє розподільча система сплати податку на доходи фізичних осіб, яка полягає у наступному: якщо доходи громадянина є нижчими, ніж 85 528 злотих (або 30545 дол. США), то ставка оподаткування його доходу становить 18%, а якщо його доходи стають вищими за 85 528 злотих, то ставка оподаткування зростає до 32% (на частину прибутку, яка перевищує суму 85 528 злотих). Також у Польщі діє схема зменшення розміру податку: 1440 злотих (або 512,5 дол. США) – для бази оподаткування не більше 8000 злотих (або 2847 дол. США); 556,02 злотих (або 197,9 дол. США) – для оподаткованої бази, що перевищує 13 000 злотих (або 4626,3 дол. США) і не перевищує 85 528 злотих (або 30545 дол. США). Окрім цього, однією з новітніх та найбільш ефективних податкових практик Польщі є механізм “нульового” оподаткування фізичних осіб у віці до 26 років. Це стимулює роботодавців укладати трудовий договір з молодими працівниками, оскільки у такий спосіб працедавець може бути звільнений від необхідності сплачувати податкові внески та у подальшому займатися їх перерахунком.

Щодо податку на додану вартість, то його питома вага у структурі доходів Державного бюджету України є дещо нижчою, ніж у структурі доходів Державного бюджету Польщі. При цьому потрібно врахувати наступні негативні фактори впливу на податкову систему України: фіксоване оподаткування, галузева зорієнтованість виробництва країн та експортна орієнтованість квот. Стандартна податкова ставка ПДВ в Україні становить 20%, при цьому квоти, здебільшого, зорієнтовані лише на експортні товари (чорні та кольорові метали, продовольчі товари, хімікати, окремі види продукції машинобудування). У той же час у Польщі ставка ПДВ складає 23%, при цьому з 01.02.2022 р. уряд країни знизив ставки податку на більшість товарів (на паливо до 8%, на продукти харчування до 0%, на газ до 0%, на електричну енергію та опалення до 5%, на добрива до 0%), а також зменшив квоти на усі групи експортних товарів (паливо, промислове і транспортне обладнання, продукцію текстильного виробництва, господарські товари). Разом з цим, у певних магазинах торговельних мереж Польщі покупець має право повернути повну суму сплаченого ПДВ за умови, що товар був куплений на території будь-якої країни ЄС та був вивезений за її межі.

Одним з дієвих методів стимулювання підприємницької діяльності в Польщі є і податок на прибуток, який сприяє формуванню конкурентоспроможних умов ведення бізнесу, збільшенню обсягів національного виробництва та підвищенню рівня інвестиційної привабливості як регіону, так і національної економіки в цілому. На жаль, податкова система України і досі не виконує функції інвестиційного стимулювання, а лише слугує додатковим інструментом зростання “тіньової” економіки. Незважаючи на те, що питома вага прибутку на доходи підприємств в Україні та Польщі є майже однаковою (10-12%), але якщо врахувати інші обов’язкові податкові платежі (ПДВ, утримання працівників, військовий збір тощо), то умови ведення бізнесу в Україні є значно складнішими для підприємців, ніж у Польщі.

Рис. 1. Ставка податку на прибуток підприємств у країнах ЄС

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Додамо, що порівняно з іншими європейськими країнами сумарне податкове навантаження на український бізнес суттєво вище, ніж у ЄС (рис. 1). Так, за даними Doing Business [4], середньостатистична українська компанія має витратити понад 45% отриманого прибутку сплату податків і зборів, у той час як аналогічний показник у Польщі становить не перевищує 32%.

Таким чином, проведений порівняльний аналіз структури податкових надходжень до Державного бюджету України та Польщі показав, що в обох країнах вона є досить схожою, хоча питома вага таких податків як податок на додану вартість (ПДВ) та податок з фізичних осіб у Державному бюджеті України є нижчою, ніж у Державному бюджеті Польщі, а питома вага неподаткових та інших видів доходів, навпаки, є вищою. Втім, порівнявши реальні доходи та видатки населення обох країн, пільгові умови та підтримку з боку держави, стає зрозуміло, що ефективність національної податкової системи України є значно нижчою, ніж Польщі. З метою удосконалення національної податкової системи України пропонуються наступні заходи: зниження ставки податку з роздрібного продажу з 20% до 10%; ліквідація цілої низки неефективних податків та зборів (податку на додану вартість (ПДВ), податку на прибуток, єдиного соціального внеску (ЕСВ), туристичного збору, збору за паркування тощо); поступове зниження податку на доходи фізичних осіб до 10%; запровадження податку на виведений капітал зі ставкою 10% (замість податку на прибуток). У перспективі такі заходи сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності національної економіки України та забезпеченню високого рівня добробуту та якості життя її громадян.

Список використаних джерел

1. Ярема Б. Сучасна податкова система України: проблеми та перспективи розвитку. Гроші, фінанси і кредит. 2018. № 34. С. 171-175.
2. Ministerstwo Finansów. Wykonanie budżetu państwa [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gov.pl/web/finanse>
3. Структура доходів України. Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/>
4. Індекс ведення бізнесу. The world bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment#DB_tax
5. Швець А. Нова податкова реформа. Як розгрузити бізнес та перезапустити економіку. Режим доступу: <https://www.dsnews.ua/economics/nova-podatкова-reforma-yak-rozvantazhiti-biznes-i-perezapustiti-ekonomiku-28012022-449649>

УДК 339.97

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ: ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Крістіна Корольонок
Kkorolenok643@gmail.com

Дмитро Тінін,
dimatidnepr13@gmail.com

Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ, м. Дніпро
Науковий керівник: викладач кафедри ТСП Володимир Тимофєєв

Сучасний етап розвитку економіки характеризується наявністю двох потужних процесів – посилення глобалізації економіки та її регіоналізації у системі міжрегіональних ринкових відносин. Глобалізація економіки виявляється завдяки ринку, що стирає кордони між країнами, а регіоналізація розвивається в наслідок посилення децентралізації, як особливої форми

управління економічними відносинами.

На наднаціональному рівні регіоналізація проявляється як для захисту інтересів певного регіону від руйнівного впливу глобалізації, так і для задоволення глобальних інтересів. Регіоналізація, яка враховує інтереси регіонів, надає можливості більш ефективного використання природного, виробничого, наукового та людського потенціалу певного регіону, дозволяє йому більш ефективно інтегруватися у світові процеси та зменшує негативні наслідки глобалізації.

Внаслідок процесів глобалізації посилюється транснаціоналізація економіки, формується наперед заданий розподіл праці, територіальна структура економіки [4].

Зміни у центрах економічного розвитку породжують відповідні явища у менш розвинених країнах та свідчать про наявність значної диференціації країн за рівнем економічного розвитку та життя населення. Зростають регіональні диспропорції у виробництві та рівні життя людей, слабшають механізми самозахисту окремих найбідніших країн та регіонів, послаблюється ефективність антикризових заходів у цих країнах під час світових економічних криз.

Видозмінюється роль факторів у територіальному поділі праці [1, 2]. Незважаючи на зазначені труднощі, супроводжуючі процеси глобалізації, входження країн у світовий простір є об'єктивним етапом еволюції сучасних суспільних відносин, та розвиток цих процесів у своїй основі є прогресивним. У зв'язку з вищевикладеним, важливість вивчення актуальних проблем регіональної економіки в контексті глобальних трендів розвитку є актуальним в умовах сьогодення.

Досвід розвинених країн показує, що стратегічною моделлю економічного зростання стає інтенсивне проведення досліджень та розробка на їх основі новітніх технологій, вихід з ними на міжнародні ринки високотехнологічної продукції, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та забезпечує лідируючі позиції національної промисловості.

Причому інтелектуальні ресурси не тільки визначають перспективи господарського зростання тієї чи іншої країни, а й служать показником рівня економічної незалежності та добробуту країни.

Україна знаходиться тільки на початку шляху модернізації економіки, прискорення технологічного розвитку. Деякі нові явища і тенденції вже намітилися та закріплюються у нашій економіці [2].

Проте модернізація економіки, в цілому, та науково-технічної та інноваційної сфери зокрема, неможлива без зміни всієї системи відбору та реалізації пріоритетів державного фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, формування нової системи економічних та фінансових стимулів для інноваційної діяльності, без формування національної інноваційної системи. Іншими словами, займатися інноваціями має бути не тільки престижною, але й вигідною справою і для бізнесу, й у суспільства загалом [4].

Загрозами економічній безпеці України, які створюються в умовах глобалізації, на нашу думку, слід вважати реальні або потенційні явища та події, що загрожують функціонуванню і розвитку економічної, соціальної та політичної системи, а також життєво необхідним потребам та інтересам людини, суспільства і держави. При цьому загрози економічній безпеці прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні [1].

До внутрішніх загроз економічній безпеці України слід віднести: низький технологічний рівень більшості галузей, високі витрати виробництва, низьку якість продукції і, як наслідок, низьку конкурентоспроможність національної економіки; втрату значної частини науково-технічного потенціалу, позицій на важливих напрямках науково-технічного прогресу; деформовану структуру виробництва; зруйнування системи відтворення виробничого потенціалу; неефективність державного управління соціально-економічними процесами та інші [2].

До основних проблем регіонального розвитку України слід віднести, насамперед, низький інноваційний рівень розвитку та переважно сировинну спрямованість структури

валового регіонального продукту.

Відмітимо, що стратегічний розвиток регіону має бути спрямований не на екстенсивне, а на інтенсивне використання доступних ресурсів, насамперед людських та природних. Дедалі більше конкуренція країн та великих міст за якісні людські ресурси в умовах зростання ролі людського капіталу як основного фактора економічного розвитку викликає сьогодні серйозне занепокоєння [3].

Як висновок потрібно сказати, що нездатність утримати кваліфіковану робочу силу завдяки привабливим умовам життя та оточення призводить до дефіциту якісних людських ресурсів у регіоні, депопуляції територій та поступового занепаду цілих галузей місцевої економіки. Ця проблема дуже актуальна для багатьох сільських територій сучасної України, і вона, поки що, не вирішується методами міграції робочої сили з інших територій (сел, областей, країн) та її інтеграції у нове соціальне та господарське оточення.

Список використаних джерел

1. Косолапов Н. Глобализация: Сущностные и международно-политические аспекты // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. № 3. С. 69-73. // - URL: <https://www.imemo.ru/publications/periodical/meimo/archive/2001/3/inter-disciplinary-seminar-on-globalization/globalization-aspects-of-nature-and-of-international-politics>
2. Звіт про світовий розвиток: Важке завдання розвитку / Пер. з англ. – К.: Абрис, 2004. 270 с.
3. Соколенко С. Кластери у глобальній економіці. – К.: Логос, 2004. – 848 с.
4. Стратегія економічного і соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. // - URL: <https://niss.gov.ua/>

УДК 338.439:637.1

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ СПОЖИВАННЯ І КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ МОЛОКОПРОДУКТІВ УКРАЇНИ

Ірина Логінова

loginova.ira2002@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: Тетяна Боровик, старший викладач

В умовах загострення конкуренції ключовим критерієм оцінки успіху підприємства є ефективна конкурентна політика виробничого підприємства. Через інструменти конкурентної політики, які охоплюють усі сфери підприємницької діяльності, здійснюється формування сталих конкурентних позицій на ринку та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності [1, с. 51]. Важливо визначити роль конкурентоспроможності підприємства, оскільки саме вона є запорукою стабільного прибутку, а також забезпечення життєдіяльності підприємства, економічної безпеки та стабільного довгострокового розвитку. Щоб бути конкурентоспроможними на ринку та задовольняти потреби споживачів, підприємства повинні приймати правильні рішення лише на основі використання такого інструменту маркетингу, як маркетингові дослідження. Одним з інструментів маркетингових досліджень - є дослідження структури споживання [2].

На сьогоднішній день Україна є великим виробником молока і займає лідуючу позицію у світовому рейтингу найбільших країн-виробників. Однією з особливостей споживання молочних продуктів в Україні є велика частка свіжих молочних продуктів у раціоні сільських і міських домогосподарств. За даними міжнародного аналітичного агентства CLAL Україна є світовим лідером із споживання питного молока та інших свіжих молочних продуктів –

кисломолочних та сиру. Низькі доходи великої частини споживачів призводять до вибору ними більш дешевих продуктів. Зі зростанням доходів раціон змінюється на користь дорожчих видів продукції – сиру та масла [3].

У структурі внутрішнього споживання спостерігається тенденція до здорового та якісного харчування, що посилює популярність продуктів, які не містять консервантів та інших добавок.

Низка наявних негативних чинників призвела до зменшення споживання молочної продукції. На рис. 1 представлена динаміка споживання молока та молочних продуктів населенням за період з 2010 по 2020 р.

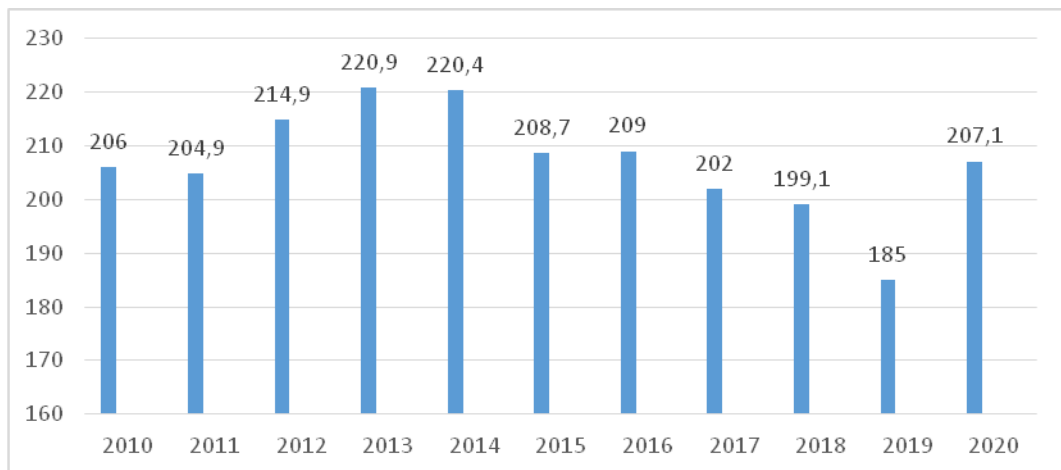

Рис. 1. Динаміка споживання молока та молочних продуктів населенням за період з 2010 по 2020 р., у кілограмах

Джерело: розроблено автором за даними [4, с. 100]

Подальше зменшення доходів внаслідок світової кризи, значно вплине на споживача молочних продуктів і призведе в цілому до змін у молочній галузі України. Споживання молочних продуктів зменшиться і буде орієнтоване на дешевші сегменти цільномолочної продукції [5].

На сьогоднішній день гостро постало питання виходу вітчизняних товаровиробників молочної продукції на європейські ринки збуту, але, на жаль, наша продукція не здатна задовольнити потреби іноземного споживача. Щодо конкурентоспроможності Української молочної продукції, то наразі вона є низькою в порівнянні з європейськими аналогами [6].

Варто виділити найважливіші проблеми, що впливають на конкурентоспроможність молочного ринку України:

- відсутність достатнього рівня якісної сировини для виробництва різних видів продукції, щорічне зменшення поголів'я корів, недостатня кількість лабораторій для визначення якості молочної продукції;

- невеликий ринок збуту продукції через значну втрату міжнародних ринків збуту;

- невисокий технологічний рівень на виробництві, застаріле обладнання;

- зниження внутрішнього споживання продукції через кризові явища в країні;

- низька якість виробництва в порівнянні з європейськими країнами;

Для того, щоб подолати проблеми конкурентоспроможності можна використовувати як теоретичні, так і практичні методи вирішення. Основними заходами для вирішення проблем є:

- застосування сучасної техніки та технологій виробництва;

- управління вхідними та вихідними інформаційними потоками;

- управління трудовим потенціалом підприємства;

- розробка стратегій, планування, прогнозування діяльності;

- застосування диференційованого методу маркетингу.

Отже, конкурентоспроможність продукції є одним з основних факторів, що визначають

успіх чи невдачу ринкової діяльності виробників. Забезпечення конкурентоспроможності продукції та її підвищення є однією з пріоритетних цілей кожного підприємства.

Список використаних джерел

1. Дернова І.А., Боровик Т.М., Руденко А.Ю. Формування конкурентної політики України в умовах глобалізації. *Економічна безпека національного енергетичного сектору в умовах глобалізації*: колективна монографія/ За заг. ред. О. Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Розд. 1, С. 50-71.
2. Куліш Т. В. Роль маркетингових досліджень в прийнятті управлінських рішень. *Актуальні проблеми розвитку малого та середнього підприємництва: матеріали регіональної науково-практичної конференції*. 2017. Т. 12. С. 60-62.
3. Бінерт О. В. Якість молочної продукції як конкурентна перевага на ринку. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 205-207.
4. Царук Д. С. Аналіз зовнішнього середовища функціонування підприємств молокопереробної галузі України. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 98-103.
5. Козак О. Тенденції споживання молочних продуктів в Україні. Вплив пандемії. Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/2824-tendentsiyi-spozhyvannya-molochnykh-produktiv-v-ukrayini-vplyv-pandemiyi-stattya-olhy-kozak-na-sayti-infagro.html> (дата звернення 10 квітня 2022).
6. Балковська В. В. Якість молочної продукції як ключовий фактор підвищення конкурентоспроможності вітчизняних молокопереробних підприємств. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/17-2.pdf> (дата звернення 10 квітня 2022).

УДК 339.187.44

ПРОМИСЛОВИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Владислав Макаров

vsmakarov007@icloud.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: канд. екон. наук Ірина Дернова

Питання промислового сектору та його розвиток є одним з найактуальніших з огляду на необхідність забезпечення зростання та оновлення економіки не тільки в сучасній Україні, а й у багатьох країнах світу. Воно перебуває в центрі палких обговорень у середовищі політиків, урядовців, бізнесу, спільноти науковців та експертів, громадянського суспільства, і позиції та погляди щодо нього дуже відрізняються.

До основних тенденцій розвитку промислового виробництва в Україні, що безпосередньо впливають на стан економічної безпеки країни, слід віднести:

- Скорочення внеску обробної промисловості у створення ВВП, що свідчить про деградацію структури української промислового виробництва. Насамперед, це є наслідком структурних зрушень, які відбуваються безпосередньо всередині самої обробної промисловості на користь виробництв з низькою часткою валової доданої вартості у валовому випуску, тобто енергоємних виробництв сировинного характеру. Це робить національну економіку дуже залежною від інших країн та імпорту товарів, ставить під загрозу продовольчу безпеку держави. На світовій арені за Україною закріплюється позиція «сировинного додатка», а не самостійного, активного суб'єкта світового господарства.

- Малий та середній бізнес в Україні приносить 55% валового внутрішнього продукту в економіку країни, при цьому якщо виділити лише малий бізнес, то це лише 16% ВВП, тоді як у Європі цей показник вищий у два рази.

- 2021 рік позначився тотальним дефіцитом кадрів. Особливо від цього страждала сфера ІТ, але й іншим галузям теж дісталось — про брак робочих рук говорили і на різних виробництвах. У умовах глобального світу доводиться змагатися за таланти зі світовими корпораціями. На жаль, бекграунд та законодавчий ґрунт в Україні грають не на допомогу локальним проектам.

- Нечесна конкуренція в закупівлях та відсутність доступу до фінансування незважаючи на наявність в Україні досить ефективної системи держзакупівель ProZorro,

- На сьогодні в Україні ще не склалася ефективної системи державної підтримки та захисту малого підприємництва. Діє слабкий механізм фінансування та кредитування, має місце неправильне інформаційне та консультативне забезпечення, недосконала система підготовки та перепідготовки кадрів.

- Відсутність та суперечливість достовірних відомостей про попит, пропозицію та ціни на конкретні товари та послуги не дозволяє керівникам малих підприємств приймати управлінські рішення, ґрунтуючись на об'єктивній інформації про стан ринкової кон'юнктури та поточні потреби споживачів.

Нині є величезна кількість перешкод, які гальмують динамічний та якісний розвиток підприємництва в Україні. Тому цей сектор не може еволюціонувати та функціонувати повною мірою. Подолання проблем економічного та соціального розвитку України на сучасному етапі становлення ринкової економіки потребує державної підтримки бізнесу, а отже, відповідної державної політики. Негативним чинником розвитку промислового сектора національної економіки є також високий рівень доларизації і як наслідок, негативний вплив на експортно-імпорتنі операції низьколіквідного обмінного курсу гривні [1, с. 153].

Ключовими завданнями з реалізації подальших реформ у промисловому секторі мають стати наступні:

1. Створення базових умов для розвитку промисловості та забезпечення доступу підприємствам до виробничих ресурсів та інфраструктури шляхом усунення існуючих інституційних, регуляторних та інших бар'єрів, що вимивають ресурси та ставлять українські підприємства на межу виживання, створюючи для них нерівні умови порівняно з іноземними конкурентами.

2. Стимулювання структурних зрушень у промисловості, що вимагає внесення до порядку денного економічних реформ питання імплементації в Україні політики «нової індустріалізації». Її головними принципами у сучасному розумінні є підвищення конкурентоспроможності національної економіки на основі розвитку нових та трансформації традиційних галузей з використанням потенціалу високих технологій згідно «Індустрії 4.0».

3. Активізація формування спільного виробничого простору України з ЄС. Економічні передумови, відомі як «Копенгагенські критерії», виконання яких надає країні перспективи членства в ЄС, передбачають наявність у країні розвиненої ринкової економіки та здатності відповідати жорстким конкурентним умовам, встановленим на внутрішньому ринку ЄС. ЄС, будучи потужним виробником та експортером високотехнологічної продукції, дотримується курсу на стимулювання промислових інновацій, а також розбудову циркулярної економіки на засадах сталого розвитку України вкрай важливо активізувати діалог з ЄС щодо ефективного використання європейського досвіду і фінансової допомоги у розбудові власних наукоємних, інноваційно орієнтованих і високотехнологічних виробництв, а також залучення інвестицій у найбільш перспективні з точки зору співробітництва з ЄС галузі української промисловості [2].

Ініціювати пілотні проекти з розроблення комплексних рішень для промисловості із залученням потенціалу українського ІТ-сектору, зокрема, у сферах:

- «промислового Інтернету речей» (Industrial Internet of Things), внесок якого у світову економіку у 2019 р у всьому світі склав 3,53 трлн. дол. США. Прогнозується, що доходи від

електронної роздрібною торгівлі зростуть до 6,54 трлн. дол. США у 2023 році [3, с. 58], а за оцінками Світового банку до 2030 р. складе 14 трлн дол. США.

- «хмарних технологій» (Cloud Technologies) у промисловості, що приходять на зміну серверним технологіям та дозволяють суттєво скоротити транзакційні та операційні витрати підприємств завдяки створенню спільних баз даних та веб-сервісів для зберігання, оброблення інформації й забезпечення доступу до неї промисловим підприємствам,

- «великих даних» (Big Data), що можуть використовуватися для аналізу промислових ринків, розроблення та виведення на ринок нових продуктів, удосконалення системи моніторингу виробничих процесів тощо [4].

Отже, важливою є участь українських підприємств у глобальних міжнародних проектах, серед яких проект по створенню полімодальної міжконтинентальної комплексної транспортно-логістичної системи, що дозволить їм активно працювати над створенням і впровадженням ряду виробництв високотехнологічної продукції. Для вирішення проблеми реформування промислового комплексу необхідне створення ефективних механізмів його взаємодії з кредитно-фінансовою системою, необхідно активно задіяти апробовані підходи проектного методу, спираючись, перш за все, на внутрішні можливості країни. Треба створити фонд інноваційного розвитку промисловості.

За умови системного поєднання зусиль усіх зацікавлених учасників інноваційно-інвестиційного процесу в промисловості, під спрямовуючою роллю держави та комплексному підході в Україні може бути проведена ефективна реіндустріалізація, яка стане основою динамічного соціально-економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Дернова І. А. Вплив монетарних факторів на динаміку курсу національної валюти. *Вісник Східноєвропейського університету*. 2010. Вип. 2 (8). С. 148–156.
2. Шевченко А.В. Щодо пріоритетних напрямів здійснення реформ у промисловості України. *Відділ безпеки реального сектору економіки*. 2017. URL: https://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/reform_prom-14154.pdf (дата звернення: 17.01.2022)/
3. Іванова І.В., Боровик Т.М., Руденко А.Ю., Залозна Т.Г. Black Friday as a Tool for Sales Promotion. *Маркетинг і цифрові технології*. 2020. № 4. С. 52-61. DOI: 10.15276/mdt.4.4.2020.3
4. Офіційний сайт Індустрія 4.0 України. *Платформа промислових та хай тек секторів*. 2022. URL: <https://www.industry4ukraine.net/#about> (дата звернення: 20.01.2022)

UDC: 339.923

ENVIRONMENTAL POLLUTION AS A LIMITATION OF THE POSSIBILITIES OF THE FAST ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Inna Mosii

innamosiy@gmail.com

Banking University, Lviv

Academic supervisor: Lytvyn Olena, PhD

During the time of its active economic activity, mankind has caused an increase in the ecological crisis, which is intensifying. Damage to the environment has affected all ecosystems: atmosphere (greenhouse effect, acid rain, ozone holes,), biosphere (animal extinction, forest degradation...), hydrosphere (depletion and depletion of water bodies...), lithosphere, depletion of natural resources waterlogging of the soil...). In turn, such changes in nature affect human health, social status, economy, and so on. They are closely interconnected and affect the economy in one way

or another (leading to major economic and social losses), regardless of the sphere of life in which they occur. As peace, environmental and human security depend on the economy, the harmful effects of today's problems should be eliminated or at least reduced.

In the economic context, environmental damage poses new challenges: to compensate for environmental damage, cooperating organizations and victims, as well as for finding ways to prevent re-harm and for addressing the negative environmental changes caused by primary damage. Biocenosis - the interdependence of all components of the natural environment. Causing damage will always lead to a chain of problems in other ecosystems, as a result of which the damage will increase many times over. Ecology and economics are also two interrelated components that govern man. It is necessary for a person to take the wrong step - everyone will suffer losses [1,2].

Ukraine's economy is suffering huge losses due to the oversaturation of industrial pollution. Our water sources suffer the most from industrial activities. First, industrial, agricultural and communal services consume water en masse, which depletes water bodies. And secondly, they pollute rivers and lakes by dumping waste in them. The problem of depletion of water resources is caused by increasing water consumption by industry, agriculture and utilities, on the one hand, and pollution of water sources - on the other. Most of Ukraine's river basins and reservoirs, which mainly meet the population's water needs, cannot be considered environmentally safe. In some cities and even some regions, deviations in water quality from the norm reach 70-80%. The problem of river water pollution in our country has long acquired a national scale. Virtually all water bodies in the country are approaching the lowest quality classes, ie recognized as polluted and dirty. The most acute situation is observed in the basins of the Dnieper, the Seversky Donets, the rivers of the Azov, some tributaries of the Dniester and the Western Bug. For the economy, the consequence of this situation is unfit water and fish for consumption, which means that there is a need to import these products, which will incur considerable costs for the state.

The second problem in Ukraine, which entails a number of consequential problems, is deforestation. Forests are called the "green lungs" of the planet.

Thanks to plants, the supply of oxygen is constantly replenished. If there were no plants, all living things would cease to exist. Deforestation brings us to this. In addition, forests prevent floods (the roots and crowns of trees retain and absorb water during rains or melting snow, and then slowly release it - as a result, rivers do not overflow in a short time), droughts (during rains, water droplets linger on a huge area of leaves). trees and then evaporate, making the air more moist and thus moisturizing the soil), erosion (maintains the structure of the soil, nourishing it with nutrients of the upper layer). According to the State Ecological Inspectorate, in the first half of 2022, the department's specialists carried out 555 inspections of forestries for violations of environmental legislation. In particular, 2,687 protocols were drawn up, 749 of which concerned illegal deforestation in the Transcarpathian and Lviv regions, as well as in the Carpathian district.[3] By cutting down forests, we increase the likelihood and frequency of uncontrolled natural disasters that cause enormous damage to the economy and the environment.

And another of the most acute environmental problems is related to the state of the air. For example, acid rain has become commonplace in our lives. They damage buildings, monuments and metal structures, cause degradation and deforestation, reduce the yield of many crops, impair the fertility of acidic soils and the state of aquatic ecosystems. And the greenhouse effect is not as far from us as it once was. Forest fires, melting glaciers, droughts, rising temperatures. It is impossible to calculate the losses here. What caused this to happen? Preferably the combustion of fossil fuels. This type of fuel is used for cars, thermal power plants, metallurgical enterprises, through this process huge emissions of carbon dioxide go into the atmosphere. Which, in addition to the above problems, creates another, no less terrible - the depletion of the ozone layer, which in turn contributes to the increased flow of solar radiation. Solar radiation is very harmful to human health. It causes skin cancer, which is one of the most common cancers. Most of the ozone layer is destroyed by emissions produced by plants and factories, freon, aerosol cans.

But this is not the end. The consequences for the nature and population of Ukraine after the

Chernobyl accident in 1986 were catastrophic. Soil and water bodies with erosions, pesticides, toxic chemicals and radionuclide radiation. About 5 million hectares of land have been withdrawn from agricultural use, a 30-kilometer exclusion zone has been created around the NPP, and hundreds of small settlements have been destroyed and buried (buried by heavy machinery) [4]. The cost of building the new sarcophagus alone, completed in 2019, was 2.1 billion euros. And the costs of evacuating the population, losses due to loss of land, the fight against mutations and diseases, and so on. In addition, this tragedy affected not only our country: the radioactive cloud from the accident passed over the Europe, the eastern part of the United States. Approximately 60% of the radioactive material has settled in Belarus.

And the pandemic caused by the COVID-19 virus still requires a radical change in human life and the global economy. Today, it is still difficult to predict what economic losses states will suffer in the long run and what will be the consequences of pollution of the planet with disposable personal items. The environmental damage has already reached a critical level and it is necessary to fight it now, because in a few years the situation will become even more complicated and the losses will be enormous. The pandemic has already caused the most serious economic crisis since the Great Depression. And according to many experts, most economies will not resume their production in 2019 at least until 2022 [5].

And finally, the aggression of the Russian Federation, which led to large-scale destruction throughout Ukraine. Thousands of human deaths and thousands of buildings razed to the ground, as well as fires and explosions at ammunition depots, factories and shelling of nuclear power plants. Emissions of chemicals, destruction of the landscape, pollution of the environment with ammunition, equipment and debris - will have extremely negative consequences. The damage caused by the Russian army to Ukraine's infrastructure amounts to at least \$ 120 billion or almost UAH 3.6 trillion [6]. It will take about 2-5 years to restore and clean. Military conflicts have always existed. But in our time, they are threatening more than ever. Weapons are constantly being improved and are constantly accumulating. In the arsenals of the world's largest countries are concentrated so many weapons that are enough to destroy all life on the planet. Nuclear, nuclear, hydrogen and, worst of all, biological weapons call into question the happy future of our planet.

All this has become a real challenge to maintaining the balance between the environment and the economy of Ukraine. The total cost of all covered losses of environmental damage could be invested in new projects, urban development, domestic production, in general, to improve economic development and this would give us a huge boost [7].

Environmental damage is an issue that still needs to be addressed and should be done as soon as possible, until the damage has escalated into a catastrophe. Because an ecological catastrophe is an irreversible change in ecological conditions, which causes enormous damage to the environment, the death of plants, animals and people. In this difficult time for all of us, take care of yourself and your home. Environmental problems have existed, exist and will exist as long as man exists. But we have the ability to minimize them. This is the implementation of a set of measures aimed at expanding and strengthening the mechanisms of economic cooperation of all states in the field of ecology, nature protection and finding effective ways to solve global environmental problems. But the most important thing is human awareness of the seriousness of the problems. Awareness that our home needs attention, care and self-respect.

It is important to remember that the economy exists as long as man exists, and man as long as nature exists.

References

1. O.Y. Litvin Ukraine in the system of international economic relations in the conditions of institutionalization and global convergence // Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. International Relations / Taras Shevchenko National University of Kyiv. - Kyiv: Kyiv University. - Vip. 1 (49). - 2019. - P. 36-40.
2. O.Y. Lytvyn, A.O. Padun, A.W. Tishchenko Economy of the world's leading countries in the context of the COVID-19 pandemic // Young scientist. - 2021. - №4 (92). Pp. 303-307.

3. Break through the "forest", or really stop the vicious felling of the Carpathians. Ukruniform: Electronic resource. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3297727-prodratisa-kriz-lis-abo-ci-realno-pripiniti-zlisnu-virubku-karpat.html>
4. Chornobyl Catastrophe. Wikipedia. Electronic resource. URL: <http://surl.li/bnpci>
5. New challenges and current problems of world economy development: materials of the international scientific-practical internet-conference / Collective of authors. Kharkiv, 2021, p.200
6. Direct losses from the war. Site of the project "Economic Truth" Electronic resource. URL: <http://surl.li/bnpsc>
7. O.Y. Lytvyn, I.V. Semenets Features of international specialization and industrial cooperation in the context of globalization // International economic relations and national economic activity: current status, problems and trends: collective monograph. Poltava: PP "Astraya", 2021. P. 18-32.

УДК: 330.34

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ

*Анастасія Омельченко
Володимир Тимофєєв
dimatidnepr13@gmail.com*

*Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ, м. Дніпро
Науковий керівник: викладач кафедри ТСП Дмитро Тінін*

Характерною рисою сучасного світового розвитку є перехід провідних країн до формування інноваційного суспільства, побудови інноваційної економіки, заснованої на знаннях. Досвід розвинених країн показує, що стратегічною моделлю економічного зростання стає інтенсивне проведення досліджень та розробка на їх основі новітніх технологій, вихід з ними на міжнародні ринки високотехнологічної продукції, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та забезпечує лідируючі позиції національної промисловості [3, с. 77]. Причому інтелектуальні ресурси не тільки визначають перспективи господарського зростання тієї чи іншої країни, а й служать показником рівня економічної незалежності та добробуту країни.

Поняття модернізація економіки був із поняттям системної модернізації. Воно концентрує увагу на економіці як базовій системі, що формує об'єктивні передумови системної модернізації та закріплює нові форми економічних відносин. Тому недостатньо повне розкриття сутності поняття системна модернізація обумовлює над повною мірою розкриття сутності поняття модернізація економіки.

Під поняттям модернізація економіки в науковій літературі в даний час найчастіше розуміється розвиток економічної системи суспільства на основі передових досягнень у галузі техніки та технологій відповідно до нових технічних умов, вимог, норм, показників якості, що супроводжується необхідними змінами в інституційній та політичній сферах суспільної життя.

Україна знаходиться тільки на початку шляху модернізації економіки, прискорення технологічного розвитку. Деякі нові явища і тенденції вже намітилися та закріплюються у нашій економіці.

Проте модернізація економіки в цілому, та науково-технічної та інноваційної сфери, зокрема, неможлива без зміни всієї системи відбору та реалізації пріоритетів державного фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, формування нової системи економічних та фінансових стимулів для інноваційної діяльності, без формування національної інноваційної системи. Іншими словами, займатися інноваціями має бути не тільки

престижною, але й вигідною справою і для бізнесу та суспільства загалом [4, с. 7].

Загрозами економічній безпеці України, які створюються в умовах глобалізації, на нашу думку, слід вважати реальні або потенційні явища та події, що загрожують функціонуванню і розвитку економічної, соціальної та політичної системи, а також життєво необхідним потребам та інтересам людини, суспільства і держави. При цьому загрози економічній безпеці прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні [1, с. 30-33].

До внутрішніх загроз економічній безпеці України слід віднести: низький технологічний рівень більшості галузей, високі витрати виробництва, низьку якість продукції і, як наслідок, низьку конкурентоспроможність національної економіки; втрату значної частини науково-технічного потенціалу, позицій на важливих напрямках науково-технічного прогресу; деформовану структуру виробництва; зруйнування системи відтворення виробничого потенціалу; неефективність державного управління соціально-економічними процесами та інші [2, с. 7-9].

До головних зовнішніх загроз належать: імпортна залежність України з багатьох видів продукції, включаючи стратегічні товари, енергоносії, комплектуючі вироби для машинобудування, продовольчі товари; нераціональна структура експорту; перебування в зародковому стані фінансової, організаційної та інформаційної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності українського експорту; некерований відтік за кордон інтелектуальних і трудових ресурсів; недостатній експортний та валютний контроль і недосконалість митної політики; слабка розвиненість транспортної інфраструктури зовнішньоекономічних стосунків [3, с. 56].

Участь України у процесах четвертої промислової революції істотно ускладнюється наявними структурними диспропорціями в економіці та її освітньої-наукового потенціалі. У структурі підготовки кадрів в Україні закріпилися диспропорції, найбільш небезпечною з яких є дуже низький відсоток фахівців, які мають вищу освіту у галузі природничих наук. Має місце істотне відставання України від світових інноваційних лідерів – не лише серед розвинених країн світу, а й багатьох країн, що розвиваються [4, с.7]. Україну кардинальні структурні зрушення у світовому господарстві ставлять перед дилемою: або долучитися до провідних трендів економічного розвитку під впливом новітніх технологій, або опинитися на узбіччі світового господарства та світової цивілізації загалом [2, с. 45].

Аналіз та оцінка найбільш широко використовуваних у науці та економічній практиці визначень системної модернізації дозволяє зробити висновок про те, що вони не повною мірою відображають суть даного поняття на сучасному етапі науково-технічного та технологічного розвитку. Узагальнюючи погляди різних авторів, слід укласти, що у час під поняттям системної модернізації найчастіше розуміють таке оновлення соціально-економічного механізму суспільства, що відстало в техніко-технологічному та інституційному розвитку, що забезпечує його перехід до сучасного, індустріального суспільства капіталістичного типу.

При цьому слід зазначити ще одну серйозну загрозу – вичерпання переваг за якістю людського капіталу. У вирішенні цієї проблеми особливо важливою є роль освіти. Тобто, визначальним фактором тут є вища школа, її активна участь у становленні та розвитку національної інноваційної системи. Саме вища школа, як жодна інша галузь, має сьогодні пріоритетне значення у формуванні головних складових інноваційної економіки – нових наукових знань, високих технологій та висококваліфікованих спеціалістів, здатних наблизити наше суспільство до досягнення високого рівня конкурентоспроможності інноваційної економіки.

Висновок. Відповідно до теорії інноваційного розвитку, для досягнення нової якості економічного зростання необхідно, щоб зростання економіки спиралося на продуктивні, процесні, маркетингові та організаційні інновації. Управління цим процесом є основою інноваційного розвитку економіки. Тому пропонується використовувати поняття інноваційна модернізація економіки, під яким розуміється як переклад економічної системи на принципово новий рівень забезпечення досягнень сучасних параметрів економічного розвитку за рахунок

впровадження інновацій, як одноразове явище, але формування здатності економіки до інноваційного саморозвитку.

Безумовно, це може здійснюватися лише за рахунок ефективної взаємодії методів та інструментів управління інноваційним оновленням, послідовного та комплексного впровадження інновацій та створення та використання умов, що сприяють інноваційному оновленню. Це означає, що система управління сама має на інноваційній основі постійно оновлюватися, перебудовуватися. Цю категорію необхідно розглядати як найважливішу характеристику модернізації та значно відмінну від понять інноваційного розвитку та модернізації економіки, як було показано вище.

Список використаних джерел

1. Попов В., Власов М. Миниэкономические институты производства новых знаний. Институт экономики УрО РАН, 2006.
2. Tonn Bruce E. Research Society: Sciency and Technology for the Ages // Futures. –2004. Vol. 36. –№ 3. –Р. 335–346.
3. Теория и практика экономики и социологии знания / Научный совет по Программе фонд. исслед. Президиума Российской академии наук «Экономика и социология знания». – М.: Наука, 2007. –С. 61; OECD Work on Innovation — A Stocktaking of Existing work — OECD Science, Technology and Industry working papers, 2009/2.
4. Українське суспільство 1992–2010. Соціологічний моніторинг / за ред. д.ек.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2010. –С. 490, 494.

УДК 339.187.44

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ФОРМА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Ольга Рижай

oliaryzhai0408@gmail.com

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: канд. екон. наук Ірина Дернова*

Франчайзинг є вигідною і популярною формою ведення бізнесу, тому він знайшов застосування у всіх країнах із розвиненою ринковою економікою. Як система економічних відносин франчайзинг виник в Україні на початку 1990-х років. Не зважаючи на стрімке зростання його розвитку, за багатьма показниками, як і раніше, Україна значно відстає від інших країн.

Франчайзингові відносини присутні сьогодні майже в усіх економічних сферах. Як популярна форма ведення бізнесу франчайзинг надає беззаперечні переваги обом сторонам франчайзингового договору і є найпростішим шляхом розпочати бізнес або проникнути на ринки іноземних країн. Зростає роль франчайзингової стратегії як інструменту розширення мереж збуту, адже збільшення числа франчайзингових точок сприяє стрімкому розвитку фірми.

Однією з особливостей розвитку франчайзингу в Україні є те, що він представлений здебільшого мережами вітчизняного походження [1]. Українська модель бізнесу добре орієнтована на місцевий ринок та враховує його специфіку.

Сьогодні український бізнес робить спробу масштабувати свій досвід. Підприємці вирішують важливе питання: побудувати мережу по Україні чи залишитися локальними гравцями. Прогнозують, що частка бізнесу за франчайзинговими відносинами, в залежності від сфери діяльності, може сягнути 70-80 % найближчим часом [2], що відповідатиме світовій практиці.

За останні роки в Україні відбулися значні політичні зміни, які мали вплив на різні

сектори економіки. Багато підприємств скоротили або припинили діяльність, інші — шляхом переналаштувань перейшли на новий етап розвитку. Якщо проаналізувати франчайзингову діяльність за період 2009-2020 роки в Україні (рис.1), то можна стверджувати, що найбільший спад спостерігався у 2009 році, ситуація була спричинена економічною кризою 2008 року, яка вплинула на економіку в цілому, а на ринку франчайзингу це відмітилося зменшенням кількості франчайзерів на 35%.

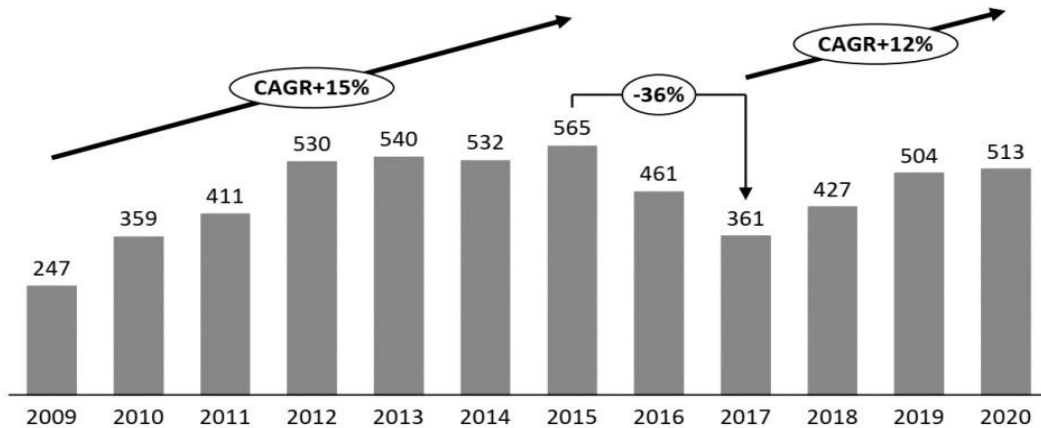

Рис. 1. Динаміка кількості франчайзерів в Україні 2009-2020 роки

Джерело: розроблено автором за даними[1]

Ринок франчайзингових відносин наразі стабілізувався та зростає. Однак, частка бізнесу, що припадає на дані відносини, в Україні незначна (23 %) і сильно відстає від країн Європи з показником 64 % і лідера з франчайзингу — США з показником понад 80 %. Найбільш популярними є сфери громадського харчування (кав'ярні, фаст-фуди, пекарні, стріт-фуди), послуг (туристичні агентства, доставка, сфера краси, розвиток дітей та освіта, фітнес, медицина). За кількістю франчайзингових об'єктів перше місце займають послуги, друге — громадське харчування, а ритейл — лише на третьому місці.

На виставці франчайзингу у 2019 році у Польщі наша країна була представлена чотирма торговельними марками: «Львівська майстерня шоколаду», «Мушля Бар», «Скульптура», «Хінкальня», які отримали більше 500 заявок на покупку проектів.

Значному поширенню франчайзингових відносин в Україні перешкоджає низка факторів. Серед яких необхідно виділити організаційно-правові, економічні, соціально-психологічні [3].

До організаційно-правових слід віднести: недосконалість правового забезпечення; відсутність діючих правових документів в галузі франчайзингу; відсутність інфраструктури з обслуговування учасників франчайзингових відносин; слабка захищеність галузі авторського права; більшість українських компаній не відповідають міжнародним стандартам франчайзингу; низька конкурентоздатність вітчизняних франшиз; адміністративні бар'єри для організації та ведення бізнесу.

До економічних факторів слід віднести: нестабільність української економіки; непередбачуваність розвитку вітчизняної економіки; відсутність у підприємців-потенційних франчайзі достатнього капіталу для входження у бізнес; труднощі з отриманням кредитів на розвиток бізнесу; високі відсоткові ставки за кредитами, які перевищують показники рентабельності; відсутність пільгового кредитування; відсутність державної підтримки; висока вартість франшизи порівняно з низькою купівельною спроможністю покупців; обмеження розвитку бізнесу податковими нормами.

Також до негативних економічних факторів слід віднести високу волатильність валютного курсу гривні, яка є результатом накопичених дисбалансів в економіці країни, що роками не вирішувалися [4].

До соціально-психологічних слід віднести: відсутність належного досвіду використання франчайзингової форми співробітництва у вітчизняних підприємців; продаж франшизи без практики апробації бізнесу; низький рівень довіри до вітчизняних підприємців через схильність до порушень; відсутність готовності у вітчизняних підприємців дотримуватися стандартів ведення бізнесу та відповідати встановленим критеріям діяльності; недостатня кількість кваліфікованих спеціалістів у сфері франчайзингу; низький рівень відповідної освіти; високий ступінь недовіри до франчайзингової форми організації підприємницької діяльності у зв'язку з недостатньою популяризацією впровадження франчайзингу в українську практику підприємництва.

Закордонні франчайзери уникають можливості освоєння українського ринку, віддаючи перевагу більш стабільним ринкам країн Центральної та Східної Європи. Значно підсилює проблему недостатній рівень розвитку вітчизняного банківського сектора і сфери кредитування.

Таким чином, для більш широкого використання франчайзингових відносин в Україні необхідно спрямувати зусилля на вирішення зазначених проблем вітчизняного підприємництва.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Асоціації франчайзингу в Україні. URL: <http://www.franchising.org.ua> (дата звернення: 22.03.22).
2. На всьому готовому: як в Україні розвивається ринок франчайзингу. *The Association of Retailers of Ukraine*, 2021. URL: <https://rau.ua/novyni/ukrayini-gynok-franchajzyngu/> (дата звернення: 22.03.2022).
3. Гессен А.Є., Журавель М.О., Стаханова В.В. Розвиток франчайзингу як вагомий фактор розширення ринку в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 317-321.
4. Дернова І.А. Обмінний курс гривні в системі макроекономічних показників. *Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка"*. 2016. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4895> (дата звернення: 08.04.22).

УДК 331.91

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Марія Сакун

sakunmariaa@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

науковий керівник: канд. екон. наук Ірина Дернова

Прогрес країни у всіх сферах, а особливо економічних та демографічних, частково визначають її міграційні процеси. Вони бувають як внутрішні, так і зовнішні. Останні звичайно мають більший відсотковий вплив, оскільки переміщення на теренах однієї держави визначає рівень розвитку конкретного регіону, але цей процес природній і збалансований, він не несе критичного результату в розрізі економіки територіальної одиниці. Тобто тимчасові переміщення в межах кодону не означають втрату демографічного потенціалу для країни в цілому.

Згідно із оцінками міжнародних експертів в Україні депопуляція населення відбувається рекордними темпами [1, с. 234]. Серед причин міграції робочої сили науковці виділяють фактори економічного та неекономічного походження. До неекономічних відносяться: політичні, національні, сімейні, релігійні та ін. Економічні фактори міграції гуртуються на різниці економічного рівня розвитку окремих країн. Працездатні особи прагнуть переміститися з країни з низьким рівнем доходів населення в країну з більш високим рівнем. Саме тому

об'єктивно і найбільш вагомою причиною міграції є відмінності між країнами в розмірі заробітної плати. Рішення про переміщення молодь може приймати на підставі того, що вища освіта в розвинених країнах є більш адаптованою до потреб потенційних студентів [2, с.107].

Фахівці Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи спрогнозували зниження чисельності населення України до 38 млн осіб у 2050 р. при умові середньої народжуваності, середньої тривалості життя, середньої чистої міграції (оптимальний прогноз); та до 36 млн осіб у 2060 р. при виконанні тих самих умов [3].

Чисельність українських трудових мігрантів оцінюється в межах від 2,2 до 4 млн. осіб, що становить 13-24% зайнятого населення в Україні. Як результат: кількість грошових надходжень з-за кордону почали поступово збільшуватись (див. рис. 1), в тому числі від тих, що працюють за кордоном більше року та перерахування інших приватних трансферт.

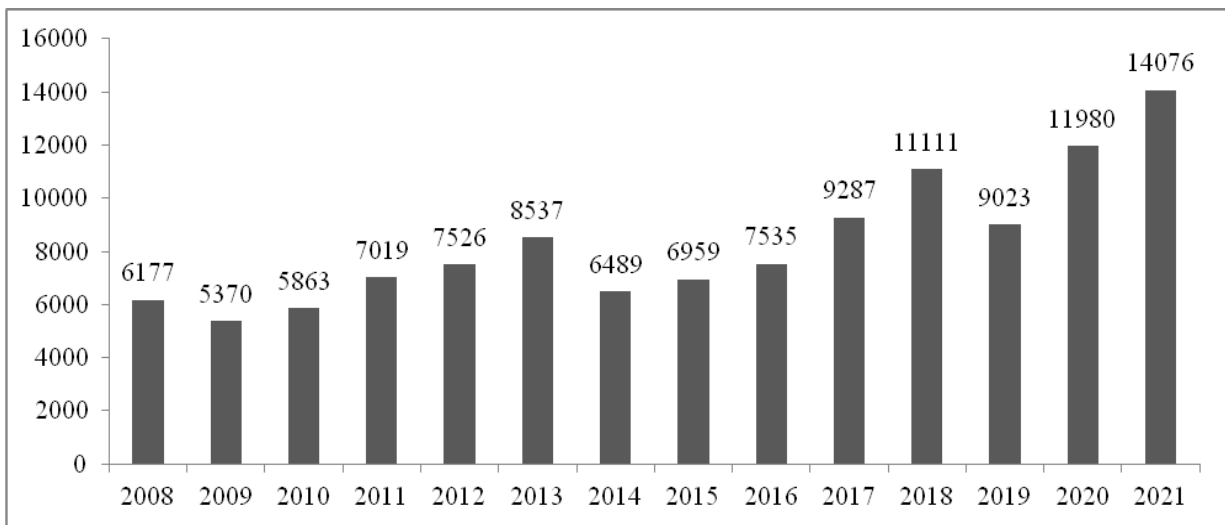

Рис. 1. Грошові перекази в Україну з-за кордону з 2008 по 2021 рр. (млн. дол. США)
Джерело: розроблено автором за даними [4]

При цьому основною державою за грошовими переказами в Україну у 2021 році стала Польща (див. рис. 2), яка зайняла третину від всіх надходжень. Це пов'язано із великою кількістю емігрантів до країни-сусіда: більше 1,5 млн. українців працювало в Польщі.

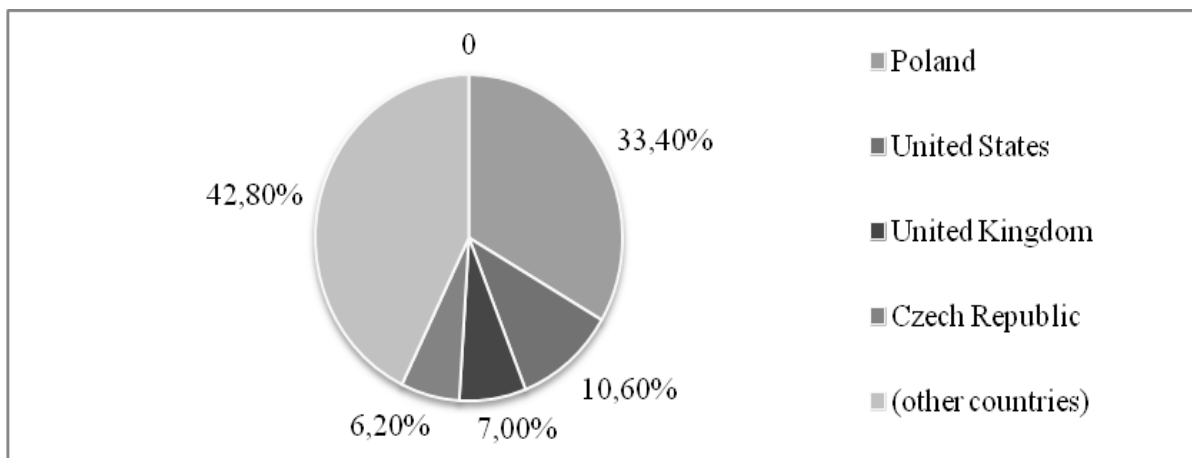

Рис. 2. Структура грошових переказів в Україну в 2021 році в розрізі країн-донорів
Джерело: розроблено автором за даними [4]

Початок 2022 року кардинально відрізняється від потоку міграції попередніх періодів.

Повномасштабна війна на території України, спричинена ворожим нападом російської федерації, змусила 6,5 млн. людей покинути свої населені пункти [5]. Задля збереження життя, 3,6 млн. жінок і дітей, покидаючи все, виїжджали за кордон [6]. Таким способом Україна намагається зберегти свій демографічний потенціал, за умови повернення більшості громадян після закінчення війни, що обов'язково відбудеться. Це зумовлено сучасним політичним складом та об'єднаним бойовим духом, який залишається в українців навіть на великій відстані. Наш народ, локалізований по всьому світу, допомагає як матеріально, так і в інформаційній війні.

Отже, на даний момент відбувається масштабна еміграція з України, спричинена нетиповою для XXI століття причиною, що однозначно призводить до ризику з економічної точки зору, а саме: створює загрозу суттєвих втрат людського капіталу нації, знижує рівень міжнародної конкурентоспроможності країни. Але це тимчасові і, знову ж таки, вимушені переїзди, які є не істинною потребою громадян.

Список використаних джерел

1. Пищуліна О., Юрочко Т., Міщенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. Аналітична доповідь. Центр Разумкова, В-во: «Заповіт», 2018. 368 с.
2. Куклін О.В., Пустовіт Р.Ф., Дернова І.А. Інституціональні особливості модернізації вищої освіти в Україні *Вісник економічної науки України*. 2021 № 1 . С. 106-112
3. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи НАНУ. Демографічні прогнози. URL: <https://idss.org.ua/index> (дата звернення: 22.04.2022)
4. Грошові перекази в Україну з-за кордону з 2008 по 2021 рр./ Грошові перекази в Україну в 2021 році за найвагомішими країнами // minfin.com.ua : вебсайт URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/transfer/> (дата звернення: 22.04.2022)
5. Ukraine — IDP figures: General Population Survey (9 — 16 March 2022) // вебсайт URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-%E2%80%9494-idp-figures-general-population-survey-9-%E2%80%9416-march-2022> (дата звернення: 22.04.2022)
6. Operational data portal: Ukraine refuge situation // unhcr.org : вебсайт URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine/location?secret=unhcrrestricted> (дата звернення: 22.04.2022)

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Наталія Трохименко

natali.filonenko7370@gmail.com

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
науковий керівник: канд. екон. наук Наталія Кузнецова*

Підприємництво виконує роль основного фактора розвитку економіки будь-якої країни та допомагає вирішити багато соціально-економічних проблем. Проте успішний розвиток підприємницької діяльності в значній мірі залежить від ресурсного потенціалу країни та раціонального використання наявних природних і матеріальних ресурсів.

Природно-ресурсний потенціал України є ключовим фактором екологічного та економічного розвитку країни. Тому в масштабах країни його розглядають як невід'ємну складову національного багатства та фактор раціонального природокористування, що полягає у здатності природних ресурсів задовольняти як виробничі потреби для випуску різної продукції, товарів і послуг для забезпечення потреб життєдіяльності людини [1, с. 50].

Під природно-ресурсним потенціалом певної території розуміють сукупну продуктивність природних ресурсів, засобів виробництва і предметів споживання, яка

виражається в їхній сукупній споживній вартості. Його структуру формують мінеральні, водні (поверхневий стік, підземні води), земельні, лісові, фауністичні (мисливські, рибні, медоносні ресурси), природно-рекреаційні ресурси [2].

Природно-ресурсний потенціал України – це наявні засоби та ресурси природного походження, якими володіє Україна та які можуть бути використані для виготовлення продукції чи надання послуг.

Загальна вартість природного багатства України (за оцінками ДУ ІЕПСР НАН України) орієнтовно визначено в розмірі 133 млрд дол. США [3].

Розглянувши структуру природно-ресурсного потенціалу України, можна побачити, що на водний капітал припадає 6,4 % (8,6 млрд дол.); земельний – відповідно 44,7 % (59,5 млрд дол.); лісовий – 8,0 % (10,6 млрд дол.); мінеральний – 24,8 % (32,9 млрд дол.), екосистемний капітал – 16,1 % (21,4 млрд дол.). Така структура природного багатства співвідноситься з визначеною раніше вченими географами-економістами структурою природно-ресурсного потенціалу України, основна частина якого складається з земельних та мінерально-сировинних ресурсів. Структура земельного фонду України представлена у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика земельного ресурсного потенціалу України з показниками земельного фонду, тис. га

Ландшафти	Структура земельного фонду	Площа, тис. га
Антропогенні	Сільськогосподарські землі, усього	42726,40
	з них: рілля	32 541,30
	перелоги	233,7
	багаторічні насадження	892,4
	сіножаті	2406,4
	пасовища	5434,1
	Забудовані землі	2552,90
	Всього, тис. га	45279,3
	Частка від загальної площі, %	75
Природні	Ліси та інші лісовкриті площі	10633,10
	Болота	982,30
	Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	13,20
	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним покривом	1020,60
	Води	2426,40
	Всього, тис. га	15075,60
	Частка від загальної площі, %	25

Джерело: складено автором за даними [4]

Аналіз структури українського земельного фонду свідчить про те, що рівень забудови житлових площ є надзвичайно високим: співвідношення антропогенних (штучних) і природних екологостабілізаційних земель становить 3:1, з них близько 45 279,3 тис. га (75 %) залучені для господарського використання, і тільки 15 075,6 тис. га (25,0 %) території України є екологічно стійкими землями, де до лісів та інших лісових площ відноситься 10 633,10 га, до боліт – 982,30 га, а до води – 2426,40 га.

Слід зазначити, що в Україні нараховується більше 1,1 млн га деградованих, земель з малою продуктивністю і техногенно забруднених земель, що підлягають консервації; 143,4 тис. га – порушених земель, яким необхідна рекультивация, 315,6 тис. га малопродуктивних земель, які необхідно покращувати. Причинами цього є те, що в Україні існують несприятливі приклади земельного господарювання. Так, основи господарювання радянських часів, що збереглись до сьогодні, були спрямовані на екстенсивні та неефективні способи природокористування. Внаслідок чого маємо домінування сільського господарства з

мінімальною зміною посівної культури та невиправдано високим рівнем просапних культур, а більшою половиною сільськогосподарських угідь є рілля. Також землі є недостатньо политими водою. Через безсистемний підхід виникають великі проблеми, що викликають високу деградацію ґрунтів та їх виснаження.

Нинішні фермери через високу вартість ресурсів не можуть добре зрошувати землю, вносити мінеральні добрива, обприскувати землю пестицидами, через що існує також інший чинник - екологічний ризик. Часто в пошуках максимального доходу господарства з мінімальною сівозміною вирощують сільськогосподарські культури (соняшник, рапс, кукурудзи), які дуже виснажують землю. Після експорту такої продукції, потім, отримують екологічно чисті типи палива. Таким чином, вирішуються екологічні проблеми в інших країнах, проте за рахунок появи їх в Україні. Значний негативний вплив на природу змінюють на короткострокову економічну вигоду в Україні. На подібні умови співпраці наштовхують аграрії, внаслідок складних умов (зокрема фінансових), в яких їм доводиться працювати.

Також Україна має достатньо потужний мінерально-сировинний потенціал. Структура мінерально-сировинної бази промислових районів, за ступенем геологічної вивченості та підготовленості родовищ до промислового освоєння в цілому, допомагає забезпеченню промисловості різними видами мінеральної сировини. Вона містить значні ресурси палива, металевих і неметалевих корисних копалин.

Надра України містять більше 20 тис. родовищ і 117 видів мінеральної сировини. Понад 11 тис. родовищ використовуються в промисловості. Промисловістю опановано 4,7 тис. родовищ та 99 видів корисних копалин, за основою яких функціонує понад 2 тис. гірничодобувних і збагачувальних підприємств. Внаслідок цього можна зробити висновок, що резерв в Україні становить 6,3 тис. родовищ. За останні роки спостерігається тенденція зростання обсягів видобування кам'яного вугілля (1,7 % від загального світового видобутку), товарних залізних (4,5) і марганцевих (9) руд, урану, титану, цирконію, графіту (4), каоліну (18 %) [5].

Динаміка видобутку корисних копалин протягом 2016-2020 рр. відображена в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка видобутку корисних копалин в Україні за 2016-2020 рр.

Вид корисних копалин	Роки					Зміна	
	2016	2017	2018	2019	2020	Абсолютна (2020/2016)	Відносна, % (2020/2016)
Природний газ (млн. м3)	20037	20509	20949	20724	20308	+271	+1,35
Нафта (тис.т)	2264	2184	2301	2468	2429	+165	+7,29
Кам'яне вугілля (млн. т)	26838	19135	20019	18834	17579	-9259	-34,50
Торф (тис. т)	700	600	600	600	400	-300	-42,86
Марганцева руда (тис. т)	2900	3900	3800	3900	3800	+900	+31,03

Джерело: складено автором за даними [6]

Проаналізувавши таблицю, ми можемо побачити, що динаміка видобутку корисних копалин в Україні протягом 2016-2020 років є нестабільною (Рис.1)

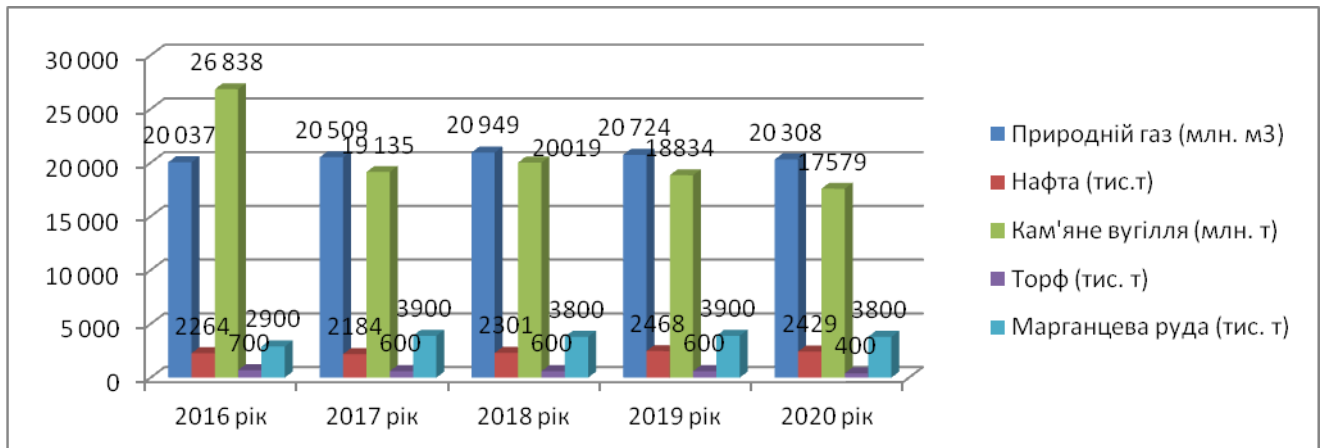

Рис 1 . Динаміка видобутку корисних копалин в Україні за 2016-2020 рр.

Джерело: складено автором за даними [6]

Динаміка видобутку корисних копалин має негативну тенденцію. У 2020 році відбулось значне скорочення видобутку всіх видів корисних копалин до попереднього року. Так, наприклад, видобуток природного газу скоротився на 416 млн.м3 (або на 2,01%), нафти – на 39 тис. тон (або на 1,58%), кам'яного вугілля – на 1 255 млн. тон (або 6,66 %), марганцевої руди – на 100 тис. тон (або 2,56%). Найбільше знизилась об'єми видобутку торфу – на 100 тис. тон (або на 33,33%). Незважаючи на паливні запаси сировини, який має Україна, об'єми видобутку не задовольняють навіть внутрішні потреби країни, внаслідок чого імпортується нафта, газ, кам'яне вугілля, кольорові метали. Виробництво та видобуток країни забезпечує лише дві треті потреб країни у мінеральній сировині.

Причинами неналежного використання надр України є: послаблений державний контроль; недостатнє регулювання нормативно-правовими актами законодавчих органів влади; відсутність ефективного управління бюджетними коштами; низький рівень застосування наявних мінерально-сировинних ресурсів країни; низький рівень розвідувальної роботи у сфері природних ресурсів країни; низький рівень капіталізації гірничодобувних компаній; проблеми видобутку та географічні умови видобутку, застаріла технологія видобутку, значний фізичний знос корпоративних виробничих засобів, втрати корисних копалин під час видобутку.

Отже, земельний потенціал України є досить потужним і достатньо реалізованим. Активно розвиваються фермерські господарства, що допомагають функціонуванню малого бізнесу та покращують економіку України, здійснюється експорт вирощеної продукції, що допомагає підприємцям отримувати значні прибутки та забезпечує надходження коштів у бюджет, проте поряд з цим спостерігається проблема широкої деградації ґрунтів. Щодо мінерального потенціалу України, то за кількістю родовищ та мінеральних ресурсів Україна здатна не тільки забезпечити себе паливом, а й стати його експортером. Тобто Україна щороку витрачає мільярди гривень, поповнюючи бюджети інших країн, для придбання того, що має в надлишку. Необхідним є інвестування в розвідку та модернізація технологій видобутку корисних копалин, що забезпечить можливість максимального використання наявного мінерально-ресурсного потенціалу України.

Список використаних джерел

1. Жук П.В. Природно-ресурсний потенціал та природний капітал у парадигмі сталого розвитку Карпатського регіону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2013. Вип. 5. С. 48–57.
2. Олійник Я.Б., Шищенко П.Г., Степаненко А.В., Масляк П.О. Географія: Навч. посіб. для старшокласників та абітурієнтів. Відповіді на всі питання нової програми. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2006. 455 с.

3. Пирожкова С.І. Економічна оцінка природного багатства України : монографія. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. 396 с.
4. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру: веб-сайт. URL: <https://land.gov.ua/> (дата звернення 16.04.2022).
5. Матюха В.В. Мінерально-сировинний комплекс України в контексті сталого розвитку економіки. *Економіка України*. 2017. № 1(662). С. 64–79.
6. Корпан Н.В. та ін.. Мінеральні ресурси України: довідник. Київ: Геоінформ України, 2021. 270 с.

УДК 339.187.44

СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Тупота Ірина

iratupota13@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: канд. екон. наук Ірина Дернова

Міжнародна торгівля це основна форма реалізації міжнародного поділу праці, який базується на виробництві товарів та послуг, продаж яких економічно вигідний для країни. Міжнародний поділ праці сприяє регулярному обміну товарами та послугами між різними країнам.

Міжнародна торгівля – сфера міжнародних товарно-грошових відносин, що є сукупністю зовнішньої торгівлі усіх країн світу [1, с.12].

Міжнародну торгівлю умовно можна поділити на дві групи – міжнародна торгівля товарами та міжнародна торгівля послугами. Кожній з них притаманні свої особливості. До особливостей торгівлі товарами можна віднести наступні: значне прискорення розвитку торгівлі після Великої Вітчизняної війни; переважне збільшення темпів росту зовнішньої торгівлі над темпами господарського розвитку країн; зростання експортної квоти; значні зміни географічної структури торгівлі під впливом політичних та економічних змін; збільшення обсягу торгівлі в країнах, що розвиваються.

До особливостей міжнародної торгівлі послугами належать: виробництво і споживання послуг відбувається одночасно, і цим відрізняється від продажу товарів; потребує на території іншої країни виробників послуг, або перебування споживача на території їх країни; тісно пов'язана з міжнародним рухом капіталу і робочої сили. Неможливо надати певний вид послуг без надання інших (транспортних, банківських, інформаційних та ін.); вищий рівень державного контролю та захищеності ніж у реалізації товарів; надмірне споживання іноземних послуг може становити загрозу національній безпеці і незалежності [2, с.40].

Стан зовнішньої торгівлі країни характеризується експортно-імпортними відносинами.

В таблиці 1 наведено обсяг експортних товарів, їх абсолютне та відносне відхилення впродовж 2017-2021 років.

Таблиця 1

Обсяг експорту товарів України впродовж 2017-2021рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Обсяг експорту товарів, млрд. дол. США	46,89	47,3	50,1	49,2	68,24
Абсолютне відхилення відносно попереднього року, млрд. дол. США	-	0,41	2,8	-0,9	19,04
Відносне відхилення відносно попереднього року, %	-	0,87	5,92	-1,80	38,70

Джерело: розроблено автором за даними [3]

Секція 1. Економіка України: глобальні виклики та національні можливості

Виходячи з даних таблиці 1 можна зробити висновок, що протягом 2017-2021 років спостерігається тенденція до збільшення обсягу експорту. Виключенням став 2020 рік – обсяг експорту в 2020 році зменшився на 9 млн. дол. США, основною причиною зменшення було поширення у світі пандемії COVID-19. У 2021 році суб'єкти господарювання пристосувалися до умов пандемії, тому спостерігається стрімке зростання експорту Українських товарів – показник експорту становить 68,24 млрд. дол. США, що більше від попереднього року на 19,04 млрд. дол. США.

Таблиця 2

Обсяг імпорту товарів України впродовж 2017-2021рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Обсяг імпорту товарів, млрд. дол. США	56,35	57,1	60,8	54,3	62,6
Абсолютне відхилення відносно попереднього року, млрд дол.	-	0,75	3,7	-6,5	8,3
Відносне відхилення відносно попереднього року, %	-	1,34	6,48	-10,69	15,29

Джерело: розроблено автором за даними [3]

Аналіз обсягу імпорту товарів свідчить, що впродовж 2017-2019 років спостерігається зростання його обсягу на 4,45 млрд. дол. США. У 2020 році імпорт товарів знизився на 6,5 млрд. дол. США, причиною виступає дія карантинних обмежень. У 2021 році імпорт товарів зріс до 62,6 млрд. дол. США.

Слід відмітити, що національна економіка характеризується високою імпортозалежністю, що актуалізує питання проведення політики імпортозаміщення, зокрема по товарах [4, с. 414].

Для сучасного світового господарства характерним є бурхливий розвиток сфери послуг. Для значної частини країн світу сфера послуг є однією із найважливіших і дедалі значніших складових економіки. Послуги є джерелом довгострокового економічного зростання країн, причому для деяких з них – важливішим, ніж промисловість [1, с. 35].

Зростання ринку послуг у міжнародному масштабі пояснюється дематеріалізацією виробництва, інтелектуалізацією праці, інформатизацією господарських відносин, що збільшує споживання різних видів послуг.

В таблиці 3 відображено обсяг експорту послуг України впродовж 2017-2021 років.

Таблиця 3

Обсяг наданих послуг України впродовж 2017-2021 років, млрд. дол. США

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Обсяг наданих послуг млрд. дол. США	11,79	11,90	15,60	11,50	12,30
Абсолютне відхилення відносно попереднього року, млрд дол.	-	0,11	3,70	-4,10	0,80
Відносне відхилення відносно попереднього року, %	-	0,97%	31,09%	-26,28%	6,96%

Джерело: розроблено автором за даними [5]

На основі даних таблиці 3 можна зробити висновок, що у 2019 році відбуло стрімке зростання експорту послуг – на 3,7 млрд. дол. більше ніж в попередньому році. Проте у 2020 році спостерігається зменшення експорту послуг на 4,1 млрд. дол., причиною стала пандемія, яка була поширена у всьому світі.

В таблиці 2.9 відображено обсяг імпорту послуг України на впродовж 2017-2021 років.

Таблиця 4

Обсяг імпорту послуг України протягом 2017-2021 років, млрд. дол. США

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Обсяг послуг, млрд. дол. США	5,47	5,8	6,9	5,7	7,01
Абсолютне відхилення відносно попереднього року, млрд. дол. США		0,33	1,1	-1,2	1,31
Відносне відхилення відносно попереднього року, %		0,87%	5,92%	-17,39%	22,98%

Джерело: складено автором за даними [4]

Аналізуючи дані таблиці 4 варто відмітити, що впродовж 2017-2019 років обсяг споживання послуг щорічно зростав, у 2020 році відбулося зменшення обсягу імпорту послуг на 17,39%, у 2021 році імпорт послуг до України становить 7,01 млрд. дол. США, що на 22,98 % більше попереднього року. Незважаючи на зменшення імпорту у 2020 році, протягом аналізованого періоду обсяг споживання зріс на 1,54 млрд. дол. США.

Отже, впродовж 2017-2021 років спостерігається зростання експорту та імпорту, як товарів, так і послуг. Зростання імпорту це негативне явище, оскільки воно призводить до зростання негативного зовнішньоекономічного сальдо, потреби задоволення кінцевих і проміжних потреб за рахунок імпорту, коливань валютного курсу, що в свою чергу свідчить про необхідність впровадження в Україні політики імпортозаміщення. Для стабільного розвитку національної економіки необхідно забезпечити оптимальну пропорцію між обсягами експорту та імпорту, підтримувати ті сфери товарів та послуг, які мають істотний вплив на формування конкурентоспроможної національної економіки, оскільки доходи від експорту мають покривати витрати на імпорт.

Список використаних джерел

1. Григорова-Беренда Л. І., Шуба М. В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі: навч. посіб. / Харківський національний університет імені ВН Каразіна. Харків. 2016. 136с.
2. Моїсееко Т. Є. Міжнародна торгівля: навч. посіб. / КІП ім. Ігоря Сікорського. Київ: Крок, 2018. 287 с.
3. Інфографіка (експорт) // Міністерство економічного розвитку та торгівлі України: веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e3c3c882-4b68-4f23-8e25-388526eb71c3&tag=TendentsiiEksportuInfografika-eksp-> (дата звернення: 27.03.2022).
4. Дернова І.А. Зовнішньоторговельна відкритість національної економіки: статистична оцінка. Електронне наукове фахове видання "Східна Європа: економіка, бізнес та управління". м. Дніпро, 2019. №2 (19). С. 410-414.
5. Інфографіка (імпорт) // Міністерство економічного розвитку та торгівлі України: веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=7e82c6e6-e65b-44ae-8a9a-48b6851f6d47&tag=Infografika-import-> (дата звернення: 27.03.2022).

УДК 330.59

АНАЛІЗ РІВНЯ ТА СТРУКТУРИ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Вікторія Фесенко

fesenko.vika@ukr.net

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: Людмила Данилевська, викладач

Доходи населення – це сума грошових коштів і матеріальних благ, яка спрямована на підтримку фізичного, морального, економічного та інтелектуального станів людини й на

задоволення її потреб. [1]

Доходи населення мають важливе значення у соціально-економічному розвитку країни, тому що:

- забезпечують добробут людей і якість життя;
- є економічною основою відтворення населення країни;
- визначають рівень нагромаджень грошових коштів, які є джерелом інвестиційних ресурсів;
- формують платоспроможний попит населення і обумовлюють рівень споживання.

Грошові доходи населення включають такі види: заробітну плату, прибуток та змішаний дохід, доходи від власності, соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти. Динаміку та структуру доходів населення України протягом 2019-2021 років наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка та структура доходів населення України у 2019-2021 рр.

Показник	2019		2020		2021		Темп зростання, %	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	2020/2019	2021/2020
Заробітна плата	1758588	47	1832294	45,3	2133647	45,4	104,2	116,4
Прибуток та змішаний дохід	678217	18,1	740334	18,3	893594	19,0	109,2	120,7
Доходи від власності	117003	3,1	104986	2,6	107195	2,3	89,7	102,1
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	1190252	31,8	1367577	33,8	1564175	33,3	114,9	114,4
Доходи всього	3744060	100	4045191	100	4698611	100	108,0	116,2

Джерело: розроблено автором за даними [1; 2]

Номінальні доходи населення України постійно зростають, зокрема за 2021 рік вони становили 4698611 млн. грн, що на 653420 млн. грн, або на 16,2% більше ніж у 2020 році. Наявний дохід у розрахунку на одну особу у 2021 році становив 86016 грн, що на 15,2% більше ніж у попередньому році. Реальний наявний дохід збільшився лише на 4,3% у 2021, тобто темп його зростання сповільнився порівняно з минулими роками (рис. 1)

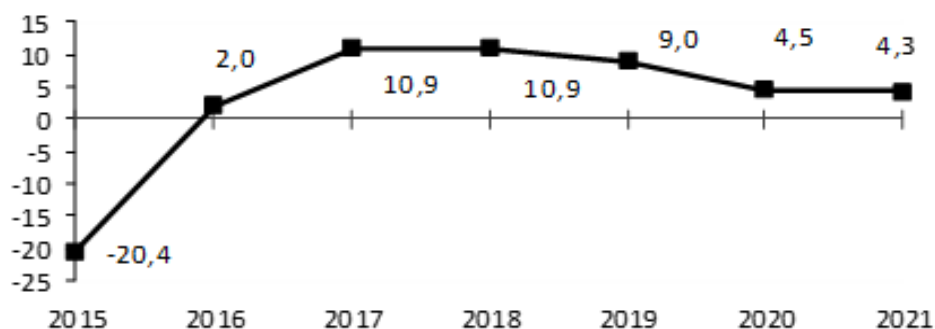

Рис 1. Зміна реального наявного доходу населення, у % до попереднього року

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Найбільшу частку у структурі грошових доходів населення нашої держави займає заробітна плата, на яку в 2021 році припадає 45,4%. Однак, цей показник є значно нижчим, порівняно з висорозвиненими європейськими країнами, у яких заробітна плата у структурі доходів становить більше 60% .

Вагомим джерелом доходів населення протягом багатьох років є соціальні допомоги та інші поточні трансферти, які у 2021 році збільшилися на 14,4% відносно попереднього року. Їхня питома вага у структурі доходів протягом аналізованого періоду становила понад 30%.

Велика частка соціальних трансфертів у структурі доходів зумовлює зростання навантаження на державний бюджет України і може призвести до зниження трудової активності населення.

Досить незначну частку у структурі доходів за 2019-2021 роки займають такі джерела, як прибуток та змішаний дохід (18-19%) і доходи від власності (2-3%).

Здійснимо аналіз динаміки заробітної плати в Україні, як основного джерела доходів населення. Середня заробітна плата в Україні постійно зростає. Так, середньомісячна заробітна плата штатних працівників у 2021 році становила 14014 грн, що на 20,9% більше ніж у попередньому році. У січні 2022 року вона дорівнювала 14577 грн (або 455,1 євро). Середня заробітна плата в Україні у рази нижча ніж в інших високорозвинених європейських країнах. Станом на 01.03.2021 року, середня зарплата в країнах Європи становила 1903 євро. [3]

В офіційній статистиці прийнято використовувати показник номінальної заробітної плати. Але значно об'єктивнішим є показник реальної зарплати, в якому враховується індекс споживчих цін. Реальна зарплата відображає купівельну спроможність населення. В Україні темп зростання реальної заробітної плати є на багато нижчим, ніж номінальної. Так, якщо номінальна зарплата в нашій країні за 2021 рік зросла на 20,9%, то зростання реальної зарплати було удвічі меншим і становило лише 10,5%, решту «поглинула» інфляція.

Розмір середньої зарплати в нашій державі значно відрізняється за видами економічної діяльності та за регіонами.

За даними Держстату, станом на січень 2022 року, найбільшу заробітну плату отримували працівники сфери інформатизації та телекомунікації. Їхня середня зарплата була удвічі більшою, ніж в середньому по Україні і становила 27198 грн на місяць. Трохи нижчою є заробітна плата працівників сфери фінансів та страхування (24928 грн). Вище середньої є оплата праці осіб, які займаються науковою та технічною діяльністю, чи працюють в сфері державного управління і оборони. А працівники освіти та медицини – двох головних бюджетних сфер – все ще отримують менше середньої заробітної плати (11489 грн та 13244 грн відповідно). [4]

Що стосується регіонів, то значно вища середня зарплата у Києві, яка у січні 2022 році сягнула 21347 грн, що на 6770 грн. більше, ніж в середньому по Україні. Також високу заробітну плату отримують і в Київській області - 15152 грн. Більше, ніж в середньому, заробляють у промислових областях - Донецькій (15480 грн), Запорізькій (14510 грн), Дніпропетровській (14479 грн) та Миколаївській (14382 грн). Найнижча заробітна плата в Чернівецькій, Тернопільській та Кіровоградській областях. [5]

Важливою державною соціальною гарантією є мінімальна заробітна плата (МЗП). В Україні спостерігається позитивна тенденція щодо підвищення її рівня. Так, протягом 2020 року мінімальна місячна заробітна плата в Україні збільшувалася 2 рази: з 1 січня – 4723 грн, з 1 вересня - 5000 грн. З 1 січня 2021 року вона зросла ще на 1000 грн і становила 6000 грн. Збільшення суми з 4723 грн до 6000 грн (на 1277 грн. або 27%) впродовж 2020 року дозволило Україні очолити світовий рейтинг зростання МЗП. [6]

За темпом зростання МЗП протягом 2021 року Україна посіла 25 місце з 64 країн світу, що брали участь в рейтингу. Для порівняння, Угорщина посіла 6 місце в рейтингу, Польща – 11, Білорусь – 13, а Молдова – 54. Найбільше мінімальна зарплата 2021 року зросла в Чорногорії, Аргентині, Туреччині. [7]

Незважаючи на швидкі темпи зростання мінімальної заробітної плати протягом останніх років, її рівень залишається дуже низьким відносно європейських країн. З 01.01.2022 року місячна мінімальна зарплата в Україні - 6500 грн., погодинна - 39,26 грн.

Станом на 1 січня 2021 року за даними Євростату було складено рейтинг мінімальних європейських зарплат, відповідно до якого Україна посіла 29 місце з 32 країн рейтингу, випередивши Молдову, Росію та Білорусь.

Згідно статистичних даних, найвища мінімальна заробітна плата в світі на початок 2021 року була зафіксована у таких країнах як Люксембург, Австралія і Нова Зеландія. Для прикладу, щоб придбати мінімальний продуктивний набір українцям потрібно витратити 36%

мінімальної заробітної плати, в той час коли у Великобританії, Ірландії та Австралії цей показник коливається від 6,6% до 7,3%. Тому, з таким показником Україна посіла лише 47 місце із 64 країн світу, випередивши такі країни, як Бразилія, Молдова і Білорусія. Найгірше співвідношення вартості продуктового кошика до місцевої мінімальної зарплати в Росії, Казахстані та Індії. В цих країнах на продукти харчування витрачається майже 50% мінімальної зарплати. [6]

Отже, обсяг і структура доходів населення є основними економічними показниками рівня життя населення. На жаль, рівень доходів населення України значно нижчий від європейського. Значна частина населення нашої країни майже всі власні доходи витрачає на споживання і не має змоги здійснювати заощадження. А в структурі грошових доходів населення протягом багатьох років зберігаються негативні тенденції: низька частка заробітної плати та велика частка соціальних трансфертів.

Список використаних джерел

1. Експрес-випуск. Доходи та витрати населення у 2021 році. Державна служба статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.04.2022)
2. Доходи та витрати населення (квартальна інформація). Державна служба статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.04.2022)
3. Середня зарплата у різних країнах. Мінфін: URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/world/> (дата звернення 12.04.2022)
4. Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності за місяць у 2022 році. Державна служба статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 13.04.2022)
5. Середня місячна зарплата по регіонах України у січні 2022. Мінфін: URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/> (дата звернення 13.04.2022)
6. Україна очолила світовий рейтинг зростання мінімальної заробітної плати. ТСН. URL: <https://tsn.ua/groshi/ukrayina-ocholila-svitoviy-reyting-zrostannya-minimalnoyi-zarobitnoyi-plati-1707103.html> (дата звернення 14.04.2022)
7. Україна потрапила в ТОП-25 країн за зростанням зарплат: скільки заробляються у світі. ТСН. URL: <https://tsn.ua/groshi/ukrayina-potrapila-v-top-25-krayin-za-zrostannyam-zarplat-skilki-zaroblyayut-u-sviti-1956463.html> (дата звернення 13.04.2022)

УДК 331.556

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЧИННИКИ МІГРАЦІЙНОГО РУХУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Валентина Шаповал

sapovalvala9@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: викладач I категорії Анжела Цибань

Міграція населення в перекладі з латинської означає переміщення або ж переселення людей з певного місця в інше. Завжди Україна спостерігала відтік працездатного населення закордон в цілях заробітку у більш розвинені країни. Так, через низький рівень життя, високий рівень безробіття, незначні заробітні плати, люди змушені були виїжджати для того, щоб забезпечувати свої родини. Саме, фінансова компонента, тривалий час була визначальним чинником міграційного руху українців. З 2019 року напрямки руху українських мігрантів зазнали змін, що було пов'язано з поширенням інфекційного захворювання, спричиненого коронавірусом SARS-CoV-2 та початком пандемії COVID-19. Однак, сьогодні на тлі повномасштабного вторгнення Росії в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року причини

виїзду українського населення за кордон інші – люди вимушені шукати прихисток в сусідніх державах. Отже, відбуваються кардинальні зміни чинників та тенденцій міграційного руху в Україні, що і є темою дослідження.

Проаналізуємо основні тенденції міграційного руху в Україні за період 2017-2020 років. У 2017 році в Україні було запроваджено безвізовий режим з країнами ЄС. Це дало змогу українцям вільно перетинати міждержавні кордони країн, що належать до Європейського Союзу без попереднього звернення до посольства, тому більшість українців почали масово виїжджати в цілях заробітку. За даними соціологічного моніторингу Інституту соціології НАН, більшість населення працездатного віку мають наміри виїхати закордон. Кожного року цей показник невинно зростає. Так, у 2019 році – 16,4% опитаних висловлювали свою думку про бажання поїхати на заробітки, проти 5,3% в 2012 р. Проте в 2020 році в умовах карантинних обмежень кількість бажаючих виїхати знизилася до 12%. [1]

Детальніше показники міждержавної міграції у 2017-2020 роках наведено на рисунку 1.

Рис. 1. Динаміка міждержавного міграційного руху населення у 2017-2020 роках, осіб
Джерело: розроблено автором за даними [2]

З 2017 року по 2019 рік потік емігрантів та імігрантів невинно зростає, а основним напрямком транскордонної мобільності українців був Європейський. З графіка видно, що кількість вибулих у 2017 році становила 20 234 особи та мала тенденцію до зростання в наступні роки. У 2019 році порівняно з 2018 роком кількість людей, що виїхали з країни збільшилася майже на 6 555 осіб, та становила 26 789 осіб, кількість вибулих – 45 011 осіб, а міграційний приріст склав 18 222 особи. В цілому кількість вибулих за період 2017-2019 років з України зросла на 33%. У 2019 році також спостерігаємо різке зростання кількості прибулих в країну +15% в порівнянні з 2018 роком – це реемігранти-заробітчани, що у зв'язку з пандемією COVID-19, частковим припиненням пасажирських перевезень та обмеженнями в'їзду з боку зарубіжних держав були змушені повернутися на Батьківщину. У 2020 році кількість вибулих та прибулих внаслідок описаних вище подій продовжує скорочуватись. З кінця 2021 року країни світу почали відкривати свої кордони, українські трудові мігранти змогли повернутись за кордон. У 2021 році кількість прибулих становила близько 27 тис. осіб, а вибулих – 20 тис. осіб. За підсумком 2022 року прогнозується від'ємне значення міграційного сальдо, що обумовлено великим відтоком українського населення за кордон, основну частину якого становлять жінки працездатного віку та діти внаслідок початку Російсько-Української війни.

Особливою категорією емігрантів є шукачі притулку. Внаслідок анексії Криму та з початком військового конфлікту на Донбасі ще у 2014 році, чисельність запитів про отримання притулку українцями, різко зросла і в 2015 році перевищила 22 тис. осіб. Основними країнами, що приймали клопотання від громадян України були: Італія, Іспанія, Німеччина, Польща. Протягом 2017-2020 років, завдяки частковій стабілізації ситуації чисельність шукачів притулку поступово зменшилася і в 2020 році становила 5980 осіб., що зображено на рис. 2.

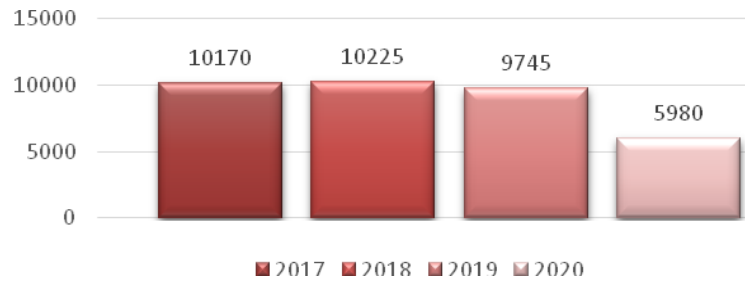

Рис. 2. Чисельність клопотань про притулок, поданих громадянами України в країнах ЄС за 2017-2020 роки

Джерело: розроблено автором за даними [3]

У 2020 році, з початком війни Росії проти України кількість громадян, що змушені покинути своє місце проживання та шукати притулок в інших країнах значно зросла. Станом на 01 квітня 2022 року кількість біженці та вимушених переселенці російсько-української війни за даними ООН склала 4,138 млн. осіб. [4]

За даними незалежного аналітичного центру Cedos, основними країнами, що приймали українців стали: Польща - прийняла близько 50% від загальної кількості шукачів притулку з України, Румунія – 13%, Молдова – 9%, Угорщина – 8%, Словаччина та Чеська республіка – 6% та інші. [5]

Окрім міждержавної міграції, останнім часом значних обсягів набула внутрішня міграція населення. До 2018 року, кількість осіб, що переїжджали по території країни з одного населеного пункту до іншого щороку зростала, і досягла близько півмільйона осіб, що зображено на рис. 3.

У 2019-2020 роках, відповідно до даних про реєстрацію/зняття з реєстрації за місцем проживання кількість внутрішніх мігрантів зменшилась трохи більше ніж на 100 тис. осіб, що пов'язано з обмеженнями внаслідок запровадження карантинних заходів під час пандемії COVID-19. В цілому внутрішня міграція в Україні спрямована насамперед із сіл до міст. Основними центрами тяжіння для внутрішніх мігрантів є м. Київ та Київська область, а також Дніпропетровська, Харківська, Одеська, Львівська області.

Помітною складовою внутрішніх переміщень є внутрішня вимушена міграція, що виникла у результаті анексії Криму та конфлікту на сході України. Чисельність переселенців з невідконтрольних Урядові України територій становить близько 1,5 млн осіб. Так, у грудні 2019 р. було зареєстровано 1,43 млн переселенців, у грудні 2020 р. – 1,46 млн, а в липні 2021 р. – 1,47 млн, тобто на 40 тис. більше, ніж у 2019 р. З 24 лютого 2022 року внутрішня міграція набула найбільших масштабів з початку незалежності нашої держави, оскільки велика кількість населення з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту була вимушена покинути власні домівки.

Рис. 3. Динаміка внутрішніх міграцій за 2017-2020 роки, осіб

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Станом на 1 квітня 2022 року 16% населення України є внутрішньо переміщеними

особами, що становить 7,1 млн осіб. За оцінками МОМ (міжнародна організація з міграції), станом на 01 квітня 2022 року, частка внутрішньо переміщеного населення за регіонами походження розподілились наступним чином: з м. Києва – 33%, зі Сходу – 33%, з Півдня – 6%, із Заходу – 3%, з Півночі – 23%, з Центру – 2%. [4]

Отже, міграція для країни важливим джерелом надходження коштів, знань та досвіду. Водночас вона обумовлює виникнення нових ризиків, насамперед пов'язаних із виїздом численної кількості українців на роботу за кордон, втратою частини трудового та інтелектуального потенціалу нації. За найбільш вірогідними оцінками, за кордоном працюють до 3 млн. громадян України, а основним мотивом трудової міграції українців є прагнення задовольнити матеріальні потреби сім'ї, оскільки заробітні плати в Україні чи ненайнижчі в Європі. Пандемія COVID-19 особливо загострила ризик негативних наслідків міждержавної трудової міграції, посиливши тенденцію перетворення тимчасових трудових мігрантів в постійних. Водночас привабливість України для іммігрантів є низькою. Крім обставин соціально-економічного характеру, важливим чинником міграції українців з 2014 року по теперішні час є військовий конфлікт Росії з Україною, який особливо потужно вплинув на прискорення виїзду громадян України з 24 лютого 2022 року.

Для того щоб досягти позитивних показників міграційного руху, перш за все потрібно дочекатися закінчення війни, а Уряду тим часом створити умови для реінтеграції тих, хто повертається на Батьківщину. Потрібні зміни настроїв населення щодо перспективи залишитися в Україні та інвестувати в розвиток національного господарства.

Список використаних джерел

1. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 2020. № (21). Національна академія наук України Інститут соціології URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/mon2020.pdf> (дата звернення: 14.04.2022)
2. Міграційний рух населення за типом місцевості у 2002-2020 роках. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.04.2022)
3. Міграція в Україні. Цифри і факти 2021 рік. Міжнародна організація з міграції URL: https://iom.org.ua/sites/default/files/migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-ukr_web.pdf (дата звернення: 14.04.2022)
4. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Раунд 2. 1 квітня 2022 року. Міжнародна організація з міграції URL: <https://iom.org.ua/sites/default/files/ukraine-internal-displacement-report-r2-apr-2022-ukr.pdf> (дата звернення: 14.04.2022).
5. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого — 24 березня 2022). Незалежний аналітичний центр Cedos. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznua-2022/> (дата звернення: 14.04.2022)

УДК: 338.242

ЗОВНІШНІ ЗАГРОЗИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Анастасія Бобокало

anastasia_bobokalo@ukr.net

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Наталія Кузнецова

В 21 столітті, коли сьогодні наповнено пандеміями та кризами, революціями та війнами, економіка України як ніколи страждає, потребує локомотива відродження та розвитку. Сучасний світ формує відповідне інтелектуальне середовище всієї системи соціально-економічних відносин, що спонукає проявляти людські творчі здібності, створювати творчі ідеї та успішно їх реалізувати в житті. Середовищем для їх реалізації є креативний сектор економіки, сприятливий для розвитку, де стираються межі між галузями, оскільки знаходиться «на перехресті мистецтв, культури, бізнесу та технологій» [1].

Ще далеко до пандемії, креативна економіка демонструвала значний внесок у створення високої доданої вартості країн, де спостерігався її динамічний розвиток, була динамічною в генеруванні доходів та створенні робочих місць, розвитку експорту, тому що була менше прив'язаною до матеріальних ресурсів; забезпечувала привабливість інвестиційного клімату, модернізацію сфер освіти та науки, розвиток специфічних напрямів соціальної сфери тощо. Так, загалом у світі креативні та культурні індустрії генерували близько \$2,2 млрд. прибутку щороку, що становило майже 3 % світового ВВП і забезпечували 29,5 млн. робочих місць по всьому світу [2].

Пандемія COVID-19 практично паралізувала креативну економіку. Ні один із суб'єктів, який приймає участь у створенні творчих продуктів та послуг, не зміг уникнути її впливу. Більшість розвинутих країн намагалися підтримувати своє населення, надавати соціальні та економічні пакети підтримки, багато національних та місцевих урядів запропонували екстрену підтримку креативним індустріям, які постраждали від обмежень пандемії, однак, значна кількість діячів мистецтва та культури так і не відчували тієї допомоги, яка врятувала працівників інших секторів. Проте, креативний сектор економіки, за даними міністра культури та інформаційної політики України, більшою мірою витримав виклики пандемії, а динаміка розвитку креативних індустрій навіть перевершила очікування. Так, у 2020 році сфера дизайну зросла на 31% у порівнянні з попереднім роком, ІТ - на 26%, реклама, маркетинг на PR - на 5%. Водночас, спад ПДВ спостерігався у театральній та концертній діяльності торік на 53%, у демонстрації кінофільмів – на 45% [3]. Загалом, у 2020 році глобальна валова додана вартість (вимірник вартості сектора) креативних індустрій скоротилася на 750 млрд. доларів [4].

Уряд України теж напрацьовував різні можливості для підтримки креативних індустрій і культурного сектору економіки країни в період пандемії, і у липні 2020 року Кабінетом Міністрів України було погоджено виділення 1 млрд. грн. для фінансування культурної галузі. Також важливим «рятівним» інструментом для креативних індустрій в країні стала українська програма допомоги «Підтримка», за якою всі повнолітні громадяни України, які отримали 2 дози вакцини проти COVID-19, могли отримати 1000 гривень та спрямувати їх на підтримку саме тих секторів економіки, що найбільше постраждали від карантинних обмежень.

За даними Мінекономіки [5], на сьогодні програмою «Підтримка» вже скористалися понад 8,2 млн. громадян. Загалом, з початку її запуску на картки українців перераховано 8,25 млрд. грн., а 2,7 млрд. грн. з отриманих коштів громадяни вже витратили.

Найпопулярнішими напрямками використання коштів за цією програмою, були:

книжкові магазини (948 млн. грн.), кінотеатри (597 млн. грн.), театри, концерти та розважальні послуги (312 млн. грн.), залізничні та авіа пасажирські перевезення (302 млн. грн.), спорт (302 млн. грн.), ліки (227 млн. грн.) та освітні послуги, шкільне приладдя, спортовари (88 млн. грн.).

Не дарма, Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй визначила 2021 рік Міжнародним роком креативної економіки та сталого розвитку. Креативна економіка в Україні продовжує зростати попри пандемію COVID-19 [6]. Факт піднесення творчої діяльності в гостру економічну кризу, свідчить про її перспективність та зростання ролі у розвитку вітчизняної економіки.

Тільки не Україна почала налагоджувати стратегію розвитку економічної діяльності під час COVID-19, як війна на сході України, що триває з 2014 року набрала глобальних масштабів в лютому 2022 року та завдала непередбачуваного удару по всіх об'єктах та суб'єктах економіки. Міністр фінансів заявив, що через повномасштабну війну Росії проти нашої держави ВВП України може впасти на 50% [7], а НБУ прогнозує скорочення ВВП України в 2022 році не менш як на третину [8].

Команда фахової соцмережі для креативних індустрій CASES [9] провела дослідження, в якому взяли участь понад 1000 респондентів, метою якого було визначення впливу війни на роботу як окремих фахівців, так і цілих галузей креативних індустрій. 37,2% респондентів відповіли, що компанії, в яких вони працюють, призупинили свою діяльність. Це може означати як паузу у роботі, так і повну зупинку діяльності. В середньому, по креативних індустріях відсоток є меншим, проте все одно значним — від 35 до 40%. За результатами проведеного опитування, дослідники вбачають, що найбільше війна вразила ті компанії, чия діяльність була здебільшого зосереджена на клієнтах з України. Цей факт свідчить, що майже 4 із 10 компаній в креативних індустріях призупинили свою діяльність. Війна болісно вдарила також і по ринку праці, оскільки 34,6% фахівців, що мали сталу роботу до війни, втратили її. Лише 7,4% з них уже знайшли альтернативу. Найкраще з кризою, викликаною війною, традиційно впоралися компанії з галузі ІТ та створення відеоігор — 13,1% і 10%, відповідно.

Сьогодні нерідко креативну економіку ототожнюють з поняттям «економіка знань». Фінансова та політична підтримка дуже важлива в процесі розквіту будь-якої економіки, але можливості та ресурси не мають сенсу без людського капіталу. В креативній економіці, коли зростає значення ідей, а основним засобом виробництва стають інтелектуальні ресурси, людський креативний капітал є основним активом, джерелом інновацій та економічного розвитку. На відміну від робітничого і обслуговуючого класу, креативний клас формує соціальна група людей, що включена в постіндустріальний сектор економіки, має чітко виражене почуття індивідуальності і особистої свободи, надає перевагу моральному і духовному задоволенню від праці, є зразком для наслідування і формує громадську думку.

На превеликий жаль, більшість «мирних» речей були створені під час голодних криз та жахливих війн (безпечна бритва, наручний годинник, мікрохвильова піч, кулькова ручка, мобільний зв'язок, мережа Інтернет і т.п.). Суворі події та напружені ситуації розвивають критичне мислення та загартовують креативний людський капітал, адже не дарма існує фраза «комфорт убиває креатив». В умовах зовнішніх загроз, зумовлених світовою пандемією та великомасштабною війною, розуміємо яким є важливим поєднання технічних інновацій, творчості та підприємництва. COVID-19 посприяв масштабній цифровізації бізнесу, зміні усталених стандартів праці і соціального життя, що морально підготувало людей до прийняття виважених рішень в скрутні часи, адже зараз більшість робочих місць оснащена спеціальними програмами для дистанційної роботи та навчання, а бізнес, який зумів пристосуватися до обмежувальних умов під час пандемії, має майже всі умови працювати у воєнний час. Тож креативна економіка України, навіть у період складних випробувань, залишається головним драйвером економічної стабілізації в країні та відродження національної економіки.

Список використаних джерел

1. Stanford Social Innovation Review. Fostering the Creative Economy. URL: https://ssir.org/articles/entry/fostering_the_creative_economy
2. Які інструменти підтримки сфери культури в часи кризи, викликаної пандемією, використовують у світі. URL: <https://tyzhden.ua/Culture/243845>
3. Ткаченко назвав креативні індустрії, які найбільше втратили через пандемію. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3260916-tkacenko-nazvav-kreativni-industrii-aki-najbilse-vtratili-cerez-pandemiu.html>
4. Guardian News & Media Limited or its affiliated companies. Unesco warns of crisis in creative sector with 10m jobs lost due to pandemic. URL: <https://www.theguardian.com/world/unesco>
5. Урядовий портал Міністерства економіки України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-za-tizhden-ukrayinci-vitratili-ponad-88-mln-grn-na-liki-za-programoyu-yepidtrimka>
6. Офіційний сайт UNESCO. International Year of Creative Economy for Sustainable Development. URL: <https://en.unesco.org/commemorations/international-years/creativeeconomy2021>
7. Офіційний сайт РБК-Україна. Мінфін допускає втрату до 50% ВВП через війну Росії проти України. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/minfin-dopuskaet-poteryu-50-vvp-voynu-rossii-1650094761.html>
8. Офіційний сайт Національного банку України. Коментар Національного банку про поточний стан та перспективи економіки України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-pro-potochniy-stan-ta-perspektivi-ekonomiki-ukrayini>
9. Офіційний сайт MMR - Marketing Media Review. 37,2% компаній призупинили діяльність: вплив війни на креативні індустрії України. URL: <https://mmr.ua/show/37-2-kompanij-prizupinili-diyalnist-vpliv-vijni-na-kreativni-industriyi-ukrayini>

UDC: 338.9:616.9COVID-19

ECONOMICS AND THE COVID 19 PANDEMIC

*Elżbieta Żywucka-Kozłowska, assoc. prof
malerude@poczta.onet.pl*

Rossana Broniecka,

*Dr Department of Criminal Procedure and Executive Criminal Law
Faculty of Law and Administration,
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland*

Every sudden event in the modern world has an economic effect of greater or lesser potential. The SARS Cov-2 pandemic had primarily health effects, but also economic effects. Countries around the world are dealing with the effects of a global phenomenon, which is a global pandemic. The text indicates the legal solutions adopted by Poland.

At the end of 2019, the first case of SARS Cov-2 infectious disease was noted in China.

Soon the world was engulfed by the epidemic, as a result of which workplaces, commercial and service establishments, schools, churches, cinemas and theaters were closed. The freedom of citizens was restricted, for instance in terms of movement, in order to reduce the risk of spreading of the disease. Sanitary restrictions were introduced not only in medical facilities, but also in public spaces, including cemeteries. Continuity of supplies of energy, water, necessary services (hospitals, on-line education, state administration, food and medicine supplies and funeral services) was

maintained. It was known that the pandemic would change the economic situation not only of an individual, but the entire state and international system for a long time. The management crisis caused the economic crisis¹, becoming nothing new in the face of a worldwide pandemic and inflation. In Poland, as in other countries, measures were taken to reduce the crisis that was inevitable due to the economic downturn. The government introduced anti-crisis shields, which today are rated very high compared to other European Union countries². The Act of March 31,

¹ For instance: G.W. Kołodko, *Pandemia: praktyczne reakcje i teoretyczne pytania*. *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie* 2020, nr 55(2), s.5-14; R. Krenz, *Instrumenty finansowe w ekonomii społecznej wobec kryzysu związanego z pandemią COVID-19*. *Studia z Polityki Publicznej* 2021, nr 8(4), s.121-138; A. Grzelak, *Wybrane zagadnienia obecnego kryzysu ekonomicznego*. *Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy* 2010, nr (3), s. 45-56; A. Kirman, A. The economic crisis is a crisis for economic theory. *CESifo Economic Studies* 2010, nr 56(4), s. 498-535.

² Polish law regulation: *Ustawa z dnia 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* [Dz. U. z 2020 r. poz. 374]z późniejszymi zmianami; *ustawa z dnia 31.03.2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw* [Dz.U.z 2020 r. poz. 568]

² Wskazaną wyżej ustawą z 31 marca 2020 roku zmieniono: ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 20 maja 1971r. – Kodeks wykroczeń, ustawę z dnia 16 września 1982r. –Prawo spółdzielcze, ustawę z dnia 26lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawę z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawę dnia 24czerwca 1994 r. o własności lokali, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych, ustawę z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, ustawę z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów, ustawę z dnia 10 kwietnia 1997 r. –Prawo energetyczne, ustawę z dnia 8maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r.– Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 6 czerwca 1997r. –Kodeks karny wykonawczy, ustawę z dnia 20 czerwca 1997r. –Prawo o ruchu drogowym, ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę z dnia 28 sierpnia 1997r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997r. –Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997r. o Narodowym Banku Polskim, ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawę z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ustawę z dnia 10 września 1999 r. –Kodeks karny skarbowy, ustawę z dnia 15 września 2000 r. –Kodeks spółek handlowych, ustawę z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorcze technicznym, ustawę z dnia 11 maja 2001r. –Prawo o miarach, ustawę z dnia 23 sierpnia 2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców, ustawę z dnia 25 lipca 2002r. –Prawo o ustroju sądów administracyjnych, ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, ustawę z dnia 17 lutego 2005r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, ustawę z dnia 30 czerwca 2005 r.o kinematografii, ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, ustawę z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, ustawę z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej, ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, ustawę z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy, ustawę z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, ustawę z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego, ustawę z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, ustawę z dnia 24lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego, ustawę z dnia 6 lipca 2016 r. o podatku od sprzedaży detalicznej, ustawę z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, ustawę z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym, ustawę z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych, ustawę z dnia 11 stycznia 2018r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, ustawę z dnia 1marca 2018r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów, ustawę z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych, ustawę z dnia 9 listopada 2018r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej, ustawę z dnia 16 maja 2019 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy –Prawo ochrony środowiska oraz ustawy o zarządzaniu kryzysowym, ustawę z dnia 4 lipca 2019r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o systemie rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o systemie

2020 changed a number of applicable regulations included in other laws to mitigate the effects of the Covid-19 pandemic. It is impossible not to mention these legal acts, mainly to present the extent of state aid at this exceptional time³. The entrepreneurs were mainly assisted anything to save jobs. Employers in all sectors have been released from some of the burdens related to employee social insurance. This fiscal burden was transferred to the state. The main problem was

---

monitorowania drogowego i kolejowego przewozu towarów oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, ustawę z dnia 9 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw oraz ustawę z dnia 20 grudnia 2019r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw.

³ Wskazaną wyżej ustawą z 31 marca 2020 roku zmieniono: ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 20 maja 1971r. – Kodeks wykroczeń, ustawę z dnia 16 września 1982r. –Prawo spółdzielcze, ustawę z dnia 26lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawę z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawę dnia 24czerwca 1994 r. o własności lokali, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych, ustawę z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, ustawę z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów, ustawę z dnia 10 kwietnia 1997 r. –Prawo energetyczne, ustawę z dnia 8maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r.– Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 6 czerwca 1997r. –Kodeks karny wykonawczy, ustawę z dnia 20 czerwca 1997r. –Prawo o ruchu drogowym, ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę z dnia 28 sierpnia 1997r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997r. –Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997r. o Narodowym Banku Polskim, ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawę z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ustawę z dnia 10 września 1999 r. –Kodeks karny skarbowy, ustawę z dnia 15 września 2000 r. –Kodeks spółek handlowych, ustawę z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorcze technicznym, ustawę z dnia 11 maja 2001r. –Prawo o miarach, ustawę z dnia 23 sierpnia 2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców, ustawę z dnia 25 lipca 2002r. –Prawo o ustroju sądów administracyjnych, ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, ustawę z dnia 17 lutego 2005r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, ustawę z dnia 30 czerwca 2005 r.o kinematografii, ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, ustawę z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, ustawę z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej, ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, ustawę z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy, ustawę z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, ustawę z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego, ustawę z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, ustawę z dnia 24lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego, ustawę z dnia 6 lipca 2016 r. o podatku od sprzedaży detalicznej, ustawę z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, ustawę z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym, ustawę z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych, ustawę z dnia 11 stycznia 2018r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, ustawę z dnia 1marca 2018r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów, ustawę z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych, ustawę z dnia 9 listopada 2018r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej, ustawę z dnia 16 maja 2019 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy –Prawo ochrony środowiska oraz ustawy o zarządzaniu kryzysowym, ustawę z dnia 4 lipca 2019r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o systemie rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o systemie monitorowania drogowego i kolejowego przewozu towarów oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, ustawę z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, ustawę z dnia 9 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw oraz ustawę z dnia 20 grudnia 2019r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw.

the spreading pandemic, and with it were many others, from food and medicine supplies to maintaining the continuity of services and state administration. Infected with the corona virus, stayed in their places of residence if they did not require hospitalization. This, in turn, forced the quarantine of fellow residents, therefore for absenteeism from work. All of this brought specific costs for the state. All countries struggled with such problems, and each took action in its own way to reduce the effects of this global phenomenon.

The title of this report may seem peculiar, because link between economics, understood as science, and pandemic, which is a term in the field of medical sciences, there are sharp boundaries determined by the domains of the indicated domains of knowledge. It turns out, however, that economic factors are present at every moment of modern man's life. Already at birth, the first needs appear, which are burdened with costs – from medical care to satisfying basic needs – food, safe living conditions, clothes. Cost is a money that is the foundation of economics⁴. In the twenty-first century, economic aspects have become the most important in the perspective of broadly understood security, not only of individuals, but also of societies and states. The SARS virus – Cov-2 caused not only a pandemic, but also a wave of crises of various kinds – from health, healing, education, transport to economic. This gradation is not accidental, because the factor that initiated the cascading decline in the ability to reach the average level in each area of activity in the modern world is known. The first noticeable symptom was a decline in GDP, a decrease in financial reserves in the state budget related to the costs of the anti-crisis shield as well as the purchase of medical equipment to fight the pandemic, the costs of quarantine and care for minor children who could not attend school, and others. In Poland, one of the first crisis solutions in the European Union was adopted, which brought tangible results. Poland as a member state of the European Union, similarly to other countries of this formula, may use the aid fund, however, it is only an option. Practice shows that not all countries are treated in the same way and not all of them received such support. Poland is one of the latter mentioned. The changes in legal regulations have decisively supported the fight against the economic crisis caused by the pandemic as well as the tense international situation in Eastern Europe. As mentioned earlier, the weakened economy caused by employees falling ill with covid-19, their isolation, contact quarantine, and nursing leave generated other negative phenomena, including inflation. Moreover, the political situation on the Polish-Belarusian border and the migration crisis triggered by the Belarusian government required shifting financial resources for security purposes.

Returning to the impact of the pandemic on the economic situation in Poland, it should be noted that the literature on the subject emphasises that "the socio-economic effects of COVID-19 are the result of a choice between a stronger economic recession and an increased scale of the pandemic. COVID-19 represents an unprecedented exogenous shock. Forecasts of the International Monetary Fund (IMF) indicate that the world economy will shrink by an average of –3% in 2020. In 2021, an increase of 5.8% should be expected. Analogous estimates refer to the GDP of individual countries. For Poland, it is assumed that the GDP growth will amount to -4.6% in 2020, and + 4.2% in 2021. ⁵ Bearing in mind the cited data, it is hard not to notice that at the beginning of 2020 in Poland the level of inflation increased, and the response to this fact are the actions of the

---

⁴ For instance: Dobija M. , Integralność teorii rachunkowości i ekonomii pracy fundamentem projektów geopolitycznych. *Studia Ekonomiczne* 2017, nr , 341, s.110-126; Janik M., Austriacka szkoła ekonomii i jej przedstawiciele. *Roczniki ekonomii i zarządzania* 2014, nr 42(2), s. 43-75; Aron J. , Mobile money and the economy: a review of the evidence. *The World Bank Research Observer* 2018, nr 33(2), s. 135-188; McLeay M., Radia A., Thomas R. Money creation in the modern economy. *Bank of England Quarterly Bulletin*, 2014, Q1; Itoh M., Lapavitsas C. , Political economy of money and finance. Springer 1998; Hubbard R. G. , Hubbard R. G. , Money, the financial system, and the economy. Reading, MA: Addison-Wesley 1994.

⁵ Radlińska K. M. , Pandemia COVID-19 implikacje dla polskiego rynku pracy. *Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych* 2020, nr 1(24), 115. Zobacz także : Czech K., Karpio A., Wielechowski M. W., Woźniakowski T., Żebrowska-Suchodolska, D. *Polska gospodarka w początkowym okresie pandemii COVID-19*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2020; Bolesta K., Sobik B. , *Analiza działań antykryzysowych podczas pandemii COVID-19 w krajach Europy*. *Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze* 2020, nr (13), s. 18-30.

central bank, which is known to change the level of interest rates. By limiting the unfavorable economic phenomena, the government decided to reduce VAT, including the introduction of zero VAT on basic foodstuffs. It would not be possible without the government's plan to cut supply prices, in particular by lowering fuel prices. From February 1, 2022, the price of diesel oil and gasoline is the cheapest in the entire European Union, which is reflected not only in the general household budget of a statistical inhabitant, but also in the purchases of this fuel by German and Czech citizens who specially come to Poland for this purpose. The definitely negative effects of the pandemic affected tourism not only in our country, but also around the world. Pandemic restrictions have restricted travel around the world. It is true that Poland is not one of such attractive tourist countries as Greece, Italy or others, nevertheless losses have been recorded in this area as well. It was similar at the end of 2021, when, due to the threat on the border with Belarus, a state of emergency was introduced in Poland in border regions. Those regions of the country are places where tourists eagerly came. Entrepreneurs in this industry were also given financial support.

Due to the limited scope of this report, it is not possible to broadly describe the relationship between the pandemic and the economic situation of the country. It is impossible not to repeat that the fight for the life and health of people, and hence the strength and resources, are not without costs. Medical equipment, including highly specialised equipment, the organisation of temporary hospitals, the purchase of antiviral vaccines, the national vaccination program, not to mention the remuneration of medics, all cost and cost the budget of each country. According to experts, returning to the previous (pre-pandemic) economic state requires time and considerable effort. The last element that needs attention at the present time is defense expenditure and broadly understood security. The migration crisis caused by the actions of the Belarusian authorities, as mentioned above, as well as the threat of an armed conflict in Eastern Europe, in particular the threat to Ukraine's sovereignty, require decisions to avert the threat.

Summarising these, we pay attention to independent factors (pandemic) as well as factors dependent on man (migration crisis, the threat of an armed conflict) causing a change in the area of state finances. In the twenty-first century, it would seem that humanity has reached a level of civilisation where there should be no room for wars and conflicts. Unfortunately, the actions of some countries contradict this thesis. Generating the threat is costly not only for the economy of the aggressor's organisation, but also for the victims of aggression. And it's not just about money, but most of all about human life.

References

1. Aron J. , Mobile money and the economy: a review of the evidence. The World Bank Research Observer 2018, nr 33(2).
2. Bolesta K., Sobik B. , Analiza działań antykrzysowych podczas pandemii COVID-19 w krajach Europy. Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze 2020, nr (13)
3. Czech K., Karpio A., Wielechowski M. W., Woźniakowski T., Żebrowska-Suchodolska, D. Polska gospodarka w początkowym okresie pandemii COVID-19. Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2020
4. Dobija M. , Integralność teorii rachunkowości i ekonomii pracy fundamentem projektów geopolitycznych. Studia Ekonomiczne 2017, nr , 341
5. Grzelak A. , Wybrane zagadnienia obecnego kryzysu ekonomicznego. Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy 2010, nr (3)
6. Hubbard R. G., Hubbard R. G. ,Money, the financial system, and the economy. Reading, MA: Addison-Wesley 1994.
7. Itoh M., Lapavistas C. , Political economy of money and finance. Springer 1998
8. Janik M., Austriacka szkoła ekonomii i jej przedstawiciele. Roczniki ekonomii i zarządzania 2014, nr 42(2).

9. Kirman, A. The economic crisis is a crisis for economic theory. CESifo Economic Studies 2010, nr 56(4)
10. Kołodko G.W. , Pandemia: praktyczne reakcje i teoretyczne pytania. Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie 2020, nr 55(2)
11. Krenz R., Instrumenty finansowe w ekonomii społecznej wobec kryzysu związanego z pandemią COVID-19. Studia z Polityki Publicznej 2021, nr 8(4)
12. McLeay M., Radia A., Thomas R. Money creation in the modern economy. Bank of England Quarterly Bulletin, 2014, Q1.
13. Radlińska K. M. , Pandemia COVID-19 implikacje dla polskiego rynku pracy. Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych 2020, nr 1(24), 115.
14. Wojtyła A. , O niektórych próbach zrozumienia istoty i skutków obecnego kryzysu, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, 2020, 3(90), s. 43-52.

УДК: 338.001.36

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ COVID-19 НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Крістіна Корольонок

kkorolenok643@gmail.com

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Дмитро Казначеев*

У 2020 р. одним із головних факторів впливу на світові економічні процеси виявилось розповсюдження пандемії коронавірусної інфекції COVID-19, у відповідь на яку відбулися суттєві зміни у життєдіяльності багатьох держав світу, у тому числі й України.

З метою зменшення розповсюдження коронавірусної інфекції в світі, відбулося запровадження надзвичайного стану в цілому у багатьох країнах або окремих регіонах чи сферах; майже у всіх країнах запроваджено санітарно-епідеміологічні заходи (карантинні зони, перевірка температури, скасування масових заходів, закриття навчальних та культурно-розважальних закладів); встановлено обмеження виїзду/в'їзду до країн та пересування всередині країн; посилено роль державного управління в надзвичайних умовах; встановлено обмеження трудової діяльності; введені нові дистанційні форми праці та освіти [2; 3; 4].

У зв'язку з поширенням в світі коронавірусної інфекції COVID-19, більшість країн закривають свої кордони, припиняються зовнішньоекономічні зв'язки, відбувається розрив виробничих ланцюжків. А світова торгівля сьогодні це торгівля продукцією високих технологій. Пропозиція таких продуктів є результатом концентрації зусиль більшості виробників із різних країн. І Україна не залишається осторонь цих процесів, хоча й меншою мірою. Але більше ми відчуваємо негативні процеси в

Наша держава виділила дев'ять галузей, найбільш постраждалих від пов'язаного з коронавірусом погіршення економічної ситуації. Вони більше решти потребують державної допомоги. В такі галузі входять:

- авіаперевезення, аеропорти, автоперевезення;
- культура, організація дозвілля та розваг;
- фізкультурно-оздоровча діяльність та спорт;
- діяльність туристичних агенцій та інших організацій, що надають послуги у сфері туризму;
- готельний бізнес;
- громадське харчування;
- організації додаткової освіти, недержавні навчальні заклади;

- організація конференцій та виставок;
- надання побутових послуг населенню (ремонт, прання, хімчистка, послуги перукарень та салонів краси).

Крім того, Кабінет Міністрів України запропонував надавати підприємствам кредити під 0% для виплат заробітної плати працівникам. Пілотний проект із кредитування планують запустити спільно зі Ощадбанком та ВТБ [1]. З плану також впливає, що уряд запропонував спростити доступ іноземних ліків та медичних виробів на внутрішній ринок, частково скасувати преференції для фармкомпаній на державні торги, контролювати ціни на продовольство та товари першої необхідності, субсидувати ставки кредитів підприємств, компенсувати збитки транспортних та туристичних компаній, підтримати культурні та спортивні установи, надати лізинговим компаніям докапіталізацію та відстрочити на три місяці сплату страхових внесків для малого та середнього бізнесу.

Найсильніше негативний вплив через ситуацію з поширенням коронавірусної інфекції COVID-19 в Україні відчуває малий бізнес, зайнятий у найрізноманітніших видах послуг. В уряді та керівництві країни це розуміють та намагаються зосередити зусилля на тому, щоб дати малому бізнесу можливість «перечекати» та розробляють заходи щодо комплексної підтримки [3].

З-поміж експортних галузей постраждали промислові виробни, деревина та метали, для яких кризовим періодом був також кінець 2019 – початок 2020 року через карантин у Китаї. У цих експортних галузях спад почався ще у березні 2020 р., коли карантин почали вводити в Європі. Вже у квітні 2020 р. імпорт скоротився більш ніж на чверть, порівняно із 2019 р. Постраждали однаково сильно майже усі категорії, окрім продовольчих товарів.

Список використаних джерел

1. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків Covid19. КМУ, 2020. URL: <https://inlnk.ru/rJV0R>
2. Стадник М. Вплив COVID-19 на світову економіку, 2020. URL: <https://inlnk.ru/WD8nz>
3. Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України (Кабінетне дослідження). ГО «Центр прикладних досліджень», 2020. С. 56.
4. Долбнева Д.В. Вплив COVID-19 на економіку країн світу. Проблеми економіки. 2020. №1. С.20-26. URL: https://www.problecon.com/article/?year=2020&abstract=2020_1_0_20_26

УДК: 339.923

ВІТЧИЗНЯНИЙ РИНОК ПРАЦІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Ольга Полонська

olapolonska23@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: канд. екон. наук Сергій Полях

Наш світ щодня змінюється, руйнуючи традиційні уявлення про міжнародну безпеку і форми взаємодії між державами. Інститути багатостороннього співробітництва, на думку фахівців Міжнародного центру політичних досліджень, знаходяться в глибокій кризі, а держави все менше довіряють одна одній.

На даний момент, заради мінімізації втрат, окремі країни світу відкрито демонструють «національний егоїзм». Для підтвердження цього твердження досить подивитися на стрімке поширення COVID-19, яке перетворилося на масштабну, реальну глобальну та одночасно

національну загрозу безпеці України.

Вплив пандемії COVID-19 на ринок праці в Україні призвів до зменшення робочої сили в усіх сферах діяльності, а у випадку сфери послуг то його діяльність була значно скорочена, а у деяких випадках і тимчасово зупинено згідно з рішеннями органів державної влади. Коронавірус став причиною скорочення або переведення у «тінь» значної частини співробітників значної кількості малих і середніх підприємств. Як приклад, можна згадати, про зупинення кіновиробництва, скасування концертів та вистав, значно впав попит на маркетингові послуги [1]

Світова та українська економіка під впливом пандемії COVID-19 в період з 2019 по 2021 роки зазнала певних змін на вітчизняному ринку праці, серед яких:

- фактичне скорочення зайнятості в Україні;
- зростання кількості безробітних в Україні;
- зменшення кількості українців, що працюють закордоном;
- зменшення доходів населення України від продажу своєї робочої сили, втрати роботи та доходів фізичних осіб-підприємців [2].

Так за ситуація, щодо безробітного населення України за 2019-2021 рр. представлена на рис. 1.

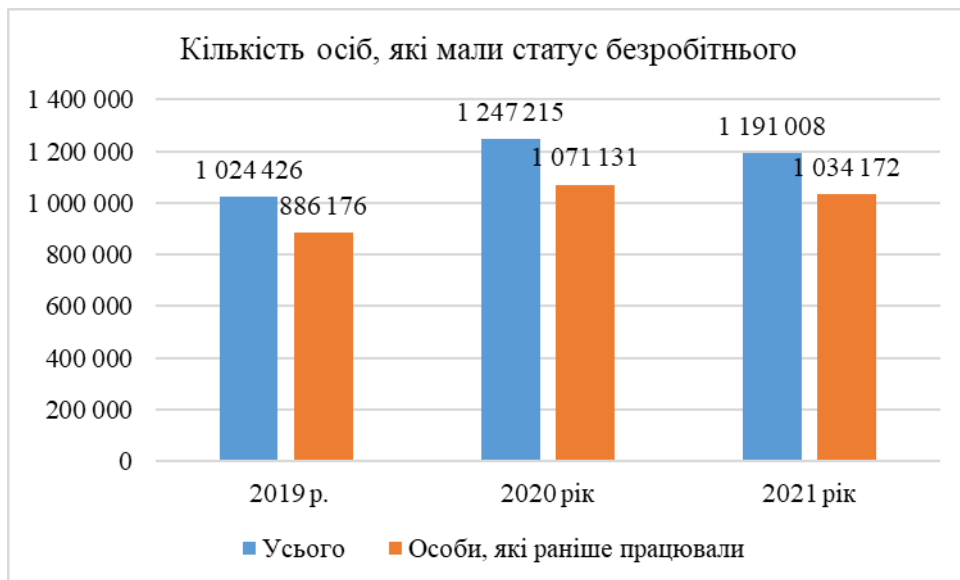

Рис. 1. Кількість осіб, які мали статус безробітного

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Як видно з даних рисунка 1, в 2020 році значно збільшилась частка безробітних, на 222 789 осіб, що склало 22% приросту. Основна частка 21% даного приросту припала на осіб, які раніше працювали. За 2021 рік ситуація дещо змінилась, так кількість безробітних зменшилась на 56207 осіб, що становить 5%, серед яких 3% займають особи, що раніше працювали [4].

Ситуація, щодо трудової міграції в Україні представлена на рис.2.

Рис. 2. Трудова міграція в Україні 2019- 2021 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [3, 5]

Як видно з даних рисунка 2, кількість трудових мігрантів зменшилось. Загалом же точних даних про те, скільки українців працює за кордоном, немає. За даними Міністерства соціальної політики, у 2019 році налічувалося 3,2 млн. трудових мігрантів. В окремі періоди, під час сезонних робіт, було 7-9 млн. мігрантів. На постійне проживання за кордон виїхали 11 тис. 311 осіб, а повернулися – 1 тис. 996 осіб [3, 5].

У 2020 році, за даними голови Національного банку України, було близько 3 млн. трудових мігрантів. Протягом року до країни повернулися 400-500 тисяч людей, але переважно через пандемію коронавірусу. Країни Євросоюзу закривалися на локдаун, люди втрачали роботу та змушені були повертатися. У 2021 році, за даними Інституту демографії та соціальних досліджень, кількість трудових мігрантів становить 2,5-3 млн. [5].

Однак нинішня економічна криза в нашій державі, на відміну від попередніх, пов'язана із запровадженням в Україні та в багатьох державах світу, насамперед у європейських, прямих обмежень для здійснення ряду видів економічної діяльності, особливо трудомістких видів економічної діяльності у сфері послуг. Саме це призвело не лише до стрімкого скорочення ділової активності в багатьох галузях, пов'язаних з безпосереднім наданням товарів і послуг населенню, а також мало мультиплікативний ефект щодо доходів бізнесу й найманих працівників у інших галузях більшості національних економік світу.

На наше переконання, в період симбіозу економічної кризи та кризи ринку праці основними інструментами, які можуть пом'якшити прямі та опосередковані негативні наслідки спалаху коронавірусної інфекції, мають стати: збереження існуючих традиційних робочих місць, створення нових, віртуальних робочих місць, на базі роботизації, автоматизації, штучного інтелекту та ІТ-технологій; підтримка зайнятості в цілому, та забезпечення умов для віддаленої роботи для всіх, хто може перейти на дану форму роботи; захист працівників на робочому місці; захист і профілактика саме робочих місць для запобігання або зменшення поширення інфекційних захворювань; посилення роботи щодо запобігання дискримінації співробітників; врахування фізіологічних та психологічних потреб працівників, підвищення їх обізнаності, впровадження практики охорони праці, інвестування в охорону здоров'я, санітарію та гігієну; розвиток навичок та підприємницької діяльності; активізація соціального діалогу; введення тимчасових заходів щодо застосування податкових пільг, які б дозволяли відтермінування виплату податків, надавали податкові знижки малому бізнесу.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що пандемія COVID-19 мала значні негативні наслідки для українського ринку праці, за рахунок збільшення рівня безробіття, збільшення частки робочої сили в «тіні» та зменшення можливості трудової міграції за кордон. Всі ці фактори значно вплинули та матимуть подальший вплив як на економіку так і на безпеку країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Кривда, О. В. Український ринок праці під впливом пандемії COVID-19 / Кривда О. В., Шахбазов І. О. // Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностичні сценарії та перспективи розвитку : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Херсон, 28-29 квітня 2021 року. – Херсон, 2021. – С. 43-46.
2. Козак А. Я. Український ринок праці під впливом пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] / А. Я. Козак. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://libfor.com/index.php?newsid=3891>.
3. Міністерство соціальної політики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 15.04.2022).
4. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 14.04.2022).

5. Аналітичний портал «Слово і діло». Трудова міграція: скільки українців працювали за кордоном в 2019-2021 роках. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://firtka.if.ua/blog/view/trudova-migratsiia-skilki-ukrayintsiv-pratsiuvali-za-kordonom-u-2019-2021-rokakh-infografika>

6. Аналітична та статистична інформація. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/69>.

7. Інститут демографії та соціальних досліджень. URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2021/03/18/infografika>.

УДК: 004:330.34(1-4):616.9COVID-19

ВНЕСОК ІТ-СФЕРИ В ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Постоєнко Марія

mardupel@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

Науковий керівник: старша викладачка кафедри

філології та перекладу Бороліс Інна Іванівна

Період карантинних обмежень пов'язаних з пандемією Covid-19 завдав серйозної шкоди світовій економіці. Майже всі сфери діяльності зазнали великих втрат в плані фінансів та ресурсів. Але не для всіх галузей період пандемії став періодом занепаду, виявилось, що і такий складний період може дати поштовх для розвитку і підвищення економічного становища. Одним з таких прикладів стала сфера Інформаційних технологій (далі ІТ). Ця галузь не тільки продовжила функціонувати та розвиватися, а й дала можливість іншим сферам діяльності вийти на новий рівень і отримувати прибутки.

Почнемо з того, що під час карантинних обмежень завдяки ІТ велика кількість підприємств змогла повністю оцифрувати свою роботу і підтримувати робочий процес в режимі онлайн. Було створено багато сайтів, сервісів та додатків, які допомогли функціонувати бізнесу та підвищувати дохід. Також без допомоги ІТ не залишилася сфера освіти та медицини. За допомогою платформ Zoom, Google Meet, Skype здійснювалося дистанційне навчання. Найбільшими ІТ компаніями було створено технологічну платформу АРІ, яка може відслідковувати контакти людей, заражених коронавірусом, що допомагає лікарям попереджувати розповсюдження хвороби і надає можливість швидко зв'язатися з потенційно хворими, призначити лікування.

Перейдемо безпосередньо до вкладу ІТ в економіку України. З початком пандемії у 2019 році сектор ІТ зріс на 30%, у 2020 ще на 20% і вперше в історії експортував послуг на понад 5 мільярдів доларів США, також індустрія отримала рекордні 563 мільйони доларів інвестицій. У 2021 році зріст склав 35% і приніс державі понад 6,8 мільярдів доларів завдяки експорту послуг. На даний момент, за даними НБУ, послуги ІТ складають понад 8% експорту України. Основним ринком збуту послуг є США (40%), на другому місці Велика Британія (10%). Велика частка експорту також припадає на Мальту, Ізраїль та Кіпр. За прогнозами дослідників за наступні чотири роки експортна виручка сфери ІТ буде становити 37-44 мільярдів доларів США і вже в 2025 році експорт становитиме \$15-16 млрд.

Але розвиток індустрії ІТ це не тільки про допомогу іншим сферам та внесок в фінансову складову держави, це також про працевлаштування населення. Сфера ІТ це найбільш динамічний сектор економіки України, тому кожного року кількість працівників швидко зростає. В порівнянні зі статистикою 2017 року працевлаштування в сфері ІТ зросло майже вдвічі (рис. 1).

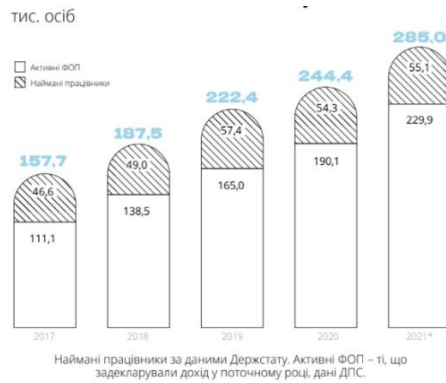

Рис. 1. Чисельність працівників ІТ в Україні

Оскільки ця галузь стрімко розвивається, то попит на спеціалістів росте, а кількість вакансій та затребуваність збільшується. Розміри зарплат теж вражають, і не дивно, що все більше людей переходить в сферу ІТ. Згідно з дослідженням відомого ІТ порталу DOU 2021 рік був рекордним за рівнем зростання зарплат розробників. Наприклад, середня зарплата архітекторів сягнула \$6200, тімліди та техліди – \$5000, сеньор-спеціалісти – \$4500, мідл-спеціалісти – \$2500, джуніор-спеціалісти – \$900.

Трохи інформації про податки з ІТ в Україні. За останні роки фіскальні надходження зросли втричі (рис. 2).

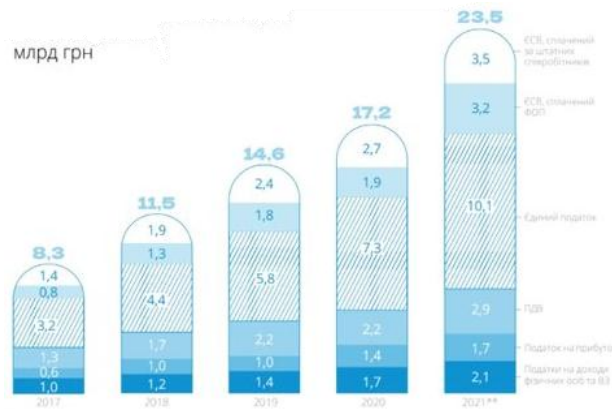

Рис. 2. Сплата податків і зборів ІТ-галузю

Щодо інвестицій. Щороку укладається угод на \$300-700 млн. Більшу частину займають інвестиції та гранти для стартапів. В 2021 році відбулося три найбільші за сумою інвестицій угоди: \$100 млн отримала платформа для підтримки продажів та маркетингу People.ai, \$200 млн отримав сервіс з допомоги написання текстів Grammarly, \$650 млн отримала платформа для управління репозиторіями коду GitLab.

Також, продовж періоду пандемії з'явилось дуже багато курсів, марафонів, відео уроків та вебінарів пов'язаних з навчанням та розвитком в сфері ІТ. Найкращі ІТ-компанії створюють власні навчальні центри і фінансують різні освітні проекти. Все більше вищих навчальних закладів створюють факультети та спеціалізації пов'язані з напрямком ІТ і залучають спеціалістів-професіоналів до складу викладачів. З кожним роком збільшується кількість абітурієнтів зацікавлених у вивченні цієї галузі. І більшість студентів працевлаштовуються і починають заробляти ще до початку магістратури

Отже, як ми можемо побачити, галузь ІТ в Україні дуже швидко розвивається і з кожним роком робить більші внески в економічний розвиток держави. І навіть в тяжкий період пандемії, при складних умовах працевлаштування і функціонування підприємств, сфера ІТ розвивається і якісно впливає на розвиток економічної стабільності в країні. І можна з впевненістю сказати, що за цим майбутнє України, адже діджиталізація зараз

набирає обороти і саме через це галузь ІТ буде ще довго актуальна і в Україні і поза її межами.

Список використаних джерел

1. Більше \$6 млрд експорту за рік. Як росте ІТ-сектор України. URL: https://biz.censor.net/resonance/3311585/bilshe_6_mlrld_eksportu_za_rik_yak_roste_itsektor_ukrayiny
2. Бум ІТ-сектору в Україні допоміг пережити пандемію, але проблеми в галузі ще залишаються. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/bum-it-sektoru-v-ukrayini/31195801.html>

УДК: 338.001.36

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID – 19 НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Солдатенко Аліна

alinasoldatenko198@gmail.com,

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Дмитро Казначеев*

Через вплив пандемії коронавірусу у 2020 році відбулося помітне зниження рівня валового внутрішнього продукту (ВВП) України. За інформацією, що була зазначена Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства в першій половині 2020 року, падіння ВВП України складало 6,5% [1]. Розглядаючи показники 2021 року, можна зазначити, що Україна змогла забезпечити хоча б малу економічну стабільність, а також сповільнити розповсюдження коронавірусної хвороби на території країни. За даними Держстату, економічна стабільність України у 2021 році за дев'ять місяців проявила лише 2,2% річного підвищення, що навіть меншою мірою не компенсує минулорічні зниження.

Розглядаючи питання розвитку та стану банківської системи, слід зазначити, що незважаючи на поширення коронавірусної інфекції COVID – 19, вона не здає своїх позицій та залишається стабільною, з достатнім капіталом та прибутковістю. Банківська система України містить високий рівень запасу фінансів та кредитного потенціалу. Згідно даних, регулятивний капітал банків України станом на 01.12.2021 становив 21,44%, зокрема основний капітал, який видав показник – 14,45%, що більш ніж як у два рази перевищує визначені норми. Регулятивний капітал банківської системи України з початку 2021 року зріс на 17%, що становить 213 млрд. гривень, та є найбільшим в історії показником. Порівнюючи банківський показник минулого року, слід зазначити, що у 2021 році більш менш за 11 місяців, прибуток банківського капіталу дорівнював приблизно 66 млрд. гривень, що у півтора рази більше у порівнянні з 2020 роком [2].

Вплив коронавірусної інфекції COVID – 19 на економіку України не оминув й питання інфляції. За 2021 рік показники рівню інфляції є рекордними та не досить втішними, адже становили 10,3%. Це було зумовлено перш за все інтенсивністю відновлення активності економіки після пандемії коронавірусу у плані порушення ланцюгів постачання, що безпосередньо пов'язане обмеженнями під час пандемії. Саме це, стало причиною підвищення цін на енергоносії, сировину та їх комплектуючі. Найвищий рівень інфляції в Україні було пройдено у вересні 2021 року, а починаючи з жовтня почалося його сповільнення. Зниженню темпів інфляції слугувало:

- посилення гривні протягом майже всього року;
- здобутки рекордної кількості врожаю;
- зниження цінового тиску на певних світових ринках;
- адміністративні обмеження тарифів на житлово – комунальні послуги для населення;

- зміцнення монетарної політики Національного банку України [3].

Незважаючи на всі негативні фактори, що виникли через вплив пандемії коронавірусної інфекції COVID – 19 на економіку України, є й позитивні наслідки, що вплинули на економічну структуру нашої держави. Такими наслідками є розвиток нових секторів економіки країни, а саме наукових сервісів, зокрема сервісів що здійснюють доставку, які зведені на сучасних цифрових бізнес – моделях та додатках. Через те, що в умовах пандемії коронавірусної інфекції COVID – 19 було обмежено відвідування деяких закладів, розвиток у наукових сервісах даного типу є досить перспективним та затребуваним серед населення.

Для аналізу ситуації на сьогодні, проаналізуємо макроекономічні показники. Розглядаючи останні показники можемо зазначити, що під час пандемії коронавірусної інфекції COVID – 19 у 3 кварталі 2021 року реальний ВВП України збільшився на 2,7%, а номінальний на 29%. Державна служба статистики покращила оцінку збільшення реального ВВП у 3 кварталі з 2,4% до 2,7% р/р. Як і завжди, головним внеском у збільшення стало використання домогосподарств, що зросло на 9% р/р у реальному часі. У той час, як інвестиції збільшилися на 14,5%. Стосовно недавніх подій слід зазначити, що гривня швидко повернула втрачені позиції. Торги на міжбанківському валютному ринку що відбулися 4 лютого 2022 року, скінчилися приблизно на показнику 28,1 грн/дол., що слугує ознакою значного закріплення після тимчасового досягнення позначки 29 грн/дол. на минулому тижні. Національний Банк України (НБУ) відновив купівлю іноземної валюти, збагативши таким чином золотовалютні резерви більше ніж на 0,3 млрд доларів за тиждень [4].

Підводячи підсумок, щодо впливу пандемії коронавірусної інфекції COVID – 19 на економічний розвиток України слід зазначити, що незважаючи на тяжкі умови та жорсткий вплив на економічну сферу країни наша держава все ж таки змогла відновити деякі колишні позиції, та повернути Україні визначений та функціональний економічний розвиток хоч не в повній мірі, але більшу частину. Але не зважаючи на певне відновлення економічного розвитку вже під кінець 2021 року, ми не можемо сподіватись, що у 2022 році прогрес економічного розвитку України вийде на новий рівень та досягне нових вершин в зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації відносно нашої країни. Зрозуміло, що під час відсічі збройної агресії більша частина коштів йде на оборону нашої країни, більшість підприємств, які були розташовані на територіях де відбуваються активні бойові дії або не працюють взагалі або були зруйновані вщент. Те ж саме можна сказати про велику кількість біженців, які залишили свої домівки і евакуювалися в безпечні міста Західної України або ж виїхали до інших країн. Скільки ще продовжиться війна на території України зараз не може сказати ніхто і коли почне нормально працювати економіка України спрогнозувати також неможливо.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Основні економічні здобутки 2021 року в Україні та завдання на наступний рік. Богдан Данилишин голова Ради НБУ, академік НАН України.
3. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у 2021 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-2021-rotsi>
4. Аналітика НАБУ. Макроекономічні показники. URL: <https://nabu.ua/ua/makroekonomichni-pokazniki.html>
5. Аналітика НАБУ. ВВП України за роками. URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html>
6. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції в січні 2022 року/ URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-v-sichni-2022-roku>

7. Макроекономічний та монетарний огляд Національного банку України. Червень 2020 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2020-06.pdf?v=4

УДК 343.1

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Валентин Срібний
sribniyvalik@gmail.com

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Науковий керівник: Андрій Токар, старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки

Поширення пандемії, спричиненої коронавірусом змінило звичне життя всього світового суспільства. Повсякденне життя змінилось і для України, це можна простежити у змінах як у політичній, соціальній, так і в економічній сфері суспільної діяльності.

Економічна сфера діяльності в Україні завжди характеризувалась відносною нестабільністю, однак, пандемія значно погіршила становище економічної ситуації в країні.

Численні опитування та дослідження показали, що вплив пандемії COVID-19 досить негативно відобразився на розвитку та функціонуванні економіки та можливості ведення міжнародного бізнесу в Україні. З огляду на це проблемне питання було розроблено концепцію, яка мала на меті трансформацію всієї світової економіки, однак дана концепція повинна було реалізуватися одразу після закінчення пандемії COVID-19, тому, за дану концепцію говорити ще зовсім рано.

Іншим, не менш важливим кроком до приведення економіки в країні до більш стабільної стало виокремлення так званих п'яти «мегатрендів», а саме:

1. добробут, здоров'я і якість життя людей;
2. низьковуглецева економіка і зелена енергетика;
3. безвідходні виробництва;
4. економіка біологічного зростання;
5. економіка психологічного комфорту[1].

Проведення аналізу значення вищевказаних «мегатрендів» показав, що Україна не лише може визначитися з пріоритетністю даних позицій для себе, але й стати активним учасником впровадження та реалізації даних явищ на міжнародній арені.

Окрім цього, слід зауважити, що за період 2020-2021 роки значного поширення набула комп'ютерна сфера життєдіяльності та все, що може відбуватися завдяки існуванню та функціонуванню даної сфери, зокрема, різноманітні послуги, які можна реалізовувати в режимі онлайн, безготівкові перекази, підписання різноманітних контрактів та договорів, купівля товарів різного призначення та інше[2,с.111].

З огляду на це можна стверджувати, що поступово економічна сфера життєдіяльності почала переходити в онлайн режим, що з одного боку спростило життя сучасного розвинутого суспільства, а з іншого боку, навпаки, лише ускладнило, адже не у всіх є можливість приєднатися до інноваційних технологій, а якщо вже і приєднуєшся, то не завжди твої особисті дані можуть бути стовідсотково захищені, що власне кажучи, і є однією з причин недовіри суспільства до інноваційних технологій, та тієї ж «Держави в смартфоні».

Також, варто зазначити, що економіка в Україні ще, на жаль, не на достатньому рівні є захищеною в просторах всесвітньої мережі Інтернет, тому говорити про повне перенесення всіх економічних та фінансових операцій до онлайн режиму не варто, адже ще відсутня дієва система захисту персональних даних від викрадення чи привласнення особистої

(конфіденційної) інформації та навіть грошових коштів осіб.

У підсумку, слід зазначити, що пандемії значною мірою вплинула на перехід українського суспільства до всевітньої мережі Інтернет, а тому логічно, що все життя населення трансформувалось до онлайн режиму, що з одного боку спростило сучасне повсякденне життя суспільства, а з іншого боку, лише ускладнило.

Список використаних джерел

1. Економіка і суспільство після пандемії COVID-19: Європа і Україна. Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" : веб-сайт. URL: <https://kpi.ua/2020-corona-it> (дата звернення: 18.02.2022р.)

2. Україна після коронакризи – шлях одужання : наук. доп. Я.А. Жаліло (кер. ав. кол.), Я.Б. Базилук, С.В. Ковалівська, О.О. Коломієць та ін.; *Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ : НІСД, 2020. 304 с

UDC 334.021:65.017

SMALL BUSINESS OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC

Maryna Tertyshna

marinatertisna@gmail.com

Cherkasy State Business College (Ukraine)

Scientific supervisor: Tetiana Borovyk

Small business today is the most common type of business. It is easier to launch, even having little or no work experience. Gradually, the size may increase to a medium one, due to the increased annual turnover and attraction of more resources. The development of Ukrainian entrepreneurship is only a few decades old and requires more in-depth theoretical research and analysis in general, a clear definition of its place in the society and the state in general, improvement of development paths during the pandemic aimed at overcoming certain economic and social problems as well as crisis socio-economic problems [1].

The issue of small business formation in Ukraine attracts the attention of domestic scholars who offer different interpretations of small business category. In particular, O. Hetman defines small business as an independent economic activity of small businesses and citizens-entrepreneurs. O. Belorus considers small business as a subtype of entrepreneurship, which consists in the creation and practical implementation of a new economic process. N. Voloshchuk's research emphasizes that this is a special type of activity taking into account the creative abilities of the entrepreneur and innovative approaches. O. Matusova singles out small business as a sector of the regional economy. V. Frolova argues that this is an independent organic element of a market economy. O. Pukalo defines small business as an independent activity related to production, provision of services [2, p. 124].

The researchers agree that the main purpose of small business is to make a profit and ensure social impact. Their studies are still in great demand among novice entrepreneurs and are a base for qualified professionals.

According to the State Statistics Service of Ukraine the number of small businesses at the beginning of 2021 was 355,708 units, which is 95.2% of the total number of enterprises, and micro-enterprises – 307,871, which is 82.4 of the total. We can conclude that compared to previous years the number of both small and micro enterprises decreased significantly in 2020, which negatively affected the country's economy.

Micro-entrepreneurship and small business in Ukraine have always existed in difficult socio-economic conditions. The current situation is primarily caused by the COVID-19 pandemic, and

then by the consequences of overcoming the third wave of the economic crisis, which began in 2014 due to the military conflict in the east and the annexation of Crimea.

According to USAID CEU, the complexity of legislation, corruption and insufficient demand was determined as the main obstacle to further small business growth in 2019 (Figure 1).

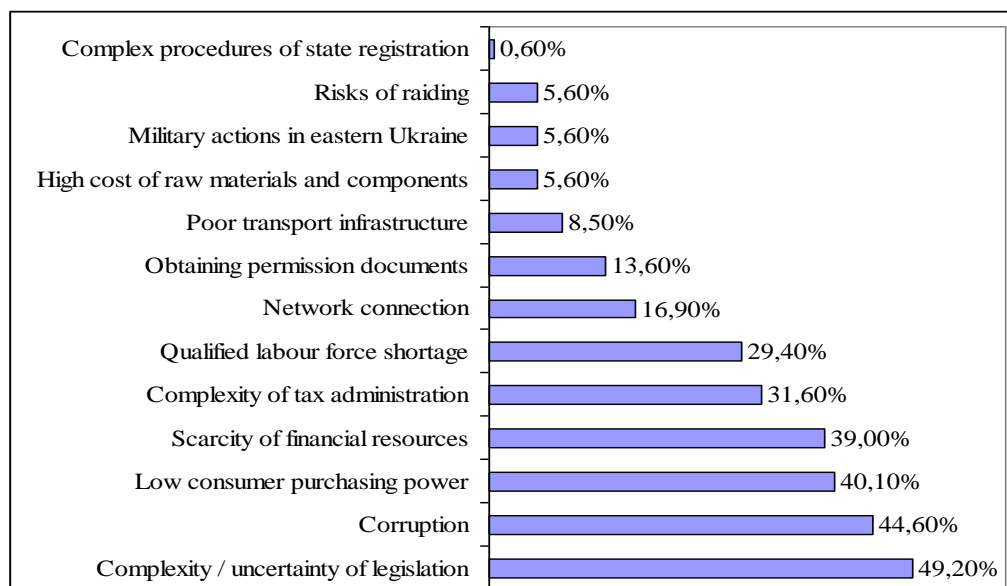

Fig. 1. The main obstacles for small business in 2019-2020.

Source: formed by the author [3, p. 15]

The development of small business is one of the top priorities of the Government of Ukraine, which is enshrined not only in the European Union–Ukraine Association Agreement [4] but also reflected in the Strategy for Small and Medium-sized Enterprise Development in Ukraine until 2020.

International organizations consider corruption to be one of the factors hindering the development of entrepreneurship in Ukraine, which is confirmed by the Global Competitiveness Index (Table 1).

Table 1

Ranking of countries according to the Global Competitiveness Index

Rating	Country	Competitiveness index
37	Poland	68.9
43	Russia	66.7
85	Ukraine	57.0
86	Moldova	56.7
96	Kyrgyzstan	54.0

Source: formed by the author [5]

Thus, according to the Competitiveness Index for 2019, we can see that Ukraine takes the 85th position out of 141 countries in this ranking. For the last two years, this study has not been made in connection with the COVID-19 pandemic, which means that Ukraine is still in the second part of the list. If we compare 2018 and 2019, we can see that during that time the country had lost two positions in the ranking. Therefore, we can assume that next year we will go down again a few steps lower.

The global COVID-19 pandemic has not only disrupted the country's economic stability, but also caused one of the world's largest economic crises. Disruption of economic stability has led to the reduction in economic activity and falling GDP, rising unemployment, disruption of price stability, etc.

The government's restrictive measures necessary to prevent the spread of the virus have

been a challenge not only for the country and its citizens, but also for the business sector. The introduction of quarantine measures, which were supposed to settle the situation in the country, led to significant negative consequences for business:

- 1) partial or full work of some enterprises;
- 2) complications of logistics;
- 3) dismissal of some employees;
- 4) granting temporary non-normatively significant vacations;
- 5) forced reductions in the length of the working day or week;
- 6) reduction of profits;
- 7) destruction of supply chains, etc.

A large number of enterprises in various sectors of the economy, especially small business and micro-enterprises, faced inability to operate and lose their income and found themselves on the verge of bankruptcy and closure, while other enterprises were severely restricted and tightly controlled by the state. Many companies are faced with a difficult choice: keeping staff or keeping their business afloat, so a large percentage of businesses have announced closure at the beginning of quarantine or some time later.

In Figure 4, we can see the data of the analysis of the European Business Association, which was aimed specifically at small business and micro-enterprises against the background of measures to prevent the spread of COVID-19 (Figure 2).

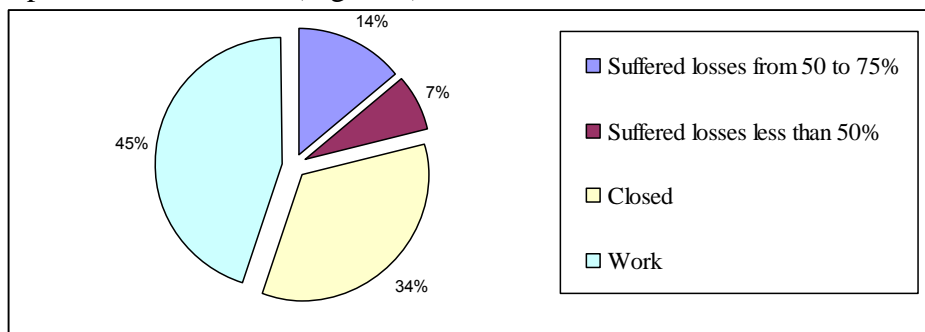

Fig. 2. The impact of the global pandemic on small business

Source: formed by the author [6; 7, p. 148]

Thus, 14% of small business and micro-enterprises suffered losses of 50 to 75% of operating revenue, 7% of enterprises suffered losses of up to 50%, the closure rate was 34% while remaining operating and not bankrupt 45% of all small enterprises.

At present, small business and micro-enterprises, both in Ukraine and around the world, are making great efforts to adapt to the situation in the world economy. First, it is a question of realization of new opportunities in the organization of labour relations in connection with the introduction of a flexible mode of work and remote (online) work [8, p. 33]. At the beginning of the pandemic, a significant number of businesses changed their sales channels and switched to e-commerce to reach as much target audience as possible and not to go bankrupt.

Although there is some state support in Ukraine during the pandemic, we lag far behind in this matter compared to the assistance provided in the world, (Figure 3).

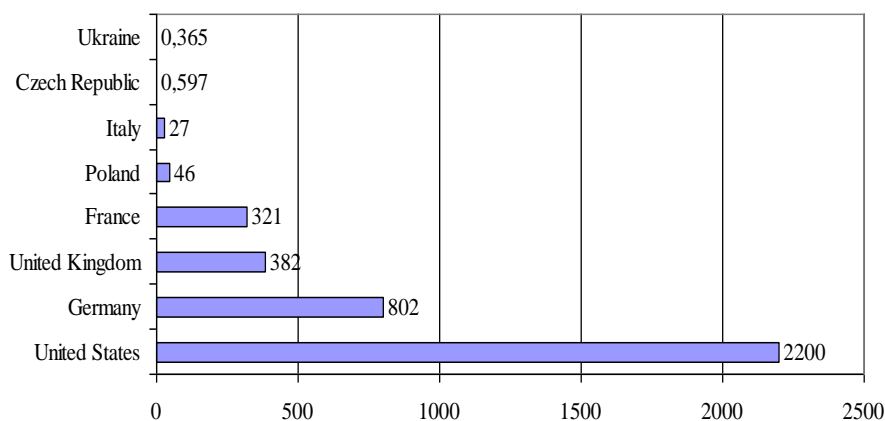

Fig. 3. State financial support during the pandemic in 2020, billion dollars USA

Source: formed by the author [9]

To improve the development of small business in Ukraine, it is necessary to spread state support. We need to develop programs that would help small businesses in different situations where entrepreneurs could turn to find out the information they need or solve business issues. State support for small business is regional in nature, developed by each region separately, and has its own individual characteristics. So today, there are the following support programs (Table 2).

Table 2

Support programs for small and medium-sized enterprises in Ukraine as of November 30, 2021

Program area	Material assistance, grants	Loans	Training, consultations
Regional	11	2	1
Ukrainian	8	20	0
International	6	2	13
Total	25	24	14

*Source: formed by the author [10]

In the run, Ukraine must ensure the sustainable development of its own institutional, advisory and legislative framework for small business policy [11].

Thus, at the current stage of development of Ukraine's market economy, small businesses are forced to overcome a number of economic barriers, the main reason being ineffective financial support, excessive tax pressure, and imperfectly developed programs for business during a pandemic and other restrictions imposed by law. Therefore, the main way to overcome these obstacles is to gain equality that means that entrepreneurs themselves should protect the interests of entrepreneurship. The role of the state should be only to improve the necessary infrastructure, create an effective legal framework and oversee the effectiveness of developed programs that would create space and conditions for the development of various public organizations and other associations founded to address small business development in Ukraine.

References

1. Zosymenko, T. I. (2013). Role of small business in the socio-economic development of the country. *Efektivna ekonomika*, (10).
2. Mitsa V. V. (2018). Small business as a subject of the economic system of the region. *zhorod National University Herald. Series International Economic Relations And World Economy* (20 Part 2). 123-126.
3. Systemnyi zvit (2021). Velyki problemy maloho biznesu otsinka realizatsii stratehii rozvytku maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini na period do 2020 roku ta podalshi napriamy polityky. Retrieved from https://boi.org.ua/media/uploads/system_bigproblemssmalbusiness/3_2020_system_ua.pdf

4. Varnalii, Z. S. (2003). Tendentsii stanovlennia maloho pidpriemnytstva v Ukraini. *Rynkovi peretvorennia*, (7), 58-64.
5. IMD Global Competitiveness Rating. (2021). Humanitarian portal. Retrieved from <https://gtmarket.ru/ratings/the-imd-world-competitiveness-yearbook>.
6. State Statistics Service of Ukraine. (2021). *Activity of large, medium, small and micro-entrepreneurship entities Statistical publication*. Kyiv.
7. Shevchenko-Perepolkina, R. (2020). Ways of small business development in COVID-19. *Market Infrastructure*, (49) 147-151.
8. Borovyk T.M. Malyi ta serednii biznes yak osnova uspishnoi ekonomiky. Osnovni vektory rozvytku maloho ta serednoho biznesu v Ukraini ta sviti. //Luchik, S. D. (Ed.). (2021). *Problemy i perspektyvy rozvytku maloho i serednoho biznesu*. Chernivtsi : Tekhnodruk Retrieved from <https://cutt.ly/1Iu3KZd>
9. Informatsiino-doslidnytskyi tsentr Verkhovnoi Rady Ukrainy. (2021) Zakhyst maloho i serednoho biznesu pid chas pandemii COVID-19: YeS, Shveitsariia, Velyka Brytaniia, SShA. Retrieved from https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00XD6Z.pdf
10. Krainy Skhidnoho partnerstva. (2020). Otsinka stanu realizatsii Aktu pro malyi biznes dlia Yevropy. Ukraina: Akt pro malyi biznes, krainnyi profil. Retrieved from <https://www.oecd.org/global-relations/SMEPI-EaP-2020-Ukraine.pdf>
11. Uriadovyi portal (2021). Pidtrymka maloho i serednoho pidpriemnytstva. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriemnytstva>

UDC: 339

DEVELOPMENT TRENDS IN THE MARKET OF FREIGHT FORWARDING SERVICES IN UKRAINE UNDER THE INFLUENCE OF COVID-19

Dariia Tsalikova
persimorrel@gmail.com
Banking University, Lviv
Academic supervisor: Olena Lytvyn, PhD

In 2020 in the real sector of the Ukrainian economy, crisis trends have developed due to the impact of COVID-19 pandemic. Transport is one of the sectors mostly affected by COVID-19 pandemic due to inability to carry out its core business, in particular, by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 288 on 13.03.2020 the checkpoints across the state border were temporarily closed, which complicated international transportation. However, in any crisis, the logistics sector remains demandable. Therefore, during the quarantine the logistics and freight industry were less affected than energetics, tourism or real estate. The reduction of consumption and "freezing" of the Ukrainian and world economies caused reduction of freight traffic in Ukraine, specifically by such types of carrier as: railway, sea, river and pipeline (Fig. 1). But due to a significant increase in volumes of transportation by motor vehicles general volumes of freight transportation increased by 60.8 million tonnes, and maintained the trend of annual growth. Regarding the negative impact of COVID-19, the share of Ukrainian carriers in the world transport services markets decreased due to intensified competition caused by excess supply over demand. This was also relevant for the regional level, where as a result of quarantine measures the market became monopolized. It was abandoned by small logistics companies owing to bankruptcies, acquisitions and mergers, and companies with stable positions, on the contrary, were able to expand their market share, for example, «Nova Poshta» or «Delivery». Within 6 months of 2020, «Nova Poshta» delivered more than 128 million parcels and cargo, which was 32% more than in the same period in 2019.

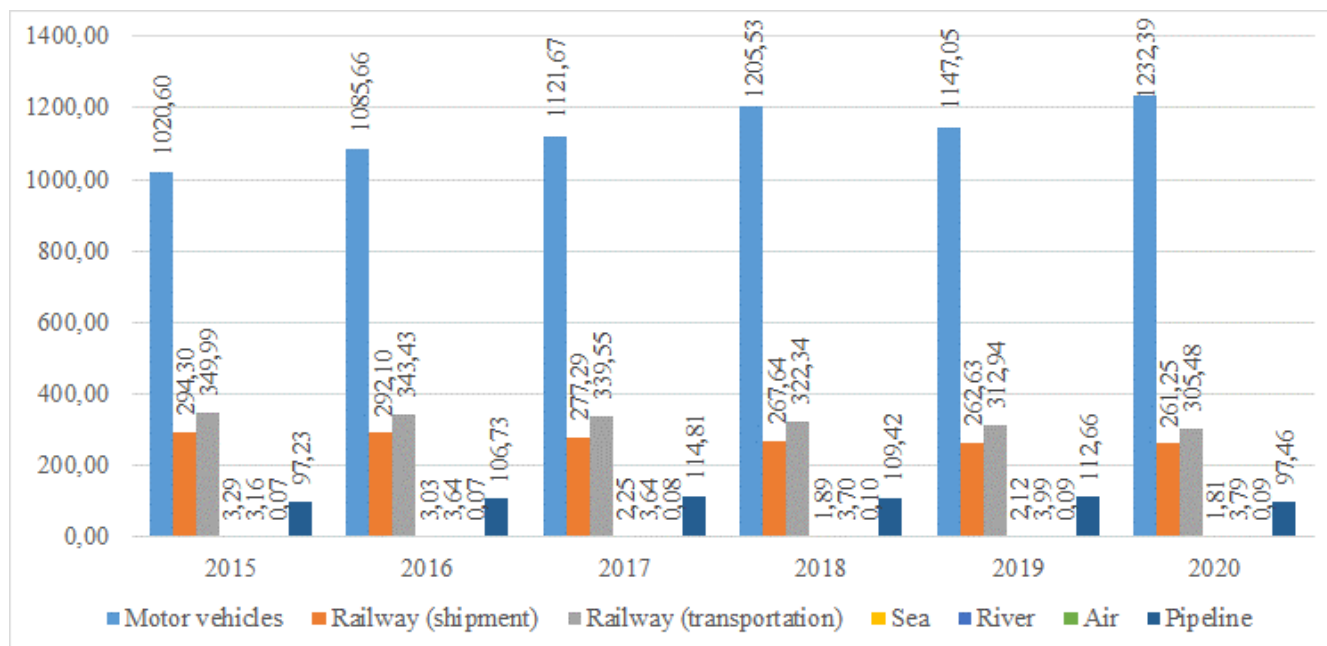

Fig 1. Dynamics of volume of freight transportation in Ukraine, 2015-2020, mln tonnes

Source: Compiled according to data: [6]

The volume increased because customers began to make cheaper purchases, but more often. This trend appeared at the beginning of quarantine and was observed until May, when restrictions were relaxed [1]. The negative consequences of the pandemic included also staff reductions by reason of a reduced pressure on the industry. The unemployment was growing in the market of forwarding services, the requirements for the quality of services provided were expanding. Quarantine measures forced logistics companies to reconsider the very principle of labor organization and transfer part of the staff to remote work. On the one hand, this allowed reducing the cost of maintaining offices; on the other hand, it required new tools for monitoring the effectiveness and motivation of staff [2].

Regarding the neutral transformations facilitated by COVID-19, it was possible to highlight the current trend towards increasing demand for LCL shipments, also known as groupage. There was evidence that savings of up to 30% can be achieved by outsourcing 100% of all processes for storage, maintenance and delivery of goods. Thanks to that, customers and cargo owners no longer needed to rent, service the warehouse and maintain the staff. Using the outsourcing services of warehousing logistics, companies payed only for the required number of pallets and received the full range of technical, operational, managerial support from freight forwarding companies. A number of additional services covered all needs related to movement, delivery, tracking the status of goods, as well as document management [5].

COVID-19 pandemic also had a positive impact on the Ukrainian market of freight forwarding services, in particular, it accelerated its digitalization, ie the transition to an online format. There was an active use of IT platforms in logistics companies to exchange tariffs and rates. In our opinion, a new trend in transport logistics for the near future is the realization of the order of transportation from a mobile device, emergence of a separate industry "mobile carriers". This is due to the fact that cargo owners are more focusing on a full range of services with access mode from their mobile device. Introduction of the newest technologies and information support of transportations, in particular by creating a single information system of technological interaction of different modes of transport, cargo owners, freight forwarders and government agencies is a point of the National Transport Strategy of Ukraine for the period up to 2030 [5].

Thus, the pandemic demonstrated the need to develop risk management in Ukraine's freight forwarding companies, which included elevation the stability of supply chains and improving inventory planning. The main trends caused by the pandemic included development of

collaborations, combining services to retain customers and offer unique comprehensive offerings, refusal to upgrade transport in order to save money, introduction of IT technologies, transfer of many employees to remote work, which was typical for business in general, and the main trend was the development of outsourcing.

References

1. Nova Poshta summed up the results of the first half of 2020. – 2020. – URL: <https://logist.fm/news/nova-poshta-pidbila-pidsumki-pershogo-pivrichchya-2020-roku>
2. Köck, Robert; Lytvyn, Olena “Stärkung der finanziellen Souveränität Europas mit Hilfe der Kapitalmarktunion”. Sichtweise der Zentralbanken der Europäischen Union / ÖBA BankArchiv. Volume 70, January 2022, Issue 1, pp 33-42.
3. Литвин О.Є. Економіка провідних країн світу в умовах пандемії COVID-19 / О.Є. Литвин, А.О. Падун, А.В. Тищенко // Молодий вчений. – 2021. – №4 (92). С. 303-307.
4. Opportunities for business optimization with 100% logistics outsourcing. – 2020. - URL: <https://logist.fm/publications/vozmozhnosti-optimizacii-biznesa-pri-100-atsorsinge-logistiki>
5. On approval of the National Transport Strategy of Ukraine for the period up to 2030. – 2018. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>
6. Ukrstat. The volume of transported goods by mode of transport. – 2022. – URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tr.htm

УДК 339.9:331.556.4

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

Білик Дарія

0680035910d@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: канд. екон. наук Сергій Полях

Сутність маркетингових досліджень полягає у комплексі заходів, що включають: розроблення методології проведення досліджень; збір, обробку та аналіз маркетингової інформації; надання відповідних рекомендацій, кінцевою метою яких є зниження комерційних, репутаційних та інших ризиків підприємств, державних установ тощо.

Дослідження та експертний аналіз вітчизняного ринку маркетингових досліджень виконується Українською асоціацією маркетингу (УАМ) починаючи з 2003 року з метою надання операторам ринку інформації щодо тенденцій на ринку та реального стану справ. Це дослідження спирається на дані дослідницьких компаній та на експертні думки. Під час підготовки даних, агенції намагаються відокремити маркетингові дослідження від соціологічних (це важливо з точки зору аналізу розвитку ринку замовлень від бізнесу). Однак маркетингові дослідження, безумовно, використовують соціологічний інструментарій, тому виокремити суто маркетингові дослідження досить важко [9]. Здійснюваний аналіз даних від дослідницьких компаній важливий ще й тому, що УАМ щорічно надає дані відносно України для світового дослідження тенденцій глобального ринку маркетингових досліджень.

Варто зазначити, що не всі дослідницькі компанії надають щорічно інформацію для проведення аналізу Українською Асоціацією Маркетингу (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість дослідницьких компаній, що надавали свої дані УАМ у 2003-2019 рр.

Рік	Кількість компаній, що надали свої дані, од.	Рік	Кількість компаній, що надали свої дані, од.
1	2	3	4
2003	15	2012	23
2004	29	2013	24
2005	16	2014	27
2006	16	2015	20
2007	12	2016	27
2008	13	2017	23
2009	22	2018	19
2010	19	2019	27
2011	23	2020	...

Джерело: [10]

Дані таблиці демонструють, що за період з 2003 по 2019 роки, кількість компаній, які надають свої дані для аналізу УАМ, не є сталою величиною чи такою, яка має тенденцію до збільшення або зменшення, вона дуже різна по роках (змінюється в діапазоні від 12 до 27). Але так як, свої дані для обробки та аналізу надають найбільші агенції, то це дає підстави стверджувати, що здійснюваний аналіз УАМ відображає основні тенденції розвитку ринку маркетингових досліджень. До того ж, сукупний оборот цих компаній становить більше 78 % обороту всього ринку. Так, наприклад [9]:

- у 2016 році свої дані надали 27 компанії із сукупним оборотом 714 млн. грн., що становить 82,71 % обороту усього ринку;

- у 2017 році дані надали 23 компанії із сукупним оборотом 869,57 млн. грн., що

становить 87,6 % обороту усього ринку;

- у 2018 році свої дані надали 19 компаній, із сукупним оборотом 803 млн. грн., що становить 78,3% обороту всього ринку;

- у 2019 році свої дані надали 27 компаній із сукупним оборотом 1293 млн. грн., що становить 97,77% обороту всього ринку.

Спираючись на дані компаній середній темп росту ринку маркетингових досліджень у 2019 році складав 44% на основі даних в доларах, та 28,9% в гривні. Це безпрецедентне зростання за час проведення дослідження УАМ, тобто за 17 років [9].

Використовуючи експертну оцінку УАМ щодо розвитку ринку маркетингових досліджень протягом 2003–2019 років в Україні, необхідно зазначити, що обсяг ринку постійно зростає, хоча й різними темпами, починаючи із 77, 3 млн. грн. у 2003 році і досягши 1322, 45 млн. грн. у 2019 році. Проте, обсяг ринку в доларах США не мав такої позитивної динаміки, більш того, були зафіксовані як суттєве падіння (у 2009 та 2014 роках), так і стрімке зростання (у 2004–2008 роках, у 2012 та 2019 роках). Зокрема, обсяг ринку маркетингових досліджень зменшувався у [10]:

- 2009 році – на -22 % (із 55 млн. дол. у 2008 р. до 45 млн. дол. у 2009 р.);

- 2010 – на -10 % (із 45 млн. дол. у 2009 р. до 40,5 млн. дол. у 2010 р.);

- 2014 році – на -30,2 % (із 60,8 млн. дол. у 2013 р. до 42,44 млн. дол. у 2014 р.);

- 2015 році – на -13,0 % (із 42,44 млн. дол. у 2014 р. до 35,9 млн. дол. у 2015 р.);

- 2016 році – на -9,9 % (із 35,9 млн. дол. у 2015 р. до 32,33 млн. дол. у 2016 р.).

Отже, маркетингові дослідження вітчизняного ринку в більшій мірі здійснюються за допомогою Української асоціації маркетингу та їхньої співпраці із найбільшими компаніями даного ринку. А їхня діяльність зосереджена на висвітленні основних тенденцій розвитку ринку маркетингових досліджень та відображення реального стану справ на ньому.

Список використаних джерел

1. Лилик І. Ринок маркетингових досліджень в Україні 2014 рік: експертна оцінка та аналіз УАМ. *Маркетинг в Україні*. 2015. № 1. С. 4–26.

2. Лилик І. Ринок маркетингових досліджень в Україні 2019 рік: експертна оцінка та аналіз УАМ. *Маркетинг в Україні*. 2020. № 1. С. 4–29. .

3. Лилик І. В. Становлення ринку маркетингових досліджень в Україні: історична ретроспектива. *Вчені записки* : зб. наук. пр. Київ : КНЕУ, 2008. Вип. 10. С. 55–62. URI: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/5853>.

4. Лилик І. Маркетинг у нових ринкових економіках. *Маркетинг в Україні*. 2006. № 5. С. 25–30.

5. Лилик І. Ринок маркетингових досліджень в Україні 2014 рік: експертна оцінка та аналіз УАМ. *Маркетинг в Україні*. 2015. № 1. С. 4–26.

6. Лилик І. Ринок маркетингових досліджень в Україні: експертна оцінка та аналіз УАМ. *Маркетинг в Україні*. 2020. № 1. С. 4–29.

UDC 331.5

LABOR MARKET IN UKRAINE AND CHERKASY REGION: COMPARATIVE ANALYSIS

Aliona Buzko

busko.alena.sergeevna@gmail.com

Cherkasy State Business College (Ukraine)

Scientific supervisors: PhD Iryna Ivanova

There is a stereotype that scientific and technological progress automatically leads to an improvement in the economic situation and, consequently, to an increase in jobs, a decrease in the

share of the population in extreme poverty and an increase in the quality of life. In fact, the situation is not as optimistic as one would like to see. Active use of modern technology and large-scale robotization of enterprises leads to a significant reduction in the need for manual and low-skilled labor. As a result, it eliminates old jobs and necessitates the population to look for new jobs. Many people of employable age find themselves unemployed because of the inability to retrain for a new activity quickly, a long period of adaptation to a new job and inconsistency with market demands.

For employment policy to be effective, it should be considered territorially. After all, each region of Ukraine has its own features. They may involve ethnic differences, various gender and age structures, different degrees of industrialization and the structure of dominant enterprises, etc. Thus, the greatest efficiency and practical benefit of the research can be achieved by narrowing the study only to the borders of Cherkasy region.

In general, the labor market trends of Cherkasy region repeat the trends of the national labor market. Thus, the average level of employment in Ukraine during nine months of 2021 was 56%, and Cherkasy region occupies an average position in the country with an employment rate of 56.5%. More details on the situation on the employment market of Cherkasy region are shown in Figure 1.

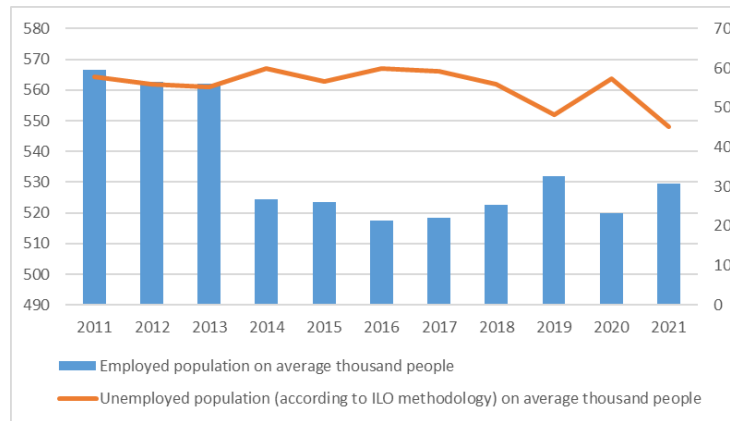

Fig. 1. Employed and unemployed population (according to ILO methodology) on average thousand people

Source: formed by the author [12].

Figure 1 illustrates the unemployed population (according to the ILO methodology) and confirms the structure of supply and demand in the labor market as a whole in Ukraine. The largest share of the unemployed falls on two periods: 2014-2017, due to the temporary occupation of a part of Ukrainian territories and in 2020, due to the outbreak of the COVID-19 pandemic. This can be verified by the level of the employed population with the lowest share in 2014-2017 and 2020.

As for the working population in Cherkasy region, the most balanced groups in terms of professional composition as of 2021 (Figure 2) are skilled workers with tools and workers for maintenance and operation of equipment, as shown in Figure 5. In this group, the competition is only four and nine people per vacancy. This indicates the development of industry and relatively low training in these areas by educational institutions. The greatest competition is in the group of skilled agricultural workers. The workload per vacancy is 48 people there, but this is mostly not due to the high excitement of the unemployed, but about the very small number of vacancies by employers. The next groups of high competition are technicians, employees and managers. With a workload of 48 and 33 people, respectively, also mainly due to the critically small number of vacancies. It is obvious that it is necessary to attract investments from other regions or countries for business development and job creation.

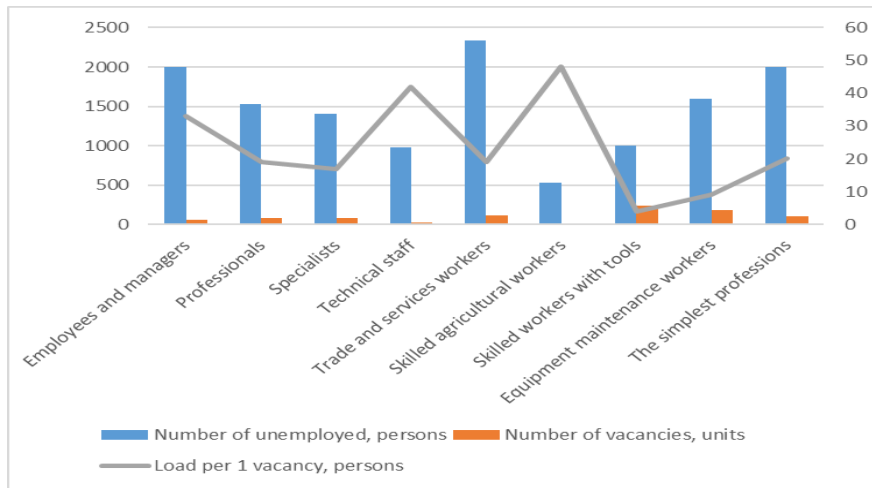

Fig. 2. The number of the registered unemployed, the number of vacancies and the number of applicants per one vacancy, on December 1, 2021

Source: formed by the author [12].

The consequences of the coronavirus pandemic on the labor market of Cherkasy region were ambiguous. Thus, according to the results of 2020, there were significant volumes of appeals of citizens of Cherkasy region to the employment service to find a job and get financial support. However, with the gradual introduction of severe quarantine restrictions by mid-2021, the region's labor market is returning to pre-crisis levels. In Cherkasy region, the pandemic affected enterprises and institutions in the fields of trade, restaurant business, passenger transportation, construction, cosmetic and hairdressing services, newspaper publishing, repair of household goods, production of outerwear, footwear, etc. However, delivery services, postal operators, private medical and educational institutions intensified their activities and sought staff. Demand for online marketing and website development specialists has also increased.

In the coming years, such professions as Internet of Things developers, specialists in robotics, IT and communications, e-commerce and transport logistics will not lose their relevance.

The average salary in Cherkasy is UAH 12,500. This is the median of salaries according to 3,549 vacancies posted on the Work.ua site in Cherkasy over the last 3 months. Since Cherkasy region has developed furniture production and agriculture, the highest salaries are offered for the vacancies in this area (upholsterer, furniture assembler, agronomist, ecologist, etc.).

After analyzing the employment market of Ukraine and focusing on Cherkasy region, we have identified the factors that directly affect the labor market and the economy as a whole. In 2014, it was the annexation of the Autonomous Republic of Crimea and the temporary occupation of parts of Donetsk and Luhansk regions. In 2020, it was the COVID-19 pandemic. However, the negative aspect of these phenomena has not an instantaneous but a cumulative effect. By the end of 2021, the economy is gradually returning to the previous levels of employment and unemployment, but this process should not be allowed to drift.

In addition, there are indirect factors that affect the labor market. In particular, this is the mismatch of staff trained in higher education institutions to market requirements; small number of vacancies are offered by employers in the areas that are most popular among the unemployed; inadaptability of the system to abrupt changes and a long period of return to previous indicators.

In the labor market of Cherkasy region, one can observe not only the predominance of demand over supply (which is typical for the whole of Ukraine), but also the fact that the potential of the region is not used fully. By developing tourism, information and computer technologies, it is possible to not only increase the region's GDP, but also create new jobs and reduce labor immigration. In addition to this, rational use of the economically advantageous position of the region (in the heart of Ukraine) is expedient for the development of the logistics sector. In agriculture, the profile should be changed towards careful and economical use of land resources. In

addition, changing extensive to intensive development is the one that brings better results and requires much fewer resources.

References

1. State Statistics Service [Electronic resource]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Cherkasy Regional Employment Center [Electronic resource]. URL: <https://chk.dcz.gov.ua/>
3. Job search site [Electronic resource]. URL: <https://www.work.ua/>
4. State Employment Center [Electronic resource]. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>
5. State Employment Center of Cherkasy region [Electronic resource]. URL: <https://chk.dcz.gov.ua/>
6. State Statistics Service of Cherkasy region [Electronic resource]. URL: <http://www.ck.ukrstat.gov.ua/>

УДК 339.138

МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вікторія Вальковець

viktoriavalkovets15@gmail.com

*Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
Науковий керівник: д. екон. наук, професор Олександр Дейнега*

В умовах ринкового господарства для успішної роботи його суб'єктів особливе значення набувають глибокі знання кон'юнктури ринку і здатність суб'єктів ринкової діяльності вміло застосовувати інструменти впливу на ситуацію, що складається на ринку. Сукупність таких знань і інструментів і формують основу здійснення ефективної маркетингової діяльності [1].

Зазвичай маркетингова стратегія, яка обирається на перших етапах розвитку підприємства, пізніше не підходить йому з огляду на постійні зміни ринкових умов. Лібералізація ринку послуг поштового зв'язку, поява значної кількості конкурентів у найбільш прибуткових сегментах не дозволяє національному оператору «Укрпошта» досягати бажаних результатів та запланованих показників.

Маркетинг – це вміння знайти потребу та задовольнити її, або це система різних видів діяльності підприємства, пов'язаних між собою (зокрема, планування, ціноутворення, продаж, доставка товарів та надання послуг, яких потребують реальні або потенційні споживачі). Інші автори трактують маркетинг як вид людської діяльності, спрямованої на задоволення потреб через обмін. Ф. Котлер відзначає, що основою маркетингової діяльності є потреби споживачів, а секрет успіху будь-якої фірми на конкурентному ринку полягає в умінні якнайкраще їх задовольнити.

При проведенні аналізу маркетингової діяльності «Укрпошти» було виявлено, що підприємство використовує у своїй діяльності стратегію зростання, а саме: диверсифікацію, яка, втім, не дає бажаних результатів. Звісно, «Укрпошта» в Україні є лідером серед операторів поштового зв'язку, але і має куди розвиватися, щоб утримувати свої позиції [2].

Головною метою рекламної діяльності є отримання прибутку переважно за рахунок інтенсифікації збуту товарів. Ефективність проведення рекламної кампанії вимірюється зростанням кількості продажів після її проведення. Ця мета повинна досягатись без перевищення запланованих витрат. Тому будь-яка діяльність та її планування в межах окремо взятого підприємства в визначеному періоді часу повинна розглядатись саме під таким ракурсом.

Основними чинниками, що визначають успішність підприємництва в сфері послуг, є пошук і використання даних відносно клієнтів для подальшого планування маркетингових заходів, а також стійкий зворотний зв'язок між клієнтами і працівниками підприємства [3].

Маркетингові дослідження є засобом підтримки постійного контакту з клієнтами, що допомагає зрозуміти механізм, використовуваний ними при оцінці процесу обслуговування перед закупівлею, продовж надання послуги і після споживання. Однією з цілей проведення маркетингових досліджень є формулювання чинників, що впливають на рішення споживача про придбання послуги.

Стратегії лідерства, або постійного наступу, характерні постійні вдосконалювання й інновації, які просто необхідні до впровадження «Укрпоштою» в сучасних умовах розвитку, забезпечать підприємству новий ступінь його розвитку. Для забезпечення виконання цих завдань підприємство повинно виконати ряд дій, а саме: для зростання вхідних бар'єрів на ринок послуг поштового зв'язку підприємство має встановити найбільш низькі ціни на послуги, забезпечуючи належний рівень їх якості; підприємство повинно постійно впроваджувати нові високотехнологічні послуги, які дозволять мати переваги перед конкурентами, а це чи не найважливіший показник успішності; для забезпечення виконання основних завдань необхідно провести спеціальні маркетингові заходи [2].

Метою «Укрпошти» на наступні роки має бути виведення компанії на етап сталого зростання. Для цього належить планувати подальше розширення бізнесу в міжнародному напрямку і зростання місцевої інфраструктури для забезпечення більш легкої, швидкої та зручної доставки. Серед основних пріоритетів має також бути підвищення ефективності внутрішньо-корпоративних і логістичних процесів, застосування інноваційних рішень.

Маркетинг поштового зв'язку, як філософія оператора, означає орієнтацію усієї діяльності оператора – від проектування послуги до безпосереднього задоволення попиту споживачів – на високу технічну, технологічну та інтелектуальну якість надання послуги поштового зв'язку.

Маркетинг складається з таких важливих функцій: аналіз, планування, реалізація та контроль. Головними етапами маркетингової діяльності оператора поштового зв'язку є: комплексне дослідження ринку; розробка стратегії маркетингу; розробка політики послуг; тарифна політика; політика розподілу, яка передбачає вибір транспортних засобів та схем організації поштових мереж – магістральних та місцевих; просування послуги – комунікаційна політика; організація та контроль маркетингу. Служби маркетингу та реалізації послуг поштового зв'язку виконують такі важливіші функції: аналіз доходів; прогноз попиту; дослідження ринку послуг; планування та прогнозування маркетингу; оцінку ефективності транспортних мереж для просування поштових відправлень; контроль, планування та рух товарно-матеріальних цінностей; ефективність організації мереж відділень поштового зв'язку; організація рекламної діяльності та стимулювання попиту на послуги поштового зв'язку [4].

Узагальнення тенденцій розвитку національного оператора поштового зв'язку «Укрпошта» в умовах лібералізації ринку послуг поштового зв'язку дозволило встановити, що основним інструментом забезпечення конкурентних переваг підприємства є запровадження маркетингової стратегії розвитку. У ході досліджень існуючих маркетингових конкурентних стратегій встановлено, що найбільш дієвою для національного оператора сьогодні є маркетингова стратегія лідера. Основні напрями реалізації цієї маркетингової стратегії полягають у збільшенні частки оператора в наданні послуг «нового покоління», розширенні сегмента фінансових послуг та додаткових сервісів, впровадженні гнучкої цінової політики тощо. Застосування запропонованих заходів забезпечить національному оператору підвищення рівня продажу послуг, збільшення рівня рентабельності та прибутковості [2].

Отже, узагальнення тенденцій розвитку національного оператора поштового зв'язку «Укрпошта» в умовах лібералізації ринку послуг поштового зв'язку дозволило встановити,

що основним інструментом забезпечення конкурентних переваг цього підприємства є запровадження маркетингової стратегії розвитку. У ході досліджень існуючих маркетингових конкурентних стратегій встановлено, що найбільш дієвою для національного оператора сьогодні є маркетингова стратегія лідера.

Список використаних джерел

1. Маркетинг стає ресурсом (фактором) компанії поряд з традиційними ресурсами. URL: <https://cutt.ly/gFbSIEd> (дата звернення: 11.04.2022).
2. Тардаскіна Т. М., Станкевич І. В., Бондаренко О. М. Визначення маркетингової стратегії розвитку УДППЗ «Укрпошта» в умовах лібералізації ринку послуг поштового зв'язку. URL: <https://cutt.ly/cFbSHIN> (дата звернення: 11.04.2022).
3. Черевата Н. Управління рекламною діяльністю організації. Кваліфікаційна робота. URL: <https://cutt.ly/NFbSXew> (дата звернення: 11.04.2022).
4. Особливості послуг маркетингу у сфері поштового зв'язку. URL: <https://cutt.ly/WFbS0Kp> (дата звернення: 11.04.2022).

УДК 658.8

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
МАРКЕТИНГОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

Катерина Васалатій

stepanova.kk24@gmail.com

*Ізмаїльський державний гуманітарний університет, в/Ізмаїл
Науковий керівник: к. пед. н., доцент Олена Яковенко*

Сучасні економічні, соціальні та політичні реалії функціонування українських підприємств вимагають пошуку та впровадження нових підходів до створення та підтримання належного рівня конкурентоздатності, що звичайно потребує побудови певних механізмів формування ефективних партнерських зв'язків та розширення кола стейкхолдерів. Тенденції розвитку світової економіки демонструють тренди щодо прискорення процесів інтернаціоналізації управління, виробництва та розподілу продукції, активізації транснаціональних гігантів, формуванням глобальних міжнародних виробничих та збутових мереж, тобто мережевізації бізнес-структур. У такій ситуації важливу роль у розвитку підприємства відіграє маркетинг та формування оптимального маркетингового потенціалу. Важливе значення у формуванні маркетингового потенціалу підприємства відіграє процес розробки та реалізації стратегії щодо його розвитку.

Аналіз наукових джерел показує, що науковці розглядають зміст маркетингового потенціалу у широкому та вузькому розумінні. Так, наприклад, Л.В. Балабанова наголошує, що оскільки маркетинговий потенціал є структурною складовою загального потенціалу підприємства, то його слід розглядати з погляду вузького змісту, зокрема: «... комплексний маркетинговий потенціал являє собою сукупний потенціал маркетингових ресурсів і сукупний потенціал маркетингових зусиль підприємства, ефективне використання якого забезпечить досягнення корпоративних цілей» [1, с. 5]. У той же час зміст маркетингового потенціалу підприємства, у широкому розумінні містить сукупність складових потенціалу таких, як здатність до досягнення маркетингових цілей, рівень маркетингових ресурсів, організаційний аспект маркетингу на підприємстві.

Отже, розробка стратегії формування і розвитку маркетингового потенціалу підприємства має бути спрямована на оптимізацію та досягнення синергетичної взаємодії всіх складових елементів. Тож, розглянемо сутність поняття стратегія розвитку маркетингова

потенціалу підприємства.

Відмітимо, що зараз немає єдиного визначення цього поняття, тому узагальнюючи думки науковців [2; 3; 4] наведемо таке визначення: стратегія розвитку маркетингового потенціалу – формування та реалізація цілей та задач щодо розвитку структурних елементів потенціалу підприємства спрямована на забезпечення сталого розвитку підприємства на окремих сегментах його діяльності, що забезпечить високий рівень конкурентоспроможності за рахунок використання сучасних елементів комплексу маркетингу та ефективних управлінських дій.

З урахуванням наданого нами визначення стратегії розвитку маркетингового потенціалу запропонуємо алгоритм дій щодо її розробки, що полягає у послідовному виконанні певних етапів.

Отже, розробка будь-якої стратегії, зокрема і стратегії маркетингового потенціалу починається, з формулювання стратегічної мети і завдань. На нашу думку важливому управлінським моментом, що має бути взятий до уваги є узгодження цілі стратегії розвитку маркетингового потенціалу із ціллю загальної стратегії підприємства та його місією.

Наступним етапом безсумнівно має стати якісний стратегічний аналіз маркетингового потенціалу. Важливими діями на цьому етапі вважаємо:

- обрання методів оцінки ефективності використання існуючого маркетингового потенціалу. Відмітимо, що науковці рекомендують застосовувати такі як, матричні, портфельні, бенчмаркінг, тощо;
- обрання критеріїв і показників оцінки та аналізу;
- проведення оцінки ефективності маркетингового потенціалу у відповідності до критеріїв і значень показників;
- моніторинг і оцінка впливу зовнішнього середовища на ефективність маркетингового потенціалу;
- розробка стратегічних альтернатив підвищення ефективності використання та розвитку маркетингового потенціалу з урахуванням результатів аналізу та відповідності корпоративній стратегії. Серед стратегічних альтернатив розвитку маркетингового потенціалу у літературі пропонуються такі їх види: інноваційна стратегія, стратегія розширеного відтворення маркетингового потенціалу, стратегія збереження маркетингового потенціалу [5].

Третій етап – пов'язано з обґрунтуванням остаточного вибору стратегії розвитку маркетингового потенціалу. Зауважимо, що цей етап потребує від керівництва: погодження та декомпозиції цілей; обґрунтування базової стратегії маркетингу виробничого підприємства та узгодження її зі стратегією розвитку маркетингового потенціалу.

Особливим на наш погляд є останній етап – етап реалізації обраної стратегії розвитку маркетингового потенціалу підприємства та контролю її ефективності. Важливу роль в успіху реалізації стратегії розвитку маркетингового потенціалу відіграє готовність керівництва та персоналу в цілому до певних стратегічних змін, а також правильно оборані методи засоби та час виконання окремих етапів стратегії, а також проведення вчасних коригуючих дій.

Отже, ефективне використання маркетингового потенціалу безсумнівно впливає на успішний розвиток підприємства. Необхідність розробки стратегії розвитку маркетингового потенціалу визначається умовами конкурентного середовища і у залежності від їх особливостей та особливостей безпосередньо підприємства надані загальні етапи її розробки можуть бути деталізовані.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л.В., Мажинський Р.В. Управління маркетинговим потенціалом підприємства: навч посіб. Професіонал ВД, 2006. 288 с.

2. Ліганенко І.В. Маркетингова стратегія в управлінні розвитком підприємства за умови стратегічних змін. *Ефективна економіка* № 9, 2014. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3370> (дата звернення 23.03.2022)

3. Шершньова З.Є., Оборська С.В. Стратегічне управління: навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 1999 384 с.

4. Морохова В.О., Лорві І.Ф. Маркетинговий менеджмент: навч. посіб.Луцьк.: Бізнес, 2010. 384 с.

5. Гросул В. А., Бубенець І. Г., Чатченко О. Є. Формування стратегії розвитку маркетингового потенціалу торговельного підприємства. *БІЗНЕС-ІНФОРМ* № 1 2017. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-strategiyi-rozvitku-marketingovogo-potentsialu-torgovelnogo-pidpriemstva/viewer> (дата звернення 30.03.2022)

УДК: 339.138

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ DIGITAL-MАРКЕТИНГУ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Дарія Дрозд

drozddariia27@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Наталія Кузнецова

Динамічний розвиток техніки і технологій мають вагомий вплив на зміну бізнес-середовища. Робота бізнесу в умовах системних змін є надзвичайно нестабільною, висококонкурентною та невизначеною, що ставить серед компаніями серйозні виклики. Зуміти вижити і досягти високої економічної результативності та конкурентоспроможності допомагає повна перебудова стратегії розвитку та перехід до необхідної цифровізації діяльності підприємств, що зумовлює зміну бізнес-моделей їх розвитку.

Цифрові технології та можливості, які вони створюють є основними драйверами бізнесу і поступово зміщують традиційні методи, підходи і інструменти для виконання різних видів діяльності в кожній функціональній сфері управління компанією. Їх практичне застосування дозволяє [1]:

- створити більше можливостей для диверсифікації та персоналізації продуктів і послуг;
- досягнути більш високого ступеня ефективності збору, обробки, аналізу та інтерпретації даних, необхідних для здійснення різних видів господарської діяльності;
- забезпечити більшу прозорість бізнес-процесів;
- створити нові різноманітні інструменти для залучення клієнтів з метою досягнення вищого рівня лояльності клієнтів;
- збільшити виручку від реалізації та прибуток;
- створювати нові бізнес-моделі;
- скоротити час виходу на ринок нових продуктів і послуг;
- створити передумови для кращого планування та управління бізнесом;
- підвищити якість продукції та послуг;
- ефективніше контролювати ресурси;
- створити можливості оптимізації витрат.

Digital-маркетинг використовує усі можливі форми цифрових каналів для просування підприємницької діяльності: Інтернет, телебачення, радіо, соціальні медіа та інше. Діяльність цифрового маркетингу тісно переплітається з інтернет маркетингом, але в ньому є низка технік, які допомагають підприємству залучати цільову аудиторію і в офлайн середовищі

Секція 3. Маркетингові аспекти підприємницької діяльності

також, використовуючи додатки в телефонах, SMS/MMS, рекламні дисплеї на вулицях тощо [2].

Природа та зміст цифрового маркетингу є надзвичайно різноманітною та незважаючи на це, концепція інструментів є центральною майже для усіх з них. Ці інструменти застосовуються для здійснення різноманітних маркетингових заходів, основною метою яких є підвищення прибутку компанії, шляхом залучення нових та утримання вже існуючих клієнтів.

Основні онлайн інструменти та методи digital маркетингу, які компанії можуть використовувати у своїй діяльності відображені у табл. 1.

Таблиця 1

Основні онлайн інструменти digital-маркетингу

Онлайн-інструменти	Характеристика
Вебсайти	<ul style="list-style-type: none"> • корпоративний веб-сайт; • інтернет-магазин; • Інтернет-додаток для послуг.
Email маркетинг	На основі технології електронної пошти. Надзвичайно ефективний засіб для охоплення навіть конкретного користувача. Допомогає встановити особисте спілкування з реальними та потенційними користувачами.
Соціальні мережі	Основна мета маркетингу в соціальних мережах (оптимізація для соціальних мереж) — побудувати так звану комунікаційну воронку, щоб допомогти знайти та залучити користувачів, спрямовуючи людей (користувачів) із спільнот соціальних мереж на веб-сайти компаній, блоги чи інтернет-магазини. Соціальні мережі створюють можливість рекламувати бізнес, а також пропонувати допомогу клієнтам, що сприятиме підвищенню задоволеності споживачів і створенню передумов для формування лояльності.
Блог	Електронна платформа, яка надає поле для обговорення різних питань та пошуку відповідної інформації.
SEO	Процес SEO оптимізації веб-сайту з використанням різних методів та інструментів, щоб полегшити виявлення цих сайтів і вищий рейтинг у пошукових системах.
Маркетинг великих даних	Надає інструменти для збору, обробки, аналізу та інтерпретації наборів даних для різних маркетингових цілей – сегментації, планування, зворотного зв'язку, звичок користувачів та прогнозування.
Реклама в Інтернеті	Різні платні форми контрольованого впливу, що здійснюються через Інтернет, щоб пропонувати продукти або послуги в інтересах конкретного явного джерела. Різноманітними форматами інтернет-реклами є: банери; VIP-посилання; мультимедіа; потокова реклама; спливаючі вікна; онлайн-ігри, конкурси, опитування; онлайн семінари; проміжні сторінки; цільові сторінки; плаваючі оголошення; реклама шпалер; трюковий банер; RSS, спонсорство сайту; платний пошук; рекламні статті; Google платні рекламні місця AdWords; пакетні оголошення та багато іншого.
Візуальний маркетинг	Включає діяльність, яка продає продукти/послуги за допомогою засобів візуальної комунікації.
Мобільний маркетинг	Послуги мобільних додатків, що забезпечують різні аспекти повсякденного життя користувачів - від задоволення повсякденних потреб до розважальних і корисних заходів. Можна створити віртуалізацію шляхом сканування візуальних зображень і додавання до них інформації, щоб пропонувати користувачам детальну інформацію в інтерактивний спосіб, покладаючись виключно на їхній дозвіл.
Прилади для носіння	Техніки використання таких пристроїв, як годинники; окуляри тощо, безпосередньо пов'язані з мобільними пристроями та Інтернетом. Таким чином досягається прямий зв'язок з користувачами, вивчається їхня поведінка та звички як споживачі з метою досягнення точної сегментації та подальшого націлювання.
Ігри та гейміфікація	Використання та доступ до масивів користувачів ігор шляхом створення ігор для конкретних побажань користувача. Цей підхід розвивається надзвичайно швидко завдяки точним можливостям сегментації, які він пропонує, і можливості проникнути в повсякденне життя геймерів за допомогою ігор, які втілюють їхні звички та особисті переваги.

Джерело: розроблено автором за даними [5]

З кожним днем важливість цифрового маркетингу на практиці зростає, і підприємства все більше користуються перевагами багатьох інструментів, які він пропонує.

В Україні виділяють п'ять основних цифрових каналів, до яких належить мережа Інтернет і пристрої, що надають доступ до неї (комп'ютери, ноутбуки, планшети, смартфони та ін.); мобільні пристрої; локальні мережі; цифрове телебачення; інтерактивні екрани, POS-термінали. А також сюди входить: просування в блогах і соціальних мережах, створення спеціальних Інтернет сайтів, вірусна реклама, контекстна реклама, QR-коди, соціальний маркетинг, таргетинг, лідогенерація та інші форми, які поєднують інструменти рекламування із дослідженням цільової аудиторії. Проте, на жаль, за рівнем використання цифрових технологій Україна значно поступається розвинутих країнам.

За даними досліджень Miniwatts Marketing Group, у 2015 році Україна посіла останню позицію у Європі за рівнем проникнення (penetration rate) Інтернету. Лише 43,4 % українців користувались всесвітньою мережею, тоді як середній рівень у Європі становить 73,5 %, а у найрозвиненіших країнах, таких як Німеччина, Ісландія, Норвегія та Нідерланди, частка користувачів Інтернету перевищує 95 %. Станом на жовтень 2019 року даний показник покращився та становив уже 71 % (22,96 млн. осіб) регулярних користувачів. Даний прогрес базується на використанні мобільних телефонів і смартфонів, що становить 66 % користувачів інтернет [3].

Додатковими перевагами використання цифрового маркетингу є те, що він створює передумови та сприятливі умови для успішного розвитку віртуальних підприємств; підвищує ступінь контролю та корекції в процесах розробки та впровадження різноманітних маркетингових заходів; підходить для початківців, малих і середніх компаній і створює можливості для розробки нових бізнес-моделей і стратегій, таких як масове налаштування, спільне створення тощо [5].

Проте, використання цифрового маркетингу у бізнесі має й певні недоліки: у цифровому маркетингу підприємцю необхідно будувати відносини зі споживачем, якого він реально не бачить і не знає особисто; цифровий маркетинг підходить не для всіх видів товарів, послуг і компаній; відсутність чітких критеріїв вибору цифрових інструментів у маркетингових компаніях, що не завжди приводить до очікуваного результату.

Таким чином, можна констатувати, що цифровий маркетинг надає бізнесу величезний арсенал можливостей для більш ефективного управління відносинами з клієнтами та забезпечення конкурентних переваг, значно полегшує працю спеціалістів з маркетингу та скорочує час на розробку і проведення маркетингових кампаній. Сьогодні цифрові технології значно покращують організацію маркетингу на підприємствах, оскільки відповідають потребам і розумінням сучасного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Білушак, Т. (2020). Використання digital-маркетингових комунікацій в стратегії популяризації архівної інформації. *Науково-практичний журнал «Архіви України»*, 4(325), 71-83.
2. Васильців, Н. М., & Рожко, Н. Я. (2018). Сучасні тренди digital-маркетингу. *Електронне наукове фахове видання. Економіка і суспільство*, 232-236.
3. Шефер Міхаель. Оксана Гетьман. Effective tools of digital marketing implementation. *Економічний вісник університету «ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ»*. 2019. № 41. С. 67-74
4. Poliakh, S. S. (2020). Сутність, інструменти та методи digital-маркетингу у сучасному бізнесі. *Стратегія економічного розвитку України*, 46, 53-63.
5. Veleva, S. S., & Tsvetanova, A. I. (2020, September). Characteristics of the digital marketing advantages and disadvantages. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 940, No. 1, p. 012065). IOP Publishing.

УДК 330

СУТНІСТЬ МАРКЕТИНГУ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Вікторія Зоря

victoriazorya@gmail.com

*Харківський національний університет будівництва та архітектури м. Харків
Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. Наталія Янченко*

Актуальність маркетингу в підприємницьких діяльностях зумовлюється вимогами сучасних ринків. Маркетинг допомагає розробляти й застосовувати системи заходів задля впливу на ринок, споживчий попит з урахуванням можливості отримання прибутку за рахунок максимального задоволення запитів споживачів.

Підприємство, яке працює по маркетинговим принципам та розробляє програми по нових товарах, виробництво і збут яких воно планує здійснити в результаті маркетингових досліджень ринку. Маркетинг це процес, мета якого є забезпечення найбільш повного задоволення потреб і попиту споживачів.

Метою моєї роботи є аналіз системи маркетингу в підприємницькій діяльності. Вивчення сутності та змісту маркетингу, про планування та організацію його діяльності на підприємстві та інше.

Маркетинг ґрунтується на деяких принципах, серед яких можна виділити наступні:

- орієнтація всієї діяльності фірми на реальні вимоги та побажання споживачів;
- активне включення виробництва до актуальних вимог ринку;
- цілеспрямований вплив на ринок, на покупця, на попит з метою "належного" його формування.

Маркетинг це діяльність, що створює управління і регулювання становище товарів в умовах ринку, а також вивчає ринок. Управлінням і регулюванням відображається вплив на:

- вигляд товарів (споживчі параметри, упаковка і т. п.);
- цінова політика продукції (рівень, динаміка);
- параметри, які характеризують виробництво та збут (розмір партії, місце продажу, канали збуту, вид транспорту, розмір товарних запасів, постачальники, посередники);
- умовні ознаки просування товарів (реклама, публісیتی, персональні продажі, стимулювання збуту - виставки, пробні продажі тощо).

До головних функцій маркетингу відносяться:

- комплексне вивчення ринку товарів та його перспективи розвитку;
- створення умов для виробництва нових товарів, розробка нової технології, контроль над управлінням якістю і конкурентоспроможністю готових товарів;
- впровадження планування товарної і цінової політики;
- забезпечення систем руху продукції;
- забезпечення формування попиту і стимулювання збуту продукції;
- планування маркетингової діяльності та організація контролю за її результатами.

Аналіз ринкових умов і виробничих можливостей підприємства здійснюється за допомогою маркетингових досліджень. [1, С. 27-38]

Маркетингові дослідження включають наступні основні напрямки:

- прогнозування;
- розрахунок ринкового потенціалу, вивчення споживачів;
- аналіз збуту;
- аналіз сприйняття ринком пропонованої продукції;
- вивчення каналів збуту;
- аналіз ціноутворення;
- аналіз впливу на екологію;

- аналіз ефективності реклами.[2, С. 41-56]

Визначення конкретних завдань маркетингових досліджень залежить від сфери суспільного виробництва підприємства, з якого моменту, в якому економічному середовищі і заради досягнення якої конкретної мети проводиться маркетинг.

Реалізація маркетингових завдань у базовій практиці суб'єктів малих форм господарювання повинна здійснюватися у таких напрямках:

- своєчасний процес забезпечення накопичення інформаційного поля для навколишнього ринкового середовища та правильного його аналізу;

- правильні вибори маркетингових цілей та нових шляхів їх досягнення;
- оптимальність пов'язання ресурсу з цілями, та цілей із запитом споживача.

Створення номенклатур та асортиментів товарів, які можуть задовольнити ринкові вимоги;

- робота з ринками за допомогою створення збутових мереж, організацій реклами, створення заходів для стимулювання збуту, пошук торгових посередників (дистриб'юція) для знаходження покупців та ринкової ніші;

- робота з громадськістю завдяки пропаганді своєї підприємницької діяльності серед споживачів товарів, своїх працівників, щоб домогтися їх визнання і підтримки;

- управлінська робота по пристосуванню систем маркетингу до нових умов фірми.

Аспектами ефективного функціонування маркетингу в малому бізнесі є:

- наявність розвинутого ринку;
- свобода виробника;
- велика система збору інформації, її доступність;
- підготовленість підприємців. [3, С.22-45]

Отже, маркетинг займає центральне місце в управлінському комплексі підприємства. Три зони діяльності підприємства – це фінанси, маркетинг і виробництво. Серед них маркетинг – найбільш трудомісткий і займає центральне місце з точки зору значущості для успіху підприємства. Свідомість багатьох вітчизняних підприємців не сприймає уявлення про систематичні витрати на маркетинг, пропорційні витратам на виробництво. Дисбаланс між зусиллями, що витрачаються на виробництво і на продажі, вказує на недооцінку труднощів, пов'язаних зі збутом і нерозуміння умов, які можуть зробити збут більш ефективним.

Список використаних джерел

1. Багієв Г. Л., Основи організації маркетингової діяльності на підприємстві. Матеріали до науково-практичного семінару. Л.: Ленінград. Обл. правління ВНТОЕ, 1990
2. Войтоловський Н. В., Горшков Р. К. Основи економіки та управління підприємством: Навч.посібник. - М.: Екслібріс-Прес, 2005
3. Діксон П. Р., Управління маркетингом. Пер. з англ. - М. «Видавництво Біном», 1998

УДК:339.138

АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА

Юлія Кривда

ylakrunda09@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: викладач Альона Руденко

Динамічний розвиток цифрових технологій вимагає від учасників ринкових відносин побудови адекватної, збалансованої системи комунікацій із споживачами, партнерами та

іншими контактними аудиторіями. Застосування сучасних цифрових технологій в маркетингу спрощує систему просування товарів і послуг в мережі Інтернет, а також надає вагомі переваги споживачу, який не виходячи з дому, має можливість придбати будь-що у будь-якій частині світу. Потужний розвиток ІТ-сфери та цифрового маркетингу формує нові канали комунікацій, які стирають географічні кордони при формуванні ринкових взаємовідносин типу B2C (Business-to-Consumer) [1, с. 52]. З огляду на поточні тенденції використання цифрових каналів маркетингової комунікації, можна припустити, що роль «ядра» такої системи в даний час і в перспективі відіграватимуть соціальні медіа.

Одним із найважливіших інструментів продажу на сьогодні є соціальні мережі. Їх популярність тримається вже декілька років поспіль, а пандемія COVID-19 та війна в Україні 2022 внесла свої додаткові корективи, і соціальні медіа є одними з основних в боротьбі за споживача.

Міжнародна компанія Datareportal, яка займається вивченням цифрового ринку опублікували річний звіт, де вказали на зростання користувачів соціальних мереж у світі на 7,6%, і на квітень 2021 року їх чисельність перевищувала 4,72 мільярда. За цими ж даними 26,2% користувачів заявили, що соціальні мережі використовують виключно для пошуку нових товарів, тобто ці дані говорять про актуальність соціальних медіа [2]. Дослідження трендів маркетингу в соціальних медіа є гарантією успішної стратегії просування, можливістю передбачити наступні тенденції та активно застосовувати їх, а також уникнути помилок.

В результаті аналізу всіх доступних джерел можна сформувати основні тренди в соціальних медіа:

1. Маркетинг мікр впливу (Micro-Influencer Marketing). До недавня вважалося, що більш ефективними з точки зору впливу є інфлюенсери з мільйонною аудиторією. Проте, сьогодні показало що надалі основним трендом буде співпраця з мікроінфлюенсерами, які мають аудиторію від тисячі до 10 тисяч [3]. Цей тренд стане популярним завдяки більшій довірі з боку підписників до мікроблогерів і нижчими витратами на рекламу, оскільки в мегапопулярних блогерів захмарні ціни на рекламу і як правило більшість аудиторії "мертва".

2. Штучний інтелект це не новий тренд але все ще прогресуватиме і у SMM. Штучний інтелект широко використовується в області рекламних розсилок, дослідженні ключових слів при запитах споживачів та при транзакціях в електронній комерції. В майбутніх роках прогнозується що штучний інтелект буде проводити точний аналіз шаблонів пошуку та поведінки клієнтів. встановлюватиме зв'язок між складними наборами даних, які потребують витрат у часі та людських зусиль.

3. Гнучкий маркетинг (Agile-marketing) - це метод SMM на 2022 гнучкого планування маркетингових стратегій з використанням даних та аналітики. Це так званий активний маркетинг, який передбачає інтерактив у вигляді ігор, лотерей та розіграшів у соціальних мережах.

4. Голосовий пошук - це дозволить отримувати сигнали з профілю та пропонувати вигідні результати потенційної цільової аудиторії. Голосовий пошук та популярність на використання інструменту зростає щодня.

5. Прямі трансляції - тренд не новий, але все більше набуває популярності, оскільки мало брендів його використовують, тому він має місце на ринку соціальних медіа. Даний тренд має ефемерний ефект, тому тут спрацьовує психологія споживача, яка спонукає його швидше переглянути відео, яке зникає за добу. Прямі трансляції підвищують в рази лояльність клієнтів.

6. Короткий відео контент. Короткі відео набули широкої популярності за допомогою розвитку соціальної мережі TikTok, яка наразі налічує вже близько 850 мільйонів користувачів. На сьогодні соціальна мережа Instagram пропонує своїм користувачам так

званий аналог таких відео у форматі Reels. За прогнозами компанії Google в 2025 році 80% контенту буде саме з короткими відео [4].

7. Ексклюзивність, висока якість обслуговування. Так як весь бізнес на цифрових майданчиках в більшості сфокусовано в таких соціальних медіа як Instagram та Facebook, брендам необхідно більше піклуватися про клієнтів, бути на зв'язку 24/7, подавати ексклюзивний контент

8. Захист даних. Останні роки по всьому світу посилюються правила конфіденційності та збереження даних користувача. Захист даних вже впроваджено в Європі, оскільки пов'язані з цим проблеми можуть вплинути на бізнес. Google Chrome повідомив, що до кінця 2023 він почне видаляти файли cookie для відстеження [4].

Отже, дослідження трендів в соціальних медіа як ефективному інструменту маркетингу дозволить завжди бути конкурентоспроможним, усуне будь які бар'єри в комунікаціях між брендом та споживачем.

Список використаних джерел

1. Ivanova I.V., Vorovyk T.M., Rudenko A.Y, Zalozna T.H. Black Friday as a Tool for Sales Promotion. *Маркетинг і цифрові технології*. 2020. № 4. р. 52-61. DOI: 10.15276/mdt.4.4.2020.3

2. April 2021 Global statshot digital report. веб-сайт. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-april-global-statshot/> (дата звернення: 11.04.2022).

3. Hootsuite: Social Media Marketing & Management Dashboard веб-сайт. URL:<https://www.hootsuite.com/> (дата звернення: 11.04.2022).

4. Тренди SMM на 2022 рік. Що потрібно знати для активного просування у соціальних мережах? веб-сайт. URL: <https://web-promo.ua/ua/blog/trendy-smm-na-2022-god-chto-nuzhno-znat-dlya-aktivnogo-prodvizheniya-v-socialnyh-setyah/#osnovni-trendi-smm-2022>. (дата звернення: 11.04.2022).

УДК: 339.138

PINTEREST – НЕЗАЙНЯТА НІША ДЛЯ ДОДАТКОВОГО ТА ЕФЕКТИВНОГО ПРОСУВАННЯ БІЗНЕСУ

Юлія Кривда

ylakruda09@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж

Науковий керівник: викладач Таміла Залозна

Одна з провідних соціальних платформ у світі, що пропонує користувачам величезний каталог фотографій на різноманітну тематику – це Pinterest. На цій платформі, зберігаючи для себе надихаюче фото, користувач ненав'язливо знайомиться з брендом, і якщо фото викликає інтерес, він переходить за посиланням на першоджерело – статтю, пост в соцмережі чи товар на сайті.

Найважливіша для бізнесу особливість Pinterest полягає в тому, що на відміну від соціальних мереж, які орієнтовані на минуле, Pinterest орієнтований на майбутнє. У Фейсбуці хваляться фотографією вже випеченого торта, а у Pinterest шукають рецепт як тільки з'явилася ідея. У Pinterest можна зацікавити споживача, коли у нього тільки з'явилося бажання щось придбати.

Дані, опубліковані в останньому звіті компанії про доходи інвесторів, показують, що у Pinterest було загалом 431 мільйон активних користувачів станом на січень місяць 2022 року у всьому світі. Ці цифри показують, що 7,0% всіх людей віком 13 років і старше у всьому світі використовують Pinterest. Останні цифри, опубліковані в рекламних інструментах

самообслуговування компанії, показують, що охоплення рекламної аудиторії Pinterest зросло на 12,4% порівняно з минулим роком. Щоб увітати цю цифру в перспективі, рекламодавці тепер можуть залучити на Pinterest на 25 мільйонів користувачів більше, ніж минулого року [1].

Станом на січень 2022 року 76,7% аудиторії Pinterest склали жінки, і трохи більше ніж 15% - чоловіки. Жінки більше схильні робити емоційні покупки, і цей фактор варто враховувати, якщо потенційні споживачі вашого продукту чи послуги жінки.

Йти в Pinterest щоб залучити трафік перспективно та не пізно. Конкуренція ще не дуже велика. 97% запитів в Pinterest не про бренд, користувачі шукають звичайні речі, а не брендові, що дає шанс творчим підприємцям показати та продати свій продукт. 85% користувачів приходять в Pinterest, коли починають проєкт. Вони тільки планують подорожі, покупки, ремонт або розмірковують про зміни у житті, тому це момент запропонувати їм свій продукт [2].

Великі охоплення, активність, популярність становлять такі теми як: їжа, жіноча та чоловіча мода, краса, діти та батьківство, подорожі, вечірки, здоровий спосіб життя, рукоділля.

Pinterest постійно вдосконалюється, з кожним роком витрачаючи на маркетинг, рекламу, розробки та дослідження все більше коштів, щоб досягти максимального задоволення користувачів, кількість яких теж із кожним роком зростає. Цю соціальну мережу як інструмент для продажу обирають 28% маркетологів у всьому світі. Насправді для фахівців з просування це одна з найпопулярніших платформ соціальних медіа після Facebook, Instagram, Twitter та YouTube, і це попри величезну різницю в кількості користувачів [3].

Pinterest в деяких сферах приносить на 33% більше трафіку рефералів на вебсайти, ніж Facebook. Вагомими перевагами мережі є те, що одразу із зображенням прикріплюється активне посилання на вебсайт (на відміну від Instagram), та простий і водночас привабливий інтерфейс, зручність перегляду всіх фото одразу з посиланням (на відміну від Facebook).

Алгоритм користування соціальною мережею досить простий. Після безкоштовної реєстрації бізнес-акаунту, користувач має можливість публікувати піни, отримує доступ до статистики, можливість оптимізувати піни і рекламувати їх. Пін (pin) – це будь-яка фотографія, картинка, яка була завантажена користувачем на соціальну платформу, має заголовок, опис та посилання на сайт чи іншу соціальну мережу [4].

Просування у Pinterest дозволяє піднятися в пошукових системах, так як ця платформа добре індексується. Конкуренція в Pinterest за останній рік суттєво зросла, проте контенту українською мовою досить мало. Так як Pinterest це платформа більше для Америки та Західної Європи, то пріоритет в пошуковій системі віддається англійській мові. Ніші для просування у Pinterest можна знайти дуже швидко. Відразу після реєстрації користувач має змогу побачити найбільш популярні піни та акаунти в топі. Зручно, що Pinterest показує і аналітику посту, відсоток конверсії, кількість користувачів, що перейшли за покликанням. На відміну від Instagram, для масштабного охоплення піну потрібно використовувати ключові слова, які можна підібрати в пошуковій системі, а шукати їх допомагає Google-плагін Clirise. Щоб добре розкрутити сторінку потрібно як мінімум 3 міс Тут є можливість залучити органічний трафік, тобто безоплатну рекламу [3].

Для регулярного наповнення акаунта варто аналізувати платформу та постійно бути в тренді всіх нововведень, проводити аналітику відвідуваності користувачів на акаунт, стежити за уподобаннями майбутніх лідів. Чим більше осіб збережуть пін компанії, тим більша вірогідність, що її акаунт буде в топі.

Актуальні рекомендації для бренду і бізнесу, який має намір додатково та ефективно просуватись через Pinterest [4]:

- правильно обирати час постингу;
- використовувати фірмовий стиль бренду;

- регулярно публікувати пости;
- рекомендовано проводити тести пінів, додавати розважальний контент для аудиторії та контактувати з нею;
- аналізувати результати.

Найважливіший показник – число кліків на рекламне покликання на доданому піні, а другий за важливістю – число збережень піна. Власнику акаунту варто досліджувати, чому частіше зберігають цей пін, а не якийсь інший.

В Україні соцмережа тільки набирає обертів, тому яскравих кейсів використання компаніями соцмережі для просування своїх товарів немає. Під час просування у Pinterest потрібно на пінах розміщувати підказки — «Тисни, щоб купити», «Клікай сюди, щоб отримати інформацію». Отже, допоки український користувач розпочне активно користуватись платформою, є час ефективно та безкоштовно розкрутити ваш акаунт. Ця платформа є нішею для українських брендів, яким варто звернути на неї увагу для додаткового та ефективного просування.

Список використаних джерел

1. Number of Pinterest users in the United States from 2017 to 2022. Pinterest 6 веб-сайт. URL: <https://investor.pinterestinc.com/investor-overview/default.aspx> (дата звернення: 03.04.2022).
2. Pinterest stats and trends. DATAREPORTAL : веб-сайт. URL: <https://investor.pinterestinc.com/investor-overview/default.aspx> (дата звернення: 03.04.2022).
3. Просування в Pinterest безкоштовно. IT-Force : веб-сайт. URL: <https://itforce.ua/blog/prodvizhenie-v-pinterest-besplatno/> (дата звернення: 20.03.2022).
4. Як використовувати Pinterest в стратегії маркетингу: повний гайд. LOGASTER : веб-сайт. URL: <https://www.logaster.com.ua/blog/pinterest-in-marketing-strategy/> (дата звернення: 15.03.2022).

УДК 339.138

TRENDS OF INTERNET MARKETING DEVELOPMENT

Viktoriia Pavlychenko
pavlychenko0610@gmail.com
State Biotechnological University, Kharkiv
Supervisor: Olena Zaika

The Internet marketing market is a highly competitive environment. Every year new trends appear and their confident followers gain the upper hand. Lagging companies are losing their chances for leadership positions. Today, advances on the Internet are increasingly focused on technological innovations. More than 25 billion different gadgets have been sold worldwide and this is not the limit. The user goes online about 100 times a day using a mobile device. Newspapers are replacing social media. It is clear that today the works are not able to replace copywriters, but they actively analyze information, work on topics and publish text news or commercial messages.

The global trend for the coming years is a multichannel promotion on the Internet. Thus, projects that use only the site in their strategy significantly lose to competitors with a well-developed network of media channels. Leading business positions provide multiplatform, which is based on the management of social media, personalization, targeted, contextual, search, and other types of advertising [3].

PC traffic continues to decline and is giving way to mobile internet. Adaptation of sites for mobile devices has become a necessary condition for the successful operation of the business in the

Internet environment.

Content requirements are growing daily. The target audience is becoming more critical and evaluates the presentation and quality of information material more selectively. Blogging is an effective tool for demonstrating expertise in a particular field, which is especially important in terms of consumer loyalty. It is possible to encourage the customer to buy by regular attendance, news subscriptions, as well as direct online contact and answers to questions.

Online events such as webinars and storytelling are gaining popularity. The latter involves promoting not the brand, but the history/ideas associated with it. Narrator is character from the company, actor [4]. Customer journey mapping is consumer travel card. A kind of way to communicate with the customer from the first communication or a perfect purchase. The consumer is constantly feeling the interest of the company. The customer journey does not involve the basic principles of working with the client.

Facebook is a recognized leader in the number of social network users. The number of active participants is almost 3 billion. Effective promotion in the public media is becoming more expensive with increasing competition in the market. The growth of demand leads to higher prices for online advertising on social networks. In addition, today it is possible to buy goods directly on social networks, you do not need to go to third-party sites.

In 2012, Facebook acquired the Instagram photo service, which currently has more than 1.6 billion users. Instagram is not only a media resource but also a real trading platform for advertisers, as it has 500 million active users a day. Today, absolutely any company has the opportunity to create a free profile and promote it online by their efforts or with the help of reputable people such as bloggers, celebrities, or specialists in a specialized profile.

Video advertising continues to gain popularity on the Web. Facebook users watch more than 970 billion videos every day. To develop the company's network, it is necessary to create an interesting commercial video. In addition, the Internet is actively using tools to organize video broadcasts. Thus, you can demonstrate the company's products or services free of charge, communicate with customers in real-time, and promote the company. The video material is more readily viewed by the audience than the text and can capture its attention more strongly.

However, against the background of the growing trend of advertising on social networks, there is a decline in the quality of other advertising channels. Google advertisers are losing customers due to the low quality of the company's advertising network sites. Unreviewed advertising is becoming more and more. The search advertising market is saturated with competitors, placement opportunities are becoming less due to blockers, which are gaining popularity. Advertisements are placed on low-quality sites, and advertisers are forced to pay for impressions and questionable brand awareness, rather than the customer's targeted transition. The effectiveness of contextual advertising is declining, and the budget continues to grow. Today, the process of placing online advertising is automated and is a complex and confusing scheme for users [4]. It is difficult for an advertiser to monitor and evaluate the activities of an advertising campaign organized by an agency. After all, users tired of intrusive advertising are persistently installing blockers for both PCs and mobile devices.

Automation of advertising has led to a reduction in its cost and its publication on low-quality resources. Online advertising pays for itself through accessible analytics that is collected, such as user browsing history, information about a used PC or mobile device. The advertising budget is redistributed in favor of payment for impressions, which is especially ineffective in mobile marketing, where the number of conversions is much less than on the computer [2, 5].

The contextual advertising industry has become confusing for users and has increased the number of resellers. In the absence of tools to control the activities of advertising agents, advertisers are forced to provide their competence in the analysis of benefits and losses from investments. However, search engine representatives assure customers that they are spending money efficiently using software algorithms. The lack of real control tools increases the size of fraud in the online advertising market. The actions of fraudsters amount to tens of billions of dollars. These include the

placement of online advertising on questionable sites and cheating statistics on the effectiveness of advertising at the expense of fake users. Bots - technical accounts of non-existent people [1].

Thus, in the context of a tendency to reduce the quality of resources for advertising, there is a growing awareness of customers about fraud on the Internet. Along with the reduction in the effectiveness of advertising will reduce the budgets allocated. Advertisers are increasing the reporting requirements and focusing on placing advertising content on expensive sites with a quality target audience.

References

1. Zaika S. Implementation of innovative projects in entrepreneurship based on digital technologies // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, освіта, технології в контексті глобальних викликів» (23-24 вересня 2021 р.). – Черкаси:ЧДБК, 2021. – С. 141-142.
2. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. Essential characteristics of internet marketing // Science and Global Studies: Abstracts of scientific papers of VII International Scientific Conference (Prague, Czech Republic, April 15, 2021) / Financial And Economic Scientific Union, 2021. - P. 33-36.
3. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. Trends in the development of services in the conditions of digitalization of the economy // Цифрова економіка як фактор економічного зростання держави: колективна монографія / За заг. ред. О. Л. Гальцової. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – С. 258-281.
4. Гуменна О.В. Сучасні інструменти цифрового маркетингу в системі інтегрованих маркетингових комунікацій. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2016. Вип. 1. С. 48–53.
5. Ковальова О.М., Кірсанова В.В. Основні форми Інтернет-торгівлі: особливості, переваги, недоліки. Економіка та держава. 2020. № 7. С. 85–92.

УДК 339.137

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ МЕРЕЖІ МАГАЗИНІВ WATSONS

Владислава Тарасенко

vladat771@gmail.com

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
науковий керівник: к.т.н. Наталія Хлебнікова*

Watsons Україна – це частина глобального бізнесу A.S Watson Group – найбільшої у світі мережі роздрібною торгівлі продукцією для краси та здоров'я.

Загалом можна визначити найбільшого конкурента роздрібного магазину «Watsons» – магазин «Eva». П'ять років поспіль компанія «EVA» не залишає лідерські позиції, отримуючи нагороду Національної премії України RetailAwards «Вибір споживача», а наприкінці 2018 року Лінію магазинів EVA визнано «Кращим магазином краси та здоров'я» за версією міжнародного фестивалю-конкурсу премії «Вибір року-2018».

Для оцінки конкурентоспроможності асортименту роздрібного магазину «Watsons», необхідно порівняти широту та повноту його асортименту та магазину «EVA» (табл. 1).

Дані таблиці свідчать, що магазин «Watsons» має менший асортимент товарів. Так, на 81 найменування менше у групі декоративна косметика, на 104 – у парфумерній групі, на 97 найменувань – у групі по догляду за тілом та обличчям, що свідчить про неефективну асортименту політику магазину. Що ж стосується якості товарів магазин «Watsons» ніяк не поступається магазину «EVA».

Таблиця 1

Порівняльний аналіз асортименту магазину «Watsons» та магазину «EVA»

Група товарів	Кількість найменувань		Відхилення, найменувань +/-
	магазин «Watsons»	магазин «EVA»	
Декоративна косметика	187	268	81
Парфумерія	55	159	104
Догляд за обличчям та тілом	364	461	97
Засоби догляду за волоссям	348	369	21
Побутова хімія	223	257	34
Паперово-гігієнічна продукція	265	289	24
Гігієна порожнини рота	361	382	21
Біжутерія	34	66	32
Акcesуари	63	60	-3
Галантарейні товари	42	88	46
Господарчі товари	321	323	2
Дитячі товари	48	251	203
Інше	24	26	2
Разом	2335	2999	-

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Протягом багатьох років Watsons формує стандарти на ринку товарів для краси і здоров'я, надаючи персональні рекомендації та консультації, пропонуючи якнайширший асортимент продукції. В тому числі – продукцію власних торговельних марок, допомагаючи клієнтам мати чудовий вигляд і щодня почуватися добре.

Головна перевага Watsons – це товари приватних торгових марок, таких як Domol, Isana, Beauty formulas, Superdrug тощо. Вся продукція виготовляється ексклюзивно для Watsons на найкращих заводах Європи та Азії і вирізняється високою якістю. Товари окремих приватних брендів, які відомі європейському покупцю близько 20 років, складають значну частину асортименту торгової мережі Watsons.

Перевагою приватних торгових марок взагалі і у сфері краси та здоров'я зокрема є практично необмежені можливості створення продукту, цікавого споживачеві, за ціною, яка буде для нього прийнятною. Це те, що відрізняє магазини Watsons від решти учасників ринку. Сьогодні в цій мережі представлено понад 30 приватних торгових марок з асортиментом понад 3 тисячі найменувань [2].

Також переваги магазину «Watsons» над іншими в тому, що є в наявності пральні порошки «Esomeix», які не містять фосфатів та хлору, вироблені за сучасними рецептурами з безпечних складових найвищої якості, є безпечними для прання дитячого одягу, не викликають алергічних реакцій і відповідають європейським вимогам до екозасобів.

Крім того в наявності є велика кількість вітамінів німецького виробника «Altapharma» для волосся, нігтів та шкіри, яких також немає у конкурентів. У магазинах Watsons можна також знайти ефірні олії під торговою маркою Natural code, вітаміни та дієтичні добавки Altamed.

Компанія може запропонувати широкий спектр товарів завдяки тому, що вона є міжнародною. Можливості з виробництва приватних марок у країнах Євросоюзу, Великобританії та Китаї у компанії набагато ширші, ніж у локальних торгових мереж. Завдяки цьому покупець в Україні може придбати ті ж самі товари, що й покупці Rossmann у Німеччині, Польщі, Угорщині та Чехії, або покупці Superdrug в Англії [2].

Також однією з переваг являється те, що у 2018 роздрібна мережа Watsons Україна очолила проект Business2Students – це соціальний освітній проект, ідея якого в тому, щоб надати більше бізнес-орієнтованих та практичних знань від спікерів компанії та інших сучасних відомих українських підприємців та лідерів думок для тих студентів, хто прагне до стрімкого розвитку навичок та компетенцій. Ця компанія приймає на роботу студентів і дає можливість комфортно працювати, поєднавши роботу із навчанням.

Одна з головних переваг Watsons Україна, як роботодавця - це повністю офіційне працевлаштування кожного співробітника з першого робочого дня та забезпечення гідними умовами праці, згідно законодавству України [3].

Компанія має великий досвід роботи на ринку та займає значну його частку, має позитивний імідж серед споживачів, співпрацює із зарубіжними партнерами, постійно змінює і удосконалює систему мотивації праці.

Стрімкий розвиток мережі обумовлений відкриттям нових та реновацією існуючих магазинів та аптек, постійним вдосконаленням асортименту, спрямованим на максимальне задоволення потреб покупців. Водночас з розвитком мережі «фізичних» магазинів, активно розвивається канал продажу в мережі інтернет та синхронізація цього каналу продажу з фізичними магазинами.

Впровадження сучасних технологій та підходів, підвищення якості обслуговування, виважена асортиментна та цінова політика має на меті максимальне задоволення потреб покупців, забезпечення комфортних умов придбання товарів та сталого розвитку роздрібною мережі Watsons в Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт електронного журналу «Allretail.ua». URL: <http://allretail.ua> (дата звернення 17.04.2022).
2. Офіційний сайт електронного журналу «TradeMasterGroup». URL: <https://trademaster.ua/articles/312547> (дата звернення 17.04.2022).
3. Звіт про управління ТОВ «ДЦ Україна» та ТОВ «БМТС» URL: <https://finreports.watsons.ua/wp-content/uploads/2019/08/Звіт-про-управління-2018.pdf> (дата звернення 18.04.2022).

УДК: 334.012

ЗНАЧЕННЯ ЛІДЕРА ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЮ

Микола Харакозов

nikolaykharakozov@gmail.com

Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. Наталія Янченко

Усім нам відомо, що успіх організації залежить від рішень людини, котра знаходиться у керівній ланці та веде усіх за собою. Ми можемо називати таких людей по-різному: керівник, бос, начальник, голова, топ-менеджер і т. д., якби ми не називали цю людину, але не завжди вона є «лідером» та тією рушійною силою, котра примусила когось робити щось.

Безумовно, що керівництво являє собою вагомий компонент управління, проте, нажаль, ефективні лідери не завжди бувають ефективними керівниками. Поняття «лідер» та «керівник» на першу думку можуть здатися абсолютно однаковими, адже вони обидва являються суб'єктами управління та впливають на відносини колективу. Основною різницею цих понять є те, що «керівника» призначили на посаду для виконання певних офіційних відносин та функцій, а «лідера» обирає колектив.

Взагалі, можна сказати, що кожен лідер – це по суті герой. Ним керує енергія, котра прагне до змін. Навіть у суцільному хаосі лідер може знайти вихід із ситуації не дивлячись ні на що і ні на кого. [1, с. 238; 2, с. 159]

Одного разу один мудрець сказав таку річ: «Мистецтво керувати людьми – це саме складне та не усім досяжне із усіх мистецтв». На сьогодні ми можемо сказати, що він був абсолютно правий, адже звання лідера потребує від людини комплексних навичок та вмінь володіти собою та ситуацією.

Ми повинні розуміти, що лідер – це не «енергетичний вампір», котрий прагне своїм

підлеглим зла заради своєї особистої вигоди, а навпаки – це людина, котра надихає на дії. Один відомий дослідник в сфері організаційної культури та психолог з багатолітнім стажем Едгар Шейн говорив так: «Унікальний талант лідера полягає у здібностях створювати та керувати культурою. Це єдина роль лідера, котра є дійсно важливою».

Лідер повинен володіти сильним емоціональним інтелектом, адже він працює з людьми і є для них певним фільтром. Це буде допомагати йому краще управляти енергетикою, отримувати її, перетворювати в позитив та віддавати назад у стократному позитивному розмірі.

На мою думку, головна якість лідера – це панорамне бачення майбутнього. Тобто, коли інші панікують і не бачать виходу із ситуації – лідер, у свою чергу, чітко бачить та відчуває свою ціль та намагається до неї крокувати, навіть якщо вона вважається іншим «у тумані» або взагалі не видна. [4, с. 177; 5, с. 248]

Як може показувати практика багатьох успішних організацій – саме завдяки вдалим та вмідим лідерам ці компанії набули свого статусу. Без людини, котра здатна повести за собою – організації не зможуть функціонувати, навіть за наявності у них самих кваліфікованих та цінних кадрів. У такій ситуації є люди, але їх нікому згуртувати та направляти до мети, що є великою проблемою та початком майбутнього краху.

Ефективність лідера – це про його здатність керувати не тільки організацією, а і її внутрішнім кліматом. Стратегія розвитку організації, як правило, може бути пов'язана із можливостями та здібностями керуючого нею лиця. Найчастіше, по-перше, це про здатність вмідло керувати внутрішніми коаліціями, по-друге, вміння створювати та укріпляти стосунки із ворогами та партнерами.

Якщо замислитись про проблеми лідерства, то вони являються майже ключовими в управлінні організацією. З одного боку, ми розглядаємо лідера, як людину з певним переліком якостей, здібностями до управління та впливу на інших. З іншого боку, лідерство – це процес принципово не силового впливу на управління та досягнення мети. Лідер включає у собі специфічний тип управлінської взаємодії, заснований на найбільш ефективних поєднаннях різних джерел влади і спрямований на спонукання людей йти до мети. [3, с. 624]

Таким чином, якщо керівник прагне до успіху, то він повинен приділяти багато уваги розвитку лідерського потенціалу у своїх співробітниках, адже саме від цього і залежить її майбутнє. Кожному, поважаючому себе, керівнику слід пам'ятати, що самий головний його ресурс – це люди, котрі на нього працюють, та люди з котрим він працює.

Список використаних джерел

1. Евтихов О.В. Стратегии и приёмы лидерства: теория и практика. СПб.: Речь, 2007. 238с.
2. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: Підручник. 159 с.
3. Наук. ред. В.Яцура, Д.Олесевич. Львів: БаК, 2001. 624с.
4. Жигалов В.Т., Шимановська Л.П. Основи менеджменту і управлінської діяльності: підручник. -К,: Вища школа. 1994. 177 с.
5. Лозниця В.С. Психологія менеджменту: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 1997. 248с.

УДК 659.113

АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТУ ТА ПРОБЛЕМ ЙОГО РОЗШИРЕННЯ НА ТОВ «ФЛАМІНГО»

Дмитро Ухань

shrike.timelord@gmail.com

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
науковий керівник: к.т.н. Наталія Хлебнікова*

Бізнес, який працює в умовах війни в Україні, відіграє важливе значення для

підтримки економіки нашої Держави, дозволяє українцям забезпечувати себе та підтримувати Збройні сили.

Рекламне агентство ТОВ «Фламінго», що здійснює свою основну діяльність у Черкасах та Черкаській області, продовжує функціонувати, сплачує податки та дає країні ресурс для продовження оборони.

Важливими у діяльності підприємства, орієнтованого на ринок, є питання асортиментної політики та її розвитку.

Товарний асортимент - це група товарів, які тісно пов'язані між собою за схожістю їх функціонування, використовують подібні сегменти ринку, види торговельних підприємств або діють у однакових діапазонах цін.

Товари в асортименті, крім фінансових, виконують наступні функції: доповнення товарної лінії, згладжування сезонності, реакція на конкуренцію, символізація іміджу підприємства, пристосування підприємства до нових тенденцій, технологій, використання виробничих можливостей та підходів, можливість отримання іншої користі, навіть якщо товар неприбутковий, залучення покупців для заохочення до покупки іншого товару. Розширення товарного асортименту відбувається внаслідок удосконалення існуючих товарів, за рахунок покращення їх якості та експлуатаційних характеристик, та впровадження на ринок нових товарів [1].

Існують такі причини насичення товарної маси: намагання досягти додаткового прибутку, спроба задовольнити дилерів (якщо асортимент вузький), намагання задіяти невикористані виробничі потужності, спроба стати провідною фірмою, лідером з досить широким асортиментом, спроба недопущення конкурентів.

Товарний асортимент характеризується: шириною (наявністю асортиментних груп), глибиною (наявністю позицій в асортиментній групі). Широкий асортимент дає можливість орієнтуватися на всілякі вимоги споживачів, стимулювати здійснення купівлі на певному місці, для певного цільового сегменту ринку. Глибокий асортимент дає змогу задовольнити потреби різних споживачів сегментів однотипним товаром, пропонувати діапазон цін, стимулювати підтримку дилерів, розширити місця продажу, приміщення торгівлі тощо.

Що стосується безпосередньо ТОВ «Фламінго», то у них існує декілька асортиментних груп: вироби зовнішньої реклами, вироби широкоформатного друку, поліграфічна продукція та бізнес-сувеніри.

ТОВ «Фламінго» робить основну ставку на вироби зовнішньої реклами. Це – основна продукція, якою зацікавлені клієнти ТОВ «Фламінго» і через реалізацію якої вони стали відомі. У цю асортиментну групу входять такі асортиментні одиниці: акрилайти, вивіски світлові, вивіски несвітлові, вивіски консольні, стенди, дахові установки, об'ємні літери, рекламні планшети, ростові фігури, стійки, стели/пілони, вказівні знаки, таблоїди, таблиці паркувальні, штендери. Сумарна глибина товарної лінії «вироби зовнішньої реклами» складає 15 видів виробів.

Наступною за значимістю статтею доходу є «вироби широкоформатного друку». У цю асортиментну групу входять такі асортиментні одиниці: банери, білборди, постери. Глибина товарної лінії складає 3 види виробів.

Третьою по значущості є асортиментна група «поліграфічна продукція», у яку входять такі асортиментні одиниці: блокноти, буклети, візитки, дипломи/грамоти, дисконти, календарі, листівки/флаєри, каталоги/брошури, конверти, наклейки, листівки, папки. Глибина товарної лінії «поліграфічна продукція» складає 12 видів продукції.

Останньою групою товарів є «бізнес-сувеніри». До цієї асортиментної входять такі асортиментні одиниці: вимпели, дипломи з пластику, календарі з пластику, кубки з пластику, прапорці, ліхтарі. Глибина товарної лінії «бізнес-сувеніри» складає 12 видів продукції.

Отже, ширина асортиментних груп у ТОВ «Фламінго» складає 4 асортиментні групи, а загальна глибина по усіх асортиментних групах складає 42 асортиментні одиниці (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз ширини й глибини асортименту продукції ТОВ «Фламінго»

№ з/п	Ширина, кількість асортиментних груп у всій сукупності товарної продукції	Глибина, кількість виробів в одній асортиментній групі
1	Вироби зовнішньої реклами	15
2	Вироби широкоформатного друку	3
3	Поліграфічна продукція	12
4	Бізнес-сувеніри	12
	4 асортиментні групи	42 асортиментних од.

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Одною з нагальних проблем ТОВ «Фламінго» є доволі високий процент браку деяких виробів внаслідок застарілості обладнання, на якому вони виробляються. З усього спектру статистичних методів обліку браку ТОВ «Фламінго» застосовує контроль «постфактум» - статистичний приймальний контроль. Основною його функцією є фільтрація - відділення партій відповідної якості від партій невідповідної якості. В умовах жорстокої конкуренції оптимально працювати за правилом «нуль дефектів». Споживачі не хочуть отримувати продукцію «з браком», а якщо таке трапляється, то слід з'ясувати причини і усунути їх. Тому й надалі ТОВ «Фламінго» буде вести статистику «браку» задля того, щоб знизити або виключити ймовірність повторення причин виробничого браку.

Другою проблемою є те, що основні асортиментні лінії ТОВ «Фламінго» не розширюються вже багато років. Частково це обумовлено тим, що наявні асортиментні одиниці цілком влаштовують потреби переважної більшості клієнтів. Не зважаючи на це слід зазначити, що доволі перспективним є додання опції випуску одного з видів рекламоносіїв – призмовіжн (trivision). Ці рекламні конструкції дозволяють розмістити рекламу замовника в найбільш популярних місцях міста, в тому випадку, коли не можна встановити кілька рекламних щитів. Trivision — це рекламний щит на вулиці, який складається з трикутних призм, також званих планованими гранями, розміщених всередині рамки. Призми обертаються на 120⁰ з періодичними інтервалами, кожна з яких показує нове рекламне повідомлення. У багатьох випадках механічні рекламні щити Trivision замінюються цифровими рекламними щитами, які дозволяють операторам отримувати дохід від шести до восьми (6-8) рекламодавців замість лише трьох [3]. Для виробництва подібної продукції ТОВ «Фламінго» потрібно буде закупити додаткове обладнання.

Іншою проблемою є те, що дохід рекламного агентства прив'язаний до сезонів – влітку та весною значно зростає потреба на вироби зовнішньої реклами. Повністю цю проблему не вирішити, але можна дещо покращити загальний стан доходів через розширення конкретних асортиментних груп, що не прив'язані до пор року. Такими категоріями є поліграфічна продукція та бізнес-сувеніри.

Таким чином асортимент підприємства ТОВ «Фламінго» потребує подальшого його розширення за рахунок збільшення кількості товарів, що випускаються за межі її теперішньої величини, а також є необхідність оновлення асортименту в процесі модернізації існуючих моделей та створення нових. Такий підхід забезпечить підприємству підвищення рівня ритмічності функціонування та позасезонність у його діяльності, що сприятиме зростанню доходності ТОВ «Фламінго».

Список використаних джерел

1. В.В.Липчук, Р.П.Дудяк, С.Я.Бугіль, Я.С.Янишин. Маркетинг, навч.посібник. URL: https://pidru4niki.com/1748122550012/marketing/asortiment_nomenklatura_tovariv (дата звернення: 15.04.2022).
2. Внутрішні дані ТОВ «Фламінго».
3. Fliphound, glossary, What is Trivision?. URL: <https://fliphound.com/outdoor-billboard-advertising-ooh-industry-terms-and-definitions-glossary/what-is-tri-vision> (дата звернення: 15.04.2022).

УДК 657.2 (091)

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Богдана Буряк

dana.buryak2002@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: к.е.н., доцент Анжела Грилицька

Сучасний управлінський облік є невід'ємною частиною фінансової системи. Його головна мета — допомогти внутрішнім користувачам приймати більш обґрунтовані рішення та ефективно керувати своїм бізнесом. Офіційне визначення, яке надала міжнародна федерація бухгалтерів тлумачиться його наступним чином «Управлінський облік» - це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю в середині підприємства та забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів. Отже, якщо коротко, то суть управлінського обліку полягає у «виробленні» інформації для ефективного управління підприємством. [1]

До основних його завдань можна віднести:

- збір, обробку, узагальнення, зберігання та передачу необхідної інформації для оперативного управління підприємством та прийняття оптимальних рішень щодо оптимізації процесу управління шляхом регулювання структури активів та пасивів підприємства;
- перевірку законності та доцільності господарських засобів та коштів, ефективного використання майна;
- підведення підсумків господарської діяльності та оцінка ефективності діяльності підприємства в розрізі реалізованих виробів, центрів відповідальності управлінських і технологічних рішень;
- складання внутрішніх звітів, інформація яких призначена для власників підприємства та керівника, а також інших внутрішніх користувачів бухгалтерської інформації.[2]

Це рішення приймає керівник на основі оцінки витрат і вигод від його функціонування. Запровадження управлінського обліку найбільш ефективно у великих і середніх компаніях, рідше в малих компаніях.

Ведення управлінського обліку не є обов'язковою умовою для підприємств. Тому кожне підприємство окремо має вирішувати, чи організувати його. Це рішення приймає керівник на основі оцінки витрат і вигод від його функціонування. Запровадження управлінського обліку найбільш ефективно у великих і середніх підприємствах, рідше в малих підприємствах.

Якщо все - таки керівник вирішив вести управлінський облік на своєму підприємстві він має вирішити, який з варіантів організації управлінського обліку обрати. Можна найняти компанію, яка спеціалізується на впровадженні систем управлінського обліку на підприємстві. Перевагою цього варіанту є робота фахівців, які зменшують кількість можливих помилок і відхилень, погляд зі сторони, оптимальні строки впровадження. Недоліки – підрядник працюватиме з певним програмним забезпеченням, яке не завжди буде відповідати потребам конкретного підприємства. Або ж впроваджувати його власними силами. Переваги цього варіанту – система управлінського обліку буде враховувати всі особливості підприємства, програмне забезпечення буде простим, зрозумілим і зручним, забезпечуючи при цьому керівників різних рівнів управління необхідною інформацією. Слабкі сторони - висока трудомісткість.

Якщо керівник обирає другий варіант він має бути готовий до того, що це може

потягнути за собою ряд питань, які потребуватимуть якнайшвидшого вирішення. Основними при впровадженні управлінського обліку підприємством постають такі проблеми:

- основною проблемою у впровадженні управлінського обліку та програмного продукту, на якому він працює, зазвичай є працівники одного підприємства. Люди завжди важко сприймають зміни (особливо бухгалтера), а тут ці самі зміни в кінцевому підсумку супроводжуються збільшенням навантаження щонайменше вдвічі;

- відсутність економістів, які мають чітке уявлення про сутність та принципи управлінського обліку та можливості впровадження та організації управлінського обліку на підприємствах;

- ще одна проблема полягає у відсутності чітко поставлених стратегічних цілей. Адже якщо цілі не визначені це призводить, до невірного вирішення задач, що поставлені;

- неправильний вибір менеджера проекту та невірний розподіл ролей також несе за собою певні проблеми. Необхідно знати, як діяльність особи/відділу впливає на діяльність компанії, яка особа відповідає за певну сферу діяльності компанії або кінцевий результат, яка особа відповідає за вирішення певної проблеми чи проблеми;

- відсутність на підприємстві єдиної нормативної бази та єдиної термінології;

- встановлення нереальних цілей та термінів;

- відсутність механізму отримання точної та своєчасної інформації;

- фальсифікація даних.

Щоб уникнути цих проблем та покращити впровадження організації управлінського обліку потрібно:

1. Автоматизувати системи управління. Використання такої системи, дозволить уникнути неточностей та помилок у звітності та прискорить процес збору та обробки даних. На практиці краще, щоб система управлінського обліку була синхронізована з основною бухгалтерською програмою або щоб програма підтримувала всі види обліку.

2. Заохочувати працівників до навчання та підвищення кваліфікації.

3. Розділити підприємство на окремі структурні підрозділи (центри відповідальності), покласти на них конкретні завдання та запровадити конкретні фінансові показники для створення ефективної системи внутрішнього контролю їх виконання.

4. Впроваджувати інформаційні технології не лише для оперативної обробки інформації, а й для створення єдиного інформаційного простору для комунікації між окремими підрозділами та виконавцями, для оптимального та своєчасного прийняття рішень та досягнення спільної стратегічної мети.

Отже, управлінський облік є однією з основних функцій у системі управління підприємством, яка формує економічну інформацію для аналізу господарської діяльності, складання бізнес-планів, прийняття управлінських рішень. Управлінський облік вимагає більшої уваги, оскільки має великий потенціал для прибутковості підприємства та сприяє досягненню стратегічних цілей.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2000. № 11. С. 15–23.

2. Євдокимов В.В. Адаптивна модель інтегрованої системи бухгалтерського обліку : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 516 с.

УДК 657:658.1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ВИТРАТ, ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ярослав Ващенко

yarik.com501@gmail.com

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: к.е.н., доцент Анжела Грилицька*

В нинішній час питання обліку витрат, доходів та фінансових результатів є не менш актуальним, ніж було декілька років тому. Ці елементи є невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства. Кожне підприємство намагається спрямувати свою діяльність на максимізацію доходів та мінімізацію витрат. Цей алгоритм дозволить отримати позитивний фінансовий результат.

Дослідженням витрат займалися досить багато науковців. До найвідоміших варто віднести: Ільченко Л.Б., Грабовський Б.С, Бойчук І.М. та інші. Вони вважали, що витрати являють собою суму вартостей використаних ресурсів, які зменшують величину отриманого від продажу продукції доходу та скорочують розмір власного капіталу [1].

Дослідженням доходів займалися науковці: Мочерний В.С., Загорський В.С., Бутинець Ф.Ф. та інші. Вони стверджували, що дохід являє собою різницю між виручкою від збуту продукції, робіт чи послуг та собівартістю матеріальних витрат на виробництво та збут даної продукції [2].

Регулювання обліку доходів, витрат та фінансових результатів здійснюється за допомогою різних законів, нормативних актів, наказів, П(С)БО та інших законодавчих документів.

Процес забезпечення нормативно-правового обліку являє собою низку юридичних дій вищого державного відомства країни у вигляді законодавства, адміністрації, представників, різних міністерств і відомств, а також діяльність саме підприємств, організацій задля забезпечення бухгалтерського обліку, фінансової звітності та економічного контролю за нормальним функціонуванням та динамічним розвитком.

Фінансові результати підприємства – це не що інше, як прибутки та збитки. Головна мета підприємства – отримати якомога більший прибуток та, водночас, понести не суттєві збитки. Розмір прибутку, який отримує підприємство – це визначний фактор, який прямо впливає на формування власного капіталу, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестицій, а також платоспроможність підприємства. Прибуток – основний показник, який вимірює, наскільки ефективною є діяльність підприємства.

Для обліку витрат використовуються рахунки 9-го класу, по дебету яких відображається виробнича собівартість реалізованої протягом року продукції, робіт, послуг, витрати за статтями, які були здійснені протягом 30 днів, фінансові витрати, які поділені за видами та накопичені протягом річного терміну, накопичені втрати за рік, та податки на прибуток, які були нараховані протягом року. По кредиту відображається списання накопичених втрат та витрат у кінці звітного періоду на рахунок 79 «Фінансові Результати».

Для обліку доходів використовуються рахунки 7-го класу. В них по дебету відображається збільшення суми непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного податку та інших зборів (обов'язкових платежів)) та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати», списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати», повернення страхувальнику страхових платежів у разі дострокового припинення дії договору страхування та інше. По кредиту відображається збільшення або одержання доходу, відображаються частки страхових платежів, що повертаються перестраховиками у разі дострокового припинення договору перестраховування та інше.

Для обліку фінансових результатів використовується рахунок 79 «Фінансові результати». По дебету якого відображаються суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, також належна сума нарахованого податку на прибуток, а по кредиту – суми в порядку закриття рахунків обліку доходів.

Проблема обліку витрат, доходів та фінансових результатів є досить широкою, тому не дивно, що ця проблема виходить за мікрорівень та з'являється на макрорівні.

Задля поліпшення системи обліку витрат, доходів та фінансових результатів, необхідно здійснити певні заходи: у зв'язку з тим, що бухгалтерський облік забезпечує повну та достовірну інформацію про господарську діяльність, то пропонуємо адаптувати відповідно до нього методику обчислення прибутку в податковому обліку, за об'єкт оподаткування брати фінансовий результат діяльності до оподаткування, що визначається згідно методики складання звіту про фінансові результати, з наступним коригуванням на постійні та тимчасові різниці, звільнення керівних посад від завдань з необхідності вирішення повсякденних питань підприємства, надати їм можливість зосередити свою увагу на розв'язанні стратегічних проблем і координації зусиль, не доручати догляд за виконання одного процесу кільком керівникам різних посад, прийняття найбільш оптимальних та оперативних рішень з відповідних проблем тими керівними особами, на рівні яких виникла дана проблема, та які найбільше розуміються в ній, дати можливість приймати самостійні управлінські рішення із взяттям відповідальності на себе, здійснення заходів, які дозволять підвищити ініціативність, діловитість, наполегливість управлінців, їх досвід управління та забезпечити моральне задоволення від виконаної роботи через посилення відповідальності, створити умови за яких конкретні особи матимуть більш тісний зв'язок із діяльністю структурних підрозділів підприємства та зможуть визначати вклад в загальні результати підприємства.

Правильність визначення фінансового результату є підґрунтям принципів і правил бухгалтерського обліку, обов'язкове дотримання яких контролюється законодавчою базою. Чинна законодавча база передбачає визначення обліковою політикою різних методик обліку, яку кожна організація вибирає на власний розсуд. Отож, правильність складення облікової політики має значний вплив на кінцевий результат діяльності підприємства й стратегію його розвитку в майбутньому.

Отже, дослідження питань обліку витрат, доходів і фінансових результатів не є завершеним, адже навіть сьогодні ці питання активно досліджуються різними науковцями.

Список використаних джерел

1. Ільченко Л.Б. Облік та аналіз витрат на виробництво (на матеріалах підприємств харчової промисловості України). дис... канд. екон. наук: 08.06.04. К. 2006. С. 19-20.
2. Мочерний В.С. Економічна енциклопедія: у 3-х томах. К.: Видавничий центр "Академія". Т. 1. 2000. 863 с.; Т. 2. 2001. 847 с.; Т. 3. 2002. 952 с.

УДК: 657.1/4:658.8

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Катерина Дужич

katya.du23@gmail.com

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Наукові керівники: д.е.н, доцент Варламова І. С., к.е.н, доцент Рибалко О.М.

У даній роботі спробуємо розглянути особливості обліку реалізації готової продукції на підприємстві та ознайомитись з основними питанням збуту продукції.

Наразі, успішна діяльність кожного підприємства, вагомою частиною, залежить від

рівня економічної ефективності готової продукції та можливості її вдалої реалізації. Саме тому, слід не оминати таке поняття як система збуту продукції. Система збуту продукції підприємств - це сукупність каналів торгівлі, до якої входять суб'єкти господарювання, котрі об'єднані для здійснення діяльності з розповсюдження продукції виробників споживачам на основі власних економічних інтересів. Процес реалізації продукції можна розглядати як діяльність підприємства, котра формує фінансове забезпечення, кінцева безпосередня мета якого - отримання прибутку [2, с. 402].

Реалізація продукції має вагоме значення, адже є завершальною стадією продукту від сфери виробництва до споживання. Правильний, послідовний, своєчасний, професійно організований облік відвантаженої продукції гарантує забезпечення підприємства необхідними коштами, має змогу задовольнити соціальні потреби споживачів та прискорити обіг оборотних коштів.

Готова продукція - це продукція, котра пройшла всі відповідні стадії технічних випробувань, доопрацювання, приймання, відповідає умовам обумовленим в договорі із покупцями й відповідає загальним технічним умовам і стандартам та не потребує надалі обробки на підприємстві-виробнику й відправлена на склад для подальшого зберігання, згодом реалізації.

Після прийняття Національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні пропорційно виникла потреба в обґрунтованому та оновленому відображенні облікових операцій зі створення готової продукції та подальшої її реалізації. Для удосконалення та аналізу виробництва, сучасним підприємствам доцільно створювати контролюючу групу, яка буде вести управлінський облік згідно з чинним законодавством. Щоб запровадити управлінський облік, на підприємстві необхідно упорядкувати певні господарські процеси, зокрема: визначити номенклатуру витрат та облік по кожному конкретному цеху, створити методичку порядку формування результату виробничої діяльності та розрахунків і аналізу залишків незавершеного виробництва [1, с. 156].

Щоб модернізувати облік витрат виробництва, потрібно постійно оцінювати та аналізувати варіанти напрямків облікової політики підприємства, обумовити раціональні рішення, які б не суперечили умовам міжнародних стандартів. Наприклад, майже кожне підприємство стикається з ситуацією збуту продукції на умовах відстрочки платежу, а згодом, виникає питання вирішення проблем з неплатоспроможними замовниками. Як результат, підприємство повинно знати, свої права та якими законними способами є можливість отримати сплату за надану продукцію й як правильно організувати процес стягнення дебіторської заборгованості.

Однією з головних функцій будь-якого товаровиробника є реалізація власного товару. Обсяг реалізації складається з випущеної та відвантаженої продукції, незалежно від того була вона прийнята на рахунок установи або ні.

Облік на підприємстві надає не тільки оперативні дані про загальний обсяг продукції та отриману виручку від реалізації, але й перелік певного наявного асортименту товару, цінову політику, собівартість, витрати на просування товару, масштаб реалізації та багато інших питань, які не менш важливі в цьому процесі.

Професійні працівники бухгалтерії повинні створити інформаційне наповнення облікової системи даними, необхідними для коригування та управління збутом. Однак немало важливим є попереднє зберігання товару перед передачею його замовнику. Тому виникає потреба в оприбуткуванні виробу після завершення основних процесів виробництва, тобто готової продукції на складах виробника. Здійснюється цей процес на підставі первинних документів, наприклад: відомостей про виробництво, накладних актів, сертифікатів якості.

Стосовно обліку руху готової продукції на складі, то він складається з надходження на склад продукції та відпуску товару в порядку його подальшої реалізації. Відвантаження продукції зі складу покупцям супроводжується оформленням платіжної вимоги-дорученням

та накладної. Згодом, підприємство формує та виставляє рахунок на оплату товару, щоб у подальшому замовник мав змогу згідно з договором сплатити узгоджену суму.

У деяких випадках можлива також відстрочка платежу, умови якої обов'язково зазначаються в договорі, укладеному між підприємством та контрагентом. При цьому рахунок-фактура на оплату містить кінцеву вартість продукції або, за потреби, її частин, оформлених як аванс. Також прописуються реквізити підприємства, інколи обох сторін. Загалом, рахунок виставляє бухгалтер підприємства-виробника, але це може зробити будь-яка інша особа, яка має на це відповідні повноваження. Документ сплати за наданий товар або послуги виконавцем є підтвердженням факту споживчих правовідносин, підставою якого є придбання товару [2, с. 405].

Під час аналітичного процесу виробництва та подальшої реалізації товару, оцінюється обсяг цих процесів та обсяг чистої продукції. Послідовність збору інформації, її якість та зміст, мають найперше значення для забезпечення точності та оперативності аналізу обсягу готового товару. Щоб правильно та ефективно сформувані базу аналітичних показників слід враховувати внутрішні та зовнішні джерела їх отримання. Сформована на підприємстві-виробнику вдала інформаційна база є основою прийняття стратегічних рішень та прогнозуванню подальших дій на зовнішньому середовищі фірми-виробника [3, с. 39-40].

Слід зазначити, що на великих промислових підприємствах, доцільно було б використання логістичних способів та прийомів упорядкування, випуску та збуту товару. Тобто існує необхідність у вивченні інформаційних потреб аналітичного підрозділу бухгалтерії та формування оперативних даних стосовно реалізації готової продукції у формі звітів. Такий підхід дасть змогу модернізувати та зробити більш ефективним процес реалізації продукції.

Отже, у сучасному світі процесі управління підприємством в області реалізації готової продукції та її безпосереднього обліку, першочергове значення має вивчення особливостей цих життєвих процесів для виробничої, фінансової та збутової діяльності підприємств-виробників. Ефективна організація обліку та реалізації готової продукції забезпечить високий рівень конкурентоспроможності підприємства яка на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках збуту.

Список використаних джерел

1. Сафарова А. Т., Корольчук І. Р. Аналіз обсягів реалізації готової продукції. *Науковий вісник ХДУ. Серія «Економічні науки»*. Херсон, 2018. № 28. С. 155-159.
2. Скаско О. М. Організація облікового процесу реалізації готової продукції. *Збірник наукових праць Львівського національного університету імені І. Франка. «Формування ринкової економіки в Україні»*. Львів, 2019. №41. С. 400-408.
3. Візиренко С.В., Агаркова О.В., Організація облікового процесу реалізації готової продукції. *Науковий фаховий журнал «Інвестиції: практика та досвід»*. Київ, 2018. № 24. С. 36-42.

УДК: 336.025

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖЕРА В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ ТА КОНТРОЛІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Тайсія Коваленко

tasakovalenko@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: к.е.н., доцент Алла Ткаченко

Питанню антикризового управління підприємством в сучасних умовах господарювання (а саме розробці стратегії управління підприємством при кризових умовах господарювання) приділяється значна увага, про що свідчать ґрунтовні розробки теорії

антикризового менеджменту такими зарубіжними науковцями, як: Е.І. Альтмана, Т.С. Петерса, Ш.Л. Брауна, Д.Дж. Майерса, І. Ансоффа, Р. Акоффа, Т. Таффлера, Р. Зузака, І. Адізеса, Д. Чампа, Ст. Фінка, М. Хаммера, та ін. Дослідження питання антикризового управління на сучасних підприємствах, представлені в наукових роботах таких вітчизняних авторів, як: Беленький П., Бланк І.О., Богиня Д., Бойко Є., Брюховецька М.Є., Булеєв І.П., Герасимчук М., Іванов М.П., Василенко В.А., Лігоненко Л.О., Пашута М., Ситник Л.С., Терещенко О.О., Туніков В.А., Афонін А.С., Тюріна Н.М., Федулова Л.І., Чернявський А.Д., Пасічник В.Г., Колісник М. К., Овсак О. П. та ін.

Термін "антикризове управління" виник відносно недавно. Причиною його виникнення вважається реформування вітчизняної економіки та поступове входження України до зони кризового розвитку. Звісно, мало хто очікував, що внаслідок реформ може відбутися криза. Проте багато хто розуміє, що з кризи економіку здатний вивести лише новий тип управління. Власне, таке управління і має назву «антикризового».

З огляду на це актуальність наукового опрацювання даної тематики базується на засадах поглибленого дослідження ролі фінансового менеджера при антикризовому управлінні.

Метою роботи є розгляд значущості фінансового менеджера в обліку, аналізі і контролі при антикризовому управлінні, його функціонуванні та завданнях при кризових ситуаціях підприємства в сучасних умовах господарювання.

Основне завдання антикризового управління – це націлювання системи управління вітчизняного підприємства на досягненні поставлених (кризою) цілей. [1] Тому антикризовий менеджмент є дуже складною конструкцією, що об'єднує в собі такі різні елементи, як постановка цілей, обліку, аналізу і контролю господарської діяльності, управління інформаційними потоками і вироблення управлінських рекомендацій.

Антикризове управління - це комплекс заходів, при реалізації яких використовують такі методи:

- адаптивність та гнучкість;
- прагнення до неформального управління, мотивації, терпіння, впевненості та ентузіазму;
- диверсифікація керування;
- зниження централізму задля забезпечення ситуаційного реагування;
- посилення процесів інтеграції, які допоможуть сконцентрувати зусилля та почати ефективно використати наявний потенціал організації. [2]

Крім цього, до методів антикризового управління слід включити:

- економію ресурсів, обережність, глибокий аналіз ситуації, професіоналізм;
- інтеграцію, спрямовану на цінність професіоналізму та професійних компетенцій;
- ініціативність у вирішенні проблем, що виникли;
- взаємоприйнятність, корпоративність та ін. [2]

Особливу роль антикризовому управлінні відіграє фінансовий менеджмент, що є поєднанням стратегічних і тактичних елементів фінансової підтримки підприємництва, вмінням керувати грошовими потоками і шукати оптимальні фінансові рішення. [3]

Практика показує, що важливим фактором, який може сприяти здійсненню ефективного антикризового управління, є добре підібраний, керований, швидко та гнучко реагуючий на будь-які зміни у зовнішньому середовищі персонал підприємства. Саме в період кризи основним завданням менеджменту є оптимізація чисельності працівників, винайдення правильних шляхів стимулювання та усунення трудових конфліктних ситуацій в умовах кризи на підприємстві.

Дії фінансового менеджера при антикризовому управлінні та його організації спрямовані на досягнення наступних завдань та цілей:

- виведення підприємства зі стану занепаду;
- розробку та реалізацію заходів, що допомагають подолати явища кризи;

- розробку та впровадження таких інструментів управління, що допоможуть нівелювати негативні прояви кризи;
- формування у необхідному обсязі фінансових ресурсів;
- ефективне використання фінансових ресурсів;
- оптимізація грошового обігу;
- максимізація прибутку за заданого рівня фінансового ризику або мінімізація фінансового ризику за планованого рівня прибутку;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги;
- запобігання банкрутству з подальшою ліквідацією підприємства.

Окрім певних завдань, фінансовий менеджер ще відповідно до своєї діяльності, має виконувати такі функції:

1. Стратегічна — полягає у постановці антикризовим керуючим на основі аналізу ситуації та прогнозів цілей організації, координації процесу розробки стратегії та складання плану.

2. Адміністративна — контроль та оцінка результатів, здійснення корекції діяльності, координація її за термінами, часом, ресурсами, встановлення системи заходів заохочень та покарань.

3. Експертно-інноваційна – вимагає від антикризового керуючого постійного, цілеспрямованого знайомства з нововведеннями у різних сферах економіки, їх кваліфікованої оцінки та селекції, створення умов для невідкладного впровадження у практику.

4. Виховна - передбачає створення в колективі сприятливого морально-психологічного клімату, підтримання традицій, запобігання та вирішення конфліктів, що виникають, формування стандартів поведінки.

5. Лідируюча — у цій функції антикризовий керуючий виступає ініціатором та інтегратором діяльності, який стежить, щоб інтереси підлеглих та співробітників не суперечили цілям організації. Від нього залежать загальний настрій у роботі та збереження внутрішньої єдності групи. [4]

Отже, виникнення кризи на вітчизняному підприємстві може бути подолано менеджерами у різний спосіб. Так може здійснюватися як внутрішня реорганізація в обліку, аналізі чи контролі на підприємстві, так і пошук певних рішень у зовнішньому середовищі. Найголовніше – виявити причини кризи. Здійснення правильної діагностики для нейтралізації кризи. Проте якість управління з боку менеджера є ключовим фактором у боротьбі з кризою. Роль вітчизняного менеджера полягає в тому, щоб використовувати кризу як можливість змінити ключові компетенції підприємства, так і правильно скоригувати стратегію розвитку при ефективному здійсненні обліку, аналізу та контролю господарської діяльності вітчизняного підприємства.

Список використаних джерел

1. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством: навчальний посібник. Київ : Видавничий дім Кондор, 2020. 396 с. URL: <https://dSPACE.nau.edu.ua/bitstream/NAU/44917/1.docx.pdf>

2. Антикризове управління. Основні поняття : веб-сайт. URL: <https://uadoc.zavantag.com/text/16932/index-1.html>

3. Фінансовий менеджмент: підручник/ О. В. Кнейслер, О. Р. Квасовський, О. Ю. Ніпіаліді; за ред. д-ра екон. наук, професора Кнейслер О. В. - Тернопіль : Вид-во Економічна думка, 2018. 478 с.

4. Ковалевська А. В. Антикризове управління підприємством: конспект лекцій. Харків: Університетська книга, 2016. 140 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78067019.pdf>

УДК 657

ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Таїсія Коваленко

tasakovalenko@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: к.е.н., доцент Анжела Грилицька

В сучасних реаліях ринкової економіки головною метою роботи всіх підприємств є саме прибуток й він є показником ефективності функціонування. Адже прибуток - це джерело фінансування подальшого розвитку, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Проте в умовах реформування вітчизняної економіки можна прослідкувати тенденцію зниження рівня рентабельності виробництва. Тому, можна стверджувати, що на сьогоднішній день дана тема є дуже актуальною й необхідною для більш детального дослідження.

Внесок у дослідження зазначеної проблеми зробили такі вчені, як, Д. Гелбрейт, Ф. Найт, Дж. Робінсон, Е. Сайке, П. Самуельсон, Р. Харрод, Е. Чемберлін, Ф. Кене, А. Сміта, Й. Шумпетера, К. Маркса, Й. Шумпер. Значну увагу питанням формування та використання прибутку підприємств приділено в працях таких вітчизняних учених-науковців, як, зокрема, І.О. Бланк, М.Д. Білик, С.М. Баранцева, Г.Г. Кірейців, С.В. Мішина, В.В. Худа, В.Д. Базилевич, В.А. Дерій, Є.П. Качан, С.В. Мочерний, В.В. Сопко, Г.А. Оганян, М.С. Пушкар, Я.П. Шафрост.

Метою роботи є розгляд важливості формування прибутку в функціонуванні вітчизняних підприємств.

Економічна природа прибутку трактується різними науковцями по різному.

Меркантилісти шукали джерело прибутку у сфері обігу, причому саме у зовнішній торгівлі. Представники класичної політекономії визначали її як надлишок вартості над заробітною платою. У неокласичній теорії прибутку об'єднують всі види доходів, одержаних від продуктивного використання різних факторів виробництва їх власниками.

Прибуток – це основний показник фінансово-господарської діяльності підприємства. Він є показником, що характеризує, фінансове «здоров'я» підприємства, що в цілому демонструє ефективність виробництва, стан продуктивності праці, обсяг та якість виробленої продукції, рівень собівартості.

Розрізняють два підходи до формування прибутку підприємства:

- бухгалтерський підхід;
- економічний підхід [1].

Бухгалтерський підхід передбачає, що прибуток формується як різниця між виручкою від реалізації продукції (товарів, послуг) і поточними витратами виробництва.

Економічний підхід передбачає, що прибуток формується як різниця між виручкою від реалізації та поточними витратами виробництва (реалізації), а також витратами втрачених можливостей, основою яких є альтернативний процентний дохід на капітал [1].

На формування прибутку впливають багато факторів, загалом вони поділяються на ті, що залежать і не залежать від докладених зусиль підприємством. Наприклад, майже поза зоною впливу є кон'юнктура ринку, рівень цін на використовувані матеріали, сировину, паливно-енергетичні ресурси, норми амортизаційних відрахувань. Проте є такі фактори, як рівень цін на продукцію, що реалізується, заробітна плата, рівень компетенції керівництва та менеджерів, конкурентоспроможність продукції, організація виробництва й праці - на які все ж підприємство в змозі вплинути.

В умовах ринкових відносин підприємство має прагнути якщо не до отримання максимального прибутку, то принаймні до того обсягу прибутку, який дозволяв би йому не тільки міцно утримувати свої позиції на ринку збуту своїх товарів та надання послуг, але й забезпечувати динамічний розвиток його виробництва за умов конкуренції. Зрештою це передбачає знання джерел формування прибутку та знаходження методів щодо кращого їх використання. [2]

Джерелами формування загального прибутку підприємства є:

- прибуток від продажу своєї та(чи) унікальної продукції підприємства, це і є основним складником загального прибутку;
- прибуток від продажу майна, що не використовується підприємством;
- прибуток від позареалізаційних операцій.

Прибуток, як одна з найголовніших ринкових відносин виконує певні функції, проте щодо їх кількості думка вчених-науковців різниться. Хоча більшість вчених зазначають, що прибуток виконує оціночну, стимулюючу, розподільчу та соціальну функції [3; 4]. Сутність оціночної функції полягає в тому, що прибуток є основним показником та критерієм ефективності діяльності суб'єктів господарювання [4].

Стимулююча функція базується на тому, що прибуток як результат діяльності, слугує стимулом для управлінського персоналу та працівників підприємства здійснювати свою діяльність з найвищою ефективністю, що дозволить забезпечити стабільне отримання винагороди за вкладену працю та (або) прийняти участь у розподілі отриманого прибутку. Реалізація стимулюючої функції передбачає вибір та затвердження таких напрямів розподілу прибутку, які б забезпечували можливість створення та подальшого використання фонду споживання за напрямом матеріальне стимулювання працюючих в оптимальній пропорції з фондом накопичення [3].

Розподільча функція ґрунтується на використанні прибутку в якості джерела формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів починаючи з державного бюджету, через розподіл прибутку у вигляді податку на прибуток, закінчуючи бюджетом окремого структурного підрозділу підприємства. Для реалізації цієї функції обліковий персонал суб'єкта господарювання покликаний забезпечити належний облік за напрямами використання прибутку та контроль за фактичним використанням прибутку.

Отже, внаслідок дослідження даної теми, можна стверджувати, що прибуток є основною, головною метою що спонукає підприємців здійснювати свою діяльність. Він є основним показником фінансово-господарської діяльності, що відображає ефективність виробництва, стан продуктивності праці, обсяг, якість та актуальність виробленої продукції. Саме завдяки обсягу отриманого прибутку, можна певною мірою стверджувати про рентабельне функціонування підприємства.

Список використаних джерел

1. Бердар М.М. Фінанси підприємств: 2-ге вид., перероб. і допов. К.: 2012. 464 с
2. Грузинов В.П., Грибів В.Д. Економіка підприємств. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: 2001. 208 с.
3. Мірошніченко О.Ю. Механізм управління прибутком вітчизняних підприємств. *Бізнес-інформ*. URL: http://www.business-inform.net/pdf/2014/5_0/280_285.pdf.
4. Онисько С.М. Фінанси підприємств. 2-ге вид., випр. і доп. Львів: Магнолія Плюс. 2006. 367 с.

УДК 57.422.1:336.747.5:004

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Ігор Кулик

yulia_111m@ukr.net

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: к.е.н., доцент, Анжела Гриліцька*

Новітні процеси, інноваційні технології, потреби електронної комерції зумовили виникнення великої кількості електронних платіжних інструментів. Електронні гроші займають домінуючі позиції у здійсненні розрахунків, але на законодавчому рівні регулювання їх обліку недосконале.

Електронні гроші – це своєрідний інноваційний інструмент, що дозволяє використовувати новий для всіх спосіб платіжних розрахунків, а ще як нову платіжну техніку зберігання грошей в електронному вигляді.

Дослідження розвитку обігу електронних грошей здійснювало багато науковців-економістів, бухгалтерів, а саме: Савчук Д, Кінг М, Грищук Н, Фрідмен У. Основним нормативним документом, який регулює обіг електронних грошей є Положення про електронні гроші в Україні, затверджене постановою Правління НБУ № 481 [2].

В обліку законодавчо закріплено, що електронні гроші все ж таки кошти і належать до бухгалтерського рахунку 33 «Інші кошти», а саме субрахунку 335 «Електронні гроші». В ф.№1 «Звіт про фінансовий стан» електронні гроші відображаються в статті рядка 1165 «Грошові кошти та їх еквіваленти» та в Примітках до річної фінансової звітності [4].

В Україні електронні гроші є засобом платежу, проте основною проблемою є те, що бухгалтера, які обліковують дані розрахунки не розуміють як правильно відобразити в бухгалтерському обліку дані операції з електронними грошима, так як електронні гроші можна використати і як засіб платежу, і як готівку, акредитив, депозитні кошти, грошові кошти на рахунках або ж грошові зобов'язання. Ці неточності зі сторони бухгалтерів зрозумілі, так як електронними грошима є і банківські гроші, і паперові кошти, і боргові зобов'язання.

Що ж до зовнішнього контролю за операціями з електронними грошима, то НБУ перевіряє кожного, хто відкриває електронний гаманець для різних операцій. Внутрішній контроль операцій з електронними грошима відсутній, тому пропонується розробити основні процедури його проведення (план, програму внутрішнього контролю, відомість перевірки та звіт служб контролю, а також проведення інвентаризацій щодо фактичного наявності електронних грошей) [1].

До основних недоліків обігу електронних грошей можна віднести:

- 1) обмеження розвитку системи електронних платежів;
- 2) не передбачено в нормативно-правовому забезпеченні емісію електронних грошей;
- 3) високі ризики;
- 4) відсутність координаційного органу для представлення інтересів учасників в органах влади;
- 5) не гнучкі методи рівня ліквідності емітентів електронних грошей.

Пропонуються наступні перспективи щодо регулювання обліку електронних грошей в Україні [3]:

- введення нового субрахунку 336 «Електронні гроші в іноземній валюті».
- законодавчо врегулювати питання емісії електронних грошей;
- підвищити безпеку платіжних трансакцій з електронними грошима;

- встановлення нових лімітів для операцій з електронними грошима;
- удосконалити процес документального оформлення операцій з електронними грошима у користувача;
- розробити Звіт про рух електронних грошей для управлінських потреб;
- пропонується в ф.1 «Звіт про фінансовий стан» електронні гроші відображати в рядку 1166 «електронні гроші» і внести зміни до розділу VI «Грошові кошти» до приміток річної фінансової звітності.

Отже, впершу чергу необхідно здійснити вдосконалення законодавчої бази, що дозволить ефективно здійснювати банківську і грошово – кредитну політику в Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 23.12.2020).
2. Про електронні гроші в Україні: постанова від 11.09.2020р. № 133. Законодавство України: веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0133500-20#Text>
3. Про внесення змін до деяких нормативно- правових актів НБУ України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей : положення НБУ від 04.11.2010р. № 481. Законодавство України: веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10#Text>
4. Податковий кодекс України від 23 грудня 2012року № 2755-VI. Законодавство України: веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

УДК 336.744

THEORY OF ELECTRONIC MONEY AND THEIR ACCOUNTING

Igor Kulik

yulia_111m@ukr.net

Cherkasy State Business College, Chekrasy

Supervisor: Ph.D., Associate Professor Anzhela Grylitska

Improving the accounting of electronic money is directly related to the growth of their use.

An important direction in the development of payment systems is the spread of electronic payments in the field of e-commerce. Due to the growing level of Internet penetration, high efficiency of the Internet as a tool for demonstrating goods and services, as well as increasing sales of digital goods.

Ukraine's payment systems market is poorly developed due to the scale of the shadow economy and the imperfection of existing legislation that does not meet market needs. The importance of creating a competitive payments market is hard to overstate. But the issue of electronic money accounting is still relevant.

Payment cards are the most common electronic payment instrument, which is characterized by versatility and ease of use.

Electronic money is an alternative to conventional bank cards and can be distributed in virtual form or stored on payment cards, mobile phones, memory cards or other compact media. Electronic money is a unit of value stored on an electronic device, accepted as a means of payment by persons other than the person issuing it, and is a monetary obligation of that person, performed in cash or non-cash form [1].

Electronic money is the actual substitute for cash, which is used for payments, without the

use of bank accounts, and the exchange for cash and is stored on special media and used with special technical devices. Electronic money has the characteristics of both cash and non-cash funds [2].

Accounting accounts have been identified for the accounting of cash and non-cash payments. Therefore, we consider it necessary to consider the accounting of electronic funds through account 32.

The introduction of electronic money will inevitably raise the question of creating a single global currency with a single issuance center, which will change the role of central issuing banks and lead to global changes in the legislative space. The situation on the market of electronic payment systems does not involve significant changes in the foreseeable future, so we can confidently predict the continued strengthening of electronic currencies and increase the popularity of virtual payments [3].

The main obstacle, in our opinion, related to the prospects for the development of electronic money in Ukraine, is the issue of their legal definition and legal regulation. Since the issuance of electronic money in the absence of appropriate legal provisions in the legislation is regulated by the rules on the issuance of payment cards and is carried out in Ukraine only by banks, the payment system of electronic money.

Analyzing account 32, we concluded that it is active and balance sheet, so it can be reflected in Form 1 of the financial statements in the total amount of all funds. But a more thorough study of synthetic and analytical accounting of electronic money requires more study and consideration on the basis of basic correspondence in accounting.

In our country, electronic money is in a special position, because at the moment we have a very low level of personal banking services, and electronic money is the only common way of non-cash payments for a very large number of people. Thus, the introduction of electronic money requires further research not only in terms of accounting.

Electronic money, today, is a promising means of payment, the potential of which is still being revealed. With the development of new types of electronic money, electronic money is becoming more widely used in the international arena. This is primarily due to very small commissions or their absence for international money transfers, due to the possibility of microtransactions, the amount of which is mostly cents or pennies. Therefore, the significant benefits of electronic money contribute to the globalization of the economy.

References

1. Melnichenko OV Theoretical principles of electronic money Businessinform № 8. 2013. [Electronic resource]. Access mode: www.business-inform.net.
2. Law of Ukraine "On Payment Systems and Funds Transfer in Ukraine". [Edited on April 19, 2014. [Electronic resource]. Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
2. Senishch P.M. World experience and prospects of electronic money development in Ukraine. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70690>

УДК 336.225

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF AUDIT THEORY AND PRACTICE

Mikhail Mikhailyukov
muxaylykov.2017@gmail.com
Cherkasy State Business College, Cherkasy
Supervisor: Ph.D., Associate Professor Anzhela Grylitska

The audit in Ukraine has already acquired clear signs of an integral part of the infrastructure of a market economy. The activities of the Audit Chamber of Ukraine (UBA) and the Union of

Auditors of Ukraine (ACS) are aimed at further development of auditing activities, improvement of its regulations. However, the measures they take do not fully address audit issues.

Of particular relevance is the implementation of audit procedures using information systems and computer technology, as well as the development of practical recommendations for their use. There are no special comprehensive, scientifically based studies of audit information support. The quality of the audit, the validity of its results fully depend on the completeness and correctness of the auditor's choice of data from all possible aggregates. In this regard, the study of problems of development of theory and practice and ways to solve them, become important and become especially relevant.

In the modern economic literature there are different approaches to the periodization of the audit, which characterize the process of its development. Historical milestones are covered in most basic audit literature. As noted by FF Butynets, "the history of audit ... in our literature, and even more so in foreign, is described quite fully" [1, p. 3–4], but there is a lack of meaningful perception of this process and its scientific justification.

The subsequent history of the audit confirms its transformation into an independent socially necessary institution. This process is due to the formation of international professional accounting organizations, development and adoption of its regulatory framework. In particular, in 1977 the International Federation of Accountants was established, which developed the Code of Ethics for Professional Accountants and International Standards on Auditing.

Thus, it can be argued that the processes of harmonization and internationalization of audit have begun. Thus, it can be argued that the processes of harmonization and internationalization of audit have begun.

The development of computer technology and information technology has contributed to a significant increase in the amount of financial and economic information available for use by various categories of users - shareholders, investors, creditors, insurance companies and more. At the same time, the need for reliability and quality of financial and economic information used by these categories of users has increased.

It should be noted that information is a specific commodity that can be sold, exchanged, stolen, destroyed, and so on. A kind of "quality certificate" of such goods is a report of independent auditors on the reliability of information in all material respects, which greatly increases its value.

Thus, it can be argued that the audit at this stage of its development is directly involved in the process of production and creation of new value [2].

Currently, auditing is dynamically developing and changing due to: the growing prestige of the auditing profession; adaptation of the audit to the needs of a market economy; delimitation of functions of state controlling bodies and independent subjects of auditing activity; lack of understanding of the applied value of audit; the need for social orientation of the audit; alternative ways of further development of audit; penetration of audit into other areas.

Defended research papers are mostly devoted to the study of various forms of independent professional audit (external and internal) as a form of independent financial control over the performance of enterprises, mostly corporate ownership. The study of practical aspects of the existence of audit in Ukraine as an audit process provides evidence that audit exists at different organizational levels: at the level of control over the use of public funds; at the level of state tax control of business entities; at the level of state customs control; at the level of independent professional financial control of business entities; at the level of individual enterprises - internal auditors.

Researchers note that performing audits involving several specialists from different firms can improve the quality and reliability of audits, which will positively affect public confidence in the financial statements of enterprises and the reputation of auditors as economic agents. However, the question of the cost of such an audit and the impact of the joint audit on the market concentration of audit services remains controversial. The introduction of joint audit in the practice of auditing at Ukrainian enterprises may have an ambiguous effect.

Audit should be considered as one of the forms of knowledge that is in constant motion. The process of acquiring and developing knowledge in audit is based on the theory of knowledge, which considers knowledge as a reflection of the existing external world independently. Knowledge, in whatever form it exists and in whatever field it belongs, is always a copy; recognizes the crucial role in the knowledge of practice, which is its prerequisite; recognizes that cognition as a process of acquiring new knowledge about reality never stops.

The essence of the process of cognition is expressed in the movement from ignorance to knowledge, from incomplete knowledge to complete, from imperfect and less deep to deeper, from knowledge of the essence of the first order to knowledge of the essences of higher orders, etc.

Modern audit is a somewhat integrated concept, which implies its application in various areas of state and non-state control. Its main feature in the context of modern economic and social changes is the focus on reducing information asymmetry between the subjects of information interaction and its focus on increasing public confidence in economic information of economic entities [3].

Audit is now becoming a specific form of information interaction of economic information principals in two conceptual areas: as an element of tax policy in the field of public financial control and as an element of independent financial control for economic information principals in the form of external and internal audit.

Thus, the recognition of audit by science is not an end in itself, but an opportunity to identify and shape areas for further development, develop and address key issues and problems from the standpoint of scientific approach, which guarantees effective further development of audit, its adequacy to major areas of economic development.

References

1. Butynets F.F. Audit and subjects of its implementation: history, stages of its formation. *Bulletin of ZhSTU. Economic sciences.* № 3 (33). 2005. S. 3–19
2. Golyash I.D., Budnik L.A. Audit trends: a retrospective view and a projection for the future. *Scientific Bulletin of Kherson State University.* 2019. Vip. 17. Part 1. P.130-133.
3. Fesenko V. Theoretical aspects of audit development as a form of information interaction of principals and agents of audit services. *Accounting, analysis and audit.* 2016.. P.130-137

УДК: 657

ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Дар'я Могилка

teokvin@ukr.net

*Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси
Науковий керівник: док. екон. наук, проф. Валентина Гавриленко*

Рослинницька продукція є однією з головних умов існування людства, так як на сьогодні понад 50% від загальних фондів споживання створюються за рахунок виробництва продукції рослинництва. Варто відмітити, що виробники в аграрному виробництві працюють зі значним ризиком та невизначеністю, що впливає на результати господарювання, оскільки ця галузь низько прибутковою і невисокорентабельною, тому на дану продукцію формується завищена собівартість.

Відповідно одне із провідних місць серед найважливіших показників господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, тобто показників раціонального виробництва, визначення його економічної ефективності, встановлення рівня цін на

сільськогосподарську продукцію, належить собівартості, оскільки вона показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції конкретного підприємства і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання. А відтак однією з найважливіших проблем собівартості, з якою стикаються українські аграрні підприємства, є її зниження, зокрема в даній темі увага акцентується на собівартості продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств. Сільськогосподарське підприємство - це юридична особа, основним видом діяльності якої є вирощування й переробка сільськогосподарської продукції, виручка від реалізації якої становить не менше, ніж 75 % загальної суми виручки. Взагалі будь-яке підприємство в процесі виробничої діяльності прагне зменшити собівартість виробництва своєї продукції. Це дає змогу підприємству підвищити ефективність господарської діяльності, забезпечити розширене відтворення в сільському господарстві та підвищити конкурентоздатність підприємства на ринку своєї продукції за рахунок її здешевлення.

Отже, метою обраної теми є визначення резервів зниження собівартості продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств.

Під собівартістю продукції розуміють виражені в грошовій формі матеріально-технічні, трудові та інші затрати, що пов'язані з підготовкою, організацією, виробництвом та реалізацією продукції. Собівартість продукції характеризує ефективність всього процесу виробництва на підприємстві, оскільки у ній відображається рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці та інше. Надзвичайно важливим є обчислення собівартості продукції рослинництва, адже рослинництво - це одна з найголовніших галузей виробництва більшості сільськогосподарських підприємств, без якої неможливе нормальне функціонування галузі тваринництва. Об'єктом обчислення собівартості в рослинництві є окремі види основної, супутньої і побічної продукції, одержаної від вирощування сільськогосподарських культур [1]. До обчислення фактичної собівартості продукції рослинництва перевіряють правильність запису за дебетом і кредитом аналітичних рахунків. Джерелом даних для визначення собівартості продукції рослинництва є показники аналітичного обліку рахунку 231 «Рослинництво». Як правило, розрахунок собівартості продукції рослинництва здійснюється один раз на рік (в кінці фінансового року). На собівартість аграрної продукції впливає безліч факторів, такі як співвідношення темпів змін обсягів виробництва і поточних витрат на продукцію, які визначають її рівень і тенденції. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та регламентовано порядок їх визнання, оцінки та обліку визначає П(С)БО № 30 «Біологічні активи» [1], що є основним нормативним документом для сільськогосподарських підприємств.

Питаннями підвищення економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції займалася значна кількість науковців, зокрема проблемами обліку і аналізу собівартості: Л.К. Сук, професор Ф.Ф.Бутинець, М.Ф.Огійчук, В.К. Радостовець, Г.І. Гринман, В.Г. Линник, А.П. Михалкевич, В. Ластовецький, Чернецька О.В. та інші.

Задля зниження собівартості продукції рослинництва обов'язковою умовою є зростання обсягів виробництва за видами продукції і одночасно необхідність зниження виробничих витрати за рахунок удосконалення виробничих процесів, зменшене використання ресурсів по виробництву продукції і підвищенні продуктивності праці шляхом удосконалення автоматизації та механізації виробництва та зростання кваліфікації працівників. Тому, суттєвим фактором є спеціалізація аграрного виробництва і розвиток механізації. Але на етапі впровадження автоматизації аграрне підприємство потребує суттєвих капіталовкладень.

Варто приділити увагу оптимізації прогресивних систем по землеробству, які можуть надати можливість уникнути виснаженню земель. При виробництві продукції слід надавати перевагу дешевшим матеріалам, проте необхідно відслідковувати якість кінцевої продукції, для того щоб запобігти зниженню якості продукції, оскільки таку продукцію важче

реалізувати.

Агроном постійно повинен впроваджувати нові сорти і гібриди нових культур, та дотримуватися різноманітних агротехнічних вимог. Досягти зменшення собівартості можна шляхом зростання врожайності в рослинництві та застосуванні енергозберігаючих технологій.

Слід відмітити, надзвичайно ефективного застосування мінеральних добрив, високо діючих інсектицидних препаратів, що дають можливість боротьби зі шкідниками рослинних культур і призводять до зростанні кількості та якості отриманої продукції – зростання якості продукції рослинництва, обсягів врожаїв та як наслідок, зменшується собівартість.

Для контролю за процесом формування собівартості рекомендуємо застосовувати нормативний метод обліку витрат. Завдяки нормативній калькуляції буде можливість виявлення відхилень по нормам і забезпечить необхідність застосування управлінських рішень. Тому доцільно впроваджувати раціональну систему управлінського обліку задля управління витратами, так як результатом діяльності буде зниження собівартості продукції, і як результат - зростання прибутковості аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: затв. наказом М-ва фінансів України від 18 лист. .2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Все про бухгалтерський облік: веб-сайт. URL: <http://www.vobu.com.ua/ukr/guide>
3. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 № 1877-IV - URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>

УДК 336

ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Марія Моляка

maria.moliaka@ukr.net

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: Юлія Кулик, викладач

У надзвичайно важкий для України час, щоб хоч якось підтримати бізнес, Верховною Радою було прийнято закон, що вносить зміни до Податкового кодексу на час воєнного стану. Цим законом значно зменшуються ставки податків, а обов'язок щодо сплати деяких з них взагалі відміняється. [3].

Оподаткування ФОП зазнало максимально можливої податкової оптимізації на час воєнного стану, так [2]:

- Здійснено відтермінування звітування.
- Для 1 та 2 груп єдиного податку з березня 2022 введено добровільну сплату єдиного податку.
- ФОПи всіх груп з березня 2022 звільнені від сплати ЄСВ за себе та звільнені від сплати ЄСВ за мобілізованих робітників.
- Для 3 групи єдиного податку ставка знижена з 5% до 2% навіть без додаткового подання адміністративних заяв.
- Мобілізований ФОП або ФОП військово-службовець звільняється від всіх видів податкового навантаження. Навіть ФОП – платник ПДВ, мобілізований до Збройних сил України, за звітні періоди, в яких відсутні операції з постачання або придбання товарів (послуг) та відсутні інші показники, які підлягають декларуванню, не зобов'язаний подавати податкову звітність з ПДВ.

Юридичні особи – платники єдиного податку 3 групи (в тому числі і платники ПДВ) отримали зниження ставки єдиного податку до 2% від отриманого доходу.

Передбачається зменшення ставки ПДВ до 7% та звільнення від акцизу з пального. При цьому податковий кредит з ПДВ не підлягає бюджетному відшкодуванню, а включається до податкового кредиту наступного періоду. Звільняється від оподаткування ПДФО благодійна допомога (цільова та нецільова) постраждалим від військової агресії РФ в період дії режиму воєнного стану.

Не застосовуються штрафні санкції за невчасно зареєстровані податкові накладні, незареєстровані податкові накладні мають бути зареєстровані протягом 6 місяців після закінчення режиму воєнного стану [4].

Також юридичні та фізичні особи, дохід яких не перевищив 10 млрд. грн., можуть обрати сплату єдиного податку на рівні 2% - це дуже низький рівень податкового навантаження. Рівень доходу обмежений в 10 млрд. грн. притаманний 95% підприємств України, тому скористатись цим видом оптимізації оподаткування можуть багато суб'єктів підприємництва.

ФОП може відкрити рахунки за кордоном в іноземному банку і це не суперечить інструкціям НБУ, цілком зрозуміло, що в закордонному банку цей рахунок може бути відкритий не на «ФОП», а просто на прізвище. Дохід ФОПу буде визначатися за тими самими правилами, що й зазвичай [1].

Переказ коштів з таких іноземних рахунків на інші рахунки фізичної особи не будуть вважатися додатковим доходом та оподатковуватись за ставками 18+1,5% (ПДФО + військовий збір). Для цього треба, щоб при переказі коштів на власні рахунки фізичної особи використовувалося формулювання «перерахування власних коштів не від підприємницької діяльності». Сплата єдиного податку та ЄСВ здійснюється за загальними правилами, що й зазвичай по діючим реквізітам держказначейства. ФОПи не повинні забувати, що не можна перестрибувати через допустимий річний дохід, незважаючи на те, що рахунок в іноземному банку; що доходи мають бути суворо у межах відкритих КВЕД. На вимогу (якщо це станеться) податкового органу, де відкрито рахунок ФОПу треба пред'явити довідку з ДПСУ про податкову резидентність, яку треба своєчасно замовити.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2120-IX. Законодавство України: веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України від 03 березня 2022 року № 2118-IX. Законодавство України: веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>

3. Податковий кодекс України від 23 грудня 2012 року № 2755-VI. Законодавство України: веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

4. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03 березня 2022 року № 2115-IX. Законодавство України: веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

УДК: 657.42

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Антоніна Поліщук

antoninapolischuk@ukr.net

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: к.е.н., доцент Анжела Грилицька

У світі ведення бізнесу практично неможливо без участі основних засобів. Основним завданням обліку основних засобів є надання повної, правдивої та неупередженої інформації. Основні засоби є одним із найважливіших елементів активів, що забезпечує безперервну роботу підприємств. Стан, вартість, оцінка основних засобів цікавлять не лише керівництво та засновників підприємства, а й інвесторів, які приймають рішення або вкладають кошти у фінансові та аудиторські звіти.

Дослідженням обліку основних засобів займалися такі видатні вчені, як Бутинець Ф.Ф., Герасимович А.М., Сопко В.В., Сухарський В.С., Максименко А.В., Голов С.Ф., Сук Л.К., Білуха М.Т.. Попри достатню кількість досліджень термін «основні засоби» потребує більш точного вивчення та висвітлення теоретичних аспектів основних засобів у сфері підприємства, а також ведення обліку основних засобів прагне про удосконалення та надання рекомендацій для покращення організації обліку основних засобів на підприємствах різних галузей діяльності.

Організація обліку основних засобів повинна являти собою цілісну, уніфіковану систему взаємопов'язаних методів і прийомів обліку, що містить ряд облікових процедур виявлення, зберігання та передачі інформації, тому основними шляхами її вдосконалення є розробка та впровадження обґрунтованого документального планування, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, що забезпечують своєчасне виконання завдань і цілей.

Основні засоби - це матеріальні об'єкти, які зберігаються для використання у виробництві або постачання товарів або наданні послуг в оренду або для адміністративних цілей; очікується, що буде використовуватися протягом більш ніж одного періоду [1]. Разом з тим вважаємо, що основні засоби – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері, які підприємство утримує з метою надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій.

У сучасній економіці існує ряд проблем, які погіршують ефективність використання основних засобів на підприємстві та негативно впливають на процес виробництва та управління. Виділяють такі проблеми щодо організації обліку основних засобів, як упровадження МСФЗ, відображення витрат на ремонт основних засобів, поліпшення первинного обліку, утворення єдиної інформаційної системи та оптимізація форм первинної документації.

Для вдосконалення обліку основних засобів потрібно покращити законодавчо-нормативне забезпечення, організацію та методика їх відображення в інформаційній системі обліку.

Важливим кроком у вдосконаленні обліку основних засобів є узгодження П (С) БО 7 з М (С) БО 16 «Основні засоби», зокрема:

- запровадити методи визначення справедливої вартості об'єкта основних засобів, що підлягає документальному підтвердженню;

- при біржових операціях об'єкт основних засобів оцінювати за справедливою вартістю, а не на основі їх поділу на подібні чи різнорідні об'єкти, що є досить абстрактною позицією [2].

Ефективне функціонування кожного суб'єкта господарювання значною мірою

залежить від обґрунтованості побудови системи бухгалтерського обліку. Тому зараз виникла потреба підвищити інформативність документації загалом, і документації щодо руху основних засобів.

Основним документом з організації бухгалтерського обліку є облікова політика підприємства, в якій зазначаються основні правила та методи ведення бухгалтерського обліку. Тому при складанні облікової політики необхідно чітко визначити методи обліку – первинне спостереження за вимірюванням витрат, поточне групування та узагальнення фактів господарської діяльності. Важливо при розробці облікової політики знайти оптимальний спосіб ведення обліку на підприємстві, щоб це не викликало плутанини та труднощів у бухгалтерів і при цьому надавати вичерпну інформацію як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам.

На нашу думку для підприємства доцільно розробити зведений графік по обліку основних засобів, в якому вказати кількість копій документів, необхідних для оформлення господарської операції; особи, відповідальні за виконання роботи та строк її виконання. За допомогою розроблених графіків і діаграм можна спостерігати зростання ефективності бухгалтерського обліку. Для підвищення ефективності використання основних фондів необхідно створити умови для інтенсивного інвестування, реконструкції виробництва, замінити застарілі технології на якісні, підвищуючи тим самим конкурентоспроможність.

Для цього використовувати шляхи екстенсивного та інтенсивного вдосконалення використання основних засобів. Широке вдосконалення характеризується тим, що буде збільшено час роботи існуючих технічних засобів і збільшиться частка цих коштів у власності підприємства. Збільшити час роботи технічних засобів, зменшити та виключити простої шляхом: підвищення якості обладнання, своєчасного забезпечення виробництва робочою силою, матеріалами та сировиною. Інтенсивне вдосконалення передбачає збільшення завантаження обладнання в одиницю часу. Інтенсивність підвищується за рахунок усунення невідповідних груп обладнання, цехів у виробничому процесі, навчання робітників.

Таким чином, основні засоби є особливим об'єктом дослідження, оскільки складнощі економічних процесів на підприємстві, диверсифікація фінансово-господарської діяльності, посилення впливів і загроз з боку навколишнього середовища або частково пов'язані з ними. Забезпечення конкурентних переваг на підприємстві неможливе без створення та реалізації інноваційно-інвестиційної стратегії.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 від 01.01.2012 р. №929_014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014
2. Шевченко В. І., Мних Є. В. Деякі питання обліку основних засобів на підприємстві. *Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал. Мистецтво наукової думки.* №7.2019.С.19-22.
URL: http://www.rusnauka.com/2_KAND_2013/Economics/7_124387.doc.htm
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Закон України від 27.04.2000 р. №92 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

UDC 658.5

ANALYTICAL SUPPORT OF STRATEGIC DEVELOPMENT URBAN PLANNING ENTERPRISES

Posternak Oleksii

*student speciality 192 "Construction and Civil Engineering"
the Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture
e-mail: posternak.i@gmail.com*

*supervisor Posternak Iryna, candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
the Associate Professor Department Organization of construction and labor protection,
the Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture*

In town-planning is shown the tendency to integration, both in sphere of production of goods, and in management sphere; the expanded reproduction demands the further increase level a division of labor, concentration and specialization of building manufacture, an intensification exchange of results is industrial-economic activities. As one of perspective forms integration various complexes act in town-planning structure; in the course formation plans social and economic development of large cities even more often there is a situation when for increase of efficiency used financial, material and a manpower concentration of efforts, but also new progressive forms the organization of building manufacture – corporate, scientific and technical is necessary not simply, power efficiency [1].

In work the scheduling method in the organization of building manufacture is used. The planned schedule is such design document, in which dynamically (i.e. in time) terms and costs performance works are displayed. The planned schedule can be presented in various forms (descriptive, matrix, a sheet-calendar, graphic, etc.) From which the most evident is the graphic form. Last is widely applied in the form of the linear schedule chart (Gantt chart) and the network schedule (count). In substantial aspect the planned schedule it is system unites technology, the organization and economy building manufacture. Planned schedules are a basis both for the organization building manufacture, and for projects management. Planned schedules it is developed as a part of following projects: the business plan the investment building project; the project organization of building; the project a substantiation of investments; offers for its representation on the contract auctions; the project manufacture works; the project annual organization of works the building organization; technological cards, etc. The planned schedule also is a basis for formation the schedule of financing building and the schedule a monetary stream, connected with an estimation economic efficiency of the project.

For the description conditions performance kinds of works technological cards, for the description of processes – cards of labor processes serve. In some cases these descriptions are supplemented with technological normal which define all essential conditions and ways the control of works and the operations, necessary for their qualitative and effective performance.

High level coincidence interests of the basic industrial organizations entering in CSTC T-PPR at preservation a branch accessory and its corresponding inclusiveness in branch systems of planning, financing, logistics and management.

The interrelation of economic activities defining them dependence in achievement both own, and branch purposes, forming the given complex.

Territorially caused social and economic unity, is impossible without realization the coordinated economic policy, free from administrative restrictions.

Such are the most general features, testifying that at the organization management CSTC T-PPR it is impossible to adapt only an operating economic mechanism, search of new forms and methods is necessary. In effect, the main problem is today maintenance coordination in activity of the controls concerning various links and levels building branch. Suggest them to unite "under the

general roof" more often. But such structures are too bulky, unhandy, and are not always realized in practice, especially in building. It is necessary to organize thus participants CSTC T-PPR that they, realizing own purposes, would reach also the general results – we will tell, with partners in building of those or other building objects or with accessory manufacturers, though and not participating directly in works, but providing them, etc. Such mechanism is coordination. Integrity CSTC T-PPR is given by not so much spatial organization, how many that end result – a product of manufacture of reconstruction which and is created by builders. Now, when the emphasis becomes on economic control levers, neglect lessons coordination management in relation to primary economic cells are necessary for considering.

There are such constructive elements buildings for which thermal protection perfection is not unique or at least a reconstruction main objective. Some constructive elements building and without that require improvement, replacement or reconstruction, for example, them the decayed window covers, not tight or even the proceeding roof, the peeled off plaster on a facade concern. In such cases an expense for power reconstruction are inevitable, because suffers not only functionality a building and its suitability for residing, but also building aesthetics, and elimination these lacks any case will demand financial expenses.

Line methods the organization works can be calculated in the different ways, therefore they have received names of methods calculation the organization works. We will consider a method of continuous use of resources (M-CUR).

For calculation formation streams on method M-CUR we will consider the line organization of works presented by matrix durations and the schedule internal painting and decorating, at reconstruction buildings of historical building Odessa under standards power efficiency (tab. 1).

On four building objects (buildings of historical building Odessa), defined as private fronts of works, are carried out four kinds of works in rigid technological sequence (A→B→C→D) on each object: plaster works (index A), priming works (index B), under paint putty works (index C) and works on colorings (index D). The sequence development private fronts works also is fixed by the following sequence: 1→2→3→4.

Table 1

Matrix durations and the schedule internal painting and decorating, at reconstruction buildings of historical building of Odessa under standards power efficiency, calculated by a method of continuous use resources

Index and the name of works	Private front of work				Total duration of work
	I	II	III	IV	
A. Plaster works	0 7	7 9	16 6	22 8	30=7+9+6+8
B. Priming works	23 2	25 3	28 2	30 3	$T_B^w = 23$ 10=2+3+2+3
C. Under paint putty works	25 13	38 17	55 11	66 15	$T_C^w = 2$ 56=13+17+11+15
D. Works on coloring	64 5	69 8	77 4	81 6	$T_D^w = 39$ 23=5+8+4+6
Total durations of fronts of works	69=69-0 27= 7+2+13+5 42=69-27	70=77-7 37= 9+3+17+8 33=70-37	65=81-16 23= 6+2+11+4 42=65-23	65=87-22 32= 8+3+15+6 33=65-32	Stretching of communications frontal - 150

Source: It is developed by authors on the basis scheduling.

Each kind of work is carried out by constant cast which pass to the following object only after the full termination work on previous object. If the given complex works was carried out by a consecutive method its minimum duration would be equal to the sum of durations of all works entering into a given complex:

$$T = 7+9+6+8+2+3+2+3+13+17+11+15+5+8+4+6 = 119days.$$

For the line organization works at performance any work on any object performance two obligatory conditions is required:

1) the termination the given kind of work a resource on previous object (resource readiness of executors);

2) the termination a previous kind of work on the given object (technological readiness private front of work).

In the centre of each element tab. 1 values duration works in days are shown. At formation of schedules works the primary goal consists in calculation terms manufacture works or, otherwise, terms the beginnings and the terminations works.

For the given stream (tab. 1) as restriction maintenance of continuous performance of each kind of work (a zero stretching of resource communications), and as criterion function – the greatest possible rapprochement of adjacent kinds of works (private streams) is entered.

We will define the periods expansion works B, C and D, shown by following formulas (1):

$$\begin{aligned}
 T_B^w &= \max \left\{ \begin{array}{l} 7-0=7 \\ 7+9-0-2=14 \\ 7+9+6-0-2-3=17 \\ 7+9+6+8-0-2-3-2=23 \end{array} \right\} = 23; \\
 T_C^w &= \max \left\{ \begin{array}{l} 2-0=2 \\ 2+3-0-13=-8 \\ 2+3+2-0-13-17=-23 \\ 2+3+2+3-0-13-17-11=-31 \end{array} \right\} = 2; \\
 T_D^w &= \max \left\{ \begin{array}{l} 13-0=13 \\ 13+17-0-5=25 \\ 13+17+11-0-5-8=28 \\ 13+17+11+15-0-5-8-4=39 \end{array} \right\} = 39.
 \end{aligned} \tag{1}$$

Therefore, reconstruction historical building has the big social and economic value. Its primary goals consist not only in prolongation service life buildings, but also in liquidation physical and an obsolescence, increase operational characteristics and architectural expressiveness. It is offered to create in the city Odessa "the Corporate scientific and technical complex town-planning power reconstruction "CSTC T-PPR", as the innovative organizational structure using in practice the saved up scientific and technical potential for reconstruction buildings historical building of Odessa under standards power efficiency. The considered method of calculation building stream M-CUR possesses positive property of an effective utilization of cost labor and machine resources, at their considerable (defining duration of works) costs; however thus there are breaks in development of separate private fronts of works.

References

1. Posternak, I. M., & Posternak, S. A. (2016). Sohranenie ob'ektov kulturnogo naslediya Odessyi s uchetom energomenedzhmenta [Preservation objects a cultural heritage of Odessa with the account power management]. Preservation of historic buildings in the central part of Odessa via inscribing in the UNESCO world heritage list (pp. 220–223). Odessa: Astroprint (in Russian).

УДК 657 (045)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ ЩОДО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ПрАТ «МХП»

Юлія Потапенко

yll.ser.potapenko@gmail.com

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: к.е.н., доцент Анжела Грилицька*

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками грають важливу роль в системі розрахунків підприємства. На етапі розрахунків з контрагентами формується значна частина майнових надходжень, тому бухгалтерський контроль є вагомим значенням у загальному обліку підприємства.

Прибутковість діяльності підприємства залежить від швидкості обороту капіталу, що визначається цілим комплексом економіко-організаційних заходів. Його частиною є розрахунки між суб'єктами господарської діяльності. Для дотримання діючих правил розрахунків слід запобігати їх простроченню, сприяти зменшенню кредиторської заборгованості. Чим швидше здійснюється процес розрахунків, тим ефективніше працює економіка [1]. Якщо дебіторська заборгованість перевищує кредиторську, то технічно підприємство вважається банкрутом. Завданням підприємства не допустити цього та вирішувати питання в найкоротші терміни.

Зокрема, аналізуючи облік з постачальниками та підрядниками, на Приватному акціонерному товаристві «Миронівський хлібопродукт» також є проблеми, які потрібно вдосконалити для більш ефективної роботи.

На першому етапі взаємодії з постачальниками працюють менеджери, робота яких знайти постачальників з найкращими товарами та підписати договір для взаємовигоди. Якщо постачальник веде свою діяльність в різних напрямках, підприємство заключає й інші угоди та додаткові угоди для продовження взаємовигідної роботи. Тож при проведенні звірки часто виникають розбіжності через помилку бухгалтерів як контрагента, так і організації. Тобто неправильно виписані первинні документи, не вірно перераховані кошти супроводжують пересорт між договорами.

В даному випадку варто відслідковувати розбіжності частими звірками. Тобто варто проводити взаємні звіряння з контрагентом раз на місяць для усунення розходжень з даними контрагента.

Наступна проблема, яка виникає це затримка отримань первинних документів, відповідно первинний облік не може внести інформацію про отриманий товар, надані послуги або виконані роботи в систему 1С. Затримка отримання первинних документів може бути спричинена необачністю відповідальної особи, що отримує товар та має підписати акт, накладну, ТТН, тож проблема викликає затримку в оплаті, затримку погодження вхідних податкових накладних.

В цьому випадку, найдоцільнішим буде повний перехід на електронний документообіг. Наразі ПрАТ «МХП» використовує безліч програм, де обмінюється з контрагентами первинними документами. Найбільш використовувані програми: «BAS», «Вчасно», «М.Е.Дос», «МНР Partners». Тож доречно одразу узгодити який варіант буде найзручніший для обміну та включити цю умову до договору.

Проблема в обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками виникає через розбіжність з даними організації та контрагента. Звісно для проведення звірянь даних використовується регламентна звірка, яка проводиться 2 рази на рік для підтвердження кредиторської та дебіторської заборгованостей. Звірка в найчастіших випадках проводиться

за ініціативи менеджерів. Тож через великі об'єми роботи відповідальні особи не в змозі провести взаємні звіряння за ініціативи контрагента.

Для усунення неприємних ситуацій та удосконалення обліку доцільно створити «Гарячу лінію» та телеграм-бот. В телеграмі контрагент зможе отримати електронний варіант акту звірки без участі інших осіб, та лише у разі виявлення розходжень звернутись до «Гарячої лінії» і відповідальна особа створила запит, не відволікаючи від роботи бухгалтерію. За допомогою цих засобів зв'язку контрагент власноруч отримував інформацію з питань звіряння, термінів оплати та погашення заборгованостей.

Отже, для покращення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками і усунення прострочення заборгованості на ПрАТ «МХП» варто задіяти наступне:

- систематичне звіряння взаємних оборотів з контрагентами, особливо з постачальниками, що підписали більше ніж 2 взаємні угоди;
- повний перехід на електронний документообіг;
- створення «Гарячої лінії» та телеграм-боту.

Список використаних джерел

1. Костюк, Т. С., Грушко, В. І. Пропозиції щодо покращення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Вид-во Університет «КРОК». 2018. 180 с.* URL:<https://library.krok.edu.ua/media/library/category/materiali>

2. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 47. С. 86–92.* URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2021/47-2021/12.pdf>.

УДК: 336.027

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Катерина Тарасова

katya.tarasova0506@gmail.com

Харківський національний університет будівництва та архітектури, Харків
Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент Наталія Янченко

Ефективність управління фінансовими потоками підприємств завжди була актуальною для ринкової економіки в яких співпрацюють фінансові інститути та компанії. Економічна нестабільність призводить до зниження якості управління на мікроекономічному рівні, що негативно впливає на загальний процес управління фінансовими потоками [1 с. 33-42]. Проте часті фінансові кризи та посилення динаміки розвитку інтеграційної структури зумовлюють необхідність акцентування уваги на фінансових потоках та забезпечення комплексного системного аналізу та оптимізації ресурсів [2 с. 66-73].

Ефективне функціонування сучасних підприємств неможливе без забезпечення результативного управління фінансовими активами. Фінансові активи являють собою найбільш мобільну частину оборотних активів організації.

Згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) фінансовим активом визнається будь-який актив, який є: грошовими коштами, договірним правом вимоги грошових коштів або іншого фінансового активу від іншої компанії; договірним правом на обмін фінансових інструментів з іншою компанією на потенційно вигідних умовах; пайовим інструментом іншої компанії.

Аспект аналізу ефективності управління фінансовими потоками розглядали багато українців і ноземних вчених. Значний внесок внесли такі економісти: М. Білик, Т.

Заревчатська, Б. Хайров, В. Бірюков, Л. Карпенко, І. Кириченко, А. Лебедева, Т. Патієнко, І. Хайкін, У. Койлуоглу, Д. Елліот, Д. Морелатто та ін.

У дослідженні проаналізовано сучасні проблеми управління фінансовими потоками на підприємствах, призначено методи для підвищення ефективності управління фінансовими потоками.

Ф. Соханіч розглядав управління фінансовими потоками як процес, що охоплює стабільний розвиток. Це означає комплексне використання доходів і витрат і отримання прибуткових грошових потоків [3, с. 220].

Г. Кошелок вважає, що якість менеджменту підприємства буде високою, якщо буде позитивна оперативна діяльність грошових потоків [4 с. 108-115].

Управління фінансовими активами оснований на їхньому детальному аналізі, який дозволяє визначити фінансову стійкість і платоспроможність підприємства [5, с. 10-19].

Фінансово-економічний аналіз починається з групи фінансових активів на три складові ланки: грошові кошти, фінансові вкладення, дебіторська заборгованість [6, с. 148].

Основними складнощами при управлінні грошовими коштами підприємств у наш час є наступні моменти: проблема взаємних неплатежів; виручка від реалізації товарів на момент відвантаження товарів.

При управлінні дебіторською заборгованістю необхідно врахувати наступні фактори: вид продукції; ємність ринку; ступінь насиченості ринку продукцією; система розрахунків на підприємстві.

Всі фінансові активи об'єднує одна умова - це право майбутнього отримання доходу і його запитання.

Для вирішення проблем управління активами доцільним є використання таких методів:

1. Чітка класифікація з визначенням фінансової політики по відношенню до виду активів.
2. Фінансовий аналіз стану активів у складі всіх ресурсів підприємства і виходячий з цього стану рівень ліквідності і фінансових ризиків.
3. Система методів управління формуванням фінансового портфеля і руху цінних паперів.
4. Система методів управління дебіторськими заборгованостями.
5. Загальна кредитна політика фірми.

Висновки. Управління активами підприємства відіграє важливу роль в господарській діяльності підприємства, оскільки від прийняття ефективних управлінських рішень керівництва стосовно активів підприємства залежить його подальша діяльність та конкурентоспроможність.

Процес управління активами підприємства ускладнюється частою зміною умов, в яких воно функціонує, необхідністю оперативного прийняття рішень. Нестабільність податкового законодавства, наслідки фінансової кризи, низька платіжна дисципліна зумовлюють істотну недостатність оборотного капіталу у підприємств, що в багатьох випадках може призвести до їх банкрутства.

Особливості складу і структури активів підприємств передбачають також специфіку формування капіталу. Капітал підприємств завжди пов'язаний з його виробничо-господарською діяльністю, що обумовлено особливостями його діяльності та безпосередньо залежить від сфери здійснення підприємництва, специфіки організації виробничо-господарської структури, тощо.

Список використаних джерел

1. Morelatto D. P. Cash Flow and Its Use for Aid in Financial Management of Micro and Small Enterprises / D. P. Morelatto // Revista Científica da Faculdade de Educação e Meio Ambiente. – 2016. – Vol. 7(1). – P. 33-42.

2. Бояринова К. О. Властивості економічної функціональності підприємства в інноваційному розвитку / К. О. Бояринова // Економіка розвитку. – 2015. – № 4 (76). – С. 66–73.
3. Соханич Ф. Ф. Підвищення ефективності процесу управління фінансовими потоками підприємства / Ф. Ф. Соханич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.3. – С. 219-224.
4. Кошельок Г. В. Оцінка якості управління грошовими потоками на підприємстві / Г. В. Кошельок // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 1 (48). – С. 108-115.
5. Малицька В. Б. Аналіз фінансових активів, як однієї з основних груп показників фінансового стану організації. Малицька В. Б., // Аудит і фінансовий аналіз. – 2008. – №1. – С. 10-19.
6. Ронова Г. Н. Аналіз фінансової звітності. Навчальний посібник. Ронова Г. Н., М., – 2010. – С. 148.

УДК 631.162

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ПОТОЧНИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ТВАРИННИЦТВА НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Дар'я Філіпенко

ovodl@khnmu.edu.ua

*Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
Науковий керівник: канд. екон. наук Лариса Овод*

Аграрний сектор економіки України є особливою сферою виробничої діяльності, оскільки в процесі виготовлення сільськогосподарської продукції, поряд з матеріальними, енергетичними, технічними, фінансовими та трудовими ресурсами, використовуються також живі рослини та тварини, які входять до складу біологічних активів і є природними ресурсами. Тому створення конкурентоспроможної економіки України потребує приділення значної уваги питанням управління біологічними активами, які є специфічним засобом сільськогосподарського виробництва та відіграють важливу роль у забезпеченні розвитку економіки в цілому та аграрного сектора зокрема [1, с. 19]. Особливо значущою є тваринницька галузь.

Попри певні економічні важелі щодо стимулювання виробництва продукції тваринництва та досягнення зоотехнічної науки, стан справ у колісах потужній в Україні галузі постійно погіршується, особливо в останні роки. Вищевикладене свідчить, що необхідно робити певні кроки, які сприятимуть розвитку та поліпшуватимуть діяльність галузі тваринництва, а також забезпечуватимуть ефективне управління витратами в цій галузі [2, с. 51].

Сьогодні на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах практично відсутня цілісна система управління витратами, що негативно позначається на прибутковості їх діяльності. Зважаючи на те, що у сучасних умовах господарювання більшість аграрних підприємств не спроможні залучити додаткові ресурси через обмежені фінансові можливості, одним із способів зростання прибутку для них є підвищення ефективності використання наявних ресурсів. У цьому аспекті у процесі аналізу більш детального вивчення потребують питання оцінювання ефективності використання біологічних активів тваринництва.

Доцільно зауважити, що оперативне, ефективне управління біологічними активами,

особливо в умовах активного розвитку сучасних комп'ютерних технологій зумовлює потребу в формуванні цілісної обліково-аналітичної системи в аграрному секторі економіки. Управлінський облік, аналіз та контроль витрат мають стати основою для якісного аналітичного забезпечення управління поточними біологічними активами в тваринництві. В управлінні витратами важлива роль відводиться економічному аналізу. Аналіз відіграє важливу роль та значення у підготовці інформації для планування та прогнозування результатів діяльності підприємства й оцінювання якості та обґрунтованості планових показників, у перевірці та об'єктивному оцінюванні їх виконання [2, с. 55].

Основна мета управлінського аналізу використання поточних біологічних активів тваринництва – пошук можливостей нарощування обсягів виробництва продукції тваринництва, поліпшення її асортименту і якості, оптимізація витрат.

Збільшення обсягів виробництва продукції та оптимізація витрат – головні напрями підвищення ефективності управління розвитком тваринництва і використання його поточних біологічних активів. Усебічне і глибоке вивчення показників виробництва продукції – отриманого приплоду, приросту живої маси тварин на вирощуванні і відгодівлі та собівартість продукції – мають бути у центрі уваги управлінського персоналу: менеджерів і обліковців [3, с. 574].

Актуальні питання аналізу ефективності використання біологічних активів тваринництва, обсягу виробництва продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах висвітлено в наукових публікаціях Т.Г. Бондаревої, О.Б. Немкович, Т.О. Мулик, Л.А. Бахчиванжи та інших [1; 2; 3]. Однак, система формування та розвитку конкурентоспроможного виробництва продукції тваринництва за допомогою управлінського аналізу потребує подальшого поглибленого вивчення.

Здійснюючи аналіз виробництва продукції тваринництва, ефективності використання біологічних активів, необхідно враховувати особливості розвитку цієї галузі, а саме:

- виробництво продукції значною мірою залежить від біологічних особливостей тварин;
- розвиток даної галузі тісно пов'язаний з розвитком рослинництва;
- виробництво продукції тваринництва та використання поточних біологічних активів суттєво залежить від впровадження сучасних технологій утримання, годівлі тварин, а також умов для роботи працівників тваринництва.

Найважливішим показником економічної ефективності виробництва продукції є собівартість продукції тваринництва, яка характеризує витратний складник факторного аналізу використання поточних біологічних активів. Комплексний факторний аналіз собівартості продукції має охоплювати низку чинників, які дають уяву про кількісний вираз витрат із розрахунку на одну голову відповідного виду поточних біологічних активів та характеризують якісний складник – продуктивність однієї голови [3, с. 575].

З метою розв'язання конкретних завдань управління аналіз використання поточних біологічних активів тваринництва передбачає застосування певної системи показників, що дає змогу комплексно оцінити віддачу потенціалу біологічних активів, намітити основні напрями зміни стратегії розвитку тваринництва. Отже, можна виділити такі основні напрями управлінського аналізу наявності й використання поточних біологічних активів тваринництва:

- 1) аналіз динаміки та структури продукції тваринництва за її видами;
- 2) факторний аналіз обсягу виробництва продукції тваринництва:
  - а) вплив кількісних факторів (поголів'я тварин; розміщення, спеціалізація підприємства; відтворення, оновлення і оборот стада; організація власного кормовиробництва; наявність ресурсного потенціалу, виробничої інфраструктури та матеріально-технічної бази, системи технологій тощо);
  - б) вплив якісних факторів (продуктивність тварин; наявність кормової бази та органічних кормів; якість кормів, структура раціону тварин; наявність інтенсивних порід

тварин; організація праці, умови утримання тварин; зоотехнічне і ветеринарне обслуговування тварин тощо);

3) аналіз виходу продукції із розрахунку на 1 грн. вартості поточних біологічних активів тваринництва окремого виду;

4) аналіз валового прибутку від реалізації продукції тваринництва за її видами;

5) визначення питомої ваги поточних біологічних активів тваринництва в загальній сумі оборотних активів;

6) оцінка складу і структури біологічних активів тваринництва;

7) аналіз динаміки поголів'я тварин за їх видами;

8) аналіз оборотності поточних біологічних активів, у тому числі в тваринництві;

9) аналіз динаміки складових виробничої собівартості продукції тваринництва за видами продукції та видати витрат:

а) прямі та непрямі витрати;

б) змінні та постійні витрати;

в) основні та накладні витрати;

10) аналіз структури виробничої собівартості продукції тваринництва за видами продукції та витрат в динаміці:

а) прямі та непрямі витрати;

б) змінні та постійні витрати;

в) основні та накладні витрати;

11) аналіз динаміки собівартості виготовленої та реалізованої продукції тваринництва за її видами;

12) факторний аналіз собівартості 1 ц приросту живої маси тварин:

а) кількісний вираз витрат із розрахунку на одну голову відповідного виду поточних біологічних активів (корми; оплата праці; засоби захисту тварин; роботи і комунальні послуги сторонніх підприємств; витрати на утримання основних засобів; інші основні витрати тощо), у тому числі за поділом на такі види витрат:

– основні та накладні;

– прямі та непрямі;

– змінні та постійні;

б) якісний складник витрат – продуктивність однієї голови (рівень годівлі тварин; якість кормів; структура кормового раціону; ефективність використання кормів; породний і віковий склад тварин; умови утримання тварин тощо).

За результатами проведеного аналізу слід:

– виявити вплив факторів на досліджувані показники та їх негативну зміну,

– виявити резерви підвищення ефективності використання біологічних активів тваринництва;

– розробити управлінські рішення для усунення недоліків використання поточних біологічних активів тваринництва та здійснити контроль за їх реалізацією.

Вважаємо, що запропонована система показників управлінського аналізу поточних біологічних активів тваринництва дасть можливість управлінському персоналу сільськогосподарського підприємства більш об'єктивно та поглиблено оцінити ефективність їх використання та оперативно відреагувати на негативні фактори та тенденції щодо її зміни, зосередивши увагу на тих чинниках, які мають найбільш суттєвий вплив. Це дасть можливість забезпечити своєчасне оновлення поточних біологічних активів тваринництва і вирішити проблему підвищення ефективності використання.

Список використаних джерел

1. Бондарєва Т. Г., Немкович О. Б. Обліково-аналітичний аспект управління біологічними активами в сільськогосподарських підприємствах. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2018. Вип. 3(83). С. 19–30.

2. Мулик Т. О. Витрати як базова складова системи обліку та аналізу виробництва продукції тваринництва. *Modern Economics*. 2020. № 22(2020). С. 50–58.

3. Бахчиванжи Л. А., Златов М. М. Діагностика стану обліково-аналітичного забезпечення управління поточними біологічними активами тваринництва в сільськогосподарських кооперативах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип.15. С. 572–578.

УДК 631.11

PECULIARITIES OF TAXATION OF FINANCIAL RESULTS AT AGRICULTURAL ENTERPRISES

Alina Shatunova

alina.shatunova2016@gmail.com

Cherkasy State Business College, Chekrasy

Supervisor: Ph.D., Associate Professor Anzhela Grylitska

In the process of agricultural enterprise management the most important role is played by information support of operative decision-making, the quality of which is determined by the rational organization of the accounting system.

Peculiarities of agricultural production leave their mark on the accounting of all business operations and processes of the enterprise, in particular on the accounting of its financial results. This is primarily due to the fact that living organisms and the products of their vital activity play a key role in the production process, the evaluation and accounting of which have their own specifics. Therefore, today for both scientists and accounting professionals, the problem of ensuring the reliability of accounting for financial results in agricultural enterprises is very acute and is extremely relevant.

The main purpose of creating a commercial enterprise and the key to its successful operation is to obtain a positive final financial result - profit. It is the financial result that is the defining economic category and the main measure of the efficiency of the enterprise. An objective and correct definition of financial results, especially in the field of agriculture, has always been the subject of scientific debate among both scholars and practitioners. 1

In our opinion, one of the main reasons for such positive changes in the agricultural sector is the opportunity for companies to independently choose the tax regime and plan their costs. According to the Tax Code of Ukraine, the taxation of agricultural enterprises today can be carried out in two ways: the general taxation system and the special tax regime. The business entity independently chooses the tax system under which it will work.

Using in their activities the general system of taxation of accounting and reporting, agricultural producers pay all, without exception, taxes and fees specified by the Tax Code of Ukraine. This tax regime does not contribute to state support and the creation of special preferential conditions for producers. The main taxes paid are corporate income tax, value added tax, land tax, personal income tax. In addition, agricultural enterprises can be payers of other taxes, provided they have taxable items. A significant disadvantage of this tax system is the significant tax burden on taxpayers.

However, subject to the requirements established by the Tax Code of Ukraine, agricultural producers have the right to use a special tax regime and be payers of a fixed agricultural tax.

Payers of the fixed agricultural tax may be agricultural producers in which the share of agricultural production for the previous tax (reporting) year is equal to or exceeds 75%.

The object of taxation is the area of agricultural land (arable land, hayfields, pastures and perennials) and / or lands of the water fund (inland waters, lakes, ponds, reservoirs), owned or

provided to agricultural producers, including on lease.²

The legislation of Ukraine determines the profit in terms of the mechanism of its formation. According to National Accounting Regulation (Standard) 1 "General Financial Reporting Requirements", profit is the amount by which income exceeds the related expenses, and loss is the excess of the amount of expenses over the amount of income for which these expenses were incurred. [3].

Tax law identifies the concepts of "financial results" and "profit". In particular, in Art. 134 of the Tax Code of Ukraine provides that profit is determined by reducing the amount of income for the reporting period on the cost of goods sold, work performed, services rendered and the amount of other expenses of the reporting tax period [4].

The financial results of agricultural enterprises should be considered as a universal economic category that reflects the effectiveness of the enterprise by comparing income from a particular type of agricultural product or biological assets, a particular industry, type of activity or the enterprise as a whole with the amount incurred

Also, profit is the main internal source of financial resources of the agricultural enterprise, which ensures its development. The higher the level of profit, the lower the need to raise funds from external sources, and the higher the level of self-financing of enterprise development, ensuring the implementation of strategic goals, increasing the competitive position of the enterprise in the market.

The multisectoral nature of agricultural activity determines the priority of influencing the financial result of a number of factors, among the main of which are: the volume and structure of a particular type of product sold, selling price and costs incurred for its production and sale. In the current conditions of development of market relations and increasing competition among agricultural producers there are many problems and unresolved issues to ensure the effective development of the enterprise and strengthen its competitive position in the market.

At the present stage of development of market relations, the activities of agricultural enterprises take place in dynamic, often changing conditions. As a result, there is a need for an immediate response to changes in the external environment, which poses a constant threat to the economy's position in the market.

Response speed is associated with the rational use of internal capabilities to develop and implement their own development strategy, as a set of specific measures to select strategic directions of development, defining key objectives aimed at implementing the best possible options for optimal production and sales of products with rational use of resource potential. creating favorable internal and external conditions for successful operation.

Accordingly, management decisions should be aimed primarily at maximizing the use of internal reserves - efficient use of production and resource potential, development and implementation of appropriate strategic measures and activities that would allow agricultural enterprises not only to survive in difficult conditions under environmental influences, but also to ensure further sustainable development through the use of its own reserves to increase the efficiency of production and economic activities and internal capabilities to counter the threats of a changing environment.

References

1. Tredit V.E, Kovaleva O.V. Features of accounting for financial results of agricultural enterprises. *Economy and society*. 2019. Is. 7. P.984-991
2. Butko O.Y. Taxation of agricultural enterprises in terms of tax changes. *Efficient economy*. 2018. №12. P.156-159
3. National Regulation (standard) of accounting 1 "General requirements for financial reporting" approved by the order of the IFI of Ukraine from 07.02.2013. № 73. [Electronic resource]. Access mode: www.rada.gov.ua.
4. Tax Code of Ukraine of December 2, 2010 № 2755-VI. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

УДК: 657:331.102.24

ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Анна Шевченко

shevchenkoannsa@gmail.com

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: к.е.н., доцент Анжела Грилицька*

Кожного дня ми спостерігаємо за відкриттями в різних сферах нашого життя. Технології еволюціонують кожної хвилини і тому людині важливо встигнути та зуміти пристосуватися до нового темпу життя, щоб повноцінно себе відчувати в сьогоденні. Деякі науковці б'ють на сполох і змушують представників певних професій задуматися чи знайдуть вони місце в своїй професії завтра. Все більше людей опановують ІТ-сферу, а що стосовно бухгалтера? Сьогодні всі підприємства мають відділ бухгалтерії, а уявити діяльність такого підприємства без цього відділу не піддається уяві. [4]

Розкрили зміст і значення бухгалтерського обліку, охарактеризували проблеми бухгалтерського обліку в умовах сьогодення такі науковці, як Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, Л.М. Кіндрацька, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, О.М. Петрук, М.С. Пушкар, Л.В. Чижевська та ін. Але питання перспективи професії бухгалтера в умовах сучасності залишається актуальним. [1, с. 403]

Сучасний бухгалтер це не просто людина яка займається проведенням розрахункових операцій, формуванням річної, квартальної чи місячної звітності, це професіонал який має знання в різних сферах, таких як облік, економіка, ІТ-сфера, міжнародні відносини, податкова справа, менеджмент.

Глобальний інститут McKinsey зробив дослідження про вплив цифрових технологій на професії сучасності, про можливість їх зникнення, це дослідження показало, що цифрові технології можуть витіснити в середньому 15% зайнятого населення, й що до 2036 року автоматизація досягне 60% робочих місць. [3, с. 590]

Глобалізація та інтелектуалізація торкнулася і сфери економіки:

- з'явилися «хмарні» технології, які використовують комплекс технологій обробки даних, використовуючи потужності Інтернету, інформація з використанням даної технології постійно зберігається на серверах в Інтернеті й тимчасово кешується;
- бухгалтерські програми пов'язані з такими системами, як CRM, SCM, ERP;
- блокчейн, це цифровий реєстр в якому проходять транзакції і можуть проглядатися лише тими хто має доступ, інформація зберігається в спеціальних структурах-блоках;
- штучний інтелект, це розділ комп'ютерних технологій який займається розробленням інтелектуальних систем, полегшення роботи людини, топто те, що може робити людина, в бухгалтерському обліку штучний інтелект займається збиранням, обробкою та аналізом великих об'ємів інформації в дуже короткий термін;
- BigData, це сукупність інструментів та методів обробки даних в безперервному розподілу по величезній кількості вузлах обчислювальної мережі. [2, с. 202-203]

На ринку праці роботодавці все частіше надають перевагу на бухгалтерів, які вміють робити необхідні аналітичні дослідження та можуть проводити контрольні функції. Перевагою в сучасних умовах може бути знання міжнародних стандартів, митного законодавства, важко уявити сучасного бухгалтера без володіння іноземною мовою та інші.

Роль та місце бухгалтера в сучасних умовах інформаційного суспільства спричинили розширення завдань бухгалтера стосовно вимог постіндустріальної економіки.

Професія бухгалтера в майбутньому буде відрізнятися від сьогоднішнього бухгалтера. Програмне забезпечення є ще більш автоматизована, все більше завдань візьме на себе штучний інтелект і бухгалтер вже більше не буде виконувати свої звичні функції, а буде

спостерігач і коригувальник за вірним виконанням функцій комп'ютера, чи, можливо, гаджета про існування якого ми ще не здогадуємось. Одна помилка штучного інтелекту і довіра до нього може знизитися в разі і додасть проблем бухгалтеру.

Українські бухгалтери тривалий час використовують хмарні сервіси працюючи з клієнт-банками, програмами здачі бухгалтерської звітності, самі бухгалтерські програми, тобто ті, які працюють через Інтернет і хмарну систему. Хмарними обчисленнями усе частіше користуються малий та середній бізнес, саме вони є лідерами з використання хмарних технологій, 85% цих представників користуються ними, в той час в країнах Європейського Союзу цей показник знаходиться на рівні 53%. [3, с. 591]

В науковому середовищі існує декілька думок щодо введення інноваційних технологій в економічну сферу, деякі вчені переконані що запровадження штучного інтелекту призведе до істотного зменшення робочих місць серед бухгалтерів. В той час як інші впевненні, що автоматизація обліку ніяк не вплине на зайнятість, а лише призведе до зміни завдань бухгалтера.

Отже, автоматизація бухгалтерського обліку сприяє на покращення бізнес-процесів. Сьогодні, бухгалтер - це людина яка створює обліково-аналітичне забезпечення, які допомагають в прийнятті управлінських рішень. Вкорінення в облікову діяльність штучного інтелекту сприяє підвищенню попиту на працівників, які вміють працювати в digital -сфері. В той же час попит на високопрофесійних працівників залишається на високому рівні.

Список використаних джерел

1. Новікова О. П. Сучасня тенденції розвитку бухгалтерського обліку та їх вплив на розвиток бухгалтерської професії в Україні. *Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: теорія, практика та професійна етика*. 2020. С. 403.
2. Плікус І. Й.; Осадча О. О.; Жукова Т. А. Розвиток професії «бухгалтер» в умовах цифрової адженди: емпіричні дослідження щодо майбутнього професії. Суми. 2019. С.590
3. Плікус І. Й. Модель професії бухгалтер в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. Суми. 2019. С. 456.
4. Швиденко В. Якою буде у майбутньому робота бухгалтера? *Стимул учб. центр*. 2019. URL https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=yak_ya_stala_bukhgalterom

УДК 657

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Діана Шудура

dianashudurya@ukr.net

*Черкаський державний бізнес-коледж, м.Черкаси
Науковий керівник: к.е.н., доцент Анжела Грилицька*

В даний час для підприємств є важливим виявлення помилок та швидке їх вирішення, тому вони набувають самостійності, яке передбачає переосмислення таких функцій, як:

1. Планування
2. Аналіз
3. Контроль
4. Облік

Але для цього не достатньо бухгалтерського обліку, тому на підприємствах створюються відділи управлінського обліку.

Управлінський облік – це та інформація, яка накопичується, збирається, після якої підприємства (керівництво) приймає оперативні та стратегічні рішення. Основною метою цього обліку є оперативне збирання інформації та її швидке вирішення, ведення якої

регулюється нормативними документами.

Об'єктами можуть бути структурні одиниці, господарські засоби, господарська складова доходи та витрати.

Основними методами управлінського обліку є: бюджетування (яке необхідне для розподілу коштів підприємства); директ-костинг (це процес, який контролює розподіл постійних та змінних витрат); визначення точки беззбитковості (це той показник за допомогою якого підприємство визначає, коли отримує дохід з урахуванням всіх витрат) та інші.

Першим етапами розкриття інформації управлінського обліку є підготовчий, на якому аналізується організаційна форма підприємства та визначаються технології виробництва продукції. Після цього етапу вирішення інформації розподіляється на певні рівні та визначаються способи вирішення, а саме:

1. Методологічний рівень, на якому визначаються показники аналізу, встановлюються види і форми бюджетів, вибір методу розрахунку собівартості та вибір оптимальної системи обліку.

2. Технічний рівень, на якому розробляються форми внутрішньої звітності, вибирається програмне забезпечення та встановлюється порядок записів у регістрах.

3. Операційний рівень, на якому розподіляються обов'язки між працівниками центрів відповідальності та розробляються внутрішні положення організації управлінського обліку.

За допомогою управлінського обліку отримують інформацію про грошові кошти підприємства, стан взаєморозрахунків на підприємстві та про стан суб'єкта господарювання, тому організацію цього обліку на підприємстві повинна відповідати вимогам, а саме: допомагати приймати рішення, бути корисною, розподіляти обсяги виробництва продукції, контролювати ресурси, контролювати відхилення важливих економічних показників та відразу надавати інформацію та допомагати отримувати ефективні та позитивні результати для підприємства.

У порівнянні з бухгалтерським обліком, управлінський облік є комерційною таємницею та призначений для внутрішніх потреб. Але цей облік не є важливим на підприємстві, його застосовують лише ті підприємства, які вирішили його застосувати. Позитивною характеристикою управлінського обліку є те, що він не регламентується законодавством та державними органами, правила його ведення виключно складаються підприємством, враховуючи завдання на підприємстві та його специфіку.

Організація управлінського обліку на підприємстві складається з системи, яка вирішує питання певної ланки виявленої інформації (рис. 1).

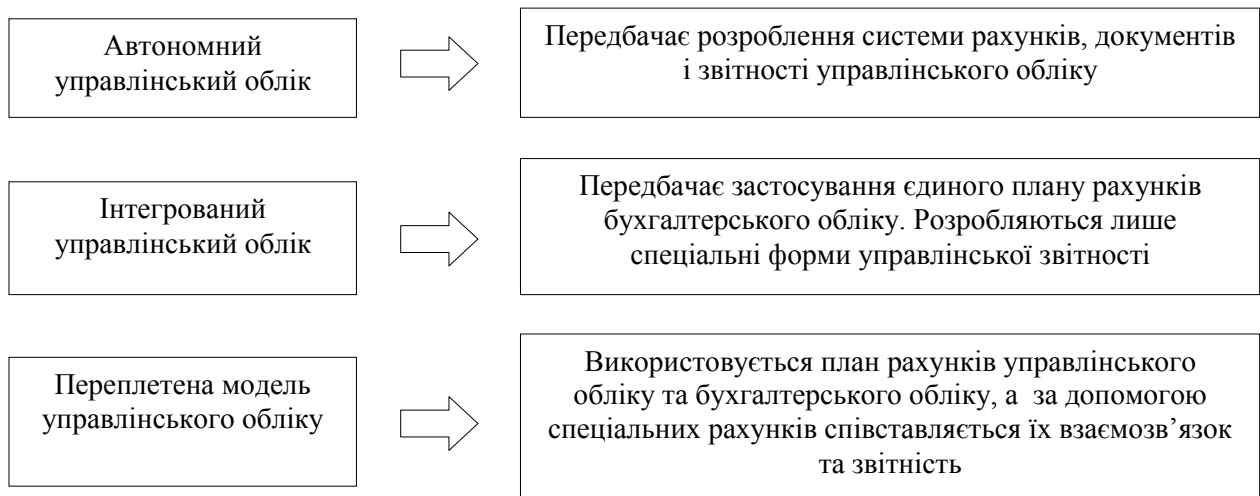

Рис. 1. Система організації управлінського обліку

Джерело: розроблено автором

Отже, управлінський облік є ефективним на підприємства для вирішення проблем та здобуття свої цілей. Цей облік передбачає прогнозування планів на майбутнє, а у свою чергу спеціалісти з бухгалтерського обліку використовують дані минулого. В майбутньому керівники підприємства будуть звертати менше уваги на точності даних, а будуть зосереджені на тому, щоб швидко їх отримати.

Список використаних джерел

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: навчальний посібник. 2-ге вид. Київ: центр учб. літ. 2009. 440 с.
2. Васюк Н.В. Методологія організації управлінського обліку на підприємстві. Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 1. 2013. С. 40–45.
3. Гнилицька Л. В. Управлінський облік: практикум: навч. посіб. Київ : КНЕУ. 2010. 288 с.
4. Добровський В.М. Управлінський облік: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ.: КНЕУ. 2003. 235 с.
5. Королович О. Управлінський облік в Україні та питання становлення його на промислових підприємствах. Київ..2019. 240 с.

УДК: 351:82

ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ЯК ПРОЦЕС ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Соломія Байдалка

baysolomiya@ukr.net

ЛНУ імені І. Франка, м. Львів

Науковий керівник: канд.екон.наук, доцент Ольга Маліновська

На сьогоднішній день світова економіка вступає на новий рівень цифрового розвитку, який характеризується позитивною трансформацією систем та механізмів публічного управління. Протягом останнього десятиліття питання щодо підвищення ефективності та якості управління лише привертало до себе увагу та стало досить важливим напрямком у дослідженнях науковців, результати яких висвітлили принципи реформування публічного управління. Зараз Україна стоїть на порозі значного прогресу в розбудові інфраструктури та послуг у сфері електронного урядування. На даний час в Україні помітний великий прогрес в створенні електронного уряду та інфраструктури [8]. В результаті чого, у 2020 році Україна займає 69-ту позицію в рейтингах найрозвиненіших країн за електронним урядуванням, що на 13 позицій вище, ніж у 2018 році. Рейтинг створено на основі досліджень ООН «E-Government Survey 2020». У дослідженнях узагальнено показники різних країн з 2018 по 2020 роки щодо розвитку електронного урядування [6].

У 2019 році був представлений експериментальний проект «Держава у смартфоні». Одним із головних завдань проекту є запровадження цифрових технологій у системи державного управління та надання державних послуг. Однак успішна реалізація плану буде можлива лише за умови досягнення консенсусу щодо стратегічних цілей, які визначають суспільно обрану модель соціально-економічного розвитку, засновану на фундаментальному розумінні ролі, завдань та функцій держави в умовах цифрової економіки. Цифрова трансформація в Україні є величезним інвестиційним ресурсом, оскільки дає можливість людям звільнити години, що витрачаються на черги, заповнення документів, перевірку реєстрацій, сертифікатів. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль зазначив, що використання цифрових технологій має багато переваг. «Цифровізація – це створення високої доданої вартості для держави, підвищення ефективності економіки та бізнесу. Всі ці заходи стануть геополітичною перевагою України» [1].

Стратегічною метою цифрової трансформації публічного управління має стати не лише поетапне впровадження технологій для покращення діяльності органів управління, а й якість публічного управління для ефективного реалізації національних проектів та забезпечення сталого зростання та конкурентоспроможності економіки України. Процес цифровізації публічного управління визначається міжнародно-правовими нормами та регулюється вимогами законодавства України відповідно до цілей національної політики розвитку та успішного використання ефективних електронних технологій та використання інформаційних ресурсів. У цьому контексті слід звернути увагу на спеціальні положення Хартії ЄС, які підтверджують міжнародне право щодо поширення інформації без втручання органів державної влади [4].

Як приклад побудови цифрового уряду варто звернути увагу на Європейський план про розвиток електронного уряду на 2016-2020 роки [2]. Програма спрямована на впровадження інноваційних соціальних технологій, що охоплюють усі технологічні галузі та ґрунтуються на розвитку інтероперабельності [5]. Крім того, Україна приєдналася до програми Європейської комісії ISA Programme, що підтримує розвиток цифрових рішень, які дозволяють державним установам надавати європейському бізнесу та громадянам високоякісні електронні послуги за допомогою спільних принципів, стандартів та сумісних систем [3]. Основні відмінності програми полягають в тому, що:

➤ Нові мобільні послуги покращують якість життя, спрощуючи взаємодію між громадянами;

➤ Постійно доступні ІТ-послуги залучають нові компанії та сприяють місцевій економіці;

➤ Вбудований інтелект покращує безпеку даних [7, 8].

Цифрова платформа публічного адміністрування – це сукупність інформаційних технологій як основи обміну інформацією, яка в процесі надання державних послуг може справляти синергетичний вплив на порядок, обробку та використання інформаційних ресурсів за допомогою сучасних електронних засобів.

Дивлячись на специфіку публічного адміністрування можна виділити такі цифрові платформи:

➤ Корпоративні платформи;

➤ Промислово-технологічні платформи;

➤ Інструментальні платформи;

➤ Інфраструктурні електронно-цифрові платформи;

➤ Прикладні платформи .

Використання цих платформ дає ширші можливості органам публічного адміністрування і в результаті цього, можна отримати такі функції:

➤ Зниження фінансових витрат при наданні послуг;

➤ Впровадження необхідних інновацій;

➤ Покращення обміну інформацією між представниками приватного сектору та офіційним керівництвом;

➤ Формування простору діяльності для онлайн-посередників [6].

Економіка в цифрових платформах передбачає собою глибокі зміни глобального макроекономічного середовища, створенням нових правил ведення бізнесу. Завдяки впровадженню нових технологій, необмеженій торговельній площі та масштабу онлайн-операцій такі платформи здатні створювати цінність швидше ніж звичайні компанії, витісняючи їх з ринку. Усвідомлюючи трансформаційну силу платформ, компанії в різних галузях прагнуть використовувати платформи для подальшого зростання, прибутку, підтримки середовища співпраці, створення цінності та інновацій.

Список використаних джерел

1. Денис Шмигаль: Цифровізація — це колосальний інвестиційний ресурс, який є змога спрямувати на розвиток економіки // Урядовий портал. – 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denis-shmigal-cifrovizaciya-ce-kolosalniy-investicijnijresurs-yakij-ye-zmoga-spryamuvati-na-rozvitok-ekonomiki>.

2. Petrenko V. Intellectualization Management of Intellectual Resources – Urgent Need of Modern Society / V. Petrenko // World Scientific News. – 2016.

3. Україна долучається до ISA Programme // TAPAS. URL: <https://tapas.org.ua/alluk/news-uk/ukraina-doluchaietsia-do-isa-programme/>

4. Хартия основных прав Европейского Союза // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text

5.5. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://strategy.uifuture.org/kraina-zrozvinitoou-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

6. eGovernment Action Plan ..European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/digital-singlemarket/en/egovernment-action-plan>

7. UN E-Government Survey 2020 // United Nations. – 2020.

8. Міністерство цифрової трансформації України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://thedigital.gov.ua/ministry>

УДК 330.341.1

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Іванна Бойчук

ivankaa.boichuk@gmail.com

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Науковий керівник: д. екон. наук, професор Інна Дейнега

Сучасні тенденції розвитку, у тому числі й економічні, спрямовані на оптимізацію наявних процесів та впровадження високотехнологічних виробництв. Економічна система трансформується та вдосконалюється шляхом інноваційного розвитку. Нові моделі зростання, засновані на впровадженні інноваційних технологій, мають значну цінність для бізнес-середовища. Важливою складовою інноваційного розвитку економіки держави є її модернізація, у тому числі впровадження цифрових технологій. У сучасній науковій літературі все частіше з'являються такі визначення, як «цифрові технології», «цифрування», «цифрова економіка» [3].

Термін «цифрова економіка» можна охарактеризувати як трансформацію або адаптацію секторів економіки держави до цифрових технологій. Традиційно під цифровою економікою розуміли виробництво, продаж і доставку продукції через комп'ютерні мережі. Тобто це розвиток цифрової інфраструктури держави, необхідної для трансформації всіх сфер життя, надання їм значного економічного та соціального ефекту. Все це відкриває величезні нові можливості для держави, суспільства та громадян. Характерною особливістю цифровізації є активне впровадження та використання цифрових технологій зберігання, обробки та передачі інформації в усіх сферах людської діяльності.

Адаптація економіки до цифрового простору відкриває унікальні можливості для розвитку та покращення якості життя громадян. Швидкі та глибокі наслідки цифрової трансформації будуть можливі лише в тому випадку, якщо ця трансформація стане основою життя українського суспільства, економіки та державних інституцій і стане звичним і повсякденним явищем [3].

Якісна інформація є ключовим ресурсом цифрової економіки, а Інтернет – основним шаром, який створює всі сприятливі умови для цифрового простору. Ключовою фігурою в цифровій економіці є клієнт – без нього немає сенсу в процесі економічної діяльності. Клієнт вибирає продукт і спирається на поради, особистий досвід і рекламу [2].

Цифровий світ вносить свої корективи та кардинально змінює підхід до ведення бізнесу, впроваджуючи нові інформаційні технології, такі як: система управління маркетингом, продажами та обслуговуванням; телефонія та месенджери; система документообігу та управління персоналом; система бухгалтерського обліку тощо. Загальна закономірність проєктів цифрової економіки – це орієнтація на конкретного споживача та комплексне використання інформації як рушійного ресурсу з урахуванням специфічних характеристик конкретного споживача в конкретному місці та глобального використання цифрових технологій трансформації ресурсів для реальних бізнес-процесів. Високий ступінь автоматизації та цифровізації робочих процесів має великий вплив на створення конкурентного середовища як між компаніями, так і між багатьма країнами, що призводить до суттєвих змін у процесі трансформації бізнесу. Такі зміни ставлять перед національними та європейськими інституціями нові виклики [1, 56-60].

На відміну від розвинених європейських країн, США, Японії та Китаю, де великі компанії поступово інвестують у нові цифрові технології, Україна значно відстає. Організаціям не вистачає ресурсів та державної підтримки, щоб забезпечити інфраструктуру та технології, необхідні для виконання процесів. Досі немає взаємозв'язку між

дослідницькими можливостями та промисловим сектором, присутня слабка законодавча база. Цифровізація України має сприяти розвитку інформаційного суспільства, ЗМІ, креативного середовища та креативного ринку. У побудові відкритого інформаційного суспільства створення, поширення та збереження контенту мають першорядне значення. Створення контенту, насамперед українською мовою, відповідно до національних чи регіональних потреб має сприяти соціальному, культурному та економічному розвитку, зміцненню інформаційного суспільства. Свобода шукати, одержувати, передавати і використовувати інформацію для створення, накопичення й поширення знань є ключовим фактором здорового розвитку інформаційного суспільства [4, с. 44].

Створення, збір та поширення інформації є ключовим фактором здорового розвитку інформаційного суспільства. Цифровізація України має керуватися міжнародним, європейським та регіональним співробітництвом для приєднання України до ЄС, виходом України на європейський та світовий ринок електронної комерції та послуг, банківської та біржової діяльності тощо. Саме «цифровізація» має допомогти Україні інтегруватися в європейські та світові системи, адже глобалізація є результатом поширення інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 56-60].

Цифровізація економіки однозначно призведе до зміни виробництва продукції. Перехід до цифровізації економіки має значний вплив на ринок праці, оскільки очікується комплексна зміна вимог до кваліфікованих працівників. Вони пов'язані зі створенням нових робочих місць і втратою наявних, що неминуче веде до перегляду розвитку виробничих відносин, нормативно-правової бази у сфері зайнятості.

Підсумовуючи виклад матеріалу, можна коротко окреслити найважливіші ефекти, що виникають / виникатимуть під впливом цифровізації: якісна перебудова всіх сфер життя і діяльності людей, докорінна зміна ринку праці, управлінської діяльності, освіти тощо, що призводить до зникнення традиційних професій у результаті комп'ютеризації робочих процесів; актуалізація формування нових навичок на ринку праці, що, в свою чергу, потребує перебудови системи освіти, розвитку транснаціональних форм навчання, освітніх онлайн-технологій, формування на світовому ринку освіти висококонкурентного середовища; трансформація традиційних секторів економіки та поява нових ринків; орієнтування нових бізнес-моделей та їх структури на клієнта: від ціннісної пропозиції, спрямованої на задоволення потреб клієнтів, до потоків прибутку, джерелом доданої вартості є швидкісна обробка великої кількості даних; розвиток платформ відкритих даних, що стимулюють появу та поширення інноваційних бізнес-моделей в економіці [4, с. 40].

Цифрова економіка – це новий тип економічних відносин, який незабаром стане провідним сегментом, двигуном економічного зростання та розвитку. Для того, щоб бути конкурентоспроможними в сучасних економічних умовах, компанії повинні динамічно розвиватися. Цифрова трансформація – це складне завдання. Країни, які досягли найвищого рівня цифрової зрілості, повинні були вирішувати складні культурні, організаційні та технічні проблеми, і лише враховуючи всі ці фактори, ці перетворення були успішними.

Список використаних джерел

1. Жекало Г.І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип.26. Ч.1. С.56-60
2. Коровайченко Н.Ю. Передумови інтеграції України до єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. *Ефективна економіка*. 2017. №6. URL: <http://cutt.ly/6F0ntAO>. (дата звернення 18.04.2022)
3. Краус Н.М, Голобородько О.П, Краус К.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. №1. URL: <https://cutt.ly/hF0nuHb> (дата звернення 18.04.2022)

4. Краус Н. М. Інституціоналізація інноваційної економіки: глобальні та національні тенденції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. економ. наук : спец. 08.00.01 “Економічна теорія та історія економічної думки” / Знання, 2017. 40-44 с.

УДК 331.101.52

ЦИФРОВІЗАЦІЯ HR-ПРОЦЕСІВ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

Ілля Гуменюк

gumenuk421@gmail.com

Іван Талько,

talko.vanya@gmail.com

*Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
Науковий керівник: канд. екон. наук Олена Мантур-Чубата*

У зв'язку з впровадженням інформаційних систем, економіка переходить на новий етап розвитку, цифрові технології впливають на зміну поведінки працівників, потрібні цифрові рішення для ефективної мотивації персоналу.

Цифрова трансформація зачепила майже всі сфери життя, в тому числі HR-процеси. Керівники організацій по-різному ставляться до цифровізації у даній сфері. Одні вважають неправильним довіритися цифровим технологіям, адже йдеться про роботу з людьми, а інші вважають, що будувати роботу з персоналом можна лише за допомогою інформаційних технологій, треті посідають нейтральну позицію. Однак новий рівень розвитку організації не можливий без її діджиталізації.

Реальність така, що digital-технології набувають все більшої актуальності не тільки у повсякденному, а й у професійному житті. Так, за даними експертів, у 2019 році інтернетом було охоплено 94 % населення віком від 25 до 44 років, а до 2023 року 75 % компаній будуть цифровими [3]. Цей тренд не оминув і сферу управління персоналом. Сучасні HR-роботи чудово справляються з рутинними завданнями кадровиків: проводять співбесіди, ведуть кадровий облік, проводять навчання і навіть прогнозують поведінку працівників.

Необхідно визначити, який блок завдань залишиться на плечах HR-менеджера, чи є майбутнє у даній професії, які ризики HR-автоматизації можна виділити вже зараз, і чи готове наше суспільство до таких змін.

Конкурентоспроможність компанії залежить від того, наскільки персонал відповідає вимогам сучасного світу. Для ефективної взаємодії з персоналом в даний час вкрай необхідним є залучення нових методів та технологій, включаючи цифрові.

Цифровий менеджмент є складовою частиною цифрової економіки, де основою виступають знання працівників та нематеріальне виробництво.

Сьогодні у HR-діяльність щільно увійшли такі поняття, як «цифрова економіка», «економіка знань», «інформаційне суспільство», що формує нове ставлення до мотивації персоналу. Досвідчений, надійний, кваліфікований персонал на даний час є капіталом. Адже багато в чому виживання організації, особливо в умовах пандемії залежить від мотивованості та лояльності її працівників.

Розглянемо термінологію. Термін «цифровізація» походить від англійських слів «digit» та «ization», що означає «digit» - цифра, «ization» - додаткове закінчення перетворення слова.

Широке застосування цифрових технологій очікується і в HR-діяльності. В мотиваційних процесах цифровізація займається:

- впровадженням нових бізнес-технологій, що спричиняють вплив на трудову та

соціальну складові життя людей;

- виникненням нових перспектив отримання і удосконалення знань;
- розширенням світогляду;
- виникненням кар'єрних сходинок;
- збільшенням географічної можливості застосування знання працівників;
- підвищенням доступності та розуміння працівником усієї системи управління мотиваційними процесами [2] тощо.

Існує думка, що цифровізація в технологіях управління персоналом – це «соціально-економічний процес, який полягає в реструктуризації та перетворенні каналів комунікацій користувачів навколо використовуваних цифрових технологій, в результаті чого формується цифровий простір взаємодії користувачів цифрових технологій та відповідних цифрових моделей (платформ) взаємодії, основ мережевого партнерства, суть якого складається в обміні сервісами» [1].

На сьогоднішній день, важливою рисою особистості, яка є конкурентоспроможною на сучасному ринку праці є те, що ця особистість володіє цифровими технологіями, та здатна застосовувати їх в професійній діяльності [5].

Таким чином, запорука успіху сфери управління персоналом в майбутньому криється у вмінню використанні цифрових технологій, як ефективних HR-інструментів, які не здатні повністю замінити майстерність справжнього професіонала.

Роботи, виконуючи базові операції, покликані полегшити трудові будні, мінімізувати людські помилки, ставши не заміником, а асистентом людини (наприклад, у масовому рекрутингу, кадровому діловодстві, навчанні тощо).

Очевидно, що одна з головних переваг живої людини перед її електронною копією – це творчий початок, вміння знайти індивідуальний підхід до співробітників та здатність діяти у нестандартних ситуаціях, адже HR-управлінець – це інженер людських душ, здатний відчувати внутрішній світ. А це є вагомою основою для того, щоб через десятиліття ця професія не тільки не потрапила до категорії зниклих, а й продовжувала бути однією з найбільш затребуваних [3].

В загальному, використовуючи нові технології, ми отримуємо доступ до структурної інформації, збільшуємо швидкість прийому та обробки, а значить, можемо швидко отримати результати і порівняти себе з іншими компаніями на ринку.

Цифровізація – це насамперед питання швидкості реагування на ситуацію. Проте, на думку експертів, ринку людських ресурсів, не слід піддаватися чарівності нових методологій: потрібно розуміти, де їх застосувати, а де ні.

Список використаних джерел

1. Mykhailo Vedernikov, Helena Koshonko, Lesia VolianskaSavchuk, Maria Zelena, Natalia Bazaliyska, Oksana Chernushkina (2020). Assessment of Information and Communication Support of Production Systems in the Conditions of Digital Transformation of the National Economy / M. Vedernikov, H. Koshonko, L. Volianska-Savchuk, M. Zelena, N. Bazaliyska, O. Chernushkina // 2020 IEEE International Conference on Problems of Infocommunications Science and Technology (PIC S&T`2020): (October 6-9, 2020). Kharkiv, Ukraine 2020. pp. 77–82, DOI: 10.1109/PICST51311.2020.9468099.

2. Бей Г. В. Трансформація HR-технологій під впливом цифровізації бізнес-процесів [Електронний ресурс] / Г. В. Бей, Г. В. Серeda // Економіка і організація управління. – 2019. – Вип. 2. – С. 93- 101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2019_2_12

3. Длугопольська Т. І. Цифрова трансформація у сфері HR: напрями, проблеми та можливості [Електронний ресурс] / Т. І. Длугопольська, Ю. В. Гук // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: http://bses.in.ua/journals/2021/62_2021/4.pdf.

4. Кравчук О. І. Цифрова компетентність менеджера з персоналу [Електронний

ресурс] / О. І. Кравчук // Соціально-трудові відносини: теорія та практика . – 2018. – № 1. – С. 172-191. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2018_1_19

5. Кравчук О. І. Цифрові технології менеджменту персоналу: тенденції та виклики в умовах пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] / О. І. Кравчук, І. О. Варіс, К. В. Заривних // Економіка та суспільство: менеджмент. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36591/400-387-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

УДК 338.1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анна Жигало

azhyhalo14@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: викладач I категорії Людмила Долака

Сучасний етап цифрової революції характеризується впровадженням новітніх технологічних рішень, що є важелями економічного та черговими етапами інноваційного розвитку, одним з яких є перехід від типової економіки до високотехнологічних економічних процесів. Цифрова економіка кардинально трансформує стандартні бізнес-процеси. В результаті досягнення найбільш складних рівнів цифровізації в економіці відбувається реформування виробничих відносин, кінцевим етапом якої є об'єднання виробництва і послуг в єдину цифрову систему.

Переважає більшість інформації повинна відповідати сучасній формі обробки даних та подальшому моделюванню у глобальних розмірах на рівні міжнародного, регіонального та європейського співробітництва. Саме тому трендами сьогодення є глобальна інформатизація, цифровізація, діджиталізація тощо. Інформаційні та цифрові технології – головні інструменти інтеграції України до ЄС, що дають можливість виходу на світовий ринок.

Крім того, цифрові технології зумовлюють підвищення продуктивності, ефективності, конкурентоспроможності та є засобом забезпечення інформаційної безпеки та стабільності. Проте відмінність української цифровізації полягає в тому, що індивідуальні користувачі та бізнес перебувають на значно вищому рівні у порівнянні з державою і промисловістю.

Через те, що лише Україна на сьогодні продовжує займати місце європейської держави, яка не має достатнього власного цифрового ресурсу, останніми роками тут активно формується інформаційна інфраструктура, яка являє собою інтегровану сукупність обчислювальної та комунікаційної техніки, телекомунікаційних мереж, баз даних, інформаційних технологій, інформаційно-аналітичних центрів різного рівня спеціалізації та розвитку, основною метою якої є забезпечення ефекту інноваційного розвитку економіки.

Таким чином, на сьогодні питання, що полягає у дослідженні теоретичних аспектів цифрової економіки, її особливостей, проблем та тенденцій розвитку в Україні є пріоритетним та актуальним.

Як вагомий фактор сучасності та тренд розвитку економіки світу, цифровізація стосується усіх сфер суспільного життя, по-різному впливаючи на них, що й визначає місце кожної країни у світовому співтоваристві. Роль держави як регулятора і захисника щодо розвитку цифрової економіки є досить вагомою. Вона заключається, з одного боку, у запровадженні та встановленні норм, принципів співіснування елементів цифрової економіки поряд із існуючими. З іншого - у використанні державою інформаційних технологій у процесі надання послуг в онлайн-торгівлі.

Процес цифровізації в Україні практично не поширюється на промисловість,

обмежуючи та стримуючи темпи свого розвитку. Технологічне відставання та консервування темпів є ваговою проблемою для України. Це пов'язано із нерівномірним поширенням цифровізації: її застосування базується на конкретних галузях. Крім того, досить мало уваги приділяється впровадженню цифрових технологій в гірничій промисловості, через що тут простежується низький рівень продуктивності праці.

Розглянемо основні проблеми, які перешкоджають трансформації української економіки у цифрову на прикладі табл.1.

Таблиця 1

Проблеми, які перешкоджають трансформації української економіки в цифрову

Назва проблем	Характеристика, їх сутність
Інституційні	<ul style="list-style-type: none"> – незначна роль державних установ у процесі запровадження Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства; – розбіжність між профільним законодавством щодо глобальних викликів та можливостями; – розбіжність між національними, регіональними, галузевими стратегіями та цифровими можливостями.
Інфраструктурні	<ul style="list-style-type: none"> – недостатня кількість чи відсутність окремих цифрових інфраструктур, таких як: інфраструктура електронної ідентифікації та довіри, Інтернету речей та ін.; – нерівномірність доступу громадян до цифрових технологій та нових можливостей (цифрові розриви).
Екосистемні	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність стимулювання та заохочення з боку держави щодо розвитку інноваційної економіки; – незрілий ринок інвестиційного капіталу; – відсутність інновацій у розвитку системи освіти, методик викладання, відсутність взаємодії STEM- освітою, soft skills та недосконалість підприємницьких навичок, закріплення знань та вмінь; – дефіцит висококваліфікованих кадрів.
Сфера електронного уряду та урядування	<ul style="list-style-type: none"> – низький рівень автоматизації та цифрової трансформації державних послуг, пов'язаний із недостатньою мотивацією урядових установ.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Для того, щоб здійснювати цифрові трансформації в Україні, ваговою причиною є створення належних умов та певних стимулів – від інформаційно-маркетингових до фіскальних. Внаслідок цієї діяльності відбувається реформування економіки, її осучаснення та підвищення конкурентоспроможності. Згідно з цим, Індустрія 4.0 являє собою модернізовану концепцію «розумного виробництва» та черговий рівень цифровізації, на якому важливу роль становлять такі складові, як: Інтернет речей, «великі дані» (big data), «предикативна аналітика», хмарні та туманні обчислення, «машинне навчання», машинна взаємодія, штучний інтелект, робототехніка, 3D-друк, доповнена реальність. Крім того, щоб застосовувати в Україні потенціал Індустрії 4.0, необхідно здійснити впровадження:

- таргетингу (для оцінювання конкурентоспроможності та перспектив розвитку);
- сучасних інформаційних технологій промисловості;
- інжинірингових кластерів;
- галузевих «дорожніх карт» цифрових трансформацій [2].

Важливим кроком щодо перетворення України на цифрову державу став наймасштабніший цифровий проєкт, онлайн-портал державних послуг «Дія», реалізований Міністерством цифрової трансформації України у 2020 році. Головна мета – зручність та комфорт громадян і бізнесу при взаємодії з державою. Міністерство цифрової трансформації України прогнозує, що до 2024 року для громадян та бізнесу відкриються 100% публічних послуг. Станом на січень 2022 року у додатку «Дія» – понад 13 млн користувачів [3].

Аналізуючи результати 2021 року, варто зауважити, що зростання української ІТ-галузі становить 36% з \$5 млрд експорту до \$6,8 млрд. Отже, за останні три роки рівень експорту української ІТ-галузі зріс у понад 2 рази, кількість спеціалістів збільшилась на 50%.

Згідно з дослідженнями, на початок 2022 року індустрія інформаційних технологій дає 4% ВВП Україні. Найбільшими експортними ринками для ІТ-компаній з центрами розробки в Україні є США – \$2,007 млрд, Велика Британія – \$503 млн та Мальта – \$304 млн. Прогнозується, що до 2030 року зростання у галузі інформаційних технологій становитиме 22% [4].

Статистика свідчить, що за 2021 рік Україні вдалося піднятися в глобальному рейтингу швидкості мобільного інтернету на 15 позицій. Станом на початок 2021 року вона посідала 77 позицію, на початок 2022 року - 62 місце. Темп зростання середньої швидкості завантаження в мобільній мережі становить 10 Мбіт/с: з 19,66 Мбіт/с на початку 2021 року до 29,06 Мбіт/с у 2022 році [5].

Через те, що впровадження цифрової економіки на території України не підтримується значним прогресом у сфері комунікаційних та інформаційних мереж, недостатньо розвивається вітчизняна цифрова інфраструктура: на початок лютого 2022 р. Україна за показником, який характеризує якість мобільного Інтернету, посіла 65 місце, а за якістю широкопasmового Інтернету – 60 позицію серед 180 країн [4].

Отже, для України процес переходу до цифровізації є непростим, тому необхідною складовою подальших досліджень є формування сприятливих умов для цифрової трансформації промисловості шляхом розробки системи фінансування ІКТ-досліджень, а також впровадження цифрових інновацій у підприємництво. Це дасть змогу зміцнити економіку України та сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності бізнесу.

Список використаних джерел

1. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 15.04.2022).
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi> (дата звернення: 15.04.2022).
3. Дія. Цифрова держава. URL: <https://egap.in.ua/> (дата звернення: 15.04.2022).
4. Speedtest Global Index. URL: <https://www.speedtest.net/global-index> (дата звернення: 15.04.2022).
5. Цифрова економіка України: час діяти настав. URL: <https://issuu.com/mineconomdev/docs/> (дата звернення: 15.04.2022).

УДК: 339.35

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ ВНАСЛІДОК ВПЛИВУ ВОЄННИХ ДІЙ

*Анна Звіщик
anyska7@gmail.com*

*Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
Науковий керівник: викладач Таміла Залозна*

Незважаючи на повномасштабну війну, українці продовжують купувати онлайн. Щоправда, кількість замовлень з 24 лютого поменшала, а пошукові запити змінилися відповідно до нової реальності. Логістичні обмеження є проблемою, особливо для здійснення доставки від азіатських компаній.

Онлайн-торгівля в Україні починає відновлюватися. Одна із найбільших платформ

OLX станом на кінець квітня 2022 року вже досягла 42% довоєнних замовлень і прогнозує подальше зростання. Так, третього тижня квітня українці замовили товарів онлайн на суму 100 млн грн, що на 19% більше у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року. Зростанню продажів чимало сприяє можливість безкоштовного відправлення та отримання товарів. Наприклад, з «OLX-Доставка» користувачі можуть безкоштовно відправляти товари Укрпоштою до кінця червня. Щодо розміру покупок, то з початку війни середній чек покупок на OLX виріс на 75% з 578 грн до 1 000 грн. Вартість найдорожчого товару в березні-квітні зросла на 4200 грн порівняно з аналогічним періодом минулого року [1].

Забезпечити відновлення онлайн-продажів є одним із термінових завдань для відновлення української економіки, адже відбувається значне скорочення обсягів продажу та скорочення робочих місць. Провідний маркет-плейс Rozetka у перший місяць війни скоротила обіг у 170 разів. Більшість працівників довелося звільнити. Наразі найбільший в Україні онлайн-ритейлер у рамках проекту Brave Ukraine змінив назву бренду на своєму сайті на слово «Сміливість». Компанія відновила роботу у Харкові, Чернігові та Сумах, відкрила флагманський магазин у Києві та повернула можливість замовити товари на пошту. Зростанню продажів сприяли поновлення роботи українських бізнесів (у тому числі малих та середніх підприємств) та поновлення роботи відділень Укрпошти та Нової пошти. Онлайн-ритейлер Rozetka відновив роботу 118 точок видачі. До війни компанія мала 270 таких точок [2].

Основні проблеми в онлайн-торгівлі на сьогодні наступні [3]:

- обмежена кількість товарів першої потреби на складах та в державі загалом;
- брак транспорту та водіїв;
- складна ситуація у регіонах;
- тимчасовий виїзд мільйонів людей за кордон;
- руйнування раніше напрацьованих логістичних ланцюгів;
- дефіцит пального;
- необхідність побудови нових логістичних шляхів, щоб запобігти дефіциту продукції

сталого попиту.

Загалом логістика сьогодні дуже ускладнилася, сповільнилася та суттєво подорожчала.

Ще одна суттєва проблема – втрата цільової аудиторії, про що говорить компанія EVA. Переважно йдеться про жінок, мам з дітьми, що перебувають наразі закордоном. Відповідно кількість клієнтів в онлайні та офлайні відчутно зменшилася. Обсяг замовлень в інтернет-магазині EVA.UA зараз становить приблизно 40% від довоєнної кількості, хоча останніми тижнями квітня відзначається поступове зростання цього показника. Цілком передбачувано, найбільший попит мають товари першої необхідності: підгузки, побутова хімія, гігієнічна продукція [4].

Міграція людей усередині країни призвела до суттєвого перерозподілу попиту у регіонах. На заході України він виріс, але при цьому впав у тих сферах, звідки люди масово поїхали.

Розглянемо плани та перспективи розвитку онлайн-ритейлу в Україні. Висока інфляція сприятиме розвитку електронної комерції, адже споживачі все більш обережно будуть здійснювати покупки, керуючись в першу чергу ціною. Інтернет сприяє пошуку та порівнянню кращих пропозицій [3]. У мирний час маркетплейси активно розвивались, реалізовували десятки амбітних проєктів. У 2019 р. обсяг роздрібного продажу через Інтернет у всьому світі склав 3,53 трлн. дол. США. Дослідження показують, що Інтернет-магазини є одним із найпопулярніших видів електронного бізнесу у всьому світі. Особливої популярності набувають електронні торгові майданчики та прайс-агрегатори, що відомі як маркетплейси [5, с. 58]. Нині не вистачає ні ресурсів, ні потрібного рівня стабільності. Пріоритети зовсім інші, і вони не про розвиток, а про збереження. Головне для онлайн-

магазинів сьогодні – підтримувати точки; відновлювати роботу там, де з'являється можливість, і запобігти дефіциту найбільш необхідних товарів у містах присутності. Компанія «Нова пошта» відновила роботу 50% відділень, що також сприяє відновленню онлайн-торгівлі. Щоправда через зниження обсягів доставки та війни їм довелося повністю перебудувати логістику, графік роботи та дещо підвищити вартість послуг. В «Укрпошти» відновили доставку з інтернет-магазинів та маркетплейсів. У списку партнерів є Rozetka, OLX, Eva, Prom, а також близько 40 магазинів (одяг, товари для дому та саду, книги), тобто, список не дуже великий.

В Україну зайшла компанія Klarna – це сервіс, що дозволяє за гривні купувати товари за кордоном приблизно у 400 онлайн-магазинах світу. Тепер українці можуть замовляти товар у Європі, фізично перебуваючи в Україні за українські гривні. Ряд світових маркетплейсів скасував комісію для продавців з України. Першими до ініціативи приєдналися Etsy, eBay, Joom, потім приєдналися Wish та Shopify.

Окремо варто звернути увагу на стан електронних платіжних систем, які дозволяють зручніше оплачувати покупки. Цифровізація залишається одним із топ-пріоритетів економіки України, тому процес диджиталізації економіки та стрімкий розвиток технологій у галузі фінансів призвели до зростання попиту суспільства на нові способи платежів.

Платіжна система PayPal офіційно запрацювала в Україні, картки українських банків вже можна прив'язати до гаманця, робити покупки в інтернеті, перераховувати гроші та виводити гроші на українські банківські картки. Загалом, банківська система України зуміла адаптуватися до роботи в умовах воєнного часу та продовжує функціонувати відносно добре.

Отож, загалом спостерігаються позитивні тенденції та наміри компаній відновити суттєве падіння продажів через Інтернет. Звісно, досягти довоєнного стану буде важко, проте це зручно та безпечніше для користувачів.

Список використаних джерел

1. Онлайн-торгівля в Україні почала відновлюватися. 24 БІЗНЕС : веб-сайт. URL: https://business.24tv.ua/ru/paverbanki-generatory-i-tanki-cho-ishhut-i-pokupajut-ukraincy-vo-vremja-vojny_n1960499 (дата звернення: 30.03.2022).
2. Нова пошта відновила роботу 50% відділень. e-commerce.com.ua : веб-сайт. URL: <https://e-commerce.com.ua/2022/04> (дата звернення: 10.04.2022).
3. Економічний прогноз. Перше півріччя 2022 року. KPMG : веб-сайт. URL: <https://home.kpmg/ua/ru/home/media/press-releases/2022/04/ekonomichnyy-prohnoz-pershe-pivrichchya-2022-roku.html> (дата звернення: 20.03.2022).
4. Як найбільша drogerie-мережа України EVA адаптується до роботи в умовах війни. All Retail : веб-сайт. URL: <https://allretail.ua/ru/news/77167-kak-krupneyshaya-drogerie-set-ukrainy-eva-adaptiruetsya-k-rabote-v-usloviyah-voyny> (дата звернення: 05.04.2022).
5. Ivanova I.V., Borovyk T.M., Rudenko A.Y, Zalozna T.H. Black Friday as a Tool for Sales Promotion. *Маркетинг і цифрові технології*. 2020. № 4. р. 52-61. DOI: 10.15276/mdt.4.4.2020.3

УДК 338.4

РОЗВИТОК ІТ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ

Анастасія Зубрицька

anastasiazubritska@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: канд.екон.наук, доцент Наталія Кузнецова

За останні роки, окремі сфери економіки в Україні розвиваються надто стрімкими темпами, практично не реагуючи ні на кризові явища, ні на стагнацію вітчизняної

економічної системи. Однією з таких галузей є ІТ, яка за час вірусної кризи демонструє позитивну динаміку розвитку, а тому фахівцями вважається одним із драйверів економічного розвитку національної економіки у прийдешньому майбутньому.

Розвиток ІТ-індустрії почався ще 25 років тому, коли на території України було розроблено один із перших комп'ютерів. Вже тоді було зрозуміло, що український ІТ- ринок буде швидко розвиватися та досягне неймовірних успіхів. Таким чином, до світових та національних криз (пандемії та війни), українська ІТ-індустрія стабільно розвивалася та щороку збільшувалася на 25-30%. Виклики зовнішнього світу, дещо загальмували процес, проте не зупинили розвиток повністю.

Галузь ІТ в Україні є експорт орієнтованою. Обсяги експорту ІТ-послуг почали зростати ще з початку 2017 року, а уже у 2020 році, в період, коли більшість економічних сфер зазнали збитків, вперше перевищили 5 млрд. дол. США на рік. Про це свідчать дані звіту платіжного балансу та зовнішньої торгівлі НБУ [1]. За даними НБУ, загальний експорт товарів і послуг України у 2020 році скоротився на 4.6%, проте, в ІТ-індустрії він зріс на 853 млн. дол. США, тобто на понад 20% за рік. Таким чином, частка комп'ютерних послуг в загальному експорті досягла 8.3%. За даними джерела [2], кожна п'ята фірма зі списку Fortune 500 в цей період використовувала ІТ-послуги українських компаній. Динаміку зростання експорту послуг ІТ-сфери відображено на рис. 1.

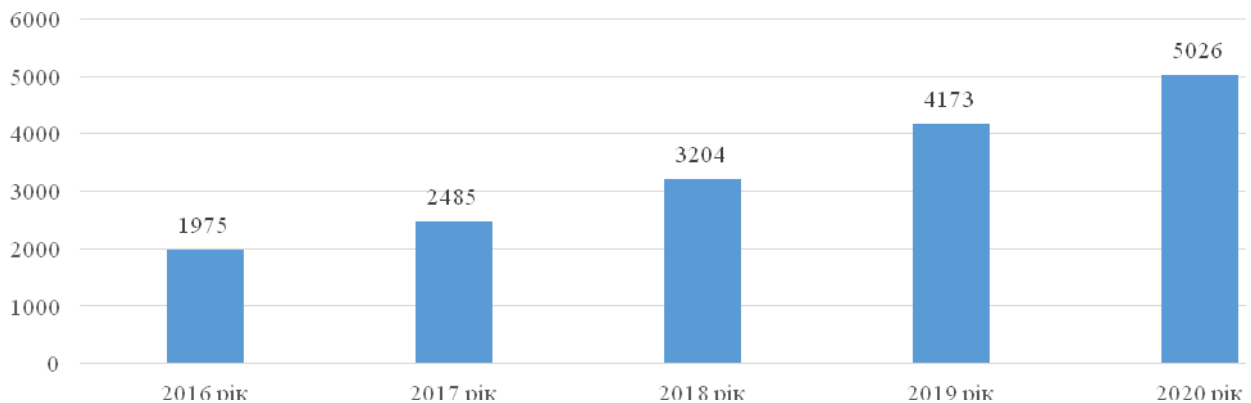

Рис. 1. Експорт комп'ютерних послуг з України, млн. дол. США

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Отже, можна констатувати, що навіть в період пандемії, яка фактично паралізувала світову економіку, ІТ сектор в Україні зростав внаслідок поступового переходу бізнесу в онлайн середовище. Володіючи потужним потенціалом талантів, ІТ-сфера України стала активним суб'єктом аутсорсингу на ринку Східної Європи. За рахунок висококваліфікованої робочої сили, – а це понад 200 тисяч ІТ-інженерів, які здатні виробити «високоякісні рішення», наша країна за якістю та ефективністю ІТ-фрілансерів посіла сьому позицію у світовому рейтингу Tech Ecosystem Guide [2].

Крім того, експертні дослідження демонструють наявність значного попиту на ІТ-спеціалістів, зокрема в інших сферах економічної діяльності, що зумовлено масштабністю цифровізації практично усіх сфер економіки. Чим більше бізнес діджиталізуватиметься, тим більше матиме ризиків у сфері цифрової безпеки. Уже сьогодні для бізнесу життєво важливим завданням є забезпечення своєї кібербезпеки як захисту власної комерційної інформації від витоку, вірусів та можливих хакерських атак. Відповідно, виникатиме потреба у залученні консультантів для оцінки ситуації та побудовування надійних захисних бар'єрів, залежно від масштабів діяльності компанії із залученням ІТ-спеціалістів.

Все це вимагає й надалі вирішувати завдання якісного відтворення людського капіталу у цій галузі через сферу освіти та покращувати якість підготовки ІТ-фахівців в Україні.

Необхідно зазначити, що головний етап в період вірусної кризи — вимушеного

внутрішнього реформування протягом 2020-го року, більшістю вітчизняних ІТ-компаній уже пройдено. Вони зуміли змінити свої стратегії розвитку та консолідувати ресурси для подальшого зростання. І за 2020-2021 роки українська ІТ-індустрія продемонструвала здатність добре адаптуватися до зовнішніх факторів і викликів.

Ще однією перешкодою для розвитку національної економіки, зокрема, ІТ-сфери, стала повномасштабна війна росії проти України в лютому поточного року. З початком війни українські ІТ-спеціалісти через свою високу мобільність та, як правило, відсутність робочої прив'язки до місця перебування, змогли зберегти високий рівень зайнятості в індустрії. Згідно з опитуванням асоціації ІТ Ukraine, майже 85% вітчизняних компаній в даний час працюють у нормальному бізнес-ритмі [3]. Під час війни ІТ-індустрія залишається однією з небагатьох галузей, здатних підтримувати економіку України валютними надходженнями.

Через війну, експерти МВФ у 2022 році прогнозують падіння ВВП України на 10%, з урахуванням «позитивного сценарію». Проте, ІТ-індустрія очікує повне відновлення своєї роботи та планує принести понад 20 млрд. грн. податків до бюджету України за 2022 рік [4].

Зараз українська ІТ-індустрія має ще кращі перспективи. Війна сколихнула всю світову економіку та призвела до ізоляції ринку країни-агресора рф, зокрема цифрової. Як наслідок, найближчим часом очікується бум попиту на інженерів, що є привабливим та перспективним для зростання зайнятості серед українських спеціалістів. Вони матимуть значну перевагу на ринку. Розширення присутності українських спеціалістів на світовому ринку підсилить роль України на міжнародній арені.

Потужна підтримка світової спільноти та ще тісніша співпраця з іноземним бізнесом зможуть значно пришвидшити відновлення вітчизняної економіки та надати нового імпульсу розвитку ІТ-індустрії.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua/(дата звернення: 08.04.2022).
2. Рачкевич М. Бум ІТ-сектору в Україні допоміг пережити пандемію, але проблеми в галузі ще залишаються. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/bum-it-sektoru-v-ukrayini/31195801.html> (дата звернення: 12.04.2022).
3. Асоціація «IT Ukraine» URL: <https://itukraine.org.ua/> (дата звернення: 08.04.2022).
4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду URL: <https://www.imf.org/ru/Home>.

УДК 657

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Дар'я Коржевська

dkorzevska@gmail.com

Відокремлений структурний підрозділ

Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу

Уманського національного університету садівництва м. Умань

Науковий керівник: викладач-методист Ірина Булах

Метою діяльності сучасного підприємства є провадження фінансово-економічної діяльності задля досягнення економічних вигод у сьогоденні та у майбутньому. В свою чергу, особлива активність підприємств направлена на застосування автоматизації та модернізації внутрішніх систем, в тому числі і бухгалтерського обліку.

Сьогодні цифрова економіка відкриває перспективні напрямки для розвитку обліку на будь-якому підприємстві, яке, в свою чергу, адаптується до зовнішніх змін в середовищі на

основі оперативної інформації. Актуальність даної теми зумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку суспільства цифрові технології стали глобальним трендом, без якого складно уявити розвиток будь-якої сфери суспільних відносин. Тому застосування цифрових інновацій в обліку є необхідною складовою процесу спрощення та підвищення ефективності роботи бухгалтерів.

Ведення бухгалтерського обліку з використанням програмного забезпечення є невід'ємним процесом господарювання більшості підприємств. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку не тільки полегшує процес управління діяльністю, але й є необхідною умовою виконання ряду законодавчих вимог, зокрема щодо подання електронної звітності. Крім того, автоматизовані системи бухгалтерського обліку використовуються для обробки облікової інформації.

Використання комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність бухгалтерів, підвищує точність та надійність інформації, обробка даних підвищує прийняття об'єктивних фінансових та управлінських рішень. Автоматизація бухгалтерського обліку процесу дозволяє компанії економити час і гроші. Це те, що визначає актуальність теми, як організація бухгалтерського обліку в комп'ютеризації, залежить в першу чергу від реалізованої відповідними технічними засобами програмного забезпечення, вибір яких є основним фактором створення комп'ютерних систем бухгалтерського обліку, так як відповідає вибрати форму бухгалтерського обліку.

Український ринок програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку наповнений значною кількістю продуктів, зокрема «1С: Бухгалтерія для України»; «Парус-Бухгалтерія»; «Діловод»; «SAP»; «Master: Бухгалтерія»; «1С-ПРО» та інші. Не зважаючи на однакове призначення, наведені програми мають безліч особливостей, що тільки ускладнює процедуру їх вибору підприємствами. Крім того, протягом останнього десятиріччя набуває популярності така форма організації обліку, як аутсорсинг, активне поширення якої вимагає створення умов для підвищення якості надання таких послуг. Не останню роль в даному процесі відіграє контроль за впровадженням інтернет-комунікацій. Умови співпраці між аутсорсером та підприємством-замовником висувують свої критерії до програмного забезпечення. Враховуючи також складну політичну ситуацію в країні, проблема вибору програмного продукту, що повністю задовольнить потреби в накопиченні, обробці та поданні бухгалтерської інформації, залишається актуальною до сих пір

Дослідженням проблеми розвитку обліку в умовах цифрової економіки займалось багато видатних науковців, зокрема: С. Ф. Голов, Н. М. Хорунжак, Н. Л. Шишкова, О. С. Вишневецький, В. В. Муравський, О. П. Голобородько та інші.

Шишкова Н. Л. каже, що «застосування цифрової економіки має великий вплив на збирання, обробку, зберігання та застосування інформації, яка використовується в управлінні економічними процесами. Використання цифрового мислення не зосереджено виключно на нових технологіях. Відбувається не просто конвертація даних з паперового формату в цифровий, а забезпечується пошук, обробка, синтез звітності, контроль помилок і порівнянності, візуалізація процесів і їх результатів, резервне копіювання за допомогою ІТ-інструментарію» [1, с.24].

Муравський В. В. звертає увагу на те, що «таким чином успішно реалізується повністю автоматизований збір і реєстрація первинної інформації з використанням технологічних датчиків вимірювання». Процес повністю автоматизованої обробки первинних даних науковець рекомендує розподілити на етапи збору та реєстрації. Збір є фізичним процесом ідентифікації та вимірювання фактів господарської діяльності у формі машинного коду, що не придатний до використання персоналом підприємства. Відповідно зібрані облікові дані не можуть вважатися документами з позиції методології обліку. Зібрана облікова інформація передається через комунікаційні канали на реєстрацію, що передбачає її оцінку, калькулювання, відображення на рахунках обліку та внесення в єдину базу даних. При опрацюванні бази даних обліковими й управлінськими фахівцям зібрана та

zareєстрована інформація може відображатися у формі діалогових вікон, що їх можна визнати електронними документами, або традиційних типових документів за необхідності їхнього подальшого друку. Як підсумок, документування з позиції інформатики відбувається після всіх методів обліку разом з формуванням звітних документів для користувачів [2,с.46].

В умовах цифрової економіки набагато зручніше складати фінансову звітність: миттєво оброблюється великий обсяг різних даних, зменшена кількість помилок бухгалтера при заповненні документації, зменшення кількості паперових носіїв, швидкий обмін інформацією між керівником та працюючими на підприємстві.

Стало доступнішим складати бухгалтерську (фінансову) звітність онлайн, яка формується і публікується на офіційному сайті економічного суб'єкта в будь-який момент часу після реєстрації кожної господарської операції методом подвійного запису безпосередньо в статтях звітності. При цьому статті фінансової звітності одночасно відіграють роль синтетичних рахунків бухгалтерського обліку. Аналітична інформація про об'єкти обліку заводиться в систему окремо на спеціальних картках, які формуються до кожного об'єкта при реєстрації господарських операцій, пов'язаних з відповідними об'єктами. Коли здійснюється проведення в статті фінансової звітності, на екрані автоматично з'являється аналітична картка, яку слід заповнити по кожному об'єкту обліку, який бере участь в операції [3, с.21].

В умовах цифрових трансформацій зростає взаємодія обліку з такими складовими галузями економіки, як менеджмент, маркетинг, фінанси та іншими, створюючи широке інформаційне поле для нових досліджень та перетворень в сфері облікової діяльності. Облікова інформація змінюється забезпечуючи користувачів показниками та даними, які представляють реальний інтерес, є актуальними та релевантними, формують інформаційне середовище управління економічними процесами.

Отже, використання цифрової економіки покращує усю систему обліку, включаючи окремі аспекти діяльності та узагальнюючи дані про діяльність через складання звітності.

Список використаних джерел

1. Король С.Я., Ключко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 1. С. 170-176.
2. Муравський В. В. Комп'ютерно-комунікаційна форма обліку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 486 с.
3. Плікус І., Жукова Т., Осадча О. Модель професії бухгалтер в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип.1 (12). С. 200-205.

УДК: 338; 336

СТЕЙБЛКОІН – КОМПРОМІС МІЖ КРИПТОВАЛЮТАМИ ТА ФІАТНИМИ ГРОШОВИМИ ОДИНИЦЯМИ

Денис Коханевич
greed10701080@gmail.com
Університет банківської справи, м. Львів
Науковий керівник: к.е.н., Галина Чмерук

Можливості та переваги, які може дати криптовалюта, здаються нескінченними. Але, всі позитивні сторони не мають ніякого значення, коли ми тримаємо цю криптовалюту у себе на «гаманцях» або продаємо її, не маючи можливості придбати за свої монети будь-які речі. Біткоїн зможе стати повноцінною світовою валютою лише після того, коли люди почнуть користуватися ним як звичайною «традиційною» валютою, за яку сьогодні можна купити все

що заманеться.

Однак є окрема група криптовалют, які характеризуються більшою ціною стабільністю. Це стейблкоїни (stablecoin, стабільні монети). Вони “взяли” найкраще зі світу традиційних та віртуальних фінансів – миттєву обробку, безпеку та конфіденційність платежів з одного боку, а також стабільну вартість – з іншого. Ці «криптодолари», як їх ще називають, є криптографічними токенами, які циркулюють на публічних блокчейнах і мають прив’язку до базового активу. Усі стейблкоїни забезпечені якимось активом або комбінацією активів у резерві; це може бути золото, готівка або навіть короткостроковий корпоративний борг, який називається комерційними паперами. Ідея полягає в тому, що гроші в резерві служать заставою для стейблкоїну – щоразу, коли власник стейблкоїна виводить свої токени, така ж кількість активів забирається з резерву. Є ще третій тип стейблкоїнів – алгоритмічний або не забезпечений заставою біткойн. Він характеризується гнучкою пропозицією, яка регулюється програмним забезпеченням.[1]

Мета стейблкоїнів – забезпечити стабільність ціни, коли люди здійснюють транзакції за допомогою монет або між фіатними та цифровими валютами, оскільки криптовалютні ринки можуть бути нестабільними

Основне використання стейблкоїна — полегшення торгівлі на криптобіржах. Замість того, щоб купувати біткойн безпосередньо за фіатну валюту, як-от долар США, трейдери часто обмінюють фіат на стейблкоїн, а потім здійснюють торгівлю за стейблкоїном на іншу криптовалюту, наприклад біткоїн. Більшість зі стейблкоїнів можна викупити за долари на банківських рахунках, що по суті робить їх активами на пред’явника у цифровій формі. Для трейдерів важливо, що він може забезпечити стабільний курс валют для трансферу грошей через біржі, перехід на фіат або використання в якості застави для ф’ючерсних позицій. [2] Сьогодні в обігу знаходяться стейблкоїни на суму понад 150 мільярдів доларів.

Нині до найбільшпопулярних стейблкоїнів відносяться:

- Tether: одна з найпопулярніших стейблкоїнів, Tether наразі бере участь у половині торгів біткойнами, що відбуваються в усьому світі. Tether стверджує, що на 100% забезпечений готівкою та їх еквівалентами.
- USD Coin або USDC: проект з відкритим кодом, який керує консорціум під назвою Centre, монета USD стверджує, що підкріплюється поєднанням готівки, казначейських облігацій, комерційних облігацій, корпоративних облігацій та депозитних сертифікатів в іноземних банках. Значна частина привабливості стейблкоїна — це можливість викупити одну монету в 1 долар за 1 долар США.
- Binance USD: стейблкоїн Binance, випущений Binance, найбільшою у світі криптобіржею, також стверджує, що має підтримку 1:1 в доларах США .

Для більш детального аналізу представимо SWOT–аналіз стейблкоїнів (табл.1).

Таблиця 1

SWOT–аналіз стейблкоїнів

S) Сильні сторони:	(W) Слабкі сторони:
<ul style="list-style-type: none"> • неможливість блокування коштів у зв'язку з децентралізованим характером здійснення транзакцій (за допомогою блокчейну); • універсальність та відсутність географічних обмежень при використанні; • низька волатильність обмінних курсів з допомогою механізмів стабілізації; • низька комісія за здійснення платіжних операцій через відсутність посередників в особі банків; • висока стійкість пірінгових мереж; • високий рівень конфіденційності; • простота використання. 	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність законодавчої бази, регулюючих органів, офіційних обмінних процедур, механізмів урегулювання спорів; • неможливість скасування транзакцій та повернення коштів у разі шахрайства чи крадіжки; • схильність до дефляції за рахунок обмеженості емісійного механізму; • можливість злому різних компонентів системи.

(О) Можливості:	(Т) Загрози:
<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення високого рівня анонімності; • надання доступу до фінансових послуг без географічних чи інших обмежень; • скорочення кількості посередників під час здійснення фінансових операцій; • підвищення швидкості проведення транзакцій; • новий виток технологічного розвитку, що дозволяє побудувати незалежну інфраструктуру від традиційних банків та регуляторів; • можливість побудови інноваційної та децентралізованої фінансової системи. 	<ul style="list-style-type: none"> • дестабілізація світової фінансової системи за рахунок появи та широкого поширення стейблкоїнів без необхідної системи глобального та національного регулювання; • можливість відмивання коштів та їх відведення від оподаткування; • використання стейблкоїнів для фінансового забезпечення протиправної діяльності; • в умовах циклічних коливань в економіці та зростання ринкової невизначеності стейблкоїни можуть демонструвати значну волатильність (якщо вартість забезпечення динамічно змінюватиметься); • ризики шахрайства емітента; • посилення системи регулювання емісії та обороту стейблкоїнів, у тому числі повну заборону на їх використання.

Джерело: розроблено автором на основі [1-3]

Стейблкоїни мають гарний потенціал для розвитку завдяки балансу надійності, анонімності та захисту. Наприклад, їх можна використовувати для фінансових операцій у країнах із нестабільною економікою, де фіатні гроші швидко втрачають свою вартість. Саме тому великі компанії працюють над створенням власних цифрових монет. [4] Стейблкоїни створюють стабільність багатьма способами. Ці підходи варіюються від утримання базового активу на банківському рахунку до складних структур стимулювання, які контролюються алгоритмами. Спосіб створення стабільності створює різні рівні довіри до стейблкоїну, що впливає на його прийняття. Стейблкоїни є важливою частиною DeFi і криптоекономіки.

Стейблкоїни пропонують спосіб подолати розрив між фіатними валютами, такими як долар США, і криптовалютами. Оскільки це стабільні за ціною цифрові активи, які поведуться як фіат, але зберігають мобільність і корисність криптовалюти, іншими словами, стабільність ціни вбудована безпосередньо в самі активи, тому можна вважати, що стейблкоїни є новим рішенням для криптоволатильності.

Список використаних джерел

1. Що таке стейблкоїн і чим він відрізняється від інших криптовалют URL: psm7.com/uk/cryptocurrency/chto-takoe-stejblkoin-i-chem-on-otlichaetsya-ot-drugix-kriptovalyut.html
2. Houben R., Snyers A. Crypto-assets: key developments, regulatory concerns and responses / European Parliament study; PE 648.779, 2020. 74 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2020\)648779](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2020)648779)
3. Семенов А. Ю. Розвиток фінтеху: тенденції та наслідки для ринку фінансових послуг // Бізнес Інформ. 2021. №8. С. 173-183.
4. Шевцова О. Майбутнє грошей: стейблкоїн – компроміс між криптовалютою та фіатом? URL: <https://ua.news/ua/budushhee-deneg-stejblkoyn-kompromyss-mezhdu-kriptovalyutoj-y-fyatom/>

УДК 330.34

DIGITAL ECONOMY: TRENDS AND RISKS

Vita Maistrenko

vita.dzeryn@gmail.com

Banking University, Lviv

Academic supervisor: Olena Lytvyn, PhD

The first step towards a completely new technological, social and economic reality has already been made by the modern industrial society, but the challenges facing it are difficult to overestimate. This is a transformation of the global socio-technological framework [1], which is the basis for the formation of new social and economic strategies.

At the same time, changes in the technological paradigm, management models, and social norms take place, as well as large-scale demographic shifts. However, the main problem lies in the super-fast pace of this transition – instead of centuries we have several decades. Nowadays we see that countries that have not had time to create the necessary economic, technological, and social preconditions for lifting have to be in a state of shock, on the way to achieving sustainable economic growth. To ensure that the country is not on the list of outsiders in the global digital economy, the main focus should be on the country's capacity for innovation, production, and employment [2].

The actual phenomenon, which concerns Ukraine, is the rapid increase in digital gaps, which poses a danger to developing countries, the increasing backlog of countries. The production sector and the development of its own technological level are the main strategic task of any country that seeks sustainable economic development and national prosperity. Therefore, in the current conditions of globalization, any nation for economic prosperity and political protection must have a strong production base, otherwise, it will be forced to exist on mercy in more competent political players [3]. It is the production capacities that form the potential for economic growth of the country that forms the corresponding levels of production capacities (Fig. 1).

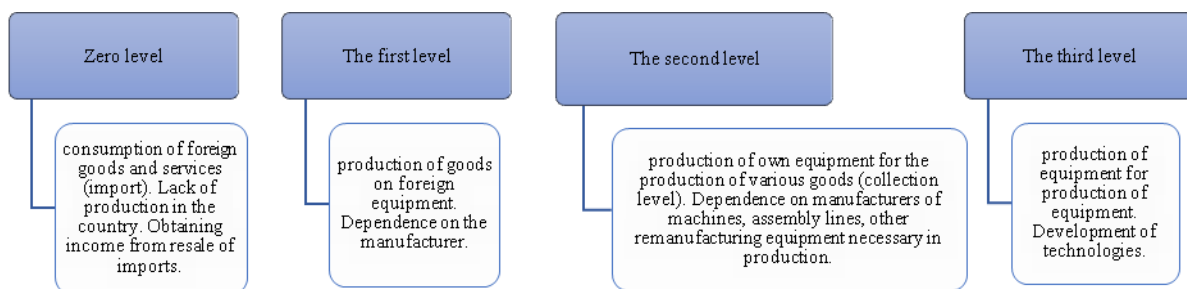

Fig.1. The level of production capacities of the country

Source: Summarized by the author on the basis of [2].

We also observe that Ukraine loses in the sphere of digital transformations, because the following important directions remain out of focus: industrial digital transformations, digitization of spheres of life (education, medicine, transport, etc.), questions of digital society, rights, digital competencies and digital citizenship. The main problem, according to the Ukrainian Institute of the future, is the lack of use of technologies by citizens, business and the state, which is caused, first of all, by low level of digital literacy of the population and unavailability of digital goods for the majority of people with low or close to average incomes, which make up the majority of population.

There are two scenarios for the development of the digital economy in Ukraine: Inert and target [4]. As for the target scenario, it may envisage the share of the digital economy in the GDP

structure to 65% in the future by 2030.

The target (or even forced) scenario provides:

- ensuring the rule of law and eliminating institutional (legislative, tax, etc.) barriers that impede the development of the digital and innovative economy;
- systematic state stimulation of digitalization of economic and business sectors;
- the state initiated large-scale transformational initiatives and digitalization projects, in particular on the basis of modern models of state-private partnership.

It should be noted that at present, due to the fact that digitization is practically not taking place in the production sectors, Ukraine lags behind European countries. So, the main motivation of the state to choose the target scenario of development is the ability of digital technologies to rapidly increase productivity and efficiency of economy and business. According to the World Bank, BCG, Accenture, the industries that use them are 2–4 times faster than in the average industry [4].

The spheres of life (education, medicine, transport, etc.) that are modernized by digital technologies become much more effective and create new values and quality, which often lead to the complete transformation of the old system, which was revealed during the COVID-19 pandemic, is essential for society [3]. After all, those countries where the sphere of medicine is fully digitized (for example, China, USA) had an opportunity to monitor the dynamics of diseases and localization of infections almost in real time, which, unfortunately, does not have the opportunity to do Ukraine at this stage, for which the lives of their citizens pay.

The results of the target scenario will mean growth of economy, incomes of citizens, capitalization of business, tax revenues to the budget. According to the target scenario, Ukraine's key strategy for digitalization should be the focus on the domestic market, and the key initiatives should be consumer (business, state, citizens) motivation, demand and demand for digital technologies.

In other words, the way to an effective country and economy goes through the development of the internal market of consumption of information-communication and digital technologies.

To sum up, the new industrial society has many challenges that we have to accept, regardless of our desire. Ukraine is one of the countries with a significant digital break that is difficult to overcome. The main direction that Ukraine should rely on in the digitalization of the economy should be the digitization of production and business, as this part will grow rapidly and bring real profits [5]. Together with the digitalization of production it is necessary to digitize the basic spheres of society, especially medicine, transport and security, which during the pandemic caused considerable attention and showed its necessity. In order for the economy to become effective, it is necessary to develop the domestic market of consumption of information and communication digital technologies and the level of their use by the population.

References

1. Köck, Robert; Lytvyn, Olena "Stärkung der finanziellen Souveränität Europas mit Hilfe der Kapitalmarktunion". Sichtweise der Zentralbanken der Europäischen Union / ÖBA BankArchiv. Volume 70, January 2022, Issue 1, pp 33-42. <https://doi.org/10.47782/oeba202201003301>
2. Razumkov Centre. «Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти». URL: https://razumkov.org.ua/.../article/2020_digitalization.pdf (дата звернення 19.10.2021)
3. Литвин О.Є. Економіка провідних країн світу в умовах пандемії COVID-19 / О.Є. Литвин, А.О. Падун, А.В. Тищенко // Молодий вчений. – 2021. – №4 (92). С. 303-307. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-65>
4. Digital Adoption Index. – Worldbank. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2016/Digital-Adoption-Index> (дата звернення 19.10.2021)
5. Литвин О.Є., Білошанка В.В. Особливості цифрового маркетингу в банківській діяльності. Фінансовий простір. 2020. № 4 (40). С. 117-126.

6. Український інститут майбутнього. «УКРАЇНА 2030Е — КРАЇНА З РОЗВИНУТОЮ ЦИФРОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ» URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення 22.10.2021)

УДК: 351.683

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Богдан Мельничук

bogdan.melnichuk31vzvod@gmail.com

Володимир Тимофєєв,

dimatidnepr13@gmail.com

*Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ, м. Дніпро
Науковий керівник: викладач кафедри ТСП Дмитро Тінін*

У зв'язку з поширенням воєнного стану на всій території України проблема нормального розвитку економічної безпеки набула досить актуального значення. Це пояснюється новими викликами сьогодення, які постають перед українською державою.

Правопорушення, пов'язані з економічною безпекою, являються досить значимими в сучасному світі. Під економічним правопорушенням розуміється форма прояву економічної небезпеки, що є наслідком дій, які відхиляються за межі права і обертаються економічними втратами для держави, юридичних та фізичних осіб. Економічні правопорушення, в тому числі провини і злочини, навіть з етимологічної точки зору, мають подвійну природу: економічну і правову. Але, в наукових дослідженнях цих категорій просто ігноруються висновки економічної науки. З точки зору внутрішнього змісту і наслідків втрат для суб'єкта господарювання критерієм провини та економічного злочину може послугувати, перед усім, до порогові і після порогові ступені економічної небезпеки скоєного правопорушення.

Система інформаційної безпеки складається з ряду заходів на рівні організації і програмного рівня, призначеного для захисту інформаційних ресурсів. Захисні заходи на організаційному рівні реалізуються шляхом прийняття необхідних рішень, документально оформлених та виконаних згідно з вимогами.

Сьогодні інформаційна безпека високо цінується вченими та різними країнами. Концептуальний науковий підхід до визначення сутності інформаційної безпеки є наступним:

- 1) Інформаційна безпека, як невід'ємна частина національної безпеки.
- 2) Інформаційна безпека, як стан захисту інформаційного середовища та національних інтересів захист від можливих загроз.
- 3) Інформаційна безпека, як стан системи, здатний забезпечити цільові параметри безпеки.

Необхідно зауважити, що економічна безпека в Україні завжди мала мінливий характер, що пояснюється в її постійному реформуванні та вдосконаленні.

Окрім цього, слід наголосити, що найсуттєвішим чинником погіршення економічної безпеки в країні виступає невідповідність інформаційних технологій сучасним стандартам, які мають на меті лише вдосконалення економічної безпеки держави та примноження її прибутку в умовах глобалізації та євроінтеграції суспільства та держави [1, с.63].

Новітні інформаційні технології слугують запорукою якісного функціонування економічної інфраструктури країни. Задля цього в країні проводиться низка реформаційних заходів, які покликані на забезпечення та реалізацію прибуткової економічної політики в Україні.

Інформаційні технології - це сукупність інструментів і видів діяльності, які використовуються підприємством, установою чи організацією для досягнення цілей, чітко прописаних у його статуті.

Завдяки досконалим інформаційним ресурсам можна не тільки спокійно вести бізнес, а й розробляти нові концепції його розвитку відповідно до міжнародних стандартів.

Інноваційні технології можуть значно заощадити час і зусилля на виконання конкретних завдань. Наприклад, таких як робота з паперовими документами. За допомогою актуальних баз даних і реєстрів вищезазначене можна здійснити за допомогою комп'ютерів, що значно полегшить процес створення документів і при необхідності їх подальшого пошуку [2, с. 47].

Повертаючись до питання економічної безпеки, слід наголосити, що інформаційні технології відіграють дуже важливу роль у забезпеченні вищезазначених питань, завдяки системам захисту якості, економічним засадам, реєстрам, звітам, договорам та іншим документам, що мають економічне значення. зберігати, щоб запобігти неправильному використанню.

Крім інформаційних технологій, важливе місце займає й Інтернет-мережа, адже без цього ресурсу неможлива сучасна діяльність. Усі грошові операції, трансакції, перекази відбуваються через Інтернет, тому важливо мати високоякісну систему захисту фізичних осіб та їхніх грошових активів від незаконної діяльності інших осіб, і навіть інших країн.

Підводячи підсумок можна сказати, що інформаційні технології являються дуже важливими для забезпечення економічної безпеки України, оскільки через низький рівень вищезазначених проблем економічна ситуація країни не покращиться. Потрібно більше уваги приділяти інформаційним технологіям і займатися їх удосконаленням, а також розробляти нові інформаційні методи, забезпечення економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Бондарчук Ю. В., Марущак А.І. Безпека бізнесу: організаційно-правові основи. // К. : Вид-во КНТ, 2018. – 369 с. // - URL: http://megalib.com.ua/book/4_Bezpeka_biznesy_organizaciino_ppravovi_osnovi.html
2. Данілова, Е. (2020). Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства. *Publishing House «European Scientific Platform»*. <https://doi.org/10.36074/danilova.kontseptsiia-2020>

УДК 338.2

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В УКРАЇНІ

Вероніка Семерня

veronikasemerna@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: викладач I категорії Людмила Долока

Цифрова економіка - це сучасний тип господарювання, який визначається методами управління ресурсів у сфері виробництва, розподілу, обміну та споживання. Цей сектор економіки впливає на банківську діяльність, роздрібну торгівлю, транспорт, освіту, охорону здоров'я. Цифрові технології мають істотний потенціал для прискорення інноваційних процесів, саме тому обсяг інвестицій в розвиток цифрового потенціалу підприємства є важливим фактором його конкурентоспроможності в сучасних умовах.

На сучасному етапі розвитку країни, цифрова економіка відіграє важливу роль. Зростає попит на IT-фахівців, є музей NFT, через кіберпростір можна дуже гарно заробляти.

Веб дизайн, онлайн курси, зараз все переходить у телефони та комп'ютери. З метою підвищення мультимедійної культури, розширення цифрових прав громадян, розвитку цифрових навичок, підвищення конкурентоспроможності фахівця на ринку праці Міністерством цифрової трансформації України створено освітню платформу Цифрова освіта, завданням якої є надати «вільний доступ кожному громадянину до навчання цифрової грамотності... ефективно та безпечно використовувати сучасні цифрові технології в роботі, навчанні, в професійному та особистісному розвитку» [1, с. 98]. Держава відіграє подвійну роль у впровадженні цифрової економіки. По-перше, вона виступає регулятором, який встановлює обов'язкові норми, визначає принципи та основи поєднання елементів цифрової економіки з реаліями, які відбуваються в державі, також держава бере на себе функції контролю та перевірки методів їх використання, сприяє впровадженню технологічних змін, які дадуть можливість закріпити цифрові відносини між суспільством та владою. По-друге, держава може користуватися інтернетом та інформаційними технологіями під час безпосереднього надання послуг в області онлайн-торгівлі або електронному врядуванні. В той же час можемо відміти в українському цифровому розвитку, що звичайні користувачі і бізнес є на крок попереду держави та промисловості. Підприємства малого та середнього бізнесу вже широко використовують можливості інтернету, застосовують цифрові методи просування товарів та послуг, в той час як держава та велика промисловість значно відстають в даному напрямку [2].

Спробуємо виокремити основні проблеми та перешкоди під час впровадження та розвитку цифрової економіки в Україні:

1) рівень розвитку інфраструктура досить низький (за даними Speedtest.net Україна займає низькі позиції в світі за показниками якості Інтернет-з'єднання);

2) низька технологічна освіченість та низький рівень доступності для різних категорій громадян до переваг та можливостей цифрового світу, також територіальна цифрова нерівність (населення сільської місцевості, люди, які мають низький рівень середньомісячного доходу та групи людей старшого віку мають більш обмежений доступ до мережі Internet). Також проблемою є незначний відсоток інновацій саме тих, які впроваджуються в цифрову економіку (за даними статистики близько 17% українських виробництв впроваджують інновації, а наприклад у ЄС даний показник становить 49%);

3) застарілість техніки у державних організаціях (на відміну від українських приватних ІТ-компаній, які мають найсучасніше обладнання, державні структури, підприємства малого та середнього бізнесу, потенційні споживачі їх товарів та послуг на території України, а також звичайні громадяни досить обмежені як у сучасній техніці, так і у фінансах);

4) недостатній рівень державної підтримки в сфері заміни основних засобів, задіяних у виробничому процесі, на цифрові. Також великою проблемою є те, що більшість проєктів існує на папері і не реалізується на практиці. Можемо відмітити досить слабкий прогрес та відсутність стратегічного підходу до формування державної політики у напрямку гармонізації цифрових ринків з ЄС [2].

Також однією з перешкод розвитку цифрової економіки в Україні можна виділити відсутність стандартизації цифрових систем, використання «Інтернету речей», яка могла дати гарантії інформаційної безпеки як на рівні індивідуальних користувачів, так і на рівні інформаційних послуг, які надає держава. Однак побудова цифрових систем, платформ та інфраструктури, які можуть використовуватись окремими громадянами, малим та середнім бізнесом, великою промисловістю та державою, не може функціонувати виключно на національних стандартах.

Важливою проблемою розвитку цифрової економіки в Україні є також те, що користувачі вважають, що на сьогоднішній день досить низький рівень безпеки Інтернету в цифровій економіці. Також існує високий ризик інформаційних та кібератак, недосконалою є система антивірусного оснащення, що підвищує недовіру користувачів. Якщо розглянути фінансову сторону, то можемо відмітити порівняно незначну частку інвестицій саме у цифрову інфраструктуру.

Всі перелічені проблеми говорять про те, що реальне впровадження e-governance (е-урядування) та е-економіки потребує конкретних реформ. В той же час Україна робить значні кроки в даному напрямку. Наприклад в рамках дослідження UN E-government Survey Україна посідає 46 місце зі 193 країн світу [3].

Розвиток цифрової економіки, інформатизація суспільства надає багато переваг для країни в цілому: підвищує інвестиційну привабливість, впливає на економічний потенціал. Зростання кількості послуг, що надаються онлайн, допомагає зменшити рівень корупції, підвищити рівень відкритості послуг і в той же час зробити більш прозорою роботу державних структур. До переваг також можна віднести більшу доступність та різноманітність товарів, нижчий рівень цін на товари, економію часу та трудових ресурсів [2].

В Україні, почалась побудова цифрової держави - діджиталізація, до неї відносяться всіма відомий проєкт Дія .

До цього проєкту відноситься: «Малятко (оформлення допомоги на дитину), «Підтримка (ковідна тисяча та допомога в умовах війни), «Ворог (швидко повідомити про ворога ЗСУ), «Документ. Дія дія бізнес: відкриття ФОП за 5 хвилин, сплата податків та штрафів. Дія цифрова освіта: можна пройти курси з ІТ та пройти тест на цифрову грамотність, також цей тест можливо додавати до свого резюме, де буде показано який рівень володіння комп'ютером та іншими програмами [4].

У нас перша в світі почалась будуватись цифрова держава, де паперовий паспорт дорівнює цифровому. Це значно спрощує громадянам життя.

Також яскравим прикладом цифровізації є агропромисловий сектор, де цифрові технології допомагають провідним підприємствам збільшувати свої ROI від 30% до 90%. Те ж саме можна сказати і про гірничо-добувну промисловість та машинобудування [5].

Цифровізація також допомагає заощаджувати. Цифровізація - основний інструмент боротьби з корупцією. Щодня міністерство цифрової трансформації заощаджує десятки тисяч, щороку – мільярди гривень. На тендерах вони співпрацюють лише з чесними підрядниками та обирають тих, хто пропонує справжні, а не завищені ціни. Мінцифра у співпраці з місцевими органами влади та профільними міністерствами наводять лад у реєстрах: оцифровують документи, щоб звичайні громадяни та організації мали доступ до відповідної інформації за потреби. Оцифровування документів відіграє важливу роль – виключає людський фактор, що робить неможливим давати хабарі.

За даними Міністерства цифрової трансформації за період з 2019 р. по 2021 р. заощадили на закупівлях 6,2 млрд. грн. Так в 2019 році сума заощадження становила 1,8 млрд. грн, а в 2021 році – 3,2 млрд. грн., що на 77,8% більше ніж в 2019 році. Також можна відмітити, що завдяки електронним послугам у 15-сферах за 2021 рік було досягнуто економічних ефект у розмірі 3,64 млрд. грн., та антикорупційний ефект – 2,05 млрд. грн. [6]

Серед передумов розвитку цифрової економіки в Україні можна виділити наступні: система освіти нашої країни має досить високий потенціал для підготовки фахівців з цифрової економіки; є велика кількість організаційно-технологічних рішень, які можуть допомогти створити ефективну інфраструктуру цифрової економіки, що приведе до загального зростання економіки країни [7].

Отже, розвиток цифрової економіки забезпечує можливість комунікацій, обміну ідеями та досвідом. Майданчики в інтернеті дозволяють об'єднувати свої зусилля, для створення прибуткового бізнесу, дозволяють здійснювати пошук об'єктів інвестування, кваліфікованих працівників, надійних партнерів, якісних ресурсів та ринків збуту. Цифрові технології також можуть відігравати важливу роль у процесі навчання, обміні знаннями, реалізації інноваційних ідей, в тому числі і в соціальній сфері.

Список використаних джерел

1. Мультимедіа та мультимедійна (цифрова) культура: синергетичний ефект

застосування в освіті. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки.* 2021. № 1. С. 95-100. DOI: 10.31651/2524-2660-2021-1-95-100

2. Жекало Г. І. Цифрова економіка України: Проблеми та перспективи розвитку URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/12.pdf (дата звернення: 17.04.2022).

3. Мінцифри: Україна піднялася на 29 позицій у рейтингу індексу електронної участі ООН <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-ukrayina-pidnyalasya-na-29-pozicij-u-rejtingu-indeksu-elektronnoyi-uchasti-oon> (дата звернення: 19.04.2022).

4. Державні послуги онлайн URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 17.04.2022).

5. Як цифрова економіка змінить Україну URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/16/633057/> (дата звернення: 15.04.2022).

6. Міністерство Цифрової Трансформації URL: <https://thedigital.gov.ua/saving> (дата звернення: 17.04.2022).

7. Пугачевська К. Й., Пугачевська К. С. Цифровізація економіки як фактор підвищення конкурентоспроможності країни URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/9.pdf (дата звернення: 17.04.2022).

УДК 338.1

GPS МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ

Антон Ткаченко

antontkachenkod@ukr.net

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: викладач I категорії Людмила Долака

Однією з найважливіших галузей економіки в Україні є сільське господарство. Тому гостро стоїть питання про те, як підвищити ефективність праці агропідприємств, як максимально знизити витрати на експлуатацію, транспортування автотранспорту та систематизацію використання сільськогосподарської техніки.

Якщо взяти перевезення вантажу, чи для прикладу сезон збору урожаю, то компанії зіштовхуються з такою проблемою як зростання кількості випадків нецільового використання транспорту. Під «нецільовим використання техніки» розуміють можливий варіант крадіжки палива, фіктивні рейси (використання робітниками транспорту в своїх цілях), вагомі порушення, які стосуються експлуатації та недостатньо ефективного розподілу робочого дня персоналу. Для компаній це несе чималі витрати, тому потрібен контроль за робочим персоналом та транспортом. На допомогу приходять різні системи контролю та моніторингу транспорту із використанням високоточних датчиків та GPS терміналів [1].

GPS моніторинг – це спеціальна система, яка призначена для контролю за станом транспортних засобів та моніторингу за місцем розташуванням. Встановлюється ця система на всі види транспорту, такі як: легкові автомобілі, автобуси, мотоцикли, вантажні автомобілі, водний транспорт, спеціалізована техніка для будівельних та інших робіт, літаки та інші види транспорту. Він потрібен для відстеження переміщення вантажу, оптимізації робочих процесів, моніторингу всього автопарку, виявлення та усунення провин з боку непорядних співробітників, а саме сливи палива, махінації з лічильником, фальшиві чеки, відхилення від маршруту та інше.

Переваги GPS моніторингу: докладний та актуальний звіт з контролю палива, який враховує швидкісний режим, особливість дороги, підйоми та спуски; детальна інформація щодо переміщень транспорту, що включає всі зупинки, швидкісний режим та його порушення, формування повних графіків за заправками та зливами, що дають інформацію

про час і місце; стеження за датчиками в режимі реального часу, а саме витрати палива, температура двигуна, рефрижератора та інше; скорочення витрат на обслуговування та утримання транспорту, зростання яких пов'язане з використанням в особистих цілях; протиугінна функція як доповнення до функціонала базової сигналізації на авто, моніторинг оброблювання полів [2].

Системи GPS моніторингу в Україні почали швидко розвиватися ще на початку 2000-х років. Найбільший пік популярності на придбання GPS-трекерів припав на 2006-2007 роки. Станом на початок 2022 року 100% всі великих та 90% середніх компаній використовують GPS моніторинг. В майбутньому це стане як основна необхідність. Їх використовуватимуть всі компанії, які пов'язані з перевезенням вантажу, пасажирів, працюючих. Навіть супутники мають GPS моніторинг. GPS влаштований у всі смартфони. Все, що пов'язане з технікою, наукою, все має в собі GPS датчики. В майбутньому моніторити можна буде всі предмети, які рухаються.

Використання системи моніторингу приносить економічну вигоду підприємцям:

- 1) зменшення споживання палива до 30%;
- 2) до 30% скорочення витрат на забезпечення транспортних засобів та їх експлуатацію;
- 3) підвищення ефективності роботи працівників до 50%;
- 4) у середньому на 30% підвищення загального фінансового становища компанії [3].

В процесі використання GPS трекерів можуть виникати негативні фактори, які впливають на точність роботи системи:

- зникнення сигналу: сигнал може пропадати через псування чи руйнування антени, виникнення труднощів з живленням, виникнення перешкод на близьких частотах;
- якість сигналу: можливість прийому відбитого від землі або капота сигналу;
- точність роботи: швидкість спідометра часто завищена, а швидкість по одометру занижена. Швидкісні показники можуть визначатися з похибкою. Дані прокручування колеса дають найбільшу похибку через зміну радіуса колеса через налипання бруду, нерівностей поверхні;
- система «свій-чужий»: приймач може чіпляти сторонні BLE-мітки техніки, що потрапляє у спектр сигналу.

Отже, в Україні з великою ймовірністю буде введений обов'язковий GPS-контроль. Це дозволить владі та підприємцям отримувати точні дані про те, які саме землі та в якому обсязі були засіяні, яка врожайність на різних територіях України, що та куди перевозиться тощо.

Таким чином, у власників та керівників агропідприємств з'явиться можливість контролювати посівні площі разом із відповідними державними органами, буде повний контроль за маршрутом з точки А в точку Б, повний контроль за витрачанням бензину, та економія всіх матеріальних та нематеріальних активів.

Список використаних джерел

1. GPS-моніторинг у сільському господарстві: особливості і вигоди. URL: <https://gpspartner.com.ua/blog/grs-monitoring-v-selskom-hozyaystve-osobennosti-i-vygody.html> (дата звернення: 17.04.2022);
2. GPS моніторинг транспорту – налагоджені процеси та конкурентність бізнесу URL: <https://aac.com.ua/gps-monitoring-transporta-nalazhennye-protsessy-i-konkurentnost-biznesa.html> (дата звернення: 17.04.2022);
3. GPS моніторинг в Україні: всі особливості і переваги. URL: <https://skt-globus.com.ua/ru/gps-monitoring-ukraine/> (дата звернення: 17.04.2022).

УДК: 351:330

ІННОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ – ЗАПОРУКА ДО ЕФЕКТИВНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Ірина Юсковець

250719irasowa@gmail.com

Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Ольга Маліновська

Сьогодення вимагає поступальних змін в державному управлінні, а отже, постає необхідність пошуку нових ідей, підходів, які б забезпечили більш досконалу модель сталого розвитку держави в контексті трансформації системи управління, усвідомлення нової ролі публічної влади і розширення її можливостей у напрямку управління змінами як відповідь на зовнішні та внутрішні виклики.

Останнім часом все більшого поширення набуває цифровізація, що ставить перед державним управлінням певні проблеми. Це пояснюється тим, що в умовах глобалізації економічних, соціально-політичних, культурних процесів перехід до нових технологічних систем веде до цифрової трансформації як реалізації еволюційного етапу переходу цифрових технологій до знань, «розумної економіки» та цифрового суспільства, що створюють ядро майбутнього соціально-економічного розвитку. Це повною мірою стосується науки і практики державного управління економікою [1].

У процесі переходу від соціально-економічного розвитку до цифрових технологій органи державного управління стикаються з новими викликами, серед яких: зростання об'єму інформації; швидкий розвиток технологій виробництва та експлуатації; формування креативних та інноваційних ідей у новому інформаційно-технологічному середовищі; ефективність використання нових знань; ризики цифрового суспільства та зростання глобалізації; зміна поколінь. В системі державної служби першочерговим та ключовим принципом для вдосконалення усіх процесів є: сектор електронної взаємодії між органами влади; сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та суб'єктами господарювання; сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та громадянами; сектор автоматизації процесів співпраці урядової системи зі службовцями, чиновниками, консультантами на місцях [2].

Пріоритетом для вдосконалення всіх цих процесів, має стати ліквідація бюрократичних перепон. Якщо раніше ключовим показником ефективності була кількість наданих електронних послуг, то новими показниками ефективності стануть зниження кількості державних послуг і зростання кількості життєвих ситуацій, які проявляються в режимі реального часу. У той же час на національному рівні відсутні інструменти моніторингу та оцінки цифрових можливостей для переходу на цей вид діяльності в державному секторі економіки. Цифрові навички відповідають потребам ринку праці. Тому Стратегія цифрової трансформації управління публічною управління економікою обов'язково повинна включати digitalization публічної служби й розвиток цифрових компетенцій держслужбовців.

Впровадження цієї стратегії, знизить рівень витрат на державну економіку, застосує автоматизовані алгоритми прийняття рішень, буде проведений моніторинг умов реального часу (швидкість процесу, збільшення кількості індикаторів економічного стану в реальному часі, дистанційний контроль і нагляд за об'єктами та ін.). Споживачі отримають високий рівень задоволеності якістю комунальних послуг та мінімізуватимуть особистий контакт з державними органами, збільшить частку небажаних цифрових послуг, отримають величезні обсяги даних від громадян одночасно та персоналізують державні послуги. З точки зору самої державної служби, розвиватиметься цифрова культура: сприйняття цифрової реальності, вміння ефективно працювати в ній, цифрові навички та особистісний розвиток;

єдина інтерактивна цифрова платформа для державних службовців, бізнесу та громадян; аналітика та штучний інтелект будуть помічником у щоденних операціях [3].

«Цифровізація стане платформою, яка дасть поштовх для розвитку всіх секторів економіки, створюючи нові сегменти, робочі місця та цілі нові галузі», — повідомляє Шмигаль. Він зауважив, що цифрова економіка — драйвер економічного розвитку у XXI ст., і за розрахунками Центру економічного відновлення, реалізація ініціатив за напрямком цифрової економіки та інформаційно-комп'ютерних технологій може принести економіці України до 110 млрд дол. за 10 років. Просування експорту та розвиток митної інфраструктури — рушій, який допоможе Україні розкрити торговельний потенціал та виграти регіональну конкуренцію. На сучасному етапі згідно Національної економічної стратегії-2030, розпочались зустрічі та обговорення, що дає змогу стверджувати по те, що країна вже на шляху удосконалення [4].

Перевагами України, які сприяють розвитку цифрової економіки, є якісна підготовка ІТ- спеціалістів, їх здатність обробляти великі обсяги даних, електронна демократія, адекватна швидкість інтернет-з'єднання, реалізація інвестиційних проектів у сфері телекомунікацій. Це дає нам підстави стверджувати, що Україна має важливі можливості в майбутньому для розвитку цифрової економіки. Основними тенденціями, які існують на сучасному етапі цифрової економіки України, є: інформація як основне джерело конкурентоспроможності; економіка спільного використання; - цифрові платформи; штучний інтелект; використання віртуальних ІТ- систем у сфері інфраструктури.

Практика економічно розвинених країн свідчить, що необхідною умовою відродження інноваційної економіки є створення інноваційної інфраструктури повного циклу у сфері високих технологій. В Україні все ще недостатньо розвинена інноваційна інфраструктура, оскільки не охоплює всі ланки інноваційного процесу та відсутній системний підхід до надання належних послуг в інноваційній сфері органів державної влади. Це виражається в обмеженій кількості суб'єктів інноваційної інфраструктури, нерозвиненій організаційній структурі, недостатній та нестабільній правовій базі щоб отримувати позитивні результати у цій сфері [5].

Тому, в умовах зростаючих глобальних викликів важливим аспектом побудови сучасних інноваційних управлінських моделей на рівні державного управління має стати формування додаткових та оптимізація існуючих інструментів розвитку державного управління найнижчих щаблів на самих ранніх етапах цифрового впровадження; створювати нові та розвивати існуючі комунікаційні платформи для організації обміну між управлінцями, науковцями та інноваторами посилювати процеси вертикальної та горизонтальної передачі інформації, особливо від ІТ- компаній до державного управління. Роль цього інструменту зростає в умовах реалізації політики цифровізації як усіх рівнів державного управління, так і держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Павлов М. М. Особливості процесу цифровізації публічного управління в розвинутих країнах. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 15. С. 140–144. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2021/23.pdf (дата звернення 17.02.2022р.)
2. Л.Федулова, Інноваційні підходи до управління публічною економікою. URL: <http://surl.li/bkjvb> (дата звернення 17.02.2022р.)
3. О. О. Скорик, Н. П. Рябоконт, Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. 2020р. № 7. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/52.pdf (дата звернення 17.02.2022р.)
4. Цифровізація економіки сприятиме розвитку всіх галузей — Шмигаль. URL: <http://surl.li/azjfa> (дата звернення 18.02.2022р.)
5. Чухраєва Н.,Ковтун В., Імплементация засад регулювання цифрової економіки України. URL: <http://surl.li/bkjww> (дата звернення 19.02.2022р.)

УДК: 330.322.01

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЄКТ: СУТНІСТЬ, МЕТА ТА ОСОБЛИВОСТІ

Грогуленко Анна

kaspariants01@gmail.com

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, м. Ізмаїл

Науковий керівник: канд .екон. н., доц. Лариса Сорока

Будь-які процеси, які відбуваються в народному господарстві певної країни, можна розглядати як сукупність проєктів, серед яких можна виокремити соціальні, технічні, організаційні, екологічні, економічні та інші.

У перекладі з латинської мови проєкт (*projectus*) – «кинутий уперед». Вочевидь мова йде про комплексний перспективний план.

Сучасні фахівці під проєктом розуміють «комплекс науково-дослідних, проєктно-конструкторських, соціально-економічних, організаційно-господарських та безліч інших заходів, які пов'язані між собою ресурсами, виконавцями та термінами, що відповідним чином оформлені і направлені на зміну об'єкта управління, що забезпечує ефективність розв'язання основних завдань та досягнення відповідних цілей за певний період» [1].

Зазвичай, у якості кінцевої мети проєктів є створення та освоєння нової техніки, технологій та матеріалів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції та виробників.

Отже, розуміємо, що проєкт, з одного боку – це певний комплекс заходів із завчасно встановленою метою, у разі досягнення якої проєкт вважається вдало виконаним і завершується, а з іншої сторони – це одноразовий набір задач і дій, який має своєрідні характерні ознаки:

- чіткі досяжні цілі;
- встановлені терміни як початку так і закінчення проєкту;
- наявні економічні ресурси;
- розроблений алгоритм реалізації;
- наявність антикризового механізму тощо.

Однак, на практиці дуже часто під «проєктом» розуміють креслення, макет, певні технічні або робочі проєкти, які потрібно розглянути або виконати.

Тому, задля усунення плутанини у поняттях, що використовуються, той проєкт, який містить в собі дії від вкладання інвестицій до отримання прибутку від даних капіталовкладень називають інвестиційним.

Керуючись Законом України «Про інвестиційну діяльність», з'ясовуємо, що «інвестиційний проєкт – це комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності з використанням цінностей відповідно до положень цього Закону» [2].

Автори підручника «Проєктний аналіз» [3, с. 44] схиляються до думки, що «Інвестиційний проєкт – документ, який містить необхідні розрахунки та обґрунтування, що підтверджують доцільність здійснення інвестиційної діяльності з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничу і соціальну сфери».

Отже, інвестиційний проєкт, з практичного погляду, – це комплекс заходів щодо реалізації інвестором певних цілей, а за матеріальною сутністю – це документ, згідно з яким відбувається процес інвестування.

У статті 2., законодавчого документа [2] вказано, що «інвестиційний проєкт

оформлюється у вигляді планово-розрахункових документів, необхідних та достатніх для обґрунтування інвестування, організації та управління роботами з реалізації проекту в межах визначених вартості та терміну його реалізації».

Найбільш поширеним варіантом у сучасному бізнес-середовищі є оформлення інвестиційного проекту у вигляді бізнес-плану, за допомогою якого вирішується найголовніший аспект підприємницької діяльності – доцільність та ефективність даного інвестиційного проекту [4, с. 145].

Згідно джерелу [5, с. 10] «Бізнес-план є документом, який містить систему ув'язаних в часі й просторі та узгоджених з метою і ресурсами заходів і дій, спрямованих на отримання прибутку, внаслідок реалізації підприємницького проекту. Це результат планування, зафіксований у стислій та зрозумілій формі документа. Він виступає інструментом досягнення мети, що включає всі основні напрями діяльності суб'єкта бізнесу».

Мета складання бізнес-плану лежить у формуванні задуму розвитку суб'єкта підприємницької діяльності, або ж у вдалій реалізації ним інвестиційного проекту, який забезпечує необхідні дослідження, аналіз, оцінювання, позиціонування, врахування можливих ризиків, контроль, моніторинг та регулювання підприємницької діяльності в умовах ринкового середовища, яке є динамічним та складно прогнозованим [5, с. 11].

Структура бізнес-плану може бути різною, це залежить від сутності інновацій або змін, що пропонуються, однак, інформаційне наповнення даного документа, суттєво не відрізняється як у країнах світу, так і за галузевими особливостями бізнес-одиниць. Отже, до складу стандартного бізнес-плану входять наступні розділи: резюме, опис продукту (послуги, робіт тощо), маркетинговий план, юридичний план, організаційний план і фінансовий. Кожний з цих розділів може містити підрозділи, наприклад, фінансовий може складатися із стратегії фінансування, оцінки ефективності проекту тощо.

Що ж стосується проміжку часу, який потрібен на реалізацію проекту, починаючи з моменту зародження ідеї до вдалого функціонування, то інвестиційний проект проходить три етапи: передінвестиційну, інвестиційну та експлуатаційну [6].

На першому етапі формується бізнес ідея, здійснюються пошуки потенційних інвесторів, партнерів, постачальників, оформлюється бізнес-план.

На стадії інвестиційної, укладаються контракти, наймаються кадри, закуповується обладнання, проводяться будівельні роботи, ведуться пусконаладжувальні роботи тощо.

На заключному етапі, вводяться в дію виробничі потужності, які поступово доводяться до планових показників [7].

У той же час, життєвий цикл інвестиційного проекту складається із п'яти фаз: народження проекту, начало експлуатації, швидке зростання, стабільне функціонування проекту, занепад або відновлення [8].

Задля того, щоб інвестиційний проект був вдалим, необхідна наявність загальної концепції, яка має передбачати:

- мету проекту;
- наявність конкретних цілей на кожному етапі, які мають кількісні й якісні показники;
- розробку певного документу, в якому знайдуть відображення всі необхідні засоби і ресурси;
- розуміння всіма учасниками проекту поставлених завдань;
- вільний доступ до інформації щодо реалізації проекту;
- постійний моніторинг за перебігом проекту;
- контроль на кожному етапі інвестиційного проекту.

Серед основних особливостей інвестиційних проектів слід відзначити наступні:

- значні початкові інвестиції;
- тривалий період реалізації;
- вірогідність додаткових інвестиційних ресурсів у процесі освоєння проекту;

– наявність як очікуваних так і неочікуваних ризиків тощо.

Основними видами інвестиційних проєктів, з урахуванням головної мети, що зустрічаються в практиці підприємницької діяльності є наступні.

Заміна застарілого обладнання як природний процес продовження існуючого бізнесу в постійному масштабі. Зазвичай такі проєкти не вимагають дуже тривалих і складних процедур для обґрунтування та прийняття рішень. Альтернативи можуть виникнути лише у тому разі, коли є декілька видів такого обладнання, і необхідно обґрунтувати переваги та недоліки кожного з них.

Заміна обладнання з метою зниження поточних витрат виробництва. Метою таких проєктів є використання більш якісного обладнання замість існуючого, але відносно менш ефективного обладнання, яке останнім часом зазнало старіння. Цей тип проєктів передбачає детальний аналіз рентабельності кожного окремого проєкту тому, що більш технічно нове обладнання, ще не є однозначно вигіднішим з фінансової точки зору.

Збільшення виробництва та/або розширення ринку послуг. Цей тип проєкту вимагає дуже відповідального рішення, яке зазвичай приймає вище керівництво підприємства. Необхідно найбільш детально проаналізувати комерційну доцільність проєкту з ретельним обґрунтуванням розширення ринкової ніші, а також фінансову ефективність проєкту, визначивши, чи призведе збільшення продажів до пропорційного зростання прибутку.

Розширення підприємства з метою випуску нової продукції. Цей тип проєктів є результатом нових стратегічних рішень і може вплинути на зміну характеру бізнесу. Для проєктів такого типу всі етапи аналізу однаково важливі. Слід підкреслити, що помилка, яка допущена під час розробки та освоєння проєктів такого типу, призводить до найбільш драматичних наслідків для компанії.

Отже, перелік варіантів можливих напрямків інвестиційних проєктів можна продовжувати, але головна задача ініціаторів таких проєктів – чітко усвідомити мету змін і обрати найдоцільніший варіант інвестиційного проєкту з огляду на стратегічний розвиток підприємства. Такий вибір базується на багатьох домінуючих факторах, однак, остаточне рішення приймається за результатами оцінки ефективності інвестиційних проєктів.

Список використаних джерел

1. Поняття та класифікація проєктів. URL: <https://library.if.ua/book/66/4897.html> (дата звернення: 17.09.2021).
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.91 р. № 1561-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. № 47. Ст. 647. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 20.09.2021).
3. Верба В. А., Загородніх О. А. Проєктний аналіз: підручник. Київ: КНЕУ, 2000. 322 с.
4. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 276 с.
5. Бізнес-планування підприємницької діяльності: навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с.
6. Порядок розробки інвестиційного проєкту. URL: <https://buklib.net/books/35305/> (дата звернення: 24.09.2021).
7. Інвестиційний цикл, його фази. URL: https://stud.com.ua/47494/investuvannya/investitsiyiny_tsikl_yogo_fazi (дата звернення: 24.09.2021).
8. Життєвий цикл інвестиційного проєкту. URL: https://pidru4niki.com/83582/investuvannya/zhittyeviy_tsikl_investitsiyonogo_proektu (дата звернення: 25.09.2021).

УДК: 339.9

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЙ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Катерина Костишин

katekostyshyn@gmail.com

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: канд. екон. наук Кузенко Н. В.

З огляду на стрімкий розвиток різних галузей науки, появу новітніх технологій та методів дослідження, сучасний світ диктує нові умови для функціонування різноманітних систем, у тому числі й економічної. В умовах глобалізації та інтернаціоналізації господарських процесів світова економіка зазнає суттєвих змін. Так, чимало економічних систем різних країн здійснюють перехід до ринкової економіки, високорозвинені держави орієнтуються на скорочення частки промислового та сільськогосподарського секторів, натомість зосереджуючи ресурси та зусилля на розвитку сфери послуг.

Проте також можна виділити креативні галузі, темпи зростання яких суттєво перевищують як сектор послуг, так і промисловість. Їх дослідженням займалися такі науковці, як Живко М. А., Поснова Т. В., Свидрук І. І., Синякова К. М. та інші. Серед зарубіжних авторів можемо відзначити І. Гаргрівза, К. Гібсона, С. Каннінгема, Р. Флориду, Т. Флю та інших.

Згідно з даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку (з англ. The United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD), креативна економіка не має єдиного визначення - це концепція, що активно розвивається. В її основі - взаємодія між людською творчістю, креативністю та інтелектуальною власністю, знаннями, технологіями. [1] На думку Д. Хокінса, креативна економіка – це система специфічних соціально-економічних відносин між економікою і творчим підходом до її розвитку та удосконалення, що призводить до становлення нового креативного сектору постіндустріальної економіки, в основі якого лежить інтенсивне використання творчих та інтелектуальних ресурсів. [2] Як бачимо з визначення, в основі цього новітнього напрямку економіки лежать творчі (креативні) індустрії. До них відносимо рекламу, архітектуру, дизайн, моду, виробництво кіно- та відеопродукції; програмування, створення розважальних програм та комп'ютерних ігор, музику, телебачення, радіо та Інтернет, тощо. [3, ст. 11]

Із настанням пандемії COVID-19 чимало держав прийняли рішення про запровадження жорстких заходів безпеки та карантинних обмежень. Локдаун, введений навесні 2020-го р., повпливав на усі сектори економіки, проте найбільше постраждали сфера обслуговування та творчі індустрії. Велика частка їх доходу залежить саме від кількості відвідувачів, тому із закриттям театрів, музеїв, фестивалів прибутки креативних галузей значно скоротилися.

Згідно з даними, оприлюдненими Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, ЮНЕСКО (англ. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO), станом на січень 2021 р. 51,2 млн людей у світі були офіційно зареєстровані як ті, які працюють у культурних та креативних індустріях у відомій соціальній мережі для пошуку роботи та встановлення ділових контактів - LinkedIn. Ця кількість становила 6,7% усіх користувачів LinkedIn (варто зазначити, що база користувачів соціальної мережі складала 762 млн осіб, що становить 20% світової робочої сили). Втрати доходів культурних і креативних індустрій у 2020 р. становили приблизно від 20 до 40% у різних країнах. [4, ст.5-6] Серед основних перешкод, що постали перед креативними індустріями у період пандемії COVID-19 можемо виділити:

- 1) відсутність програм державної підтримки або ж їх недостатню ефективність;

2) недостатньо вагомі податкові пільги та зміни у системі оподаткування, спрямовані на підтримку індустрій креативного сектору;

3) проблеми у використанні цифрових платформ: відсутність захисту авторських прав, контролю над збором гонорарів та роялті, піратство, незаконне завантаження медіафайлів;

4) неможливість переведення робочого процесу у дистанційний формат, що зумовлена специфікою індустрії, недостатньою технічно-матеріальною базою для реалізації переходу;

5) зменшення держвидатків та інвестування креативних галузей, які не вважаються пріоритетними у кризовий період зниження або відсутності рівня економічного зростання.

Як бачимо, COVID-19 справді вкрай негативно відобразився на розвитку креативної економіки в усьому світі. Україна не стала винятком. Згідно з даними, оприлюдненими Центром прикладних досліджень у 2020 р., сфера туризму після різкого спаду на початку пандемії потребуватиме щонайменше 2 роки, щоби відновитися до рівня 2019 р. Разом з тим прогнозовано, що авіакомпанії будуть змушені підвищити вартість послуг у середньому на 43-54%. [5] Ще однією проблемою, з якою зіткнулися в тому числі й креативні індустрії України стала неспроможність підприємців сплачувати орендну плату за комерційну нерухомість.

Однією з найбільших перешкод до відновлення після COVID-19 та розвитку креативної економіки України вважаємо зниження попиту на продукти творчих індустрій. Так, через карантинні обмеження спостерігалися масові звільнення працівників, чимало заробітчан повернулися з-за кордону, що призвело до зростання рівня безробіття. Платоспроможність населення знизилася, а напрями креативної індустрії, на жаль, не є пріоритетними, навіть враховуючи поступове відновлення економічної активності українців. Щодо урядових програм, то найбільші видатки з держбюджету у 2019-2020 рр. становили сфери соціального захисту і безпеки та оборони.

Проте варто зазначити, що було зроблено ряд дій, покликаних допомогти галузям, що найбільше постраждали від пандемії COVID-19. Так, у 2020 р. Президент України підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної підтримки сфери культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу у зв'язку з дією обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», завданням якого є забезпечити підтримку та розширення можливостей грантових програм для креативних індустрій, державні субсидії на розвиток кінопроектів. [7] А в державному бюджеті на 2022 рік на культуру, креативні індустрії та інформаційну політику передбачено 14,5 млрд грн (це майже на 2 млрд грн більше, ніж у 2021 році).

Отже, пандемія COVID-19 справді поставила виклики перед творчими індустріями у всьому світі та в Україні зокрема. Враховуючи потенціал країни, за умови державної підтримки та ефективної соціально-економічної політики Україна зможе не лише відновити свої позиції у креативній економіці, а й досягти зростання цієї галузі.

Список використаних джерел

1. United Nations Conference on Trade and Development. URL: <https://unctad.org/topic/trade-analysis/creative-economy-programme> (дата звернення: 31.03.2022).

2. Хокинс Д. Креативная экономика: как превратить идеи в деньги. М.: Классика-XXI. 2011. 256 с.

3. Г. В. Назарова, Ю. В. Сотнікова. Креативна економіка та менеджмент: навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2018. 160 с.

4. Naylor R., Moretto M., Traverso R., Todd J. Cultural and Creative Industries in the Face of COVID-19: An Economic Impact Outlook. 2021. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377863> (дата звернення: 31.03.2022).

5. Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України. *Konrad-Adenauer-Stiftung*. URL: <https://www.kas.de/uk/web/ukraine/einzeltitel/-/content/vpliv-covid-19-ta-karantinnih-obmezen-na-ekonomiku-ukraini> (дата звернення: 31.03.2022).

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної підтримки сфери культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу у зв'язку з дією обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби COVID-19: Закон України від 16.06.2020 р. № 692-IX : станом на 21 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692-20#Text> (дата звернення: 31.03.2022).

UDC: 339.923

CREATIVE ECONOMY AS A NEW ECONOMIC EPOCH: PERSPECTIVES FOR UKRAINE

Andriana Mykhailiak
andriana281118@gmail.com
Academic supervisor: Lytvyn Olena, PhD
Banking University, Lviv

If we talk about the economy, we usually present figures, financial forecasts of the National Bank and stock market jumps. However, in recent decades, more and more money has been brought to developed countries by the unknown steel, oil or credit, namely the creative economy.

Creative economy is a set of economic activities based on knowledge, creativity, intelligence, technology and innovation, which have a high potential for profitability and job creation.

The concept of "creative economy" is often identified with the concept of "knowledge economy". This is a special sector of the economy, based primarily on various types of intellectual work. Such an interpretation is only true to some extent. However, according to leading domestic and foreign authors, to limit the creative economy only on this basis is not enough [1].

The word "creative" is not new. Creative industries are often confused with cultural ones, but this is not entirely correct. After all, "cultural industries" - a term used to describe theater, dance, music, cinema, visual arts. And from "creative industrial" disciplines there are many different interdisciplinary disciplines.

The creative economy spans dozens of industries. Among them are: design, cinema, architecture, IT, as well as research, education, fashion, tourism. That is, everything that requires a drop of creativity and a non-standard approach that can create additional value for the product is already part of the creative economy.

Creative economy affects social and cultural life, as well as indicators of sustainable development of countries.

Creativity and innovation are the source of vitality of any organization engaged in survival and prosperity in the consumer market. Research in the field of creativity and its evaluation will help to move from creative ideas, which are still at the stage of ideology, to increase productivity. [2]

The creative economy is part of the global economy. Due to the fact that to create a product in the context of the creative economy can not do without man and his ideas, this industry is immune to the threat of job loss in the context of future large-scale automation and robotics.

Creative economy is a promising area of Ukraine's development. This development has gained special momentum since 2016, when the creative economy in the Ukrainian economy began to develop rapidly in most key macroeconomic indicators.

Ukraine has significant potential for the development of a creative economy. Some experts predict that innovation and creativity will have growth rates that will exceed the growth rates of other sectors of the economy [3]. The main thing for this is to develop human capital.

On average, the creative economy has a higher level of value added than other sectors of the

domestic economy. This is due to the wide coverage of the creative economy in the service sector, which consumes less intermediate products than industry and agriculture, and the innovative nature of a number of creative industries - IT, engineering and more.

The role of the creative economy in the creation and provision of high-paying jobs for the citizens of Ukraine is growing year by year, which is of great importance in the conditions of mass emigration and outflow of qualified personnel.

The relatively small share of the creative economy in attracting capital investment is a typical phenomenon, as the main resource in most industries is human capital.

The development of the creative economy does not require significant investment (eg, construction of infrastructure, industrial facilities), but can be based on the mind, knowledge, talent of workers and entrepreneurs. Thus, investing in the creative economy is an important factor in social development, because due to rather unfavorable socio-economic conditions in Ukraine, many young and talented people go abroad in search of a better job and a higher standard of living.

Investing in the creative economy will allow talented people to realize themselves in Ukraine and significantly increase their income without emigration, as well as work for the benefit of Ukraine.

Extremely small capital investments in the creative economy in Ukraine go to research and development, education, advertising and marketing, crafts, design and fashion, publishing, music and fine arts, museums, galleries and libraries. In many of these areas, funding from the state budget plays an important role in ensuring investment expenditures, which in Ukraine are carried out on a residual basis from year to year and are insufficient.

Thus, in Ukraine there is an asymmetric development of the industrial creative economy. The ability to maintain high profits in the IT sector, which now thrives on easy access to the profession through outsourcing, stimulates the accelerated development of computer and information services in Ukraine and determines the overall positive growth dynamics of the domestic creative economy. However, other sectors of Ukraine's creative economy are developing rather slowly or are in recession for a number of reasons, including low and geographically uneven demand for goods and services from the creative industries, insufficient funding and staffing, and gaps in intellectual property. and copyright protection. [4] Correction of the situation requires a more focused and comprehensive state policy on the development of Ukraine's creative economy. Creative industries are the source of life in the creative economy.

The creative economy certainly has the potential to support developing countries and countries with economies in transition in diversifying production and exports and ensuring sustainable development on a comprehensive and equitable basis. He is not old or new. If you read your publications on the Internet or go to a local movie theater, read a book or listen to music on the way to work, you are consuming a creative product or service. People develop a concept and put it into practice, then create or publish it, and ideally get paid for it. In fact, it is no different from other production processes, except that the main contribution comes from the original intellectual property of copyright.

Creative industries are crucial for sustainable development. They stimulate innovation and diversification, are an important factor in the growing services sector, support entrepreneurship and promote cultural diversity. The creative and cultural industries also play an important role in mediating the digital transformation that is taking place around the world. Today, more than ever, we need creative thinking, innovation, and the challenges and challenges of inequality and vulnerability that we face on a daily basis.

Thus, today the creative economy is a strategy for the development of society, which is based on continuous innovation development based on human capital, which provides intellectual capital, creativity and talent. All these factors of production in the creative economy need constant support and improvement, as well as investment. In the context of European integration, the development of human potential in the context of industrial development can increase Ukraine's competitiveness and maintain long-term economic growth.

References

1. Bulletin of NUVGP. Creative economy in Ukraine: perspective or reality? ": [Electronic resource].- Access mode: file:///C:/Users/1/Downloads/ Vnuvgp_ekon_2016_3_22.pdf
2. Priazovsky Economic Bulletin. Development of the creative economy in the face of the global crisis. [Electronic resource].- Access mode: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/15.pdf
3. Visnyk of Mukachevo State University. Creative economy: the essence of the concept and significance for Ukraine in terms of European integration [Electronic resource]. -Access mode: http://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/10.pdf
4. Research. "Creative economy - a new economic era of the XXI century.": [Electronic resource].- Access mode: <https://creativity.ua/marketing-and-advertising/doslidzhennia-kreatyvna-ekonomika-nova-ekonomichna-epokha-khkhi-st-vysnovky-i-trendy/>

УДК 330.34:608

ВПЛИВ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ НА ЕКОНОМІКУ

Олександра Шевчук

sashashevchuk201@gmail.com,

Державний податковий університет, м. Ірпінь

Глобалізація є одним з основних явищ, з якими стикається сучасне суспільство, що впливає на всі сторони людської діяльності на сучасному етапі. За останні кілька десятиліть глобалізація кардинально змінила світ, створивши багато переваг для розвитку національних економік. Економіка багатьох країн зазнає значних структурних змін, оскільки традиційні галузі замінюються сектором послуг та інноваціями, що знаменує перехід до економіки знань, де особливу роль відіграє творчість.

Творчість є невичерпним ресурсом, заснованим переважно на ідеях та культурних особливостях, а не на фізичному капіталі. Основне джерело творчості є невидимим, оскільки воно включає все, чим володіє кожна людина – знання, емоції, талант, спонтанність, інтуїцію, спогади, уяву, дивергентне мислення, здатність продукувати нові та оригінальні ідеї, навички розв'язання проблем – і культурні цінності та цивілізаційні основи кожного суспільства, наприклад культурна спадщина.

Сучасна форма глобалізації визначає нову площину, в якій культурні практики взаємодіють із творчістю та інноваціями у глобальному масштабі, формуючи таким чином новий сектор економіки – креативні індустрії. Вони охоплюють економічну діяльність, пов'язану зі створенням, використанням, перетворенням, поширенням та комерціалізацією інформації та знань, які мають значний економічний та соціальний вплив (наприклад, стимулюють сталий розвиток та створюють інклюзивні можливості для роботи). Тому креативні індустрії перетворюються на стабілізуючий елемент конкурентоспроможності країни.

Україна, на відміну від багатьох інших країн світу, може покладатися на величезні запаси природних ресурсів (земля, мінеральні ресурси тощо) для підтримки зростання, але водночас має величезний творчий потенціал, який підкріплюється талантами, національною культурою, та історичною спадщиною.

Закон України «Про культуру» дає наступне визначення креативних індустрій: «Креативні індустрії - види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження» [1].

До креативних індустрій Україна відносить 34 види економічної діяльності, які можна розділити на такі індустрії як: візуальне мистецтво, сценічне мистецтво, література,

видавнича діяльність, аудіальне та аудіовізуальне мистецтво, дизайн, моду, нові медіа та ІТ, архітектуру, рекламу, маркетинг, зв'язки з громадськістю, бібліотеки, архіви та музеї, народні художні промисли [2].

Культурне підприємництво передбачає перетворення креативного інтелектуального ресурсу на «креативний продукт», наприклад, відеофільм, дизайнерський предмет тощо. Для розвитку міст важливо направляти творчий потенціал підприємців шляхом створення творчих осередків і середовища в містах, які часто називають творчими кластерами. Креативні індустрії, що стосується їх операційних та організаційних характеристик, мають тенденцію до кластеризації, тобто до тривимірної кластеризації. Кластеризація креативних індустрій — це середовище широкої взаємодії креативних професіоналів, яке будується на взаємодоповнювальній та опортуністичній поведінці її учасників. Кластери культурної індустрії включають некомерційні підприємства, заклади культури, театри та окремих виконавців поблизу наукового парку та медіацентру. Креативні кластери — це місця проживання, місця роботи та місця, де культурні продукти не тільки виробляються, а й споживаються.

Креативна економіка має як комерційну, так і культурну цінність. Визнання цієї подвійної цінності змусило уряди в усьому світі розширити та розвивати свою креативну економіку в рамках стратегій диверсифікації економіки та зусиль, спрямованих на стимулювання економічного зростання, процвітання та добробуту. Творчі галузі, які включають рекламу, архітектуру, мистецтво та ремесла, дизайн, моду, кіно, відео, фотографію, музику, виконавське мистецтво, видавничу справу, дослідження та розробки, програмне забезпечення, комп'ютерні ігри, електронні видавництва та телебачення/радіо, є джерелом життя творчої економіки. Вони також вважаються важливим джерелом комерційної та культурної цінності.

Протягом двох останніх десятиліть зростає розуміння значущості креативних індустрій для суспільства та економіки через поширення концепцій, ідей, навичок, знань, що сприяє розвитку інновацій, технологічному прогресу, підвищенню якості життя тощо. Зокрема, креативні індустрії є важливими рушіями економічних та соціальних інновацій в економіці. Вони підтримують інновації в багатьох інших секторах через надання креативних ідей для нових продуктів, креативних товарів та послуг, що використовуються у виробничих процесах, маркетингової підтримки інноваційних продуктів. Відповідно, креативні індустрії сприяють впровадженню нових ідей та технологій в інших секторах, підвищенню їхньої продуктивності та конкурентоспроможності.

У 2020 році в Україні деякі види діяльності значно покращили свої показники порівняно з попереднім роком, особливо ІТ та дизайн, інші постраждали від коронакризи. Обсяг реалізованої продукції бізнесу у сфері креативних індустрій становив 333,9 млрд грн — це 3 % від загального обсягу реалізованої продукції в Україні [3].

Позитивна динаміка українських креативних індустрій спостерігається на тлі падіння ВВП у 2020 році, а також сповільнення зростання сфери у світі через пандемію (за даними ЮНЕСКО). Це свідчить про вагомий частку сектору ІТ у структурі креативних індустрій, що виявився менш вразливим до наслідків пандемії. Це також може вказувати на значну тіньову частку економіки, яка не відображається в статистиці.

Отже, можна зробити висновок, що креативні індустрії, які включають широкий спектр підгалузей і галузей, представляють динамічний сектор національних економік, у тому числі й українську економіку з високими темпами розвитку. На жаль, нині креативний сектор України має незначний вплив на ринок, враховуючи низьку частку як у ВВП, так і в зайнятості. Значення національних креативних індустрій з точки зору експорту та імпорту є індикатором тенденцій, які заслуговують на розгляд політики. На думку багатьох економістів, однією з таких тенденцій є перетворення України на креативну економіку. Країна володіє талановитими людьми й творчим потенціалом, культурним фоном, зростанням попиту на творчий контент, технологічним прогресом. Ці переваги можуть

допомогти Україні отримати творчу, культурну, економічну та соціальну користь.

Список використаних джерел

1. Про культуру: Закон України від 04.12.2021 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 29.03.2021).
2. Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій: Розпорядження Кабінету міністрів України від 24.04.2019 № 265-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.03.2021).
3. У 2020 році креативні індустрії згенерували 4,2% доданої вартості української економіки: Урядовий портал: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-2020-roci-kreativni-industriyi-zgenerovali-42-dodanoji-vartosti-ukrayinskoji-ekonomiki> (дата звернення: 28.03.2021).

УДК 338

СТРАТЕГУВАННЯ ЯК ОКРЕМА ОБЛАСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ ТА КОМПЕТЕНЦІЙ

Аліна Ванічкіна

tishka.koshak@gmail.com

Максим Шпак

maksimshpak20047a@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: викладач Світлана Харченко

Процес розробки і реалізації стратегії все більше стає затребуваною професійною діяльністю, що використовує власну теорію та інструментарій. Хоча в провідних коледжах та університетах широко реалізується підхід до стратегії та стратегування як до самостійної професії, якій можна навчитись, у вітчизняній практиці управління бізнесом залишається практично відсутнім повноцінне сприйняття професії «стратег». Говорячи про стратега, цим терміном ми описуємо людину, яка сприймає світ як єдину складну адаптивну живу систему. З ускладненням ментальних установок людини розвивається репертуар її здібностей. Цей розвиток відбувається під впливом багатьох факторів, і в кожній людині своя траєкторія розгортання особистого унікального бачення. Цінною професійною здібністю стратега є здатність до комплексного і системного мислення. Стратег приділяє одночасно увагу і процесу і результату, і людям і структурам. Він одночасно спостерігає за всіма часовими горизонтами – безпосереднім, середньо- та довгостроковим[1].

Зростання затребуваності в бізнес-стратегії в кінці ХХ ст. та в силу низького рівня культури стратегування (в т.ч. використання цілого набору необґрунтованих інструментів) привели до змішування понять «прогноз», «стратегія», «план». Як правило на підприємствах розробкою документів стратегічного характеру займаються працівники, які не мають спеціальних знань і навичок теорії і практики стратегування. Тому більш актуальним постає питання розмежування в стратегічному підприємстві процесів прогнозування, стратегування, бізнес-планування. Адже стратегія розробляється більшою мірою для досягнення пріоритетів, а не для вирішення певних тактичних проблем, з якими стикається об'єкт стратегування.

Стратегування розглядається як процес системної роботи зі стратегією компанії, яка дозволяє їй своєчасно вибирати найбільш оптимальний шлях реалізації свого бачення з врахуванням внутрішніх і зовнішніх умов. Основою будь-якого стратегічного процесу є виявлення цінностей та інтересів об'єкта стратегування, що дозволяє сформулювати обґрунтовані стратегічні пріоритети розвитку, потенціал формування конкурентних переваг.

Практика стратегування має більш ніж 3000-річну історію. В ній розглядається роль особистості в оцінці навколишнього середовища і фактів, а також глибоке розуміння бачення майбутнього через призму стратегічного мислення. Базові стратегічні принципи полководця та наставника Хай Тао для військових та управлінців древнього Китаю[2], які працювали тисячі років тому, абсолютно актуальні й зараз. Саме наявність в світовій історії лідерів зі стратегічним образом мислення визначили появу теоретичних розробок в даній області близько 200 років. Сучасне значення шкіл стратегічного мислення різняться. За цей час до сьогодення сформувались різні напрямки досліджень, по-різному розставляються акценти та виділяються різні пріоритети.

Одні школи стратегії гарно зарекомендували себе для аналізу діяльності компаній, що належать до традиційних галузей, інші демонструють ефективність методик в інноваційних галузях бізнесу, треті більше підходять для проектування стратегічних змін в неприбуткових організаціях. Найважливіше навчитись застосовувати потрібні ефективні методи з всього

арсеналу методів для вирішення стратегічних завдань (на рівні особистого стратегування, командних сесій, стратегування для бізнесу, розвитку громад, розвитку національної економіки та глобальних процесів).

В процесі розробки стратегії лідери і стратеги покликані забезпечити і використовувати взаємозв'язок між передбаченням, прогнозуванням, стратегуванням і довгостроковим плануванням. Діяльність стратега направлена на створення нових стратегічних пріоритетів і сценаріїв в умовах, коли минуле лише частково екстраполюється на майбутнє, а майбутні соціальні процеси і економічні агенти значною мірою не відомі. Кінцевим результатом прогнозованої діяльності є новий прогноз, який розкриває найбільш важливі, прямо чи опосередковано пов'язані з перспективами об'єкта глобальні, галузеві чи регіональні тренди, що впливають чи можуть вплинути на майбутню діяльність об'єкта.

Ключовим етапом фази прогнозування є сканування зовнішнього та внутрішнього середовища і створення їх стратегічно орієнтованої характеристики, що містить оцінки нових можливостей і загроз. З врахуванням прогнозу розробка стратегії починається з формування місії. Місія визначає обґрунтованість існування і чим об'єкт стратегії унікальний та цінний для споживача. В подальшому визначення взаємозв'язку основоположних категорій ДНК стратегії (цінності, інтереси та пріоритети) формується бачення об'єкта. Процес формулювання починається зі збору інформації про цінності, за якими відбувається перетворення цих цінностей в інтереси, які потім формуються і відображаються в певних пріоритетах. Пріоритети – це кінцевий елемент бачення. Фінальним продуктом стратегування є формалізована стратегія бізнесу, що поєднує попередній прогноз, новий, місію, бачення, пріоритети, довгострокові цілі і задачі з детальним сценарієм, що потребує здійснення через реалізацію стратегічного плану з використанням системи стратегічного моніторингу і його реалізації.

Такий підхід до стратегування може забезпечити довгостроковий успіх, оскільки пріоритети відображають довгострокове бачення стратегів і глибинні інтереси і цінності зацікавленої групи людей. Саме пріоритети і є направляючими в виборі цілей, а потім і задач об'єкта стратегування, закономірності формування стратегічних сценаріїв, вибору тактики. Так, Джон Дорр в книзі "Вимірюйте найважливіше" зазначає, що компанії, які стратегують (розробляють і впроваджують стратегію розвитку) такі як Google, Dropbox, Amazon, Intel та ін., зростають втричі швидше; 51% компаній встановлює цілі на рік і каскадує їх (дерево цілей) та 49% взагалі не має стратегії; 6% повертається до них щоквартально і корегує, а 94% залишають стратегію на полиці[3].

Найбільш популярним інструментом аналізу зовнішнього і внутрішнього середовища є SWOT-аналіз, завдяки якому в певній послідовності виявляються сильні і слабкі сторони, можливості та загрози. Ключовим недоліком використання даного інструмента в стратегуванні полягає в загальноприйнятому порядку блоків аналізу, де основна увага спрямована на сильних сторонах як перевазі, що дозволяє утримувати вихідні позиції об'єкта стратегування, і слабких сторонах, що описують проблемні аспекти. В теорії стратегії та інструментарію стратегування рекомендується використовувати блоки SWOT-аналізу в іншому порядку. Фокусувати розробника стратегії на пошуку можливостей і кардинальних перетворень, підготовлюючи основу для визначення вектору з чітким вказанням генеральної цілі. Враховуючи сукупність результатів аналізу OTSW, починаючи з аналізу можливостей та загроз, відбувається вибір довгострокового вектора розвитку об'єкта стратегування, встановлюється генеральна ціль, визначається траєкторія з явно розподіленими в часі стратегічними пріоритетами, де цілі всередині кожного пріоритету є ключовими точками по досягненню генеральної цілі. Результатом при такому підході є стратегії нових горизонтів, що обумовлюють інноваційний розвиток.

Бути стратегом – це усвідомлювати всі компоненти, які формують контекст бізнесу, та розуміти зв'язки між цими компонентами. Не існує поняття «ідеальна стратегія». Добре вміти допомагати своїй удачі. Стратегія збільшує шанси на успіх, а не гарантує його.

Розвиваючи здібності стратега, ми підвищуємо шанси вирішувати важливі питання з врахуванням системної перспективи. А це дозволяє не тільки впливати на систему та її окремі складові, а й вчитись моделювати систему та втілювати стратегічні ідеї.

Список використаних джерел

1. Вишневський О.С. Загальна теорія стратегування: від парадигми до практики використання: монографія / НАН України, ІЕП. Київ, 2018. 156 с.
2. Пекар В. Бесіди майстра Хай Тао про стратегію. Видавництво «Фоліо», 2020. URL: <https://knigogo.com.ua/>
3. Дорр Джон "Вимірюйте найважливіше. Як Google, Intel і інші компанії домагаються зростання з допомогою OKR, 2019.

УДК: 339.923

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК ОСНОВНА СКЛADOVA ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

Віталіна Глинка

glinka2410@gmail.com

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, м. Ізмаїл

Науковий керівник: канд. пед. наук Олена Яковенко

В умовах розвитку економіки, сучасні підприємства потребують прийняття рішень, які будуть доцільно обґрунтовані та націлені на розвиток організаційної структури підприємства, де працівники будуть розглядатися як ключові аспекти, що впливають на розвиток діяльності підприємства. В такому випадку, працівникам теж слід удосконалюватися шляхом отримання нових теоретичних та практичних навичок. Кадрові ресурси підприємства мають бути гнучкими до умов як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, стійко реагувати на вимоги ринку та вміти брати відповідальність за виконану діяльність, а також вміти самореалізовуватися.

Підприємства слід розглядати як взаємозв'язок всіх систем, які функціонують в його межах за допомогою управлінського впливу, що використовує всі можливі технології управління.

Технологія управління – це стійкий процес, який сприяє підтримці вже існуючих систем управління за допомогою прийняття рішень. Такий процес у своїй діяльності передбачає запровадження нових методів та дій, які будуть сприяти на удосконалення вже існуючого управлінського потенціалу підприємства [4, с. 87].

Управління персоналом – це система дій, яка складається із планування, підбору працівників, організації, що сприяє на раціональне використання кадрових ресурсів підприємства з метою збільшення ефективної діяльності [1].

Технологія управління персоналом – це низка певних дій, методів та форм впливу на працівників у процесі їх трудової діяльності з метою отримання високих результатів розвитку підприємства за допомогою кадрового потенціалу [5, с.230].

З метою ефективного функціонування, підприємству необхідно постійно удосконалювати та розвивати свою організаційну структуру шляхом нових методик технологій управління персоналом. Підприємства повинні постійно створювати умови для розвитку своїх працівників, шляхом оновлення теоретичних, практичних знань та вмінь з метою конкурентоспроможної боротьби на ринку.

Технологія управління персоналом передбачає стратегічний процес, який в своїй діяльності сформулювався як самостійна та незалежна структура в процесі управління.

Управління персоналом, слід розглядати як соціальну функцію, яка впливає на людські потреби, їх цінності, здобутки та ін. В процесі управління, слід звертати увагу на відносини між керівниками та їх підлеглими, а також між працівниками одних ланок управління.

Основною метою управління персоналом є створення стійкої організаційної структури, шляхом підвищення кваліфікації працівників, мотивування їх для ефективної діяльності та отримання максимального прибутку від виробничої діяльності після впровадження нових технологій управління персоналом.

Основними цілями управління персоналом на підприємстві є:

- 1) збільшення конкурентоспроможності підприємства на ринку;
- 2) збільшення ефективності трудової діяльності за для отримання максимального прибутку підприємства;
- 3) забезпечення соціальними складовими з метою ефективного функціонування кадрового потенціалу підприємства.

Ми вважаємо, що з метою вдалого виконання вищеперерахованих цілей, слід забезпечити виконання наступних завдань, які сприятимуть на удосконалення організаційної структури підприємства:

- 1) забезпечити підприємство кадровим потенціалом та кваліфікованими спеціалістами;
- 2) ефективне використання всіх можливих потенціалів працівників;
- 3) створити сприятливі умови для ефективної та продуктивної діяльності працівників;
- 4) мотивування персоналу за допомогою матеріальних та нематеріальних цінностей;
- 5) формування міцного колективу та закріплення організаційної культури;
- 6) збільшення ефективності управління персоналом за допомогою скорочення витрат на робочу силу.

Система управління персоналом у своєму складі має суб'єкт і об'єкт. Суб'єктом управління виступає той, хто займає активне положення по відношенню до об'єкту управління, а також має для цього необхідні можливості. Об'єкт управління представляє собою основні складові системи управління персоналом (підбір, розстановка, оцінка та стимулювання). У своїй структурі суб'єкти управління поділяють на внутрішні та зовнішні (рис. 1).

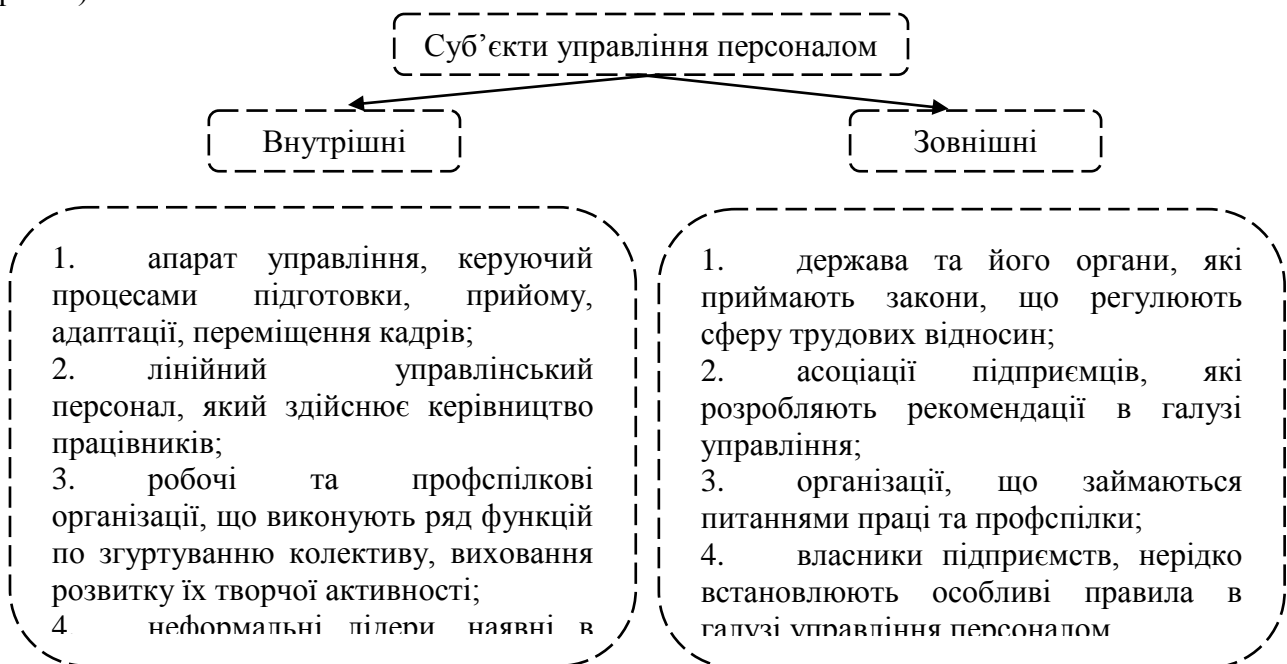

Рис. 1. Суб'єкти управління персоналом

Джерело: розроблено автором за даними [3]

Якщо розглядати концепцію управління персоналом у межах організаційної структури, то ми можемо стверджувати, що вона представляє собою комплекс як теоретичних, так і методологічних процесів, які впливають на формування єдиної технології управління персоналом на підприємстві. У своїй діяльності вони включають чітко визначені умови праці, які впливають на ефективність роботи працівників.

До головних аспектів існування технологій управління персоналом слід відносити загальні правила трудової діяльності підприємства та норми роботи. Слід брати до уваги, що правила та норми становлять велике значення для збалансованої роботи підприємства в цілому, адже вони мають вплив на організаційну структуру та кадрові ресурси організації.

Технологія управління, у своїй діяльності опирається на стратегічні аспекти управління. Стратегія управління персоналом має на меті створити комплекс стратегічно-запланованих дій, які будуть впливати на організаційну структуру підприємства. Стратегія управління персоналом є основною складовою у діяльності підприємства [2].

Отже, ми розглянули управління персоналом як основну складову організаційної структури підприємства. Управління персоналом представляє собою систему дій, яка складається із планування, підбору працівників та організації праці, що сприяє на раціональне використання кадрових ресурсів підприємства з метою збільшення ефективної діяльності. Головною метою управління персоналом є створення стійкої організаційної структури, шляхом підвищення кваліфікації працівників, мотивування їх для ефективної діяльності та отримання максимального прибутку від виробничої діяльності після впровадження нових технологій управління персоналом.

Список використаних джерел

1. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Управління персоналом: навч. посібник. 2-ге вид. Київ: ЦУЛ, 2009. 502 с. URL: <https://subject.com.ua/pdf/344.pdf> (Дата звернення: 25.02.2022 року).
2. Медведєв О. Особливості управління персоналом підприємства в сучасних умовах. *Науковий вісник УМО. Серія. Економіка та управління*. Випуск 4. 2017. URL: http://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/vydannya/visnyk_umo/ekonomika/V_4/Медведєв.pdf (Дата звернення: 25.02.2022 року).
3. Немцов В.Д., Довгань Л.Є., Сініок Г.Ф. Менеджмент організацій: навч. посібник. К.: 2016. 388 с.
4. Ракша Н.В. Роль інноваційних технологій в управлінні підприємством. *Інноваційна економіка*. 2012. № 9 (35). С. 86–89.
5. Сочинська–Сибірцева І.М. Вдосконалення технології управління персоналом на машинобудівних підприємствах. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 2 (32). С. 229–232.

УДК 339.137

ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ МЕТОДИ КОНКУРЕНТНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Валерія Іваненко
valeria857@ukr.net

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
Науковий керівник: канд.екон.наук Вячеслав Курепін

На сучасному етапі розвитку економіки України проблема підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є однією з найактуальніших. Конкурентоспроможність підприємства, це мірило спроможності об'єктів господарювання

до самовираження і самоствердження в умовах боротьби за ринки збуту [1, с 155].

Вона пов'язана з ефективним управлінням підприємством, формується залежно від постановки та досягнення цілей підприємства, її стратегії розвитку на основі своїх конкурентних переваг та потенціалу. Визначається певними критеріями та охоплює важливі аспекти ефективного використання потенціалу підприємства [2, с 106]. До них відносяться показники по відношенню до різних конкурентів (тим вища, чим кращі результати підприємства); результат ефективної господарської діяльності підприємства (комплексна порівняльна характеристика підприємства, яка відображає сукупність переваг над конкурентами); гармонійність розвитку підприємства (конкурентоспроможність продукції чи наданих послуг).

Перелік властивостей та показників які характеризують конкурентоспроможність підприємства необхідно постійно аналізувати та досліджувати. Це запорука вирішення завдань та досягнення поставлених цілей підприємства. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення існуючих та розробці принципово нових підходів дослідження стану конкурентоспроможності та резервів підвищення її рівня з врахуванням галузевих та регіональних особливостей розвитку підприємств.

Одним із методів дослідження розвитку конкурентоспроможності підприємств аграрного профілю є метод комплексного просторово-динамічного дослідження з використанням економіко-математичного моделювання статичних і динамічних процесів системи управління підприємством [3, с 17]. Концептуальна схема вдосконалення системи управління, яка реалізує основні функції управління містить комплекс взаємопов'язаних етапів, зміст та задачі яких слід розглянути більш детально.

Етап 1. Побудова та формування інформаційно-аналітичного простору дослідження. Цей етап включає пошук, збір та обробку даних за основними напрямками діяльності підприємства [4, с 24], які характеризують його конкурентоспроможність. Реалізація етапу дозволяє сформувати статистичну базу дослідження на основі вирішення таких задач: оцінка індикаторів конкурентоспроможності; аналіз репрезентативності вибірки; обґрунтування системи показників за основними напрямками оцінки конкурентоспроможності. Рішення поставлених задач досягається за рахунок використання методів експертного та статистичного аналізу.

Етап 2. Комплексна просторово-динамічна оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства. На другому етапі здійснюється побудова інтегральних рейтингових індикаторів на основі локальних складових конкурентоспроможності та оцінка загального рівня конкурентоспроможності підприємства. Ціллю даного етапу є аналіз динамічного розвитку рівня конкурентоспроможності підприємств аграрного профілю.

До локальних складових конкурентоспроможності підприємства відносять такі рейтингові індикатори: конкурентоспроможність продукції; ефективність виробничої діяльності підприємства; фінансовий розвиток підприємства; ефективність організації ринку збуту товарів чи просування наданих послуг; ефективність трудового та кадрового потенціалу підприємства [5, с 732]; ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства; комплексний показник загального рівня конкурентоспроможності підприємства.

Етап 3. Аналіз конкурентного середовища підприємств галузі. Мета етапу – дослідження стану конкурентного середовища на основі експертного аналізу, що досягається шляхом вирішення таких задач:

- вплив локальних індикаторів на загальний рівень конкурентоспроможності підприємств;
- аналіз галузевих особливостей конкурентоспроможності підприємств та впливу факторів зовнішнього середовища.

Зовнішнє середовище підприємств, функціонуючих на ринковому просторі своєї країни, окреслюється національними чинниками, таких як: стан розвитку економіки країни;

галузева структура економіки; рівень державного регулювання економіки; темпи зростання економіки; рівень життя населення; стан політичної ситуації в країні; наявність джерел сировини; ємність внутрішнього ринку; рівень конкуренції на ринку тощо.

Етап 4. Формування управлінських рішень та вибір конкурентної стратегії розвитку підприємства. Етап передбачає формування стратегічних альтернатив розвитку конкурентних переваг за кожним з досліджуваних показників підприємства та галузі на основі оцінки та аналізу причинно-наслідкових взаємозв'язків індикаторів конкурентоспроможності та експертного аналізу, теорії прийняття рішень.

На даному етапі приймаються управлінські рішення щодо сильних та слабких сторін діяльності підприємства, які впливають на рівень конкурентоспроможності. Виявляються показники діяльності підприємства яким слід приділити найбільшу увагу. Це дозволяє сформулювати пріоритетні напрями стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства та спрогнозувати покращення позицій на ринку в майбутньому [6, с 31].

Запропонований інструментарій комплексного аналізу тенденцій розвитку конкурентоспроможності підприємств аграрного профілю дозволяє системно та у повному обсязі оцінити рівень конкурентоспроможності аграрних підприємств, виявити чинники які забезпечують підвищення конкурентоспроможності. Це дозволить підвищити якість управлінських рішень щодо формування, вибору та реалізації стратегічних альтернатив розвитку конкурентних переваг в умовах дії можливих негативних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Врахування сукупності чинників внутрішніх та зовнішніх факторів позитивно вплине на оцінювання, прогнозування та управління конкурентоспроможністю підприємства, формування стратегічного розвитку у майбутньому[7, с 191].

Отже, для підвищення рівень конкурентоспроможності підприємств аграрного профілю необхідні зусилля як держави, так і бізнесу. Для цього потрібно формувати сучасні ринкові механізми зі створення інноваційної інфраструктури; стимулювання інноваційної діяльності підприємств; забезпечення умов залучення інвестицій для модернізації виробництва і підвищення конкурентоспроможності підприємств; підготовка кваліфікованого кадрового потенціалу, що відповідають вимогам вітчизняного ринку праці.

Список використаних джерел

1. Курепін В. М. Механізм управління безпекою вітчизняних підприємств на засадах маркетингу // Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої до 90-ча заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, 17-18 жовтня 2020 року. Харків : Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2020. С. 154-158. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8183>.

2. Іваненко В. С., Курепін В. М. Управління розвитком персоналу та його конкурентоспроможністю // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 104-107. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10509>.

3. Могильницька А. М. Пріоритетні напрямки використання економіко-математичного моделювання в роботі аграрних підприємств // Агросвіт. 2020. № 17-18. С. 39-45. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8354>.

4. Костирко А. Г. Складові ефективного використання логістичного підходу у аграрному секторі // Матеріали Причорноморської регіональної наук.-практ. конф. проф.-викл. складу, м. Миколаїв, квітень 2020 р. Миколаїв : МНАУ, 2020. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8415>.

5. Курепін В.М. Управління розвитком кадрового потенціалу підприємств аграрного

профілю / В.М. Курепін // Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 12 березня 2021 року : збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Вінниця: ВНТУ, 2021., -С. 730-733. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8907>.

6. Курепін В. М. Особливості прийняття управлінських рішень в умовах організаційного розвитку підприємства // Економіко-правові дискусії : матеріали II міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів та науковців, м. Кропивницький, 14 квітня 2021 р. Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. С. 29-32. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9330>.

7. Потриваєва Н. В., Довгаль О. В. Теорії регіонального розвитку та їх вплив на розвиток сільських територій // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2019. - Вип. 1 (101). - С. 18-23. - DOI: 10.31521/2313-092X/2019-1(101)-3.

УДК 338.24:61

УПРАВЛІННЯ ХІРУРГІЧНОЮ СЛУЖБОЮ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Сергій Іванюк

sv_sergey@ukr.net

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Науковий керівник: д. екон. наук, професор Інна Дейнега

У часи формування Української державності та на певних періодах розвитку її Незалежності, різні галузі нашої економіки притерпіли реформування. Останні роки піддалось реформуванню українська система охорони здоров'я, яка перейшла нам в спадок від Радянської системи. Формування нових підходів до управління медичною галузю дає поштовх до впровадження нових підходів та організації управлінських рішень діяльності хірургічних служб закладів охорони здоров'я.

Охорона громадського здоров'я в її сучасному визначенні потребує нової культури управління, нових технологій, які становлять складову менеджменту охорони здоров'я в цілому. Впровадження нових технологій управління відбувається в межах інституціонального внутрішнього середовища щодо охорони здоров'я на тлі так званого зовнішнього середовища, утвореного в Україні трансформаційним суспільством і його реформованою економікою [3, с. 10].

В минулому ієрархія управління закладами охорони здоров'я розпочиналась з Міністерства охорони здоров'я, яке через Регіональні управління проводило менеджерські та фінансові дії. Після проведення змін власниками медичних закладів стали органи місцевого самоврядування, які в подальшому і проводять управлінські повноваження цими установами. Кожен медичний заклад і його структурні підрозділи розвивають власні управлінські рішення галузю того чи іншого профілю. Актуальністю дослідження виступає впровадження практичних рекомендацій функціонування хірургічної служби в умовах реформування медичної галузі. Минула, дореформаторська система передбачала виконання певних показників та об'єму роботи відділення, якого мало бути достатньо для функціонування та фінансування хірургічного підрозділу.

Нова реформована хірургічна служба виступає об'єктом надання медичних послуг в умовах конкуренції. Економісти загалом визнають, що вільна ринкова конкуренція формує найбільш ефективні схеми виробництва та розподілу товарів і послуг. Коли у споживачів є вибір, стимули та інформація, необхідні для оптимізації вартості, організації мають стимул до вдосконалення якості послуг та зниження витрат завдяки інноваціям. Це спостерігається у

більшості секторах економіки, проте, як правило, на високорегульованому ринку медичних послуг така ситуація переважно слабо виражена. Диктат державних органів влади у цій сфері пригнічує конкуренцію, надавачі медичних послуг можуть використовувати свою ринкову владу для підвищення цін, надання послуг нижчої якості або ігнорувати інновації. Іншими словами, без конкурентного тиску зменшується стимул до зниження цін, покращення якості послуг та впровадження інновацій. Тому дуже важливо на початковому рівні розробити чітку модель управлінських рішень для успішного розвитку хірургічного підрозділу закладу охорони здоров'я.

Обґрунтування напрямків розвитку хірургічної служби в умовах реформи системи охорони здоров'я на вторинному рівні включає першочергове вирішення таких завдань: визначення кадрового потенціалу і залучення кваліфікаційних працівників; залучення фінансових ресурсів для придбання сучасної медичної, атравматичної, малоінвазивної техніки; аналіз даних по проведенню хірургічних операцій та їх ефективність; впровадження медичних інформаційних систем (МІС) в системі охорони здоров'я для моніторингу обігу пацієнтів.

Реформа фінансування галузі охорони здоров'я України передбачає перехід від фінансування медичних закладів відповідно до кошторису до оплати державою фактично наданої медичної допомоги конкретній людині. Принцип «гроші йдуть за пацієнтом» на практиці означає, що хворий звертається до конкретного лікаря за допомогою, а держава перераховує кошти в медичний заклад, в якому працює лікар, або безпосередньо лікарю, якщо він має власну практику. Таким чином, якщо раніше держава утримувала медичні заклади, тепер вона оплачує конкретний пакет медичних послуг, наданий пацієнтам [2].

Для подальшого розвитку медичної галузі необхідним є розроблення та впровадження такої системи фінансування галузі охорони здоров'я, яка б врахувала як можливості громадян, так і їхні потреби. З цією метою доцільним є поєднання різних джерел фінансування, що у значній мірі дозволить покращити як фінансування медицини, так і якість послуг, що надаватимуться. Рациональний розподіл фінансового навантаження між різними категоріями громадян, роботодавцями та державою забезпечить збільшення надходжень коштів та покращення якості медичних послуг [2].

Медична інформаційна система (МІС) – комплексний програмний продукт, головне призначення якого автоматизація всіх основних процесів, пов'язаних із роботою медичних установ загальної і вузької спеціалізації. Автоматизовані медичні інформаційні системи дозволяють швидко й ефективно налагодити електронний документообіг, гнучко вибудовувати роботу з пацієнтами, вести оперативний облік роботи адміністративного персоналу, контролювати всі організаційні і фінансові питання.

За кордоном прийнято використовувати термін HIS (Hospital Information System) – госпітальна інформаційна система для комплексного управління всіма процесами медобслуговування, у тому числі юридичному аспекті. Доповненнями до неї можуть бути специфічні модулі, наприклад, RIS (Radiology Information System) – радіологічна інформаційна система або PACS (Picture Archiving and Communication System) – система збереження медичних зображень. Окремий вид МІС – лабораторні інформаційні системи (Laboratory Information Management Systems) й аптечні інформаційні системи (AIC). Вони можуть частково або повністю реалізовуватися у вигляді окремих компонентів комплексної медичної інформаційної системи. Як правило, кожна МІС складається з блоків, що відповідають за автоматизацію різних складових діяльності медичної установи, зокрема: реєстратура та електронні медичні картки пацієнтів, дані медичних досліджень тощо [1].

Отже, на даному етапі змін в охороні здоров'я дуже важливо розробити чітку систему управління хірургічною службою, тому що ефективно керування нею це передумова збільшення фінансування закладу, а відтак покращення матеріально-технічної бази, удосконалення знань і умінь персоналу, достойні зарплати персоналу хірургічної служби. Проведені спостереження та результати збору даних у цій галузі підтверджують те, що

якісне та ефективне надання медичної допомоги хірургічною службою закладів медичної допомоги вторинного рівня залежить від стану матеріально-технічної бази, в першу чергу технічного рівня обладнання, кваліфікації медичного персоналу. Без конкретних цілей, чітких і зважених управлінських рішень, а також теоретичного ретроспективного та порівняльного аналізу важко добитись успішної роботи.

Список використаних джерел

1. Медичні інформаційні системи: огляд можливостей і приклади використання. URL: <https://evergreens.com.ua/ua/articles/medical-information-systems.html> (дата звернення: 09.04.2022).

2. Семчук І. В., Кукель Г. С., Роледерс В. В. Впровадження нових підходів до управління закладами охорони здоров'я в умовах ринку. *Ефективна економіка*. № 5. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/90.pdf (дата звернення: 09.04.2022).

3. Управління підприємницькою діяльністю в галузі охорони здоров'я: кол. моногр. / О. В. Баєва, М. М. Білинська, Л. І. Жаліло та ін.; За ред. О. В. Баєвої, І. М. Солоненка. К.: МАУП, 2007. 376 с.

УДК: 658:005

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Данііл Жифарський

zdaniil0307@gmail.com

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Науковий керівник: д. екон. наук, професор Інна Дейнега

На сучасному етапі розвитку економіки відбувається поступове зростання кількості вітчизняних промислових підприємств після значного скорочення у 2015-2017 рр. Так у 2018 році кількість промислових підприємств збільшилась на 1,6 %. Проте при цьому є тенденція збільшення частки низькотехнологічних виробництв при суттєвому зменшенні середньотехнологічних та помірного – високотехнологічних, внаслідок чого знижується конкурентоспроможність економіки.

Як зазначено в Експортній стратегії України, Україна є достатньо важливим промисловим виробником на міжнародному рівні, в машинобудівному секторі переважає «легке» машинобудування, у тому числі турбогвинтові двигуни, газові турбіни, насоси, ізольовані дроти й кабелі для транспортних засобів.

Загальний обсяг експорту залізничних і транспортних засобів у 2012-2017 роках зменшився більш, ніж на 97%, а експорт тракторів скоротився більш, ніж на 75% протягом зазначеного періоду, що становить лише 13% від загального обсягу експорту 2008 року.

Розвиток промислового виробництва є одним з пріоритетів сучасної економіки в Україні, проте підприємства постійно стикаються з нестабільністю, що сильно впливає на результати виробництва. Головною проблемою для конкурентоспроможності українського машинобудування є малий відсоток експорту та недостача фінансування [1]. Фінансування необхідне для придбання основних засобів, а також для розширення оборотних коштів для виконання нових замовлень. Перешкодами є висока вартість кредитів та обмежений термін, на який вони надаються. Також проблемою є недостача робочої сили, особливо кваліфікованих спеціалістів. Трудова міграція, наявність великих трудомістких підприємств і відсутність припливу робочої сили з місцевих професійно-технічних закладів і закладів

вищої освіти сильно впливають на результати виробництва, а через це, на експорт та конкурентоспроможність українського машинобудування на світовому ринку [2].

Найбільше постраждала промисловість від втрати російського ринку, на який припадало понад 60% продажів до 2014 року. Станом на 2021 рік підприємства цього сектору все ще не змогли повністю компенсувати зазначені втрати. Доступ до європейського ринку все ще мають далеко не всі виробники через вимоги до сертифікації продукції за відсутності місцевих сертифікаційних лабораторій, акредитованих відповідно до стандартів ЄС, а також високої конкуренції в європейських країнах. Підприємства скаржаться на відсутність публічних закупівель та відсутність механізму державної підтримки для скорочення витрат на фінансування, зокрема, через програми лізингу для закупівлі вітчизняної продукції машинобудування.

Серед основних стримуючих інноваційну діяльність промислових підприємств є: нестача власних коштів (81,7%); недостатня фінансова підтримка держави (50,9%); великі витрати на інновації (49,3%); недосконалість законодавчої бази (33,5%); високий економічний ризик (32,5%); тривалий термін окупності інновацій (30%); нестача інформації про нові технології (17,1%); відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями (16,7%); нестача інформації про ринки збуту (15,2%); відсутність попиту на продукцію та несприятливість підприємств до нововведень (14,4%); відсутність кваліфікованого персоналу (13,7%) [3]. Низький рівень інноваційної активності машинобудівних підприємств України є негативною тенденцією, що спричиняє зниження обсягів виробництва інноваційної продукції.

Усі ці проблеми знижують потенціал вітчизняного машинобудування та підприємств, збільшуючи вірогідність їх банкрутства або сильне зниження темпів виробництва. Компанії не можуть використати увесь свій потенціал та можливості через відсутність новітніх технологій, недостатністю власних коштів, дорогі кредити та малу кількість інвестицій.

Підвищити рівень конкурентоспроможності українського машинобудування може нарощування експорту та приваблення через це нових інвесторів, але для цього необхідно вивести продукцію на певний рівень. Для цього держава повинна створити сприятливі умови для інноваційного розвитку, поступово перелаштувати виробництва новими технологіями, створити особливі кредитні умови для підприємств, а також певні пільги та субсидії. Підприємства, в свою чергу, повинні застосовувати сучасні методи управління та створювати умови для приваблення нових спеціалістів, визначити найбільш вигідні стратегії та методи виробництва, оптимізувати виробничі програми.

Згідно дослідження від Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, план по розвитку конкурентоспроможності українського машинобудування можна поділити на три основних етапи:

- експортна пропозиція (без конкурентної пропозиції торгівля не може бути ефективною. Цього можливо досягти за допомогою стимулювання виробництва експортної продукції, а також посиленням підприємництва в секторі машинобудування);
- міжнародна конкурентоспроможність (формування екосистеми бізнесу та розвиток машинобудівного сектору, що досягається через зміцнення людського капіталу та розширення фінансової спроможності сектору машинобудування);
- міжнародна співпраця (розвиток сильних кластерів у сфері машинобудування та інтеграція підсекторів машинобудування у глобальні ланцюги створення вартості) [4].

Для розвитку конкурентоспроможності сектору машинобудування може бути реалізована низка заходів, а саме: впровадження стимулюючих та компенсаційних механізмів на всіх рівнях управління для підтримки пріоритетних підсекторів машинобудування придатних для експорту; розгляд та адаптація чинних політик та практик встановлення тарифів до потреб сектору в частині здійснення імпорту; зменшення кількості офіційних процедур та часу, необхідних органам влади для обробки заявок та кореспонденції; розвиток спроможностей щодо залучення нових інвестицій з доданою

вартістю шляхом здійснення проактивної політики; проведення в закладах освіти інформаційних кампаній щодо популяризації кар'єрних перспектив інженерної справи; розробка національної програми для повернення або залучення спеціалістів, які працюють за кордоном; удосконалення системи підготовки інженерів в університетах; сприяння впровадженню в банках пакетів фінансових продуктів та послуг, орієнтованих на сектор машинобудування тощо [4].

Список використаних джерел

1. Довгань Л. Є., Сімченко Н. О. Сучасні аспекти сталого розвитку машинобудівних підприємств. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. 2008. № 3. С. 71–83.
2. Кіндзерский Ю. В., Микитенко В. В., Якубовский М. М. та ін. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку: монографія; за ред. канд. екон. наук Ю. В. Кінзерского; НАН України; Інститут економіки та прогнозування. К., 2009. 928 с.
3. Сохнич А. Я., Іртищева І. О. Інновації в період економічних трансформацій. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць: у 2х вип. / ПДТУ. Маріуполь, 2012. Вип. 1, Т. 2. С. 14-18.
4. Дослідження Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Експортна стратегія для сектору машинобудування». 2019.

УДК 339.338.4

ЕЛЕКТРОНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ PROZORRO: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ТОРГІВ

Аніта Олішевич

olishevichanita@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: старший викладач Тетяна Боровик

Входження України в глобальний ринковий простір та визнання її рівноправним учасником вимагає суттєвих трансформацій у суспільно-політичній та економічній сферах. Саме конкуренція стає одним із важливих чинників суспільного відтворення, визначає рівень конкурентоспроможності держави та забезпечує стійке економічне зростання. Незважаючи на дієву конкурентну політику держави, актуальними залишаються проблеми державного захисту конкуренції, вдосконалення законодавства, становлення громадського контролю над реалізацією конкурентної політики у всіх сферах економіки [1, 50].

Біржова діяльність займає особливе місце у функціонуванні сучасної ринкової економіки та впливає на товарно-фінансовий оборот в країні. Міжнародний досвід ведення біржових торгів свідчить про ефективність використання для торгівлі саме електронних майданчиків. Так електронна торгівля стала більш ефективною і розповсюдженою, що дозволило звести до мінімуму трансакційні витрати у процесі купівлі-продажу між продавцем та покупцем певного товару. В Україні також активно впроваджується система електронних торгів. Зокрема це створення площадки електронних торгів ProZorro. Першочергово ProZorro створювалося для проведення та контролю саме за державними закупівлями.

Варто зауважити, що роль публічних закупівель в умовах сучасної економіки сучасних країни є вкрай важливою для побудови чесного державного управління та розвитку економіки держави загалом. Основна ціль запровадження публічних закупівель полягає у

відкритості та прозорості процедури, яка своєю чергою повинна попереджати будь-які правопорушення. Досягнення такої цілі стало можливим із прийняттям у 2015 році Закону «Про публічні закупівлі», яким змінено процедуру і формат тендерних закупівель шляхом запровадження електронної системи ProZorro. Як результат, з 1 серпня 2016 року застосування процедур електронних аукціонів для державних органів стало обов'язковим [2].

Діяльність системи електронних закупівель ProZorro базується на таких принципах:

- добросовісна конкуренція між учасниками;
- запобігання корупції, економія та ефективність;
- відкритість та транспарентність на усіх стадіях;
- недискримінація учасників, об'єктивні та неупереджені пропозиції.

Призначення електронної системи ProZorro розкривається у розумінні сутності процедури проведення публічних закупівель, а саме: мінімальний вплив людини на результат закупівлі, що досягається автоматичним відбором найкращої пропозиції без втручання сторонніх осіб, стає результатом зниження вартості товарів та послуг, оптимізації видатків з бюджету, залучення нових учасників і замовників та як наслідок розширення ринку загалом [3].

У табл. 1 проаналізуємо та порівняємо функції товарних бірж та функції електронної системи державних закупівель ProZorro.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз основних функцій товарних бірж та електронної системи державних закупівель ProZorro

№	Товарна біржа	ProZorro
1	Створення необхідних умов для проведення торгів	Забезпечення проведення процедур закупівель
2	Забезпечення усіх учасників торгів необхідною інформацією	Розміщення та обмін інформацією між учасниками закупівель
3	Стандартизація біржових контрактів	Контроль за документообігом між всіма ланками системи
4	Стандартизація товару	Контроль за якістю товару
5	Боротьба з монополізмом на товарних ринках	Добросовісна конкуренція між учасниками закупівель

Джерело: розроблено автором за даними [3, 4].

Варто зазначити, що функції які виконує товарна біржа аналогічні функціям, які покладаються на систему електронних державних закупівель ProZorro. Саме тому ProZorro, на наш погляд, можна назвати універсальною товарною біржею, яка зводить всіх зацікавлених покупців і продавців.

З 2016 року по 2020 рік через електронну систему закупівель Державними установами по всій території України проведено більше 7 млн. тендерних процедур на загальну вартість більш як 4 трлн. грн. При цьому загальна економія бюджетних коштів ставить більше 163 млрд. грн. Система нараховує більше 418 тис. зареєстрованих учасників, з яких 47 тис. державних установ та 371 тис. представників бізнесу (фізичні та юридичні особи, акціонерні товариства та ін.) [5]. На офіційному сайті ProZorro знаходить перелік електронних майданчиків які мають доступ та право ведення торгів, а саме : ТОВ «Плейтендер», АТ КБ «ПРИВАТБАНК», ПП «ТЕНДЕР ОНЛАЙН», ТОВ «НЬЮТЕНД», ТОВ «Держзакупівлі.Онлайн», ТОВ 1 «ЗАКУПКИ.ПРОМ.УА», ТОВ «СМАРТТЕНДЕР», ТОВ «ІЗІ.Трейд», ТОВ «Українська універсальна біржа», ТОВ «Е-Тендер», ТОВ «ІТ Контракт», ТБ «ПУБЛІЧНІ АУКЦІОНИ», ТОВ «ЗАКУПВЛІ:ЮА». Через ці майданчики можливе здійснення публічних закупівель як державних, так і здійснення закупівель для приватного сектору економіки. Держава ретельно контролює діяльність системи ProZorro.

З кожним роком кількість процедур, учасників та замовників збільшується, так як електронна система закупівель спростила доступ до торгів для учасників та прискорила сам процес закупівель. Варто зауважити, що аналіз міжнародних експертів підтвердив

відповідність системи загальноприйнятим вимогам щодо проведення електронних закупівель з використанням механізмів електронних реверсивних аукціонів. У результаті проведеної оцінки функціоналу системи Світовий банк надав позитивний висновок щодо її застосування за методами закупівель «Закупівлі у вільній торгівлі» та «Національні конкурсні торги» [6]. Нижче в табл. 2 наведено основні показники діяльності системи електронних закупівель ProZorro.

Таблиця 2

Основні показники діяльності системи електронних закупівель ProZorro

Роки	Кількість виконаних угод, млн	Кількість лотів, млн
2017	0,869	0,903
2018	1,084	1,115
2019	1,238	1,274
2020	3,545	3,798

Джерело: розроблено автором за даними [7].

На рисунку 1 відображено динаміку основних показників діяльності системи електронних державних закупівель ProZorro.

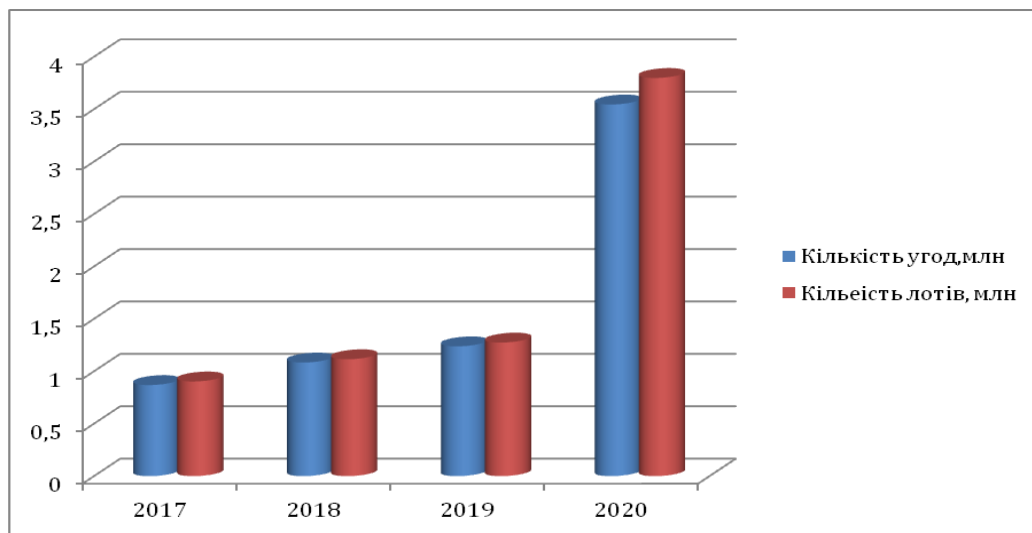

Рис. 1. Динаміка основних показники діяльності системи електронних закупівель ProZorro
Джерело: розроблено автором за даними [7].

Загальна кількість організаторів за даними ЕСЗ зросла і, на кінець 2020 року становила – 45 393, при цьому зросла і кількість учасників – 347 567, що свідчить про зменшення бар'єрів для участі у публічних закупівлях та поступового підвищення довіри представників бізнесу до процесу публічних закупівель. Так, за даними ЕСЗ різниця суми між очікуваною вартістю закупівель та сумою укладених договорів, з моменту повноцінного запуску ЕСЗ станом на кінець 2020 року складає понад 153 млрд. грн. Середня кількість пропозицій на торги протягом 2016 - 2020 років становить - 2,31 [8].

Законом передбачено підготовку та подання щорічного звіту, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель за такими показниками, як кількісні і вартісні показники закупівель у розрізі процедур і предметів закупівель, рівень конкуренції, кількість скарг, а також узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель [8]. Одним із напрямів діяльності Міністерства економіки України як уповноваженого органу у сфері публічних закупівель є створення прогнозованої та стабільної нормативно-правової бази шляхом гармонізації національного законодавства з правилами ЄС, адаптації найважливіших концепцій, понять та приведення процедур закупівлі у відповідність із міжнародними стандартами. Так, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України ведеться постійний моніторинг використання електронної

системи закупівель користувачами, аналізується практика застосування положень Закону, а також пропозиції щодо покращення роботи електронної системи закупівель та вдосконалення нормативної бази сфери публічних закупівель [8].

Отже, запровадження електронної системи державних закупівель ProZorro довела, що Україна має потенціал та всі необхідні ресурси для створення регульованого біржового товарного ринку. Задля цього необхідно запровадити схожу систему контролю за товарними біржами, діяльність яких буде більш спрямована на обслуговування приватного сектору економіки. При цьому необхідно чітко окреслити коло біржових товарів та забезпечити ефективну роботу електронних майданчиків для проведення торгів. Принципи функціонування біржового ринку повинні базуватися на інтеграції незалежних бірж, доступності, на консолідації торговельних правил та інформаційних систем, прозорості інформації та розробці і використанні нових біржових інструментів. Аналізуючи закордонний досвід розвитку біржового сектору економіки та розвиток системи електронних публічних закупівель в Україні можемо стверджувати, що становлення електронних майданчиків для торгів збільшує ефективність їхньої діяльності. Також це значно спрощує процес контролю за діяльністю товарних бірж, дозволяє збільшити кількість учасників торгів та значно спрощує процес самої торгівлі. Для України подальший розвиток діяльності товарних бірж повинен відбуватися на принципах регульованих міжнародних ринків, з подальшою можливістю інтегрування у міжнародний простір.

Список використаних джерел

1. Дернова І.А., Боровик Т.М., Руденко А.Ю. Формування конкурентної політики України в умовах глобалізації. *Економічна безпека національного енергетичного сектору в умовах глобалізації*: колективна монографія/ За заг. ред. О. Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Розд. 1, С. 50-71.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України від 19.06.2020 р. № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20> (дата звернення: 22.03.2022).
3. Вавдійчук І. М. Сучасний стан та тенденції розвитку біржової торгівлі в Україні. Наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2017. №15. С. 16-23.
4. Танклевська, Н. С., Руснак, А. В., Карнаушенко, А. С. Перспективи державного регулювання розвитку біржового ринку в Україні. *Агросвіт*. 2018. С. 3-7.
5. Левківська Л. М. Перспективи розвитку маркетингової інфраструктури аграрного ринку. *Агросвіт*. 2019 С. 15-18.
6. Результати діяльності системи електронних закупівель ProZorro. URL: <https://bi.prozorro.org> (дата звернення: 27.03.2022)
7. Марціясь Б. І. Здійснення публічних закупівель з використанням національної системи електронних закупівель ProZorro. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. С. 15-16.
8. Асоціація «Біржові та електронні майданчики». URL: <https://aeaer.com.ua> (дата звернення: 03.03.2022).

УДК: 339.923

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТА ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Тетяна Пашкевич

glinka2410@gmail.com

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, м. Ізмаїл

Науковий керівник: канд. екон. наук Радислава Шевченко-Перепьолкіна

Останнім часом біржова торгівля постійно вкладає вагомий внесок у розвиток економічних, соціальних та торговельних відносин країни. Біржова діяльність у період капіталістичних відносин, потребувала виникнення нових спеціалізованих структур, які впливають на збільшення фінансових відносин. До таких структур належали банки та біржі, які сприяли забезпеченню біржової торгівлі.

Розвиток економічних відносин на сучасному етапі існування, показує що біржова торгівля стала невід'ємним механізмом у торговельній діяльності в країнах. Біржа виступає допоміжним ресурсом для підвищення рівня торговельних дій на ринку. Саме тому біржі та їх діяльність стали актуальними у дослідженнях багатьох вчених.

Біржова діяльність – це процес, який сприяє на утворення та забезпечення діяльності біржових структур, що несе в собі організацію та проведення торгів [4, с. 149].

Також, біржова діяльність передбачає систематизовану нормативно–правову та систематичну форму, яка базується на суспільних взаємовідносинах у рамках біржової торгівлі, опираючись на всі можливі умови існування [1, с. 89].

Біржова торгівля представляє собою торгівлю товарами та різного роду цінностями за допомогою бірж. В свою чергу, така торгівля простежується як оптова форма збуту товару. Біржова торгівля відбувається через спеціально організований публічний продаж або торги, в ході якого той або інший товар може дістатися покупцеві, який запропонував найбільш високу ціну за нього ніж інші клієнти відштовхуючись від початкової орієнтованої ціни.

Задача біржових торгів постає в організації та систематизації ринків та товару за для забезпечення ефективної біржової діяльності.

Економічна сутність біржової торгівлі представляє собою механізм змінних цінностей на ринку. Ми узагальнили основні ключові, які складають основу економічної сутності біржової торгівлі (рис. 1).

Загалом, біржа та біржова торгівля виконують організаційну функцію, яка сприяє на формування угод, організацією торгів, забезпечує хеджування, розрахунки та кліринг за біржовими угодами, котирує біржові ціни та курси, розповсюджує інформацію щодо динаміки зміни цін.

Станом на грудень місяць 1995 р. на території України офіційно зареєстрованих біржових установ було 80. З роками їх кількість зростала, а станом на 2001 р. їх біло 400, при цьому активно працюючих налічувалося лише 60%. У 2014 р. в нашій країні було зареєстровано 586 біржі, з них лише 207 – постійно працюючих [2].

Починаючи із 2016 р. вся статистична інформація, щодо офіційно зареєстрованих та постійно функціонуючих бірж України є недослідженою. Але ведеться загальна статистика обсягів оптової торгівлі без індивідуалізації статистичних показників в розрізі товарних бірж.

Опираючись на відкритті наявні дані, станом на кінець 2021 р. в Україні налічується близько 620 товарних бірж, приблизно 200 з яких постійно функціонують.

В процесі нашого дослідження, ми проаналізували біржовий ринок України та умови його розвитку. Сьогодні найбільш ефективними та функціонуючими у своїй діяльності в нашій країні виступають наступні біржі:

1) «Аграрна біржа» – на ринку з 2005 р. та має державну форму власності. Торгівля відбувається у напрямку сільськогосподарських товарів. Станом на 2021 р. кількість укладених угод склала – 3804.

2) «Українська універсальна біржа» – на ринку з 1997 р. Торгівля реалізовується у сфері продажу майна, землі тощо. Станом на 2021 р. кількість укладених угод склала – 3978.

3) Товарна біржа «Капітал–контракт» – на ринку з 2012 р. Торгівля простежується у сфері інформації, даних, а також видавництво журналів та періодичних видань. Станом на 2021 р. кількість укладених угод склала – 97.

4) АТ «Українська біржа» – на ринку з 2008 р. Торгівля направлена на сферу цінних паперів на території України. Станом на 2021 р. кількість укладених угод склала – 6540.

Вищеперераховані біржі України, є найбільш активними та дієвими у своїх галузях існування. Вони використовують сучасні тенденції розвитку біржової торгівлі, та надають своїм клієнтам всі можливі умови для участі у торгах.

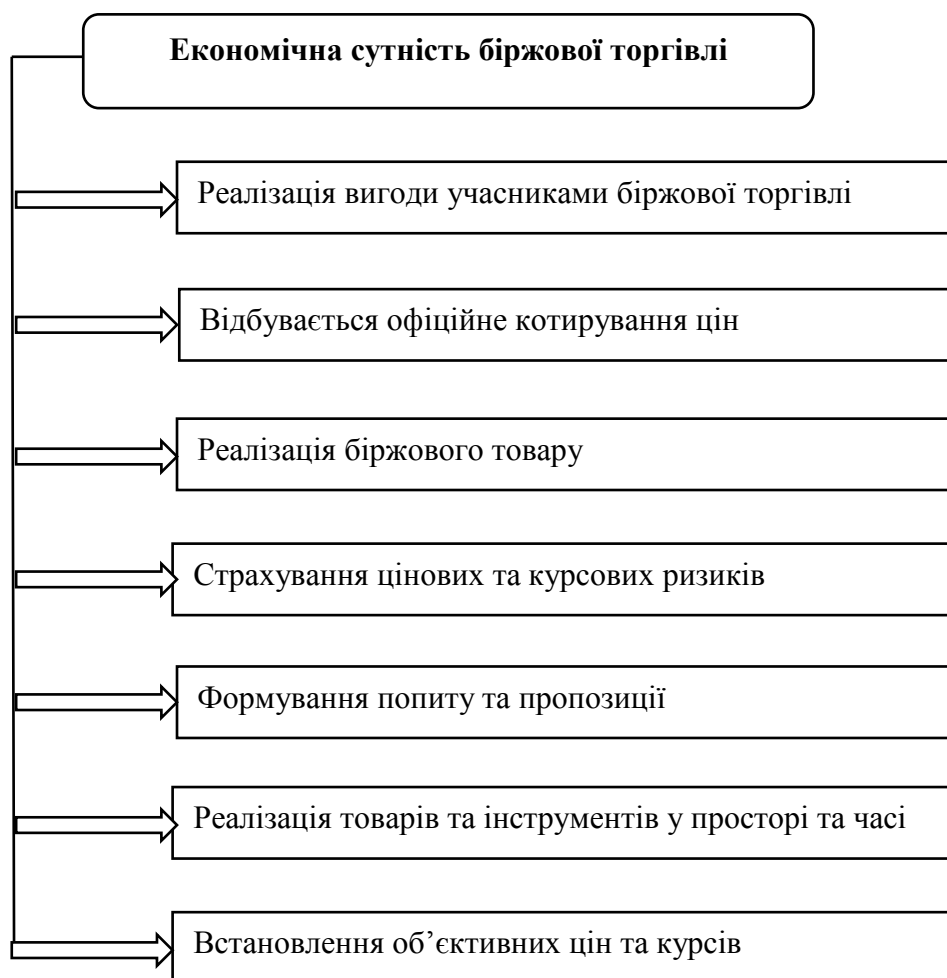

Рис. 1. Економічна сутність біржової торгівлі

Джерело: розроблено автором за даними [3].

Сучасні організаційні засади біржових торгів залежить від напрямку та спеціалізації біржі, характеристик товару та механізму ведення торгів. Основним документом, який регламентує організацію біржової торгівлі є правила, які створюються та розробляються біржами. Основною для таких правил виступає чинне законодавство України.

Сьогодні, система та організація біржових торгів базується на технологіях, які існують на біржі. Вони мають вплив на проведення торгів та впливають на ситуацію на ринку. Такі технології включають в себе:

- дослідження попиту та пропозиції товару на біржовому ринку;
- у процесі біржової торгівлі необхідно дотримуватися усіх узгоджених умов між покупцем та продавцем;
- чіткий механізм реєстрації та підписання біржової угоди;
- обов'язковий розрахунок за надання біржових послуг або за товар [5, с. 156].

Біржові торги включають в себе декілька взаємопов'язаних дій, а саме:

- 1) організацію та підготовку біржових торгів;
- 2) проведення торгів;
- 3) реєстрацію та оформлення біржової угоди.

Технологія організації біржових торгів має на меті удосконалити всі процеси, які пов'язані з біржовими операціями. Біржа має надати організаційно-фінансові умови з метою забезпечення усіх критеріїв проведення біржових торгів. До таких умов належить:

- приміщення для проведення біржових торгів;
- наявність сучасних комунікаційних засобів зв'язку для отримання, передачі та обробки інформації;
- організація клірингу та фінансових гарантій щодо виконання умов, які прописані у біржових документах;
- наявність ліквідних біржових контрактів;
- оперативне укладання угод та надання всіх необхідних умов щодо їх виконання.

Отже, ми проаналізували біржову торгівлю в Україні, а також дослідили економічну сутність та сучасний стан розвитку. Біржова торгівля має на меті здійснювати торгівлю товарами через біржові структури. Економічна сутність біржової діяльності залежить від ряду критеріїв, які мають вплив на механізм змінних цінностей на біржовому ринку.

У 1995 р. бірж в Україні налічувалося 80, а зараз станом на кінець 2021 р. - 620 біржових структур. Опіраючись на це, ми проаналізували найбільш ефективні у своїй діяльності біржі країни, серед них: «Аграрна біржа», «Українська універсальна біржа», Товарна біржа «Капітал-контракт» та АТ «Українська біржа». Дані біржі є найбільш активними та дієвими у своїх галузях існування, адже у своїй діяльності вони використовують певні технології та організаційні засади щодо проведення біржових торгів.

Список використаних джерел

1. Берлач А.І. Біржове право України: навч. посіб. К.: Університет «Україна», 2008. 316 с.
2. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Внутрішня торгівля. Кількість бірж. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 25.02.2022 року).
3. Організація біржової діяльності. Цикл лекцій. І.В. Любезна. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 94 с.
4. Прилуцький Р.Б. Щодо поняття та організаційно-правової форми біржі. *Вісник господарського судочинства*. 2016. № 2., С. 148–155.
5. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності: навчальний посібник. К.: ЦП Компрінт, 2017. 450 с.

УДК: 339.923

РОЛЬ ПОЛІТИКИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ВІДЧИЗНЯНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Анна Туманова

anatumanova17@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Алла Ткаченко

Роль політики ціноутворення на вітчизняних підприємствах суттєво зростає в сучасних умовах господарювання і спричиняє конкурентну боротьбу. Успіх підприємства залежить від ціни, стратегії, тактики ціноутворення, економічної ситуації в країні та світі. Протягом всього розвитку ціноутворення над цією темою та проблематикою працювало багато економістів-науковців таких як: П. Котлер, К. Макконнел, С. Брю, Н. Грегори Менкью, І. Ансофф, Ф. Уебстер-молодший та багато інших. Вони присвячували свої наукові праці вирішенню цієї проблеми, але так і не зрозуміло на сьогоднішній день, яка із думок є найдоцільнішою в практичному застосуванні при фінансово-господарській діяльності підприємства. На сьогодні ситуація на економічному ринку постійно змінюється, тому підприємству необхідно контролювати фактори котрі впливають на ціну[1].

На нашу думку найкращий погляд є Фредеріка Уебстера-молодшого, а саме:

- ціна формує для покупця сприйняття продукту та є головним елементом в стратегії його продажу;
- встановлена ціна на продукцію з точки зору продавця визначає його прибутковість і чистий прибуток, він може бути скерований на покриття витрат;
- при плануванні життєвого циклу продукту ціна є важливою стратегічною складовою;
- характерно для моделі життєвого циклу продукту, що на стадії зростання маржинальний прибуток найвищий;
- ситуація може змінюватись тоді коли продукт вступає в стадію зрілості;
- постійним чинником, який дозволяє продукту зайняти на ринку прибуткове місце, є не низька ціна, а якість[2].

Ціна—це показник, який суттєво впливає на ринкове становище підприємства та на кінцевий результат його діяльності. Тому досліджувана тема завжди залишається актуальною в сучасному економічному світі. Коли формується ціна майже не враховуються ціни конкурентів і попит покупців. На сьогодні залишається ще проблемою питання ціноутворення на вітчизняних підприємствах які викликані такими причинами:

- спадщина адміністративно-планової економіки, при якій ціни встановлюються порівнявши їх з витратами;
- недостатня кількість досвіду формуючи цінову політику. В системі економічних стосунків найвагомніше місце займає проблема ціноутворення на підприємстві[3].

Встановлено результатом домовленості між покупцем і продавцем товару чи послуг є ціна. Коли здійснюється операція купівлі та продажу прагненням продавця є продаж свого товару за високу ціну, а покупця навпаки купити товар як найдешевше. В кінцевому результаті, після торгування встановлюється ціна яка вигідна для обох сторін. Однак не завжди так вдається, тому що зазвичай продавець встановлює ціну ще на стадії планування напрямку діяльності свого підприємства, це вимагає прогнозувати можливу ціну для свого товару. Також продавець може запропонувати свої умови для зменшення ціни через такі дії, наприклад:

- акції;
- оптова купівля;

- заключення довгострокових договорів;
- ціна товару не буде змінюється від коливання валюти[4].

Тому, нами представлені основні визначення науковцями-фахівцями поняття ціноутворення в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування дефініції «ціноутворення» в різних наукових джерелах

№ з/п	ПІБ науковця	Трактування
1.	М. Туган-Барановський	Ціни, як писав М. Туган-Барановський «підпорядковані закону рівності прибутків», що мало би бути заодно й підставою неможливості їхніх відхилень від якоїсь загальноприйнятої величини. Проте «загальний рівень цін не можна вивести із цін окремих товарів, бо ціни окремих товарів його не визначають» зумовлюючи тим самим їхне відхилення від вартості конкретних видів.
2.	П. Саблук	Обгрунтовано вважає, що забезпечення ціноутворення можна досягти завдяки ціноутворенню на основі норми прибутку, в якій фігуруватиме основний капітал, тобто вартість виробничих засобів.
3.	Б.Панасюк	Стверджуючи, що замість вирівнювання прибутку треба домагатися вирівнювання доходів.
4.	Б. Пасхавер	Вважає, що взагалі «порушення еквівалентності міжгалузевого обміну слід шукати не в нормі нагромадження»
5.	К. Маркс	Ціноутворення ґрунтується виключно на витратах живої й уречевленої праці.
6.	А.Сміт , Д. Рікардо	Стверджували: «Сума цін товарів дорівнює їхній вартості», вони ніколи не писали, нібито це треба розуміти стосовно якогось конкретного товару, адже його ціна так пряолінійно не визначається.

Джерело: [5]

Отже, встановлено, що найважливішим елементом в процесі управління прибутком вітчизняного підприємства є ціноутворення. Результат фінансово-господарської діяльності вітчизняного підприємства залежить від ефективності його цінової політики. Останні роки та ще на початку 2022 року в Україні була добре розвинута підприємницька діяльність, і тому підприємці повинні були вживати різні методи для підвищення своєї конкурентоспроможності, і покращення цінової політики. Здійснення на підприємстві управління ціновою політикою дає змогу отримати достойний прибуток на вітчизняному ринку враховуючи всі соціально-економічні і політичні фактори. В даний час на Батьківщині відбуваються військові події, які поставили під загрозу економіку нашої країни, проте залишились не окуповані території де здійснюється фінансово-господарська діяльність вітчизняних підприємств. Вони залишаються активними для утримання економіки «на плаву» та поповнювання ВВП нашої держави, також регулюють в цих умовах свою політику ціни та ціноутворення.

Список використаних джерел

- 1.Литвиненко Я.В. Сучасна політика ціноутворення. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/fn_32.pdf (дата звернення 27.01.2004)
- 2.Шамрін Р. В. Вплив ефективності діяльності підприємства на ціноутворення за умов ринку. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1021> дата звернення 03.02.2012)
- 3.Головко О.Г. «Університет банківської справи. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/202.pdf> (дата звернення 07.09.2017)
- 4.Дорош І.В. Ціна та особливості дії механізму ринкового ціноутворення URL:https://kibit.edu.ua/wp-content/uploads/2018/07/Web_33.pdf#page=41(дата звернення 04.07.2018)
- 5.Хомин Ірина. Ціноутворення: теорія і практика URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/58/614.pdf> (дата звернення 02.11.2020)

УДК 332.108

КАДРОВА ПОЛІТИКА КЗ «ОБЛАСНА КЛІНІЧНА ЛІКАРНЯ» В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (НА ПРИКЛАДІ ГІНЕКОЛОГІЧНОГО ВІДДІЛЕННЯ)

Олена Чижевська

olenkanesterenko@gmail.com

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Науковий керівник: д. екон. наук, професор Інна Дейнега

Метою діяльності акушерсько-гінекологічної служби є надання медичної допомоги жіночому населенню та формування і збереження їх репродуктивного здоров'я. Ефективна кадрова політика є одним із потужних інструментів реформування галузі охорони здоров'я. Адже саме від наявності кадрів, їхньої фаховості, професіоналізму, у першу чергу, залежать якість та своєчасність надання медичної допомоги. Тому вироблення національної кадрової політики у сфері охорони здоров'я є нагальною необхідністю і умовою успішного запровадження реформ.

Проблеми кадрового забезпечення галузі в Україні є невирішеними і поглиблюються в процесі провадження реформ. На сьогодні вітчизняна галузь охорони здоров'я знаходиться на порозі кадрової кризи [1].

Основною проблемою галузі охорони здоров'я є, насамперед, проблема недостатньої укомплектованості та забезпеченості медичними кадрами. У розрізі КЗ «Обласна клінічна лікарня» гінекологічне відділення, відсоток укомплектованості лікарями становить майже 95%, на відміну від районних лікарень, де даний показник коливається в межах 70%. Кадрова криза здебільшого стосується середнього медичного персоналу, а не лікарів. Співвідношення кількості медичних сестер до лікарів в Україні має тенденцію до зниження, зокрема через негативні темпи приросту кількості медичних сестер, і є нижчим за середньоєвропейський показник.

По-друге, проблемою є зниження рівня кваліфікації кадрів. Рівень кваліфікації – складний показник в кадровому забезпеченні вітчизняної сфери охорони здоров'я, який складається як з об'єктивної (якість освіти), так і суб'єктивної складових (зацікавленості медичних працівників у підвищенні рівня своєї кваліфікації) [2].

Причинами цього явища, в свою чергу, є насамперед те, що серед медичного персоналу поширеною є практика продовжувати працювати після досягнення пенсійного віку. Це значно зменшує можливість працевлаштування молодих спеціалістів, які зацікавлені в підвищенні кваліфікації, впровадженні нових методів лікування, згідно європейських стандартів. Крім того, негативно впливають на рівень кваліфікації медичних працівників: збільшення кількості кваліфікованих працівників, які залишають вітчизняну сферу охорони здоров'я за рахунок міжгалузевої та трудової міграції; зниження якості кадрів, які приходять у систему охорони здоров'я; низький рівень клінічно-практичної підготовки молодих спеціалістів, про що вказують і фахівці, і управлінці охорони здоров'я і пересічні громадяни. На сьогодні ліцензійні умови провадження освітньої діяльності не мають специфічних вимог до медичних ЗВО, що дозволяє закладам здійснювати підготовку лікарів, не маючи відповідної потужної клінічної бази. Основні прогалини в підготовці медичних сестер: відсутність політики відбору на спеціальність «Медсестринство»; коротка тривалість практичної підготовки; обмежена можливість відпрацьовувати необхідні навички безпосередньо під час практики тощо [3].

По-третє, брак мотивації та зацікавленості у покращенні результатів власної діяльності. Нормативно-правова база України передбачає оплату на основі посадових окладів, затверджених Кабінетом Міністрів України, і враховує лише відпрацьований час.

Це, безперечно, зумовлює відсутність у медичних працівників будь-яких мотивацій до підвищення рівня якості, а у керівників медичних закладів – до збільшення обсягів послуг. Основними причинами кадрового дефіциту залишаються низька заробітна плата, зниження престижу професії.

По-четверте, невідповідність якості підготовки медичних кадрів сучасним вимогам і потребам медичної галузі та завданням реформування медичної сфери.

По-п'яте, недосконала система планування кадрового складу сфери охорони здоров'я. Управління кадровими ресурсами продовжує базуватися на жорстких кадрових нормативах та архаїчній системі планування, що робить адаптацію кадрового складу до потреб галузі надзвичайно складною [4].

Враховуючи вищенаведене, пропонується:

1. Запровадження диференціації розміру оплати праці медичних працівників залежно від рівня їх кваліфікації, обсягів, якості, складності, ефективності та умов виконуваної роботи, а також безперервності стажу роботи. Для цього широко запровадити індикатори якості, процедуру анонімного анкетування споживачів послуг з охорони здоров'я для визначення ступеня вдоволеності місцевої громади рівнем кваліфікації медичних працівників.

2. В місцевих бюджетах щороку передбачати кошти на цільове фінансування надбавок до заробітної плати за ненормований та напружений робочий графік медичних лікувально-профілактичних закладів у сільській місцевості.

3. Підвищення пенсій медичним працівникам, які мають безперервний стаж роботи у державних та комунальних закладах охорони здоров'я понад 25 років, для цього необхідно внести відповідні зміни до Закону України «Про пенсійне забезпечення».

4. Запровадити професійні стандарти для лікарів та середнього медичного персоналу з урахуванням компетентісного підходу і за участю різних зацікавлених сторін (органів влади, професійних організацій, медичного персоналу тощо). Професійні стандарти відображають бажаний і досяжний рівень працездатності, їхня основна мета – підтримувати безпечну та компетентну медичну практику. Вони мають передбачати варіанти делегування функцій ліцензованому та неліцензованому персоналу.

5. Удосконалити нормативну базу для посилення ролі професійних медичних асоціацій. Важливо посилити роль професійних медичних асоціацій у процесі допуску до медичної практики, дисциплінарного впливу на медичних працівників, розробки політики охорони здоров'я як на національному, так і місцевому рівнях, участі в безперервному професійному розвитку, дослідженнях, розробці та підтриманні етичних стандартів.

6. Адаптувати типові посадові інструкції до реальних вимог до працівника в частині завдань та обов'язків.

7. Запровадити механізми моніторингу реального робочого навантаження, зокрема моніторинг кількості безперервних годин, відпрацьованих будь-яким співробітником, та кількості випадків / пацієнтів на один еквівалент повної зайнятості.

Список використаних джерел

1. Роль управління кадровими ресурсами у покращенні результатів діяльності системи охорони здоров'я України. Київ, 2009. С.11–13.

2. Кадрові ресурси системи охорони здоров'я в Україні. Ситуаційний аналіз / Д. Богдан, А. Бойко, А. Василькова та ін. Проект USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я». Київ, 2019.

3. Про затвердження Концепції розвитку вищої медичної освіти в Україні: Наказ МОЗ України від 12.09.2008 № 522/51
URL : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20080912_522_.html (дата звернення: 10.04.2022)

4. Про затвердження Методичних рекомендацій з прогнозування потреби закладів охорони здоров'я України у медичних кадрах на довгострокову перспективу: Наказ МОЗ

України від 15.08.2011 № 512. URL : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110815_512.html
(дата звернення: 10.04.2022).

УДК 336.026

ДИВИДЕНДНА ПОЛІТИКА, ЯК СКЛADOVA ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анна Шевченко

shevchenkoannsa@gmail.com

Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси

Науковий керівник: к.е.н., доцент Алла Ткаченко

В залежності від цілей, завдань і можливостей підприємств фінансова політика підприємства виділяє короткострокову і довгострокову політики. До короткострокової політики включають цінову, облікову, податкову політику та інші. Важливою складовою довгострокової фінансової політики є саме дивідендна політика, яка допомагає розподілити отриманий прибуток між акціонерами. Важливою складовою довгострокової політики є саме дивідендна, яка допомагає розподілити прибуток між акціонерами. [3, с. 184-185]

Одним з основних напрямів фінансової діяльності підприємства є підвищення ефективності дивідендної політики. На сьогодні дивідендна політика, як складова фінансової політики, має великий вплив на керівництво підприємство, яке спрямовує на оптимальне розподілення чистого прибутку, зростання ринкової вартості підприємства, від чого і залежить підвищення курсу акцій, а отже збільшення дивідендів що веде до покращення фінансового становища акціонерів.

Дивідендна політика характеризується встановленням дивідендних виплат, які є частиною прибутку що залишилася в розпорядженні підприємства і є винагородою для їх власників які володіють правом на їх отримання.

Дослідженню дивідендної політики доклали багато зусиль зарубіжних і вітчизняних чинних економістів, а саме: Модільяні Ф. та Міллер М., В. В. Бабіченко, Василенко В.П., Міокова Г.І., Великий Ю.М., Григораш Т.Ф., Денис О.Б., Меренкова Л.О та ін. [2, с. 9]

Покращення дивідендної політики несе в собі баланс між прибутком, який виплачується акціонерам як дивіденди, та частиною що реінвестується з ціллю постійної максимізації доходів акціонерів.

Фінансові менеджери в своїй діяльності намагаються сформувати баланс між цими двома складовими прибутку, задля отримання стабільно високих дивідендних виплат.

Розмір дивідендів не має сталої вартості, саме тому розробка ефективної дивідендної політики є основною складовою діяльності фінансового менеджера.

Визначними чинниками дивідендної політики є:

- фінансові обмеження;
- договірні обмеження;
- податкова політика;
- інвестиційні можливості підприємства;
- можливість підприємства залучати зовнішні джерела фінансування при нестачі внутрішніх;
- достатній рівень отримання дивідендів на підприємстві щоб бути привабливим серед конкурентів. [1, с. 35]

В сучасному світі існує декілька теорій дивідендної політики, немає однієї універсальної теорії для всіх, тому кожне підприємство саме вирішує яку з типів

дивідендної політики використовувати серед наведених нами у своїй діяльності:

- політика «нульового» дивіденду, яка не передбачає виплату дивідендів;
- політика «100%» дивіденду полягає у тому, що весь нерозподілений прибуток спрямовується на виплату дивідендів;
- політика фіксованого дивіденду передбачає фіксацію величини виплати дивідендів із розрахунку на одну акцію;
- політика фіксованого дивіденду з преміальними виплатами передбачає додаткові преміальні виплати до фіксованої частини дивідендів, в тому випадку, коли це передбачено керівництвом компанії;
- прогресивна дивідендна політика, яка передбачає поступове збільшення дивідендів на постійній основі із розрахунку на одну акцію;
- політика негрошових виплат, дана політика передбачає використання найближчих грошових замінників замість прямих грошових дивідендних виплат, у випадку браку потрібних фінансових ресурсів. [4, с. 158]

Підприємство може не виплачувати грошові дивіденди, натомість може розподілити дохід серед власників акцій, викупаючи частину власних акцій. В такому випадку кількість акцій у обігу знижується, а відповідно прибуток на одну акцію збільшується.

Визначати ефективність дивідендної політики доволі складно. Для цього потрібно проаналізувати основні показники рентабельності підприємства. Встановлено, що результативною буде та дивідендна політика підприємства, яка забезпечила підвищення ринкової ціни його акцій. Доки очікувана рентабельність власного капіталу буде перевищувати ставку зовнішніх доходів, доти доцільніше реінвестувати весь чистий прибуток на підприємстві. У такому випадку ринковий курс акцій буде планомірно і поступово підвищуватись.

На сьогодні не існує єдиного вірного підходу до створення ефективною дивідендною політики. Кожне підприємство самостійно обирає тип дивідендною політики як складовою фінансовою політики виходячи з прибутковості підприємства, актуальності серед акціонерів, етапу свого розвитку та інших даних. Результатом ефективною обраною на підприємстві дивідендною політики слугуватиме поступовому збільшенню дивідендів на постійній основі, що буде вказувати на ефективність результатів як фінансово-господарської діяльності підприємства так і управлінських рішень його керівництвом.

Список використаних джерел

1. Вініченко І.І. Дивідендна політика підприємства як складова політики доходів. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 34-36.
2. Журавок А.А. Дивідендна політика підприємств України : Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 48
3. Марусяк Н., Марусяк О. Складові фінансовою політики підприємства. *Trends of development modern science and practice*. 2021. № 9. С. 184-186.
4. Тарабукіна Д.Ю., Іванець І.В. Дивідендна політика фірми та її застосування : Київ : ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2020. С. 156-159.
5. Цимбалістичний О.Я., Фещук М.М. Дивідендна політика підприємств з позицій стратегічного обліку і менеджменту. *IV Міжнародна науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства»*. 2019. С. 203-204.

УДК: 339.172

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРНОЇ БІРЖИ В УКРАЇНІ

Аліна Яловенко

alyay22.05.00@gmail.com

Український державний університет залізничного транспорту, м. Харків

Науковий керівник : канд. економ. наук, Олена Стешенко

Ефективне функціонування сучасного ринку знаходиться в прямій залежності від постійно відтвореного ринкового середовища. Важливим його елементом є ринкова інфраструктура, що представляє собою систему підприємств і організацій, що забезпечують рух товарів, послуг, грошей, цінних паперів, робочої сили. До таких установ належать товарні і фондові біржі. У сучасній економічній літературі [1-3] товарна біржа розглядається, по-перше, як економічна категорія, що відображає складову частину ринку, специфікою якого є особлива оптова форма торгівлі товарами з визначеними характеристиками: масовість, стандартності, взаємозамінність.

З 1 липня 2021 року набули чинності усі положення закону України «Про товарні біржі», який є новою редакцією Закону України «Про товарну біржу» (1991 р.) згідно із законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України відносно спрощення залучення інвестицій і впровадження нових фінансових інструментів» від 19 червня 2020 року №738-ІХ. Цими законами визначаються основні вимоги до діяльності товарних бірж в Україні.

Товарна біржа здійснює операції із купівлі-продажу багатой кількості однорідних товарів з певними параметрами чи за зразками. До основних її характеристик входять регулярність торгівлі у фіксованому місці, стандартизація основних вимог щодо якості товару, умов та строків постачання.

До головних переваг можна віднести те, що біржовому товару властива ліквідність, його можна завжди купити чи продати. Перед потраплянням до споживача біржовий товар багаторазово переходить від одних рук до інших. Такі властивості зумовлені тим, що на біржовій торгівлі обертається не сам товар, а титул власності на нього чи контракт на його поставку. Так само перевагою товарної біржі є те, що вона сама пропонує, тобто її можливості як електронної торгівельної платформи і солідного економічного інституту. Також одночасна участь в біржових торгах без обмежень в кількості продавців та покупців не можлива в будь-яких інших видів торгів. Торгова біржа так же приваблює тим, що не потрібно використовувати багато часу для пошуку контрагентів, всі вони збираються в одному місці та в один і той же час.

На товарній біржі забезпечується реальна конкуренція за допомогою конкурентного середовища та прозорості процесів біржових торгів, завдяки повній та одночасній анонімності усіх учасників та це призводить до мінімізації можливості змов. В умовах цієї конкуренції встановлюються реальні ринкові ціни на товари. Ціни формуються в прямій залежності ринкової кон'юнктури ринку на основі фактичних попиту і пропозиції.

Товарні біржі мають переваги для учасників, такими як формування цін, яке відбувається на підставі аналізу попиту і пропозиції, контрагенти, які вибирають один одного за своїм бажанням, добровільно, торги проводяться за єдиними правилами, встановленими певної біржі та існування типової форми контрактів, при якій можна ще більше спростити торги. Товарна біржа регулярно розраховує котирування біржових товарів, вони через високу концентрацію попиту та пропозиції на біржовій платформі з високою точністю відображають реальний стан ринку і дають можливість учасникам біржової торгівлі більш впевнено орієнтуватися на біржовому і позабіржовому ринках.

На даний час центром біржової торгівлі є США, Великобританія і Японія. Україна і

багато інших країн займають лише невелику частину всієї біржі. Зараз до особливостей українських бірж можна віднести малий статутний капітал та універсальність, низький рівень спеціалізації, що відрізняє країну в порівнянні з західними. Протягом останнього десятиліття світовий біржовий ринок значно розростається по усіх регіонах світу. Так, у 2020 р. торгова активність на світових біржових ринках деривативів досягнула 46,77 млрд угод та зросла на 35,6% у порівнянні з 2019 р. Тенденція, коли світові ринки деривативів, якими торгують на біржі, встановлюють рекорд загальної торгової діяльності спостерігається протягом останніх трьох років. Як і в попередні роки значне зростання спостерігається на біржах у Бразилії, Китаю та Індії [4].

Першою ліцензованою біржою в країні стала Українська енергетична біржа. На УЕБ функціонують різні товарні сегменти, але в першу чергу біржа спеціалізується на енергоносіях. За останні 5 років на УЕБ реалізовано товарів на 280 млрд грн, а в торгах бере участь більше 3000 компаній.

Пандемія COVID-19 негативно впливає на світову економіку та зовнішню торгівлю України. Цей факт вказує на те, що у такий важкий період для економіки Україна має розвивати торговельну біржу. У числі основних проблем на сьогодні – обмежений доступ до ресурсів, наявність непродуктивних посередників і непрозоре ціноутворення. Ці бар'єри усуваються через вихід товарів і ресурсів на товарні біржі.

Такі проблеми, як закриття кордонів та інші обмеження, що вводилися в багатьох країнах, складнощі в організації логістичних процесів, ризик невиконання угод, спричинений форс-мажорними обставинами, сприяли оперативним змінам в діяльності універсальної товарної біржі. Було вжито низку заходів, у тому числі у продовженні термінів оплати біржового збору, надання необхідних документів для закриття біржових угод, запроваджено мораторій на застосування штрафних санкцій за невиконання біржових угод у встановлений договором строк. Ці зміни принесли поліпшення ситуації, саме зменшення невиконаних біржових угод, значення яких перебувати на рівні, який був до пандемії.

Реформа позитивно впливає на український ринок. Розвиток біржової торгівлі відкриває доступ до нових цивілізованих інструментів хеджування ризику, створює умови для формування справедливих цін різних товарів. В той же час знижується ризик невиконання контрактів. У комплексі ці чинники сприяють зростанню підприємницької активності, залученню інвестицій в економіку України. Цивілізовані і уніфіковані правила підвищують довіру з боку внутрішнього і іноземного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Згурська О. М., Сьомкіна Т. В., Гужавіна І. В. Фундаментальні тренди розвитку світової біржової торгівлі. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 24. С. 5-9.
2. Резнік Н. П. Особливості функціонування вітчизняного біржового товарного ринку у сучасних умовах. Збірник наукових праць Міжрегіональної Академії Управління персоналом. 2016. Вип. 50. С. 115-118.
3. Яворська В. О. Сучасні тенденції розвитку світового біржового ринку деривативів. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 11. С. 42-45
4. Солодкий М. О., Яворська В. О. Біржовий ринок в умовах глобалізації: стан та перспективи розвитку. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 31. С. 188-193

СЕКЦІЯ 8.

СОПИЛЮК Анна	Деякі питання правових підстав застосування спеціальних засобів Національною поліцією України	
СОПИЛЮК Анна	Технічні засоби примусової зупинки транспортних засобів	

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВИХ ПІДСТАВ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Анна Сопилук

anasopyluk@gmail.com

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро
Науковий керівник: Євген Гіденко, капітан поліції,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки*

У ст. 27 Конституції визначено одним з найважливіших обов'язків держав – захист життя людини, що визнано найвищою соціальною цінністю. Для виконання покладених на неї обов'язків держава зобов'язала правоохоронні органи забезпечувати виконання цих конституційних положень і надала їм право, як крайній захід, вживати заходів адміністративного припинення, до яких входить також застосування спеціальних засобів. Поряд з цим у ст. 55 Конституції України зазначено: «Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань». До них також можна віднести використання спеціальних засобів самооборони. Оскільки застосування цих засобів обмежує права і свободи людей, на яких і воно спрямоване, вони є джерелами підвищеної небезпеки, то їх обіг має чітко регламентуватися.

В демократичному суспільстві головне завдання державної влади, зокрема виконавчої, забезпечення прав і свобод громадян. Одним з найбільш серйозних втручань з боку правоохоронних органів в життєдіяльність громадян являється застосування до них спеціальних засобів Національної поліції.

Застосування спеціальних засобів Національної поліції України визначається не тільки доцільністю й ефективністю заходу. По-перше, ця діяльність повинна бути оцінена з точки зору правомірності. А це означає, що в усіх без винятку випадках вона повинна базуватися на вимогах норм законів та підзаконних нормативних актів. Одним із головних питань професійної підготовки поліцейських є вивчення, розуміння та вміння застосування на практиці правових основ і вимог законності під час застосування спеціальних засобів в діяльності Національної поліції.

Правова основа застосування спеціальних засобів – це система правових норм, підзаконних нормативних актів та правил, які визначають допустимість або регламентують порядок і умови їх використання[1].

Правове регулювання діяльності поліції щодо застосування спеціальних засобів здійснюється певною системою законодавства, яка складається із значної кількості нормативних актів. Загальні основи правовідносин, що виникають у досліджуваній нами сфері, містяться в Конституції України. Безперечним є дотримання основних конституційних прав, свобод людини та громадянина, які закріплені в II розділу Конституції України, зокрема норм, що захищають життя та здоров'я людини (стаття 27), її гідність (стаття 28), особисту недоторканність та недоторканність житла (статті 29, 30) та інші [3].

Під час застосування спеціальних засобів поліцейські керуються вимогами таких документів:

- Закон України «Про Національну поліцію»[2];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 року №706;
- Наказ МВС України від 02.07.2015 року №796 «Про затвердження Положення про патрульну службу МВС».

Рішення про застосування спеціальних засобів приймає посадова особа, яка відповідає за забезпечення публічної безпеки і порядку в даному населеному пункті, або керівник конкретної спеціальної операції. Поліцейський, який діє індивідуально, приймає рішення

про застосування спеціальних засобів самостійно відповідно до вимог чинного законодавства. Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення. Крім того поліцейський зобов'язаний зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату[2].

Отже, нормативно-правова регламентація застосування спеціальних засобів працівниками поліції має комплексний характер і включає взаємозв'язані правові приписи, що мають як адміністративно-правову так і кримінально-правову природу.

Список використаних джерел

1. Бандурка О. М. Заходи адміністративного припинення : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Бандурка Олександр Маркович. – Х., 2004. – 158 с.
2. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/580-19>
3. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

УДК 351.81:62

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ПРИМУСОВОЇ ЗУПИНКИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Анна Сопилук,

anasopyluk@gmail.com

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро

Науковий керівник: Ольга Намлинська, капітан поліції

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Безпека громадян є основним пріоритетом діяльності Національної поліції в контексті виконання Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні.

Безпека дорожнього руху – це система суспільних відносин, яка складається в сфері дорожнього руху з метою задоволення потреб його учасників у переміщенні та відображає ступінь захищеності цих учасників і держави від дорожньо-транспортних пригод та їх наслідків [1].

Забезпечення безпеки дорожнього руху- це завжди актуальна проблема у світі в цілому, та в Україні. Реформаційні процеси, які відбуваються в окремих органах системи МВС нашої країни, на жаль, не тільки не дали поліпшення ситуації, а навпаки призвели до небажаних, негативних наслідків у сфері безпеки дорожнього руху. Ейфорія населення від створення Національної поліції швидко минула. На її зміну прийшла вседозволеність , зневага до поліцейських та нехтування правилами дорожнього руху [2].

Успішність боротьби із правопорушеннями країни перш за все залежить від професійної майстерності поліцейських та вправність застосовувати сучасні технічні засоби. Один із напрямків технічного забезпечення поліцейських є пристрої примусової зупинки транспортних засобів. Як свідчить стажування діяльності патрульної поліції, потреба примусової зупинки транспортних засобів на нинішній день є дуже актуальною [3].

Це обумовлюється такими чинниками:

- значне зростання загальної кількості транспортних засобів у власності громадян, у тому числі на різноманітних закордонних номерах;
- неналежне оснащення патрульних сучасними технічними засобами примусової зупинки транспортних засобів;
- зухвалість наших громадян, які бачать безпорадність поліцейських та відчують

безкарність своїх дій.

Наука та практика свідчить, що найчастіше примусова зупинка транспорту пов'язана з такими ситуаціями:

- втеча злочинців на транспортному засобі;
- викрадення транспортного засобу;
- застосування транспортного засобу, як засіб для вчинення злочину;
- злочинне захоплення транспортного засобу, а також водіїв та пасажирів як заручників;
- користування транспортного засобу для підриву різних соціально значущих об'єктів [4].

З чинним законодавством усі сучасні засоби примусової зупинки транспорту, які знаходяться на оснащенні патрульної поліції, можна поділити на дві великі групи:

Засоби пасивної діяльності:

1. Світлофори;
2. Тимчасові знаки обмеження руху;
3. Увімкнене світловими маячками патрульного транспорту.

Засоби активної діяльності - вогнепальна табельна зброя та засоби примусової зупинки механічного та електронного принципу дії.

У тих випадках, коли відомо напрямок руху транспортного засобу, який потрібно зупинити, патрульні поліції діють за необхідною схемою, алгоритм якої було прописано ще за радянські часи[5].

Історично так склалося, що на всій території України, табельна вогнепальна зброя розглядається як один із універсальних засобів зупинки транспорту шляхом його пошкодження (ст.46 Закону України «Про Національну поліцію»).

Водночас використовуються і засоби примусової зупинки механічного принципу дії, які призначені для проколювання шин, засоби «Кактус» та інші різноманітні звгороджувальні бар'єри та шлагбауми[6].

Принцип дії засобу «Кактус», який був розроблений науково-виробничим об'єднанням «Форт» МВС України. Він легко транспортується і оперативно встановлюється на будь-яке дорожнє покриття. Ширина загородження залежно від моделі складає від 3,5 до 7,5 метрів. Має вигляд стрічки з ромбовидних елементів, на кожній стороні ромба розміщено чотири гострих трубчастих шипи. При наїзді коліс на пристрій, шипи від'єднуються від стрічки і залишаються в шині.

Як свідчить практик, всі відомі на сьогодні механічні засоби примусової зупинки транспортного засобу мають певні недоліки. Основним недоліком є загроза життю чи здоров'ю громадян. Саме тому були розроблені та закріплені на законодавчому рівні правила їх безпечного застосування. Заборонено використовувати ці засоби для зупинки:

- транспорту, який здійснює перевезення людей та вантажних автомобілів;
- транспорту, який належить дипломатичним консульським представництвам іноземних держав;
- мотоциклів, мотоколясок.

Слід звернути увагу на матеріально-технічний аспект застосування засобів примусової зупинки транспортних засобів. У випадку, коли суд визнає необгрунтоване застосування засобів примусової зупинки, відшкодування завданих матеріальних збитків може бути покладено на Національну поліцію України. Тому розробка безпечних засобів примусової зупинки транспортного засобу залишається важливим завданням, вирішення якого може відбуватися двома шляхами. Перший шлях - вдосконалення вже існуючих технічних засобів примусової зупинки транспорту. Другий шлях - створення нових пристроїв зупинки транспортного засобу.

В Україні Г.Г. Губарев проводив дослідження у Науково-дослідному та проектно-конструкторському інституті «Молнія» НТУ «Харківський політехнічний інститут». У

результаті було розроблено пристрій, здатний за допомогою електромагнітного імпульсу зупинити на відстані транспортні засоби [7].

Принцип дії полягає в тому, що при наїзді на високовольтний пристрій відбувається взаємодія електродів із днищем транспортного засобу, що призводить до електричного розряду. Робочі електроди виготовляються з пружних прямолінійних провідників типу антенного троса або з пружних внутрішніх жил кабелів. Значення напруги зазвичай сягає 40-50 кВ і навіть більше. Такий розряд струму супроводжується відповідним імпульсом магнітного поля значної напруженості, що у свою чергу зумовлює вражаючу дію як високої напруги, так і розрядного струму та магнітного поля транспортного засобу. Результатом такого впливу є відмова двигуна і в подальшому безпечна зупинка транспортного засобу.

На сьогодні фірма Eureka Airspace пропонує розробку High Power Electromagnetic Sestem. Цей пристрій вражає мікропроцеси автомобіля шляхом випромінювання потужного електромагнітного імпульсу і таким чином транспортний засіб зупиняється дистанційно, завдяки припиненню подачі палива або знеструмлення електромережі.

Підсумовуючи, я можу сказати, що всі сучасні засоби примусової зупинки транспортних засобів не позбавлені недоліків. Дослідження сучасних вітчизняних і закордонних розробок засобів примусової зупинки дозволяє дійти висновку, що майбутнє у сфері примусової зупинки транспортного засобу за засобами, створеними на основі використання коротких високовольтних імпульсів струму та магнітних полів, які їх супроводжують.

Список використаних джерел

1. Ярмакі Х.П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: дис. доктора юрид. наук :12.00.07. Харків, 2006. 437 с.
2. Управління безпеки дорожнього руху. Статистика аварійності в Україні.
3. Закон України про Національну поліцію.
4. Губарєв Г.Г. Пристрої примусової зупинки автотранспорту: сучасний стан та перспективи розвитку. *Право і безпека*. 2013. №29(49)
5. Про заходи по удосконаленню діяльності дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС України.
6. Пристрій для примусової зупинки автотранспорту «КАКТУС».
7. Украинские инженеры создали устройство для принудительной остановки автомобилей при преследовании их полицией.

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:
ПОГЛЯД МОЛОДІ**

Збірник матеріалів
XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції.
(Черкаси, 20 квітня 2022 р.)

Тексти друкуються в авторській редакції

Відповідальні за формування збірника:
Азьмук Надія Анатоліївна
Дернова Ірина Анатоліївна
Боровик Тетяна Михайлівна

Гарнітура Times New Roman. Ум. др. арк.15,03.

Україна, 18028, м. Черкаси, вул. Вячеслава Чорновола, 243,
тел. (0472) 64-10-00; E-mail: public@csbc.edu.ua
URL: www. <http://csbc.edu.ua>